

21. Yüzyılın Parlayan Yıldızı:

TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI

21. YÜZYILIN PARLAYAN YILDIZI: TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI

ISBN: 978-625-7377-76-8

21. YÜZYILIN PARLAYAN YILDIZI: TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI

© 2023 CUMHURBAŞKANLIĞI İLETİŞİM BAŞKANLIĞI YAYINLARI

Yayıncı Sertifika No: 45482

1. Baskı, İstanbul, 2023

İletişim

Kızılırmak Mahallesi Mevlana Bulv. No:144 Çankaya
Ankara/TÜRKİYE

T +90 312 590 20 00 | webinfo@iletisim.gov.tr

Baskı

Prestij Grafik Rek. ve Mat. San. ve Tic. Ltd. Şti.

T 0 212 489 40 63, İstanbul

Matbaa Sertifika No: 45590

21. YÜZYILIN PARLAYAN YILDIZI: TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI

İÇİNDEKİLER ■

TAKDİM	09
Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan	
1. BİR ORGANİZASYON OLARAK TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI	11
1.1. TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATINA GİDEN YOL: ORGANİZASYON TARİHÇESİ	13
1.1.1. Zirveler	14
1.1.2. Genel Çerçevesiyle Temel Belgeler	29
1.1.3. Logo ve Bayrak	50
1.2. ORGANİZASYON ŞEMASI ve İŞLEYİŞİ	50
1.2.1. Türk Devletleri Teşkilatının Organları	50
1.2.2. Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeler	59
1.2.3. Türk Devletleri Teşkilatı Gözlemci Ülkeler	75
1.2.4. İlişkili Kurumlar	85
1.2.5. Uluslararası Ortaklar	89
2. ORTAK GEÇMİŞ GÜÇLÜ GELECEK-İŞ BİRLİĞİ ALANLARI	101
2.1. SİYASİ VE EKONOMİK İŞ BİRLİĞİ	103
2.2. GÜMRÜK VE ULAŞTIRMA ALANINDA İŞ BİRLİĞİ	119
2.3. ENERJİ ALANINDA İŞ BİRLİĞİ	140
2.4. TURİZM ALANINDA İŞ BİRLİĞİ	148
2.5. EĞİTİM ALANINDA İŞ BİRLİĞİ	163
2.6. GENÇLİK VE SPOR ALANINDA İŞ BİRLİĞİ	195
2.7. ENFORMASYON VE MEDYA ALANINDA İŞ BİRLİĞİ	226
2.8. BİLİŞİM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ALANINDA İŞ BİRLİĞİ	239
2.9. UZAY ALANINDA İŞ BİRLİĞİ	248
2.10. SAĞLIK ALANINDA İŞ BİRLİĞİ	258
2.11. TARIM ALANINDA İŞ BİRLİĞİ	265
2.12. DİASPORA ALANINDA İŞ BİRLİĞİ	271
2.13. İNSANİ KONULAR VE KALKINMA ALANINDA İŞ BİRLİĞİ	298
2.14. MÜSLÜMAN DİNİ KURUMLAR ARASINDA İŞ BİRLİĞİ	320

3. ZOR GÜNLERDE HEP BİRLİKTE	337
3.1. ÜMİTSİZLİĞİN ARDINDA NE ÜMİTLER VARDIR: KOVİD-19 SALGININDA TÜRKİYE'NİN İNSANİ YARDIMLARI	339
3.2. İKİ DEVLET TEK MİLLET: İKİNCİ KARABAĞ SAVAŞI'NDA TÜRKİYE'NİN ROLÜ	342
3.3. ASRIN FELAKETİ 6 ŞUBAT DEPREMLERİ VE UZANAN KARDEŞ ELİ	353

**21. YÜZYILIN PARLAYAN YILDIZI:
TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI**

TAKDİM

Aynı kökten, aynı tarihten ve kültürden geldiğimiz, acıda da sevinçte de beraber olduğumuz Türk halkları ve devletleriyle ilişkilerimiz ve iş birliği alanlarımız her geçen gün daha da gelişmeye, güçlenmeye devam ediyor.

Türk devletleri arasındaki bağların güçlenmesi ve ortaklıkların çoğalmasında, Türk halkları arasındaki dayanışmanın artmasında büyük payı olan yapıların başında şüphesiz ki Türk Devletleri Teşkilatı gelmektedir. Siyasi, beşerî ve ekonomik ilişkiler üzerinde yükselen bu yapı giderek güçlenmekte; Türk halkları arasındaki tarihî bağların ve duygudaşlığın artmasına dönük iş birlikleri her geçen gün çoğalmaktadır.

Bu doğrultuda Türk Devletleri Teşkilatı olarak, uluslararası ve bölgesel sorunlarda ortak tavır alıp müşterek sorunlarımıza çözümler üretiyor; teröre, Türk ve İslam düşmanlığına karşı birlikte mücadele ediyoruz. Siyasi ve stratejik iş birliklerimizin her geçen gün arttığı Teşkilat üye ülkeleri olarak ekonomiden politikaya, kültürden turizme, eğitimden spora kadar birçok alanda bu iş birliklerimizi artırmaya dönük faaliyetler gerçekleştiriyoruz. Tüm bu ortaklıkların çok daha ötesinde büyük bir gönül köprüsü kurduğumuz Türk dünyasıyla kederde ve sevinçte de birlik oluyoruz.

Teşkilat üyesi ülkelerin, 6 Şubat 2023 tarihinde yaşadığımız, “Asrın Felaketi” olarak adlandırdığımız Kahramanmaraş depremlerinin ardından yardım çağrımıza hızla cevap vermesi, sevinçte ve kederde nasıl birlik olduğumuzu bir kere daha gösterdi. Bu büyük deprem felaketinde arama-kurtarmadan sağlığa ve konaklamaya kadar her konuda pek çok vasıta ile yanımızda olan soydaşlarımız, deprem bölgesindeki vatandaş-

larımızın ihtiyaçlarını karşılamak için kıymetli bir çaba sarf etti. Türkiye'nin bu zor günlerinde gösterilen dayanışma, merhum Kazak yazar ve düşünür Mustafa Çokay'ın "Her Türk'ün iki vatani vardır: Birincisi kendi doğduğu topraklar, ikincisi Türkiye'dir" sözünün doğruluğunu bir kez daha böylelikle ispat etmiş oldu.

Bu nedenlerle, kuruluşundan bu yana geçen 14 yılda, devletler arası iş birliğine dayalı bir disiplinle var gücüyle çalışan Teşkilat'ımızın, her yıl bir adım daha ileri gideceğine inancım tamdır. Türk devletleri olarak tarihî, kültürel bağlarımızı derinleştirmek; siyasi, ekonomik ve toplumsal ilişkilerimizi daha da büyütmek ve ortaklıklarımızı çoğaltmak, en önemli amaçlarımızdandır.

Çünkü biz güçlü olursak Türk dünyası güvende olacak; biz birlik olursak teröre, Türk ve İslam düşmanlığına karşı mücadelemiz sağlam olacak ve bütün mazlum coğrafyaların sesi dünyada daha gür duyulacaktır. Üye ülkelerin oluruyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Türk Devletleri Teşkilatına gözlemci üye olarak dâhil edilmesi de gelecekte bütün Türklerin ve insanlığın sesi olacağımızın önemli bir göstergesidir.

Büyük bir ortak geçmişe ve tarihe sahip olduğumuz Türk devletleri ile Türkiye Yüzyılı'nda hep birlikte, daha güçlü olacağımıza, geleceğe sağlam ve emin adımlarla yürüyeceğimize canıgönülden inanıyorum.

Türk devletleri olarak birliğimizin, beraberliğimizin ve kardeşliğimizin daim olmasını temenni ediyorum.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANI
RECEP TAYYİP ERDOĞAN

01

Bir Organizasyon Olarak Türk Devletleri Teşkilatı

1.

Bir Organizasyon Olarak Türk Devletleri Teşkilatı

1.1. Türk Devletleri Teşkilatına Giden Yol: Organizasyon Tarihiçesi

Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Azerbaycan'ın 1991 yılında bağımsızlıklarını ilan etmelerinden hemen sonra başlayan Türk devletleri arasındaki karşılıklı iletişim süreci, Türk Devletleri Teşkilatının temelini oluşturmuştur.

Türkiye'nin Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olmasıyla başlayan Devletler arası ilişkiler, 1992 ile 2010 yılları arasında gerçekleştirilen "Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirveleri" ile sürdürülmüştür.

Siyasetten ekonomiye birçok farklı konu başlığı üzerinde iş birliklerinin artırılması amacıyla gerçekleştirilen bu zirveler, Türk Devletleri Teşkilatının kurumsallaşmasında önemli bir yer tutmuştur.

İlki 1992 yılında Ankara'da gerçekleştirilen bu zirveler bütünü; özellikle 2009 yılında Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan arasında imzalanan "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi" kurulmasına dair Nahçıvan Anlaşması ve 2010 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen son toplantıyla birlikte, Türk Devletleri Teşkilatının (eski adıyla Türk Konseyi) kurumsal kimliği ve organizasyon şemasının ana esaslarını belirlemiştir.

Türk Devletleri Teşkilatının kurulmasıyla birlikte örgütlülük düzeyi artan siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler; 2011 yılında başlayan ve günümüzde farklı hiyerarşik düzeydeki devlet yetkililerinin katılımıyla sürdürülen zirvelerle pekiştirilmeye devam etmektedir.

2019 yılında Özbekistan'ın tam, 2018 yılında Macaristan ve 2022 yılında Türkmenistan ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin gözlemci üye olarak katılımıyla etki alanı genişleyen Türk Devletleri Teşkilatı; ekonomi, ticaret, iletişim, ulaştırma, bilim vb. birçok alanda gerçekleştirdiği zirveler ile Türk devletlerinin ortak geleceğine dönük atılan siyasi, ekonomik ve kültürel adımların zeminini oluşturmaya devam etmektedir.

1.1.1. Zirveler

Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirveleri

Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nin bağımsızlıklarını kazanmalarından sonra, 1992 yılında başlayan ve Türk Devletleri Teşkilatı (eski adıyla Türk Konseyi) Sekretaryasının kurulduğu 2010 yılına kadar devam eden; Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkiye ve Türkmenistan devlet başkanları düzeyinde gerçekleştirilen 10 zirve toplantısını içeren süreçtir.

1992 Zirvesi

Ankara/Türkiye

Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirve Toplantısı ismiyle yapılan ilk zirve, Türkiye Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın başkanlığında Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Azerbaycan Devlet Başkanı, Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev, Kırgız Cumhuriyeti Devlet Başkanı Askar Akayev, Özbekistan Devlet Başkanı İslam Kerimov ve Türkmenistan Devlet Başkanı Saparmurad Niyazov'un katıldığı Zirve sonunda Ankara Bildirisi imzalanmıştır. Zirvede açılış konuşması yapan dönemin Türkiye Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Türk dili konuşan halkların önündeki birleşmeye dayalı büyük olanağın iyi değerlendirilmesi durumunda, 21'inci yüzyılın Türk dili konuşan ülkelerin şahlanacağı ve güçleneceği yüzyıl olacağına dikkat çekmiştir. Bu doğrultuda Turgut Özal "ortak pazar" örneğine dayanan güçlü bir birliğin kurulması ve Türk dili konuşan ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerin gelişimi önündeki engellerin kaldırılması ile gümrük rejimlerinin basitleştirilmesi gerektiği fikrini dile getirmiştir.

1994 Zirvesi

İstanbul/Türkiye

Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in başkanlığında İstanbul'da gerçekleştirilmiştir Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev, Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev, Kırgız Cumhuriyeti Devlet Başkanı Askar Akayev, Özbekistan Devlet Başkanı İslam Kerimov ve Türkmenistan Devlet Başkanı Saparmurad Niyazov'un katıldığı Zirve sonunda İstanbul Bildirisi imzalanmıştır.

İkinci Zirve’de özellikle bağımsızlık, egemenlik, toprak bütünlüğüne saygı, iç işlerine karışmama ve eşitlik ilkelerine vurgu yapılmıştır. İstanbul’da yapılan zirvenin bildirisine göre uluslararası kuruluşlarda ortak hareket edilmesi, burslu öğrenci değişimi programlarının geliştirilerek devam ettirilmesi, ortak ticaret havuzunun geliştirilmesi konularına ağırlık verilmiştir.

1995 Zirvesi

Bişkek/Kırgızistan

Kırgızistan Devlet Başkanı Askar Akayev’in başkanlığında, Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev, Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev, Özbekistan Devlet Başkanı İslam Kerimov, Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve Türkmenistan Devlet Başkanı Saparmurad Niyazov’un katılımlarıyla Bişkek’te gerçekleştirilmiştir. Üçüncü Zirve sonunda Bişkek Bildirisi imzalanmıştır.

Zirvede ağırlıklı olarak enformasyon, kültürel, bilimsel-ekonomik alanlarda ilişkilerin geliştirilmesi, kültürel ve tarihî mirasın muhafazası, ortak eğitim kuruluşlarının tesisi, Türk halklarının tanıtılmasına dönük çabaların artırılması ve bölgesel istikrar ile güvenliğin sağlanması bakımından uluslararası iş birliğinin önemi konuları ele alınmıştır.

1996 Zirvesi

Taşkent/Özbekistan

Dördüncü Zirve, Özbekistan Devlet Başkanı İslam Kerimov’un başkanlığında Taşkent’te gerçekleştirilmiştir. Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev, Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev, Kırgızistan Devlet Başkanı Askar Akayev, Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve Türkmenistan Devlet Başkanı Saparmurad Niyazov’un katıldığı Zirve sonunda Taşkent Bildirisi imzalanmıştır. Zirvede ayrıca bir Daimî Sekretarya kurulmasına karar verilmiş ve sekretaryanın görevleri belirlenmiştir.

Bununla birlikte zirvede turizme uygun gerekli altyapı ve turistik güzergâhlar ağının geliştirilmesi için çeşitli programların oluşturulması, Türkçe konuşan halkların büyük kültürel-tarihî mirasının tanıtılması ve halka yayılması konuları da görüşülmüştür.

1998 Zirvesi**Astana/Kazakistan**

Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev'in başkanlığında Astana'da gerçekleştirilmiştir. Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev, Kırgızistan Devlet Başkanı Askar Akayev, Özbekistan Devlet Başkanı İslam Kerimov, Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve Türkmenistan Devlet Başkanı Saparmurad Niyazov'un katıldığı beşinci Zirve sonunda Astana Bildirisi imzalanmıştır.

İpek Yolu'nun canlandırılması, ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi, enerji alanında iş birliklerinin artırılması ve sanayi, tarım, ulaştırma ve haberleşme alanlarında ortak ulaştırma ve haberleşme alt yapısının genişletilmesi Astana Bildirisi'nde yer alan konular arasındadır. Zirvede ayrıca Daimî Sekretarya Tüzüğü kabul edilmiştir.

2000 Zirvesi**Bakü/Azerbaycan**

Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev'in başkanlığında Bakü'de gerçekleştirilmiştir. Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev, Kırgızistan Devlet Başkanı Askar Akayev, Özbekistan Devlet Başkanı İslam Kerimov, Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve Türkmenistan Devlet Başkanı Saparmurad Niyazov'un katıldığı Zirve sonunda Bakü Bildirisi imzalanmıştır. Bildiride, Daimî Sekretaryanın Türkiye'de kurulması kararına da yer verilmiştir.

Altıncı Zirve olan Bakü Zirvesi'nde bilim, kültür, eğitim ve bilgi değişimi alanlarındaki iş birliğinin geliştirilmesi, başta doğal gaz ve petrol olmak üzere, ülkelerin zengin doğal kaynaklarının işletilmesi ve çıkarılması; terörizm, köktendincilik ve ayrımcılığa karşı mücadele alanlarında uluslararası iş birliği için etkin bir mekanizmanın oluşturulması konularına ağırlıklı olarak yer verilmiştir.

2001 Zirvesi**İstanbul/Türkiye**

Türkiye Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in başkanlığında İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev, Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev, Kırgız Cumhuriyeti Devlet Başkanı Askar Akayev, Türkmenistan Devlet Başkanı Saparmu-

rad Niyazov ve Özbekistan Âli Meclis Başkanı Erkin Halilov'un katıldığı yedinci Zirve sonunda İstanbul Bildirisi imzalanmıştır.

“Türkçe Konuşan Ülkeler” ifadesi yerine “Türk Dili Konuşan Ülkeler” ifadesi kullanılmıştır. Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev zirveler süreci çerçevesinde Aksakallar Konseyinin yanı sıra Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenterler Asamblesi kurulmasını önermiştir. Kırgız Cumhuriyeti Devlet Başkanı Askar Akayev ise Zirve Daimî Sekreteryasının oluşturulması önerisinde bulunmuştur.

2006 Zirvesi

Antalya/Türkiye

Beş buçuk yıl aradan sonra Türkiye'nin girişimleri neticesinde sekizinci Zirve, Türkiye Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in başkanlığında Antalya'da toplanmıştır. Zirve'ye Kazakistan, Azerbaycan ve Kırgızistan devlet başkanları katılmış; Türkmenistan ise Ankara Büyükelçisi ile temsil edilmiştir.

Toplantı sonucunda imzalanan ve 27 maddeden oluşan Antalya Bildirisi'nde, güvenlik alanında iş birliği olanaklarının genişletilmesi, vize işlemlerinin basitleştirilmesi ve hızlandırılması konusunda çalışmalar yapılması, Kıbrıs sorununa kapsamlı çözüm arayışlarının desteklenmesi, Yukarı Karabağ sorununun Azerbaycan'ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü-sınırlarının dokunulmazlığı çerçevesinde barışçıl yöntemlerle çözüme kavuşturulmasının desteklenmesi ve Türk dili konuşan ülkelerin yakın çevrelerinde süregelen sorunların çözülmesi konularına yer verilmiştir.

2009 Zirvesi

Nahçıvan

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in başkanlığında 2-3 Ekim 2009 tarihlerinde Nahçıvan'da yapılmıştır. Zirve'ye Türkiye 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Zarbayev, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Kurmanbek Bakiyev katılmıştır. Zirve'de Türkmenistan ise Cumhurbaşkanı Yardımcısı düzeyinde temsil edilmiştir.

Dokuzuncu Zirve'nin kurumsallaşma adına en önemli yönü, “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin” kurulmasına dair “Nahçıvan Anlaşması”nın imzalanmasıdır. Kurucu dört üye olan Azerbaycan, Kazakis-

tan, Kırgızistan ve Türkiye'nin onayladığı anlaşma, 17 Kasım 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Nahçıvan Bildirisi kapsamında ele alınan temel konular arasında; küresel enerji güvenliği ve bölge ülkelerinin sürdürülebilir ekonomik kalkınmaları ile Türk Dili Konuşan Halklar arasındaki dinî ve beşerî temasların güçlendirilmesinin desteklenmesi yer almaktadır.

2010 Zirvesi

İstanbul/Türkiye

Türkiye 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün başkanlığında 15-16 Eylül 2010 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Zirve'ye Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Roza Otunbayeva ve Türkmenistan Cumhurbaşkanı Kurbankulu Berdimuhammedov katılmıştır.

Onuncu Zirve'yle, Nahçıvan Anlaşması ile kurulması kararlaştırılan ve bünyesinde Devlet Başkanları Konseyi, Dışişleri Bakanları Konseyi, Kıdemli Memurlar Komitesi, Aksakallar Heyeti ve Sekreteryayı barındıran Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi hayata geçirilmiştir. Bu çerçevede, Türk İşbirliği Konseyinin İstanbul'da yerleşik Sekreteryasına Büyükelçi Halil Akıncı'nın Genel Sekreter olarak atanması onaylanmıştır. Zirve'de ayrıca Türk İşbirliği Konseyinin Devlet Başkanları Zirvesi'nin ilkinin, 2011 yılında Kazakistan'da, müteakip İkinci Zirve'nin ise 2012 yılında Kırgızistan'da gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

Türk Devletleri Teşkilatı (Eski Adıyla Türk Konseyi) Zirveleri

Türk Devletleri Teşkilatı'nın (TDT) kurulmasından sonra 2011 Almatı, 2012 Bişkek, 2013 Gebele, 2014 Bodrum, 2015 Astana, 2018 Çolpon-Ata, 2019 Bakü, 2021 İstanbul ve 2022'de Semerkant'ta olmak üzere 9 Zirve düzenlenmiştir. Devlet Başkanları Nisan 2020'de Olağanüstü ve Mart 2021'de Gayriresmî Türkistan Zirvesi'nde çevrim içi olarak bir araya gelmiştir. Son olarak Mart 2023'te Ankara'da düzenlenen 2. Olağanüstü Zirve'de devlet başkanları toplanmıştır.

Birinci Zirve

20-21 Ekim 2011, Almatı/Kazakistan

Türk Konseyinin ilk Zirve Toplantısı "Ekonomik ve Ticari İşbirliği" temasıyla 20-21 Ekim 2011 tarihlerinde Almatı'da gerçekleştirilmiştir. Zir-

ve'de Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan devlet başkanları, Türkiye ise başbakan yardımcısı düzeyinde temsil edilmiş ve Zirve sonucunda Almatı Bildirisi kabul edilmiştir. Almatı Zirvesi'nin Türk dünyası için önemi; Türk Konseyi ismiyle düzenlenen ilk organizasyon olmasıdır. Konsey'in isim değişikliği sonrası gerçekleştirilen Almatı Zirvesi bu inisiyatifin devamlılığı açısından bir pekiştirme işlevi görülmüştür.

Ekonomik ve ticari iş birliği temasıyla Almatı'da düzenlenen Türk Konseyinin ilk zirvesinde, belirlenen tema çerçevesinde ekonomik konular ön plana çıkmıştır. Toplantı vesilesiyle, Konsey'in kurumsallaşmasına ilişkin anlaşma ve tüzükler sonuçlandırılmıştır. Ayrıca, Zirve münasebetiyle, üye ülkelerin iş çevrelerini bir araya getirecek Türk İş Konseyi tesis edilmiştir. Bu konseyin kuruluş amaçları arasında; ekonomik işbirliklerinin teşvik edilmesi, sözleşmeye imza koyan Türk Konseyi ülkeleri arasında çok taraflı iş birliğinin geliştirilmesi ve tarafların çıkarlarının korunması, ticaret, sanayi, yatırım, teknoloji transferi gibi sektörlerde birlikte faaliyetlerin yürütülmesi yer almaktadır. Zirve'de Türk Konseyi ve Konsey'le ilgili kuruluşları Türk dili konuşan halklara daha fazla tanıtmak için "Medya Platformu'nun" kurulmasını ve Aksakallar Konseyi 2. Toplantısında dile getirilen tavsiye kararlarının uygulanmasını temin edecek mekanizmaların değerlendirilmesi ve tasarlanması amacıyla Sekretaryanın eş güdümünde ortak komitelerin oluşturulması istendiği de yer almaktadır.

İkinci Zirve

22-23 Ağustos 2012, **Bişkek/Kırgızistan**

İkinci Zirve “Eğitim, Bilim ve Kültürel İşbirliği” temasıyla 22-23 Ağustos 2012 tarihlerinde Bişkek’te düzenlenmiştir. Türk Konseyi çatısı altında yeni kuruluşların kurulması kararı doğrultusunda Astana’da Türk Akademisi ile Bakü’de bir Türk Kültür ve Mirası Vakfının kurulmasına ilişkin anlaşmalar imzalanmıştır. Zirve sırasında imzalanan Mali Esaslar Anlaşması ile Türk Konseyi Sekreteryasının kurumsal hüviyeti de güçlendirilmiştir. Türk Konseyinin resmî bayrağı kabul edilmiştir. Konseye ait bir bayrağın kabul edilmesi, esasında Bişkek Zirvesinin en önemli kazanımlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Türk Cumhuriyetleri’nin millî bayraklarından esinlenilerek oluşturulan bayrak simgesi, Türkler arasındaki birlik ve beraberliğe de güçlü bir vurgu yapmıştır.

Üçüncü Zirve

15-16 Ağustos 2013, **Gebele/Azerbaycan**

Üçüncü Zirve 15-16 Ağustos 2013 tarihlerinde Azerbaycan’ın Gebele şehrinde “Ulaştırma” temasıyla gerçekleştirilmiştir. Zirvede, “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Dışişleri Bakanlıkları Arasında İşbirliği Protokolü” imzalanmıştır. Protokolde; kültürel, spor, bilim ve eğitim, ekonomik, diaspora işlerinde, dış politika ve güvenlik konuları alanında iş birliğini arttırma kararları yer almıştır.

Dördüncü Zirve

5 Haziran 2014, **Bodrum/Türkiye**

Dördüncü Zirve 5 Haziran 2014 tarihinde Bodrum`da “Turizm alanında iş birliği” temasıyla Bodrum’da düzenlemiştir. Türkiye 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül`ün başkanlığındaki toplantıya Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev ve Kırgızistan Cumhurbaşkanı Almazbek Atambayev katılmışlardır. Türkmenistan Cumhurbaşkanı Kurbankulu Berdimuhammedov da Zirve toplantısında yer almıştır.

Türk Konseyi Bodrum Zirvesi’nde ise ağırlıklı olarak ekonomi, özellikle turizm alanında iş birliğinin geliştirilmesi ve güvenlik konuları ele alınmıştır.

Beşinci Zirve

11 Eylül 2015, **Astana/ Kazakistan**

Beşinci Zirve, “medya ve enformasyon iş birliği” temasıyla, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev’in başkanlığında 11 Eylül 2015 tarihinde Astana’da gerçekleştirilmiştir. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Almazbek Atambayev ve Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisi Başkanı İsmet Yılmaz’ın iştirak ettiği Zirve`ye, Türkmenistan’ın Başbakan Yardımcısı Sapardurdu Toyliyev ev sahibi ülkenin konuğu olarak katılmıştır.

Zirve’de alınan en önemli kararlardan biri, Türk Konseyi ülkeleri arasında ortak medya ve enformasyon alanını oluşturmak amacıyla “Uluslararası Türk Televizyon Kanalı” adıyla yeni televizyon kanalının kurulması ve kültürel-enformasyon gelişim stratejisini hayata geçirecek yeni bir merkezin oluşturulmasına yönelik adımların atılmasıdır.

Güvenlik ve ekonomi konularını ilgilendiren alanlarda ise iki temaya ağırlık verilmiştir. Bunlardan biri, Türk dili konuşan ülkelerin sınırlarına yakın bölgelerde istikrarın korunmasını sağlamaktır. Diğeriyse bağımsızlıklarını soğuk savaş sonrası dönemde elde eden Türk Keneşi ülkeleri için bağımsızlıklarını korumak adına enerji ve ulaştırma alanındaki ilişkileri çeşitlendirme hedefidir.

Zirve’de ayrıca Türk Akademisi ile Türk Kültür ve Miras Vakfının tamamlayıcı anlaşmaları ile Türk Sporları ve Göçebe Kültür Merkezinin kurucu ve tamamlayıcı anlaşmaları imzalanmıştır.

Altıncı Zirve

3 Eylül 2018, **Çolpon Ata/ Kırgızistan**

Altıncı Zirve, “Gençlik ve Ulusal Sporlar” temasıyla, Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sooronbay Ceenbekov’un başkanlığında 3 Eylül 2018 tarihinde Çolpon Ata’da gerçekleştirilmiştir. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev ve Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın katıldığı Zirve`ye, Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev ile Macaristan Başbakanı Viktor Orbán da ev sahibi ülkenin konuğu olarak iştirak etmişlerdir.

Zirve’de ayrıca Türk Akademisi ile Türk Kültür ve Miras Vakfının tamamlayıcı anlaşmaları ile Türk Sporları ve Göçebe Kültür Merkezinin kurucu ve tamamlayıcı anlaşmaları imzalanmıştır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan zirvede yaptığı konuşmada “Bugün bizleri bir araya getiren sadece dilimiz, tarihimiz ve kültürümüz değil, güvenli ve müreffeh bir geleceği hep birlikte inşa etme arzu ve irademizdir. Refahımızı ilerletmek, kalkınma hamlelerimizi başarıya ulaştırmak ve yüzleştiğimiz sorunlarla etkin bir şekilde mücadele etmek için güç birliği yapmamız şarttır.” sözleriyle Türkiye’nin Türk dünyası iş birliğine bakışını ortaya koymuştur.

Zirve sonunda Cumhurbaşkanları, Türk Konseyi 6. Zirvesi’nin Çolpon-Ata Deklarasyonunu imzalamışlar ve Türk Dili konuşan ülkelerin entegrasyonuna ilişkin Kavram Kâğıdı ile Cengiz Aytmatov’un 90. doğum yıl dönümü vesilesiyle ve gençlik ve ulusal sporlar alanında iş birliğinin geliştirilmesine ilişkin hazırlanan ortak bildirimleri kabul etmişlerdir.

Yedinci Zirve

15 Ekim 2019, **Bakü/ Azerbaycan**

Yedinci Zirve, Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in başkanlığında, Kazakistan Cumhurbaşkanı Elbaşı Nursultan Nazarbayev, Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sooronbay Ceenbekov, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev, Macaristan Başbakanı Viktor Orban, Türkmenistan Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı Pürli Ağamuradov ve Türk Konseyi Genel Sekreteri Baghdad Amreyev'in iştirakiyle, "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ'lerin) Desteklenmesi" temasıyla 15 Ekim 2019 tarihinde Bakü'de düzenlenmiştir. Zirve, Türk Konseyini kuran Nahçıvan Anlaşması'nın 10. yıl dönümü ile aynı tarihe denk gelmesi ve Özbekistan'ın örgüte tam üye olmasından dolayı önemli bir yere sahiptir.

Kazakistan'ın Kurucu Cumhurbaşkanı, Elbaşı Nursultan Nazarbayev'e Türk Dünyası Ali Nişanı takdim edilmiştir. Nazarbayev'e bunun yanı sıra, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın teklifi üzerine Türk Konseyi Onursal Başkanı ünvanı da verilmiştir. Türk Konseyi üye devletleri arasında Ortak Yatırım Fonu'nun kurulması konusunda fizibilite çalışmalarının yapılarak sürecin hızlandırılması kararının alındığı Zirve Bildirisi'nde ayrıca TK üyesi devletleri Barış Pınarı Operasyonumuza destek verdiğini belirten bir açıklama da yer almıştır.

Nazarbayev zirvede yaptığı konuşmada "Yeni bir tarih sayfası açılıyor. Türk Konseyi, küresel anlamda önemli siyasi ve ekonomik popülerlik kazandı. Aynı zamanda Türk dünyasında entegrasyonumuzu da artırmış bulunuyoruz. Türk ülkeleri arasındaki etkileşim yeni bir seviyeye çıkmaktadır." sözleriyle Türk Konseyinin başarısının altını çizmiştir.

10 Nisan 2020 tarihinde Kovid-19 ile mücadelede dayanışmayı ve ülkeler arasında eş güdümü artırmak için Türk Konseyi üye/gözlemci ülkeleri ve Türkmenistan'ın devlet/hükûmet başkanlarının katılımıyla Türk Konseyi Olağanüstü Video Konferans Zirvesi düzenlenmiştir.

Türk Konseyi kapsamında çevrim içi toplantılar da yapılmıştır. 10 Nisan 2020’de gerçekleştirilen çevrim içi zirvede Kovid-19’la mücadelede iş birliği teması ön planda olmuştur. Bu aynı zamanda Türk Konseyi tarihindeki ilk olağanüstü toplantı olarak kayda geçmiştir. Küresel bir problemin çözümü için Türk Konseyinin devreye alınması, örgüt açısından entegrasyonun seviyesini artırması açısından önemlidir.

Nisan 2020’de gerçekleştirilen olağanüstü zirveden sonra ise yine çevrim içi olarak 31 Mart 2021 tarihinde gayriresmî bir zirve daha gerçekleştirilmiştir. Bu zirvede Türkistan şehri Türk dünyasının manevi başkenti olarak kabul edilmiştir.

Sekizinci Zirve

12 Kasım 2021, İstanbul / Türkiye

Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları Konseyi, 12 Kasım 2021'de İstanbul'da "Dijital Çağda Yeşil Teknolojiler ve Akıllı Şehirler" temasıyla toplanmıştır. Toplantıya Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan başkanlık etmiş olup, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov, Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev, Türkmenistan Cumhurbaşkanı Kurbankulu Berdimuhamedov, Macaristan Başbakanı Viktor Orban ve Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Baghdad Amreyev katılmıştır.

Türk Devletleri Teşkilatı Onursal Başkanı ve Kazakistan Cumhuriyeti Birinci Cumhurbaşkanı-Elbaşı Nursultan Nazarbayev toplantıda video mesaj ile hitap etmiştir. Zirve'de liderler, teşkilatın isminin "Türk Devletleri Teşkilatı" olarak değiştirilmesi başta olmak üzere kurumun geleceğini ilgilendiren bir dizi önemli konuda kararlar almıştır. Zirve, Türk devletlerinin bağımsızlıklarınının 30. yıl dönümüne denk gelmesi ve Türkmenistan'ın Teşkilat'a gözlemci üye olarak katılmasından dolayı ayrı bir önem taşımaktadır. Zirve'nin başlıca gündem maddeleri arasında, üçüncü ülke ve kuruluşlarla yeni iş birliği yöntemlerinin belirlenmesi, Türk Yatırım Fonu'nun kurulması ve Teşkilat'ın orta ve uzun vadeli amaç ve görevlerini ortaya koyan Türk Dünyası 2040 Vizyon Belgesi'nin onaylanması gelmektedir.

Dokuzuncu Zirve

11 Kasım 2022, **Semerkant/ Özbekistan**

Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev'in ev sahipliğinde 11 Kasım 2022 tarihinde, Türk Dünyası Medeniyet Başkenti ilan edilen Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatı Dokuzuncu Zirvesi'ne, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkmenistan Millî Keneşinin Halk Maslahatı Başkanı Kurbankulu Berdimuhamedov, Macaristan Başbakanı Viktor Orbán ve TDT Genel Sekreteri Baghdad Amreyev katılmıştır. "Türk Medeniyeti İçin Yeni Dönem: Ortak Kalkınma ve Refaha Doğru" temasıyla düzenlenen tarihî Zirve sırasında liderler, üye ve gözlemci devletlerin Türk bütünleşmesine ve Türk Dünyası 2040 Vizyonu'na güçlü bağlılığının altını çizmişlerdir.

1.1.2. Genel Çerçevesiyle Temel Belgeler

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşması

3 Ekim 2009 tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti, Kırgız Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti tarafından imzalanan Nahçıvan Anlaşması'yla Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi kurulmuştur. Bahse konu anlaşmada Konsey'in organizasyon yapısı düzenlenmiş, bu doğrultuda konsey bünyesinde Devlet Başkanları Konseyi, Dışişleri Bakanları Konseyi, Kıdemli Memurlar Komitesi, Aksakallar Konseyi, Sekretarya kurulmuştur. Ayrıca Konsey'in temel amaç ve görevleri, yapısı, birimlerin görevleri, diğer iş birlikleri, bütçesi, dili, geçerlilik süresi ve yürürlük konuları ile Sekretarya merkezinin İstanbul'da olacağı yine bu anlaşmayla düzenlenmiştir. Anlaşmada idari düzenlemelerin yönetmelikle belirlendiği ifade edilmiş, anlaşmanın geçerliliğinin süresi süresiz olarak belirlenmiştir. Buna ek olarak Konsey'in çalışma dili anlaşmaya taraf olan devlet dilleri ile İngilizce olarak belirlenmiştir. Bu anlaşmanın depozitörü olarak Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tayin edilmiştir.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Sekretaryasına Dair Ev Sahibi Ülke Anlaşması

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ve Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi arasında 27 Aralık 2011 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır. Anlaşmanın amacının Türk Konseyi Sekretaryasının binası ile personelinin Türkiye Cumhuriyeti'ndeki faaliyetleri sırasında sahip olacakları statülerin, ayrıcalık ve bağışlıkların belirlenmesi olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu anlaşmaya göre Sekretarya'nın Türk Konseyi usullerine uygun olarak bina ve müştemilatta koyacakları kuralları ev sahibi ülke tarafından tanınmıştır. Bununla birlikte Sekretarya'nın hukuki varlığı ve ehliyeti bu anlaşmayla düzenlenmiş, tüzel kişiliği kabul edilmiştir. Buna göre Türk Konseyi Sekretaryasının arşivlerinin ve belgelerinin dokunulmazlığa sahip olacağı belirtilmiştir. Yargı sınırlılıklarının da düzenlendiği anlaşmada binaların ve müştemilatların dokunulmazlığı, Türk Konseyinin bayrağı ve ambleminin sergilenme usulüne ilişkin düzenlemeler de yer almıştır.

Ev Sahibi Ülke Anlaşmasının Onaylanmasına İlişkin Resmî Gazete’de Yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı

27 Aralık 2011 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Arasında Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Sekreteryasına Dair Evsahibi Ülke Anlaşması’nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 25/5/2012 tarihli yazısı üzerine, Bakanlar Kurulunca 11/6/2012 tarihinde kararlaştırılmıştır. Bahse konu karar 28 Haziran 2012 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Birinci Zirvesi Bildirisi

21 Ekim 2011 tarihinde Almatı’da düzenlenen Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin ilk zirvesinin bildirisi aynı tarihte Azerice, Kazakça, Kırgızca, Türkçe olarak imzalanmıştır. Bahse konu bildiri genel konular, ekonomik konular, uluslararası projeler, güvenlik konuları, sosyal ve kültürel konular, uluslararası örgütlerle iş birliği ve diğer konular olmak üzere altı başlık altında değerlendirilmiştir.

Bağımsızlıklarının 20. yıl dönümünü kutlayan Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan’ın siyasi, ekonomik, sosyal, hukuki ve diğer alanlardaki reformlar sayesinde göstermiş oldukları ilerlemenin takdir edildiği bildiride genel konular başlığı altında bahse konu zirvenin Türk devletleri arasında ikili ve çok taraflı ilişkilerin geliştirilmesinde yeni bir döneme işaret ettiği ifade edilmiş, Türk devletleri arasında koordinasyonda yer alan Sekreterya’ya önem atfedilmiş, Türk Dili Konuşan Ülkeler Medya Platformu kurulması kararlaştırılması desteklenmiş, Aksakallar Konseyinin ikinci toplantısında kabul edilen kararların uygulanması amacıyla Sekreterya eşgüdümünde ortak komiteler oluşturulması talep edilmiştir. Bunun yanında ekonomik kararlar kapsamında ticaret ve ekonomi alanlarındaki ilişkilerin eşitlik ve karşılıklı yarar ilkeleri temelinde geliştirilmesine vurgu yapılmış; bu alandaki iş birliğinin temel amacının üye ülkeler arasında malların, hizmetlerin, sermayenin, hizmetlerin teknolojinin serbest dolaşımı olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca aynı bölümde Türk-İş Konseyinin kurulması, Gayrimenkul Edinme Mevzuatı’nın uyumlulaştırılması, Sigorta Şirketleri Birliği kurulması ve iş adamlarına vize ve çalışma izinleri verilmesinin kolaylaştırılmasına yönelik çabalara değinilmiştir.

Bahse konu bildiride uluslararası projeler kapsamında Bakü-Tiflis-Ceyhan ham petrol boru hattı, Bakü-Tiflis-Erzurum doğal gaz boru hattı, Hazar limanları, Türk devletlerinin petrol terminalleri, Azerbaycan topraklarından kaynaklanan diğer ulaşım sistemlerinin bağlantısı vurgulanmıştır. Ek olarak ulaşımın kolaylaşması açısından Bakü-Tiflis-Kars demiryolunun önemine de değinilmiştir. Türk Konseyi üye ülkelerini ilgilendiren güvenlik konularında ortak tutum geliştirmek amacıyla görüşmeler gerçekleştirilmesine karar verilen ilgili belgenin güvenlik başlığı altında ulusal ve bölgesel güvenlik, istikrar, barış, demokrasi ve iyi yönetim ilkelerine bağlılıkları üye devletler tarafından teyit edilmiştir. Bunun yanı sıra Birleşmiş Milletler'in uluslararası güvenlik ve sürdürülebilir kalkınma hedefiyle üstlendiği rolün güçlendirilmesi gerekliliğine vurgu yapılmış, silahların kontrolü ve kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesi, Ermenistan-Azerbaycan Yukarı Karabağ ihtilafı, Afganistan'ın egemenliği ve toprak bütünlüğü, Irak'ın egemenliği ve toprak bütünlüğü, Kırgız Cumhuriyeti'nin güneyinin yeniden imarı gibi konular değerlendirilmiştir.

İlgili belgenin sosyal ve kültürel konular başlığı altında TÜRKPA'nın oynadığı önemli rol, TÜRKSOY'un önemi, Türk Üniversiteleri Arası Birliği kurma girişimi, TÜRKSOY'un Eskişehir'i 2013 yılı Türk Kültür Başkenti ilan etme önerisinin desteklenmesi, Türkiye Bilimsel Araştırma Fonu kurulması, iklim değişikliği, su kaynaklarının makul kullanımı gibi konular yer almıştır. Öte yandan uluslararası örgütlerde iş birliği bölümünde kültürler arası diyalog ve anlayışın ilerlemesi bakımından Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği desteklenmiş, ortak değerler etrafında dayanışma ortamının tesisi için İslam İşbirliği Teşkilatı ile ilişkilerin gerekliliğine değinilmiş, Türk Konseyinin Asya'da İş Birliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı'nın önemi vurgulanmış, Avrupa Konseyi ile diyalog içinde olunmasına önem atfedilmiş, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda Türk Konseyinin gözlemci statüsünde olması çabaları desteklenmiş, Türk Konseyi ile Ekonomik İşbirliği Teşkilatı arasında kurumsal iş birliği memnuniyetle karşılanmış ve Türk Konseyi Sekreteryasının konsey üyesi devletlerin katıldıkları uluslararası toplantılarda gözlemci statüsünde katılmasına karar verilmiştir.

Türk Konseyi İkinci Zirvesi Bildirisi

“Eğitim Bilim ve Kültürel İş Birliği” temasıyla Bişkek’te düzenlenen İkinci Türk Konseyi Zirvesi’nin bildirisi 23 Ağustos 2012 tarihinde Azerice, Kazakça, Kırgızca, Türkçe olarak imzalanmıştır. Bahse konu bildiri kültürel iş birliği, eğitim ve bilim iş birliği, ekonomik iş birliği, dış politika ve güvenlik konularında iş birliği ve diğer meseleler olmak üzere beş başlık altında değerlendirilmiştir.

Bahse konu bildiride Kültürel İş Birliği başlığı altında ortak bir Türk kültürü gündemi belirlenmesi desteklenmiş, Türk Kültür ve Miras Vakfının kurulması, Türk Akademisinin kurulmasının, Türk Dili Konuşan Ülkeler Yazarlar Birliği ve Türk Dili Konuşan Ülkeler Sinema Çalışanları Birliği kurma çabalarının memnuniyetle karşılandığı ifade edilmiştir. Ayrıca eğitim ve bilim iş birliği kapsamında Türk Üniversiteler Arası Birliği kurma girişimi desteklenmiş, üye devletlerin eğitim bakanlarını Türk tarihine ilişkin ortak ders kitabı üzerinde çalışmayı sürdürmeleri yönünde teşvik edildiği bildirilmiştir. Bununla beraber üye devletler arasında ekonomik iş birliğinin güçlendirilmesi amacıyla Türk Konseyi Ortak Yatırım Teşvik Portalı’nın hayata geçirilmesi memnuniyetle karşı-

lanmış, Kırgızistan'ın Türk Konseyi Kalkınma Fonu kurma girişimi desteklenmiştir.

İlgili bildiriye ayrıca dış politika ve güvenlik açısından iş birliği için uluslararası konulara ilişkin düzenli istişarelerin devam etmesi gerekliliği vurgulanmış, Afganistan'ın toprak bütünlüğü ve egemenliği, Suriye'de devam eden krizler, Ermenistan-Azerbaycan Yukarı Karabağ ihtilafı konuları değerlendirilmiştir. Türk Konseyinin Birleşmiş Milletler (BM), İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT), Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Avrupa Konseyi ile yakın ilişkilerin geliştirilmesi ve sürdürülmesi teşvik edilmiştir. Ayrıca Türk devletleri arasında siyasi diyalogun güçlendirilmesinde parlamentolar arası ilişkilerin önemine dikkat çekilmiştir.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Üçüncü Zirvesi Bildirisi

16 Ağustos 2013 tarihinde Gebele'de düzenlenen Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Devlet Başkanları Konseyi Üçüncü Zirvesi'nin bildirisi aynı tarihte Azerice, Kazakça, Kırgızca, Türkçe olarak imzalanmıştır. Bahse konu bildiri Kültürel İş Birliği, Spor İş Birliği, Bilim ve Eğitim İş Birliği, Ekonomik İş Birliği, Diaspora İşlerinde İş Birliği, Dış Politika ve Güvenlik Konularında İş Birliği ve Diğer Meseleler olmak üzere yedi başlık altında değerlendirilmiştir.

Kültürel iş birliği alanında Türk Kültür ve Mirası Vakfı Şartı'nın onay süreçlerinin ivedilikle tamamlanması ile Cengiz Aytmatov ve Issık Göl Forumu konulu bir uluslararası kongrenin yapılması çalışmalarının desteklendiği ifade edilen bildiriye, spor alanında iş birliği konusunda Birinci Türk Üniversitesi Oyunları hazırlıklarına başlandığı belirtilmiştir. Söz konusu bildiriye ayrıca Bilim ve Eğitim İş Birliği başlığı altında Türk Akademisinin Kuruluşuna Dair Anlaşma'nın onay sürecinin tamamlanmasının önemine değinilmiş, buna ek olarak ilki 16 Kasım 2012 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Terminoloji Komitesinde alınan kararlar ile Türk tarihi ve edebiyatı ortak ders kitaplarını içeren çalışmaların desteklenmesi gibi konular yer almıştır.

Üye devletler arasında ticaret ve yatırım hacminin artırılması, ekonomik iş birliğinin geliştirilmesinin önemini vurgulandığı Ekonomik İş Birliği başlığı altında üye devletlerce ekonomi ve yatırım konusunda Mutabakat Muhtırası'nın imzalanmasından duyulan memnuniyet belirtilmiştir. Bahse konu bildiriye ulaştırma verimliliğinin artırılması amacıyla üye devletlerin ulaştırma bakanları tarafından imzalanan protokoller, bölgede ulaştırma kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar, Orta Asya'yı Avrupa'ya bağlayacak olan Orta/Doğu-Batı koridoru ve bu bağlamda trans Avrupa ve trans Asya ulaştırma ağlarının en kısa ve güvenli bağlantısı olan İpek Rüzgârı projesinin önemine de değinilmiştir. Ayrıca gümrük konularıyla bağlantılı olarak ihracat ve ithalat süreçlerinin basitleştirilmesi ve bilgi teknolojilerine dayalı bir süreç yönetiminin desteklendiği ifade edilmiştir.

Diaspora işlerinde Türk dili konuşan diasporalar arasında iş birliği projeleri doğrultusunda hayata geçirilen Türk Konseyi Türk Dili Konuşan Diaspora Ortak Eylem Stratejisi'nin kabul edilmesinin memnuniyetle karşılandığı bildiriye dış politika ve güvenlik alanlarında iş birliği için uluslararası düzeyde düzenli istişarelerin sürdürülmesinin, Türk devletleri arasında siyasi diyalogu güçlendirmede parlamentolar arası boyutun önemine vurgu yapılarak Türk Konseyi ile uluslararası örgütler arasında daha fazla etkileşim teşvik edilmiştir. Ayrıca Kıbrıs meselesi, Suriye'de devam eden kriz, Afganistan'ın egemenliği, Ermenistan-Azerbaycan Yukarı Karabağ ihtilafı konularına ilişkin istikrar, barış, çözüm vurgusu yapılmıştır.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Dördüncü Zirvesi Bildirisi

“Turizm Alanında İş Birliği” temasıyla Bodrum’da düzenlenen Dördüncü Türk Konseyi Zirvesi’nin bildirisi 5 Haziran 2014 tarihinde Azerice, Kazakça, Kırgızca, Türkçe olarak imzalanmıştır. Bahse konu bildiri Ekonomi Alanında İş Birliği, Dış Politika ve Güvenlik Alanında İş Birliği, Toplumsal ve İnsani İlişkiler Alanında İş Birliği ile diğer konular olmak üzere dört başlık altında değerlendirilmiştir.

Mezkûr bildiride Ekonomi Alanında İş Birliği başlığı altında turizm sektöründe iş birliğine değinilmiştir. Bildiride üye ülkelerin yanı sıra üçüncü taraflarla da turizm sektöründe iş birliğinin güçlendirilmesi, üye ülkelerin tarihî ve kültürel mirasları ile doğal ve coğrafi avantajlarının ekonomik yararları, üye ülkelerle özel sektör arasında turizm alanında çok taraflı iş birliği sağlamak amacıyla Ortak Turizm İşbirliği’nin temelleri atılmıştır. Türk Konseyi tarafından Modern İpek Yolu adında bir tur programının hayata geçirilmesi için çalışmaların desteklendiği, Türkiye tarafından diğer ülkeler için turizm eğitim programları düzenlenmesinin memnuniyetle karşılandığı bahse konu bildiride Konsey üyesi ülkelerin turizm sektör temsilcileri ile basın mensuplarının katılımıyla düzenlenen bilgilendirme turları yapılmasının onaylanmış; Türk Konseyi üye devletlerinin bu anlamda yapmış oldukları çalışmalardan memnuniyet duyulduğu belirtilmiştir. Ekonomik iş birliğini güçlendirme bakımından ulaşım aracı olarak demiryolu bağlantılarının geliştirilmesine ve ulaştırma alanında Koordinasyon Konseyinin kurulmasına değinilmiştir.

Dış politika ve güvenlik alanlarında iş birliğini geliştirmek amacıyla dışişleri bakanları düzeyinde düzenli istişareler gerçekleştirilmesine vurgu yapılarak üye devletlerin Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası örgütlerdeki adaylıklarının desteklenmesi, Türk Konseyi olarak Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda gözlemci statüsü alınabilmesi, Türk Konseyi Sekretaryasının İslam İşbirliği Teşkilatına gözlemci statüsü için yapmış olduğu başvuru, Türk Konseyinin Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ile ilişkilerinin yanı sıra Ermenistan- Azerbaycan Yukarı Karabağ ihtilafı, Kıbrıs'taki müzakere süreci, Ukrayna'daki gerilim gibi uluslararası meselelere dair değerlendirme yapılmış ve çözüm önerileri dile getirilmiştir.

Toplumsal ve insani ilişkiler konusunda TÜRKSOY tarafından Konsey üyesi ülkelerin tarihî ve kültürel özelliklerinin yeniden canlandırılmasına yönelik olarak Türk Dili Konuşan Ülkeler Yazarlar Birliğinin Eskişehir'de kurulması, Türk Akademisi tarafından Türk Yazı Günü Forumu düzenlenmesi, ortak eğitim televizyonu, bölgesel diaspora merkezlerinin kurulması çalışmalarından memnuniyet duyularak üye ülkelerin bu itibarla yapmış oldukları çalışmalar teşvik edilmiştir.

İlgili bildiriye Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Genel Sekreteri ve Genel Sekreter Yardımcıları ile Türk Akademisi Başkanının Atanmasına Dair Karar da eklenmiş olup Türk Konseyi devlet başkanları tarafından imzalanmıştır.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Beşinci Zirvesi Bildirisi

11 Eylül 2015 tarihinde Astana'da düzenlenen Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Beşinci Zirvesi'nin bildirisi aynı tarihte Azerice, Kazakça, Kırgızca, Türkçe ve Özbekçe imzalanmıştır. Bahse konu bildiri, Medya ve Enformasyon Alanında İş Birliği, Ekonomi Alanında İş Birliği, Dış Politika ve Güvenlik Alanında İş Birliği, Sosyal ve Kültürel İş Birliği, Eğitim ve Bilim Alanında İş Birliği, Kurumsal İş Birliği olmak üzere altı başlık altında değerlendirilmiştir.

Mezkûr belgede Türk Konseyi üyesi ülkeler arasında medya ve enformasyon alanında iş birliğinin geliştirilmesi, üye ülkeleri kapsayan ortak bir protokolün hazırlanması, üye ülkelerde resmî haber ajansları arasında iş birliğine dair mutabakat zaptı, ulusal televizyon kanalları arasında iş birliği protokolü gibi konuların yanı sıra üye devletler arasında ekonomik iş birliğinin artırılması için gerçekleştirilen çalışmalara değinilmiştir. Ortak Türk Yatırım Fonu kurulması süreci ile hizmet, alternatif enerji ile ilgili iletişim teknolojileri alanlarında iş birliği geliştirilmesinin önemine vurgu yapılmıştır. Ayrıca geleneksel İpek Yolu üzerinde bulunan ülkelerin doğal ve coğrafi avantajlarının ortak ekonomik yarara dönüştürülmesi ve bu doğrultuda Avrasya Kıtalar Arası Ulaştırma Koridoru'nun stratejik bir güzergâh olarak üye ülkeler tarafından güçlendirilmesi, üye ülkeler arasında ulaştırma alanında iş birliği, bölgesel ulaştırma altyapılarının ve demir yolu bağlantılarının güçlendirilmesi vurgusu yapılmıştır. Bununla beraber gümrük konularında iş birliği kapsamında İpek Yolu İnisiyatifi ve Kervansaray Projesi çerçevesinde ticaret ve uluslararası transit ulaşımın kolaylaştırılması teşvik edilmiştir.

Türk Konseyi'nin bölgesel ve uluslararası örgütlerle ilişkilerinin iletilmesinin önemine vurgu yapılan bildiride Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu-Avrasya ulaştırma koridorları (UNECE-EATL) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) uluslararası ortaklar olarak ifade edilmiştir. Buna ek olarak Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı, Ekonomik İş Birliği Teşkilatı, Avrupa Birliği gibi kuruluşların ilgili birimleriyle diyalog sürecinin başlatılmasının önem arz ettiği belirtilmiştir. Ayrıca Türk Konseyi üye devletleri tarafından Ermenistan-Azerbaycan Yukarı Karabağ ihtilafı, Kıbrıs'taki müzakere süreci, Ukrayna'daki gerilim gibi uluslararası sorunlara dair ortak görüş oluşturulmuştur.

Söz konusu belgede dünyanın farklı bölgelerinde Türk dili konuşan devletler ve toplumlar arasında kültürel, dilsel, sosyal bağların geliştirilmesine yönelik çalışmalara yönelik faaliyetlerin memnuniyetle karşılandığı bildirilmiş, Kiev’de ilk bölgesel diaspora açılması, gençlik ve spor alanında iş birliğinin artırılması konularındaki çalışmalara yer verilmiştir. Eğitim ve bilim alanında iş birliği kapsamında gençler arasında ortak kimlik farkındalığının artırılması için Türk tarihi dersi ve kitaplarının önemli; Türk İş Birliği Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) desteğiyle Türk Akademisi tarafından yürütülen Türk tarihine ilişkin arkeolojik çalışmaların değerli olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte Türk Akademisinin ortak üye olarak Uluslararası Akademiler Birliğine katılması desteklenmiştir.

Bildiride aynı zamanda iş birliğini güçlendirmek amacıyla Türk Konseyi, TÜRKSOY, TÜRKPA, Türk Akademisi tarafından yapılan çalışmalar ile Türk Akademisi Bilim Konseyinin kurulmasının önemine değinilerek siyasi diyalog, ekonomik ve kültürel iş birliği ve parlamentolar arası boyutun önemi yinelenmiştir.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Altıncı Zirvesi Bildirisi

“Gençlik ve Ulusal Spor İşbirliği” temasıyla Çolpan-Ata’da gerçekleştirilen Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları Konseyinin bir araya geldiği zirvenin bildirisi 3 Eylül 2018 tarihinde Azerice, Kazakça, Kırgızca, Türkçe olarak imzalanmıştır. Bahse konu bildiri, Gençlik ve Spor İş Bir-

liği, Ekonomide İş Birliği, Dış Politika/Güvenlik Konuları ve Uluslararası Kuruluşlarla İlişkiler Alanlarında İş Birliği, Toplumsal Alan, Medya Alanı ve Kültürel Alan İlişkilerinde İş Birliği, Eğitim ve Bilim Alanlarında İş Birliği, Türk Dünyasında Kurumsal İş Birliği, Diğer Hususlar olmak üzere yedi başlık altında değerlendirilmiştir.

Bahse konu bildiri de gençlik ve spor alanındaki iş birliği kapsamında Türk Konseyinin bu alanda önde gelen uluslararası kuruluşlarla ortaklıkların üye devletlerinin toplumlarını bir araya getirmek için geliştirdiği çabaların ve küresel spor değerlerini koruma amacına yönelik çalışmaların desteklendiği ifade edilmiştir. Ayrıca İslam dünyasının yaşadığı zorluklarla başa çıkmakta İslami dayanışmanın önemi vurgulanarak ahlaki değerlerin tanıtılması için gerçekleştirilen çalışmalar takdir edilmiştir. Ekonomide iş birliği hususunda ticaret ve yatırımların artırılması amacıyla üye ülkelerde uygun koşulların oluşturulması ve özel sektörde iş birliği vurgusu öne çıkmakla birlikte üye ülkelerin ekonomi alanıyla ilgilenen kurumlarının Türk Konseyi İnternet Portalı'nın işleyişe geçmesi çabalarının ve kur dalgalanma riskini önlemek amacıyla Türk devletleri arasındaki ticarete ulusal para birimlerinin kullanımının desteklendiği ifade edilmiştir. Aynı zamanda küresel ekonomik problemlere yönelik etkili çözüm yolları geliştirme çabaları ile bilgi işlem teknolojileri, fiber altyapı, siber güvenlik, uydu hizmetleri, transit taşımacılık, gümrük konularında iş birliklerinin desteklendiği belirtilmiştir. Dış politika/güvenlik ve uluslararası kuruluşlarla ilişkiler bağlamında üye devletlerin yapmış oldukları çalışmalardan duyulan memnuniyet belirtilmiş, dünya çapında üçüncü ülkelere sağlamış oldukları yardımlar dolayısıyla gerçekleştirilen faaliyetler övülmüştür. Bu doğrultuda üye ülkelerin ve Türk Konseyinin Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, Dünya Gümrük Örgütü gibi uluslararası kuruluşlarla ilişkileri takdir ve teşvik edilmiştir.

Üye devletlerin Kıbrıs meselesine, Ermenistan- Azerbaycan Yukarı Karabağ ihtilafına ilişkin değerlendirmelerde bulunduğu bildiri de toplumsal alan, medya alanı, kültürel alan ilişkilerinde iş birliği doğrultusunda Türk dili konuşan ülkeler ve dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan topluluklar içerisinde gelişmekte olan kültürel, dilsel ve toplumsal bağların önemi teyit edilmiştir. Ayrıca bu minvalde Türk dilli diaspora organizasyonlarının, üye ülkelerde meydana gelen gelişmelere dair siyasi, kültürel, ekonomik, toplumsal farkındalığı artırmak amacıyla medya ve enformasyon iş birliğinin önemi vurgulanmıştır. Öte yandan söz konusu

bildiride eğitim ve bilim alanında iş birliğinin genç nesil arasında ortak kimlik farkındalığının artırılmasında önemli olduğu vurgulanmış; Türk Akademisinin, Türk Maarif Vakfının ve üye devletlerin çabaları teşvik ve takdir edilmiştir. Türk Konseyi faaliyetlerinin verimliliğini artırmak amacıyla, entegrasyon seviyeleri dikkate alınarak yeni bir mimari esasında Türk iş birliğinin kurumları ve organları tarafından yürütülen Türk entegrasyonunun daha da geliştirilmesi gereği vurgulanmış, üye devletler ile Türk Akademisi, TÜRKPA, TÜRKSOY, Türk Kültür ve Miras Vakfının faaliyetleri memnuniyetle karşılanmıştır. Bildiride ayrıca Macaristan'ın Türk Konseyinde gözlemci statüsü elde etmesi ve Türk dünyasının ilk demokratik ve laik devleti olan Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yıl dönümü tebrik edilmiştir.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Yedinci Zirvesi Bildirisi

“Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Desteklenmesi” temasıyla Bakü’de gerçekleştirilen Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları Konseyinin bir araya geldiği zirvenin bildirisi 15 Ekim 2019 tarihinde Azerice, Kazakça, Kırgızca, Türkçe olarak imzalanmıştır. Bahse konu bildiri Ekonomide İş Birliği, Dış Politika/Güvenlik Konularında İş Birliği ve Uluslararası Kuruluşlarla İlişkiler, Sosyal ve Kültürel İşler Alanında İş Birliği, Eğitim ve Bilim Alanlarında İş Birliği, Türk Dünyasında Kurumsal İş Birliği, Organizasyona İlişkin Hususlar olmak üzere altı başlık altında değerlendirilmiştir.

Türk Konseyinin kuruluşunun 10. yıl dönümünün kutlandığı bildiride konsey üyesi devlet başkanları tarafından yapılan “Özbekistan Cumhuriyeti’nin Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyine Katılımı Hakkında Devlet Başkanları Ortak Açıklaması”yla Özbekistan Cumhuriyeti’nin Türk Konseyinin tam üyesi olduğu ilan edilmiştir.

Ekonomide iş birliği hususunda özel sektörler arasındaki iş birliği ve etkileşimi güçlendirmek amacıyla karşılıklı ticaret ve yatırımı kolaylaştırıcı önlemler olarak üye ülkeler arasında elverişli koşulların oluşturulması amacıyla sürdürülebilir çok taraflı iş birliği hedeflendiği ifade edilmiştir. Bu itibarla Yeni Türk İş Web Portalı’nın önemli olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte standardizasyon, belgelendirme, uygunluk değerlendirme konularında teknik iş birliğinin teşvik edildiği, üye devletler ve Türk Konseyi arasında bilgi ve tecrübe aktarımının, eğitim programlarının desteklendiği belirtilmiştir. Ekonomik iş birliği kapsamında aynı zamanda enerji verimliliği konusunda iş birliği, ulaştırma alanında iş birliği, kara ve deniz limanları arasında kapsamlı iş birliği, gümrük iş birliği, bilişim ve teknoloji alanında iş birliği, iletişimde iş birliği, siber güvenlik alanında iş birliği ile hava yolu ulaşımında iş birliğine değinilmiştir.

Dış politika alanında iş birliği kapsamında dışişleri bakanları düzeyinde düzenli istişareler yoluyla ortak çıkarları ilgilendiren dış politika ve güvenlik konularına ilişkin iş birliği ihtiyacı vurgulanmış; Birleşmiş Milletler, İslam İşbirliği Teşkilatı, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Dünya Gümrük Örgütü başta olmak üzere Türk Konseyinin uluslararası kuruluşlarla artan iş birliğinden duyulan memnuniyet ifade edilmiştir. Ayrıca Türkiye’nin Barış Pınarı Operasyonu, Suriye’de kalıcı barışın tesisi, Ermenistan- Azerbaycan Yukarı Karabağ ihtilafı, Kıbrıs meselesi, bu kapsamda ele alına diğer konular olmuştur. Sosyal ve kültürel alanda iş birliği kapsamında Türk dili konuşan ülkeler ve dünya genelinde yaşayan topluluklar arasında kültürel, dilsel ve sosyal bağların geliştirilmesinin önemi yinelenmiş, bu doğrultuda üye ülkelerin diaspora politikasında en iyi politikaları benimsemesinin önemi vurgulanmıştır. Bu noktada TÜRKSOY’un, Türk Akademisinin, Türk Kültür ve Miras Vakfının gerçekleştirmiş olduğu çalışmalar ile üye ülkelerin ilgili makamlarınca düzenlenen organizasyonlar teşvik ve takdir edilmiştir.

Eğitim ve bilim alanlarında iş birliği hususunda genç nesil arasında ortak kimlik bilincinin artırılmasında eğitim alanında iş birliğinin öne-

mi vurgulanmış, bu doğrultuda Türk Konseyi Sekreteryası, TÜRKPA, TÜRKSOY, Türk Kültür ve Miras Vakfı ile Türk Akademisi bünyesinde bir değişim programı tesis edilmesi çağrısında bulunulmuştur. Ayrıca bu itibarla üye devletler tarafından gerçekleştirilen çalışmalardan duyulan memnuniyete de yer verilmiştir. Türk dünyasında kurumsal iş birliğinin geliştirilmesi amacıyla üye devletlerin ve TÜRKPA, TÜRKSOY, Türk Kültür ve Miras Vakfı ile Türk Akademisinin çabaları takdir edilmiştir. Aynı zamanda Türk Konseyi Sekreteryasına ombudsmanlıkları veya üye ülkelerin ilgili kurumları arasında iletişim, iş birliği, eş güdüm, bilgi ve tecrübe paylaşımını geliştirmek amacıyla Türk Konseyi Üye Ülkeleri Ombudsmanlar Birliğinin kuruluşunu koordine etmesi talimatı verilmiştir. Son olarak organizasyona ilişkin üye devletlere ve gözlemci statüsünde olup etkin katılım sağlayan devletlere teşekkür edilmiş, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Temsilcilik Ofisinin 19 Eylül 2019 tarihinde Budapeşte’de açılışı takdir edilmiştir.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi ‘Olağanüstü Zirvesi’ Bakü Bildirisi

“Kovid-19 Küresel Salgını ile Mücadelede Dayanışma ve İşbirliği” temasıyla gerçekleştirilen Devlet Başkanları Olağanüstü Toplantısı bildirisi 10 Nisan 2020 tarihinde Azerbaycan, Azerice, Kazakça, Kırgızca, Türkçe olarak kabul edilmiştir.

Video konferans toplantısıyla gerçekleştirilen toplantıya Dünya Sağlık Örgütü Genel Direktörü Dr. Tedros Adhanom Ghebreyesus da katılmıştır. Bildiride Türk Konseyi devlet başkanları tarafından “Kovid-19” pandemisinin oluşturduğu ciddi küresel tehdide ilişkin kaygılar ifade edilerek pandemiye karşı mücadelede ayırım gözetmeksizin ikili ve çok taraflı iş birliğinin gerekliliğini vurgulanmıştır. Söz konusu belgede Türk Konseyi üye devletlerinin uluslararası toplumla iş birliği için hazır buldukları ve tüm ülkelere, pandeminin yayılmasının önlenmesini, ortadan kaldırılmasını teminen acil önlemler alınmasında küresel dayanışma ve genişletilmiş iş birliği çağrısında buldukları ifade edilmiştir.

Türk Konseyi üye ülkelerinin sağlık bakanlıkları arasında yakın etkileşim dâhil olmak üzere, ulusal kriz merkezleri arasında iş birliği ve eş güdüm mekanizması tesis etmek konusunda ortak bir görüşün benimsendiği bildiride üye ülkelerin ekonomileri üzerinde pandeminin olumsuz etkilerini gidermek amacıyla uyumlu ve eş güdümlü gayretlere olan

ihtiyacı not edilmiştir. Son olarak, Türk Konseyi Genel Sekreteri'nin, bu bildiride kayıtlı ortak eylem ve çabaların eş güdümünü sağlamakla görevlendirildiği beyan edilmiştir.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi 'Türkistan Gayri-resmî Zirvesi' Bildirisi

“Türkistan: Türk Dünyasının Manevi Başkentlerinden Biri” temasıyla çevrim içi gerçekleştirilen Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları Konseyinin bir araya geldiği zirvenin bildirisi 31 Mart 2021 tarihinde Azeri, Kazakça, Kırgızca, Türkçe ve Özbekçe olarak kabul edilmiştir.

Bildiri, Nevruz Bayramı'nın önemine vurgu yaparak üye devletlerin Azerbaycan Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti, Kırgız Cumhuriyeti, Özbekistan Cumhuriyeti ve Türkmenistan'ın bağımsızlıklarını yeniden kazanmalarının yaklaşan 30. yıl dönümü dolayısıyla tebrikleri ve 1991 yılında Türk dili konuşan devletlerin bağımsızlığını hemen tanıdığı için Türkiye Cumhuriyeti'ne şükranları ile başlamıştır.

Bahse konu bildiride Türkistan şehrinin geniş Türk dünyasından halkları bir araya getirmedeki manevi önemi vurgulanarak Ermenistan-Azerbaycan çatışmasının sona ermesinden duyulan memnuniyet, Teşkilat'ın rolünün bölgesel ve uluslararası arenada daha fazla artırılması niyetleri, çok taraflı ekonomik iş birliğinin önemi ifade edilmiştir. Özellikle ulaştırma, gümrük, enerji ve altyapı alanlarında stratejik öneme sahip bölge-

sel projeler gerçekleştirilmesine ve bunları etkin şekilde uygulanmasına olanak sağlamak için ekonomik şartların önemi vurgulanmıştır. Belgede ayrıca Türk Konseyinin isminin değiştirilmesi girişimi desteklenerek dışişleri bakanlarına ve Sekretaryaya, bu karara temel teşkil edecek belgeleri hazırlama talimatı verilmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı Sekizinci Zirvesi Bildirisi

“Dijital Çağda Yeşil Teknolojiler ve Akıllı Şehirler” temasıyla İstanbul’da gerçekleştirilen Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları Konseyinin bir araya geldiği zirvenin bildirisi 12 Kasım 2021’de Azerice, Kazakça, Kırgızca, Türkçe olarak imzalanmıştır. Türk Devletleri Teşkilatı başkanları tarafından imzalanan bildiri Siyasi Konular, Dış Politika ve Güvenlik Konularında İş Birliği, Ekonomik ve Sektörel İş Birliği, Halklar Arası İş Birliği, Türk Dünyasında Kurumsal İş Birliği, Üçüncü Taraflarla İş Birliği İle Teşkilat Konuları olmak üzere beş başlık altında değerlendirilmiştir.

Türk dili konuşan ülkelerin bağımsızlıklarından bu yana kaydettikleri dikkate değer siyasi ve sosyo-ekonomik ilerlemeye dikkat çekilerek Azerbaycan Cumhuriyeti’nin, Kazakistan Cumhuriyeti’nin, Kırgız Cumhuriyeti’nin, Özbekistan Cumhuriyeti’nin ve Türkmenistan’ın bağımsızlığının 30. yıl dönümünün kutlandığı mezkûr bildiri “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi”nin adının “Türk Devletleri Teşkilatı” olarak değiştirilmesi kararlaştırılmıştır. Türkmenistan’ın gözlemci ülke olarak Türk Devletleri Teşkilatına katılmasından duydukları memnuniyetin ifade edildiği bildiri Azerbaycan Cumhuriyeti “44 Günlük Vatan Muharebesi”ndeki zaferinden ötürü tebrik edilmiş, gözlemci devlet statüsüyle Türk Devletleri Teşkilatı ile artan iş birliğinin yanı sıra, tüm üye ülkelerde diplomatik temsilcilikler kuran Macaristan takdir edilmiştir. Türk Devletleri Teşkilatı çerçevesindeki ikili dayanışma ve iş birliği vurgusuyla pandemiye, Kıbrıs sorununa, Kırgız-Tacik sınırına, Afganistan’daki duruma ilişkin meselelere dair değerlendirmelerde bulunulmuştur. Buna ek olarak adalet alanında iş birliğinin devamı takdir ve teşvik edilmiştir.

Ekonomik ve sektörel iş birliği hususunda karşılıklı ticaret ve yatırımı kolaylaştırmak için gerekli önlemleri alarak üye devletler arasında elverişli koşullar yaratma amacına bağlı kalındığı ifade edilmiştir. Bu itibarla pandemi kısıtlamalarında üye ve gözlemci devletler arasındaki ticaret hacminin artırılmasına yönelik çalışmalar teşvik edilmiş, üye devletlerin ilgili bakanlıklarının, yeşil teknolojiler ve akıllı şehirler konusunda iş

birliğini çok taraflı bir biçimde başlatmaları yönünde talimatlandırıldığı bildirilmiştir. Ayrıca yenilenebilir enerji alanında iş birliği, sivil havacılıkta iş birliği, limanlar arasında kapsamlı iş birliği, iklim gündemi alanında iş birliği, uzay teknolojisi projeleri alanında iş birliği de Ekonomik ve Sektörel Alanda İş Birliği başlığının altında üye devletler tarafından değerlendirilmiştir. Özellikle sürdürülebilir kalkınma bağlamında iklim değişikliği tehdidine karşı küresel tepkiyi güçlendirmek için Paris İklim Anlaşması'nın uygulanması taahhüt edilmiştir.

Söz konusu bildiriye Türk dili konuşan ülkelerdeki olaylar hakkında yerel ve uluslararası düzeyde siyasi, kültürel, ekonomik ve sosyal farkındalığı artırmak için medya ve bilgi iş birliğinin güçlendirilmesinin desteklediği, Kazakistan'ın, merkezi Türkistan şehrinde uluslararası TV kanalı kurma girişiminin önemini not edildiği, üye devletlerin gençleri arasındaki dostluğun güçlendirilmesine yönelik faaliyetlerin düzenlenmesinin önemli olduğu beyan edilmiştir. Ayrıca Türk dili konuşan ülkelerdeki üniversite öğrencilerine yönelik artan burs olanakları dolayısıyla Macar hükûmetine teşekkür edilmiş; Türk dünyasının kültürler arası ve dinler arası diyalogdaki birleştirici gücü vurgulanmıştır.

Kurumsal iş birliği kapsamında TÜRKPA, TÜRKSOY, Türk Akademisinin yapmış olduğu çalışmalara değinilmiş ve bu çalışmaların memnuniyetler karşılandığı ifade edilmiştir. Üçüncü taraflarla iş birliği kapsamında Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Bağlantısızlar Hareketi'nin dönem başkanlığı, Kazakistan Cumhuriyeti'nin Asya'da İş Birliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (CICA) başkanlığı, Özbekistan Cumhuriyeti'nin 2021-2023 dönemi için Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyine seçilmesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin 2020-2021 Güneydoğu Avrupa İş Birliği (GDAÜ) başkanlığı süreci başta olmak üzere Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Birliği (AB), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN), Vişegrad Grubu (V4) gibi uluslararası kuruluşlarla kurumsal ilişkilerin geliştirilmesi konuları değerlendirilmiştir.

Son olarak teşkilata dair konular kısmında Sekretaryanın kapasitesinin güçlendirilmesi gerekliliğine değinilerek son zirveden itibaren geçen süre içerisinde Sekretaryanın faaliyetlerinde elde ettiği başarılar takdir edilmiştir.

Türk Dünyası 2040 Vizyonu Belgesi

12 Kasım 2021 tarihinde İstanbul'da toplanan Türk Devletleri Teşkilatı Sekizinci Zirvesi'nde kabul edilen 2040 Türk Dünyası Vizyon Belgesi'nin amacı Türk Devletleri Teşkilatı üyelerinin zamanımızın zorluklarını bireysel ve toplu olarak karşılama kapasitesini desteklemek için bir çerçeve geliştirmek olarak belirlenmiştir. Bu minvalde iş birliği mekanizmaları ve ortak projeler, deneyimlerin bir araya getirilmesi ve gerektiğinde maddi ve entelektüel kaynakların sunulması yoluyla iş birliği ve dayanışma için sağlam ve şeffaf bir platform sağlanması; Teşkilatın bölgesel ve uluslararası barış, istikrar ve refahın elde edilmesi için yapıcı bir şekilde iş birliğinde bulunmaya istekli tüm ortakları dahil etmeye hazır, olumlu ve giderek daha yetenekli bir grup olarak işlev görmeye çalışması hususları vurgulanmıştır. Türk iş birliğinin üye devletler için hem stratejik hem de politik olarak katma değer sağladığına dikkat çeken mezkur bildiriye üye devletlerin, halklarının ihtiyaç ve isteklerine hizmet etmek için idari kapasitelerini daha da geliştirmeleri adına bireysel ve ortak eylemi yönlendirmeleri kararlaştırılmıştır. Siyasi ve güvelik iş birliği, ekonomik ve sektöre iş birliği, halklararası iş birliği, üçüncü taraflarla iş birliği olmak üzere dört ana ilkeye dayanan 2040 Türk Dünyası Vizyon Belgesi'nin, daha geniş hedefleri göz önüne alındığında, diğer ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla olumlu bir etkileşim adına Teşkilat için kilit bir eylem planı olacağı ifade edilmiştir.

Türk Devletleri “Teşkilatı Dokuzuncu Zirvesi” Semerkant Bildirisi

“Türk Medeniyeti için Yeni Dönem: Ortak Kalkınma ve Refaha Doğru” temasıyla Semerkant’ta gerçekleştirilen Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları Konseyinin bir araya geldiği zirvenin bildirisi 11 Kasım 2022 tarihinde Azerice, Kazakça, Kırgızca, Türkçe olarak imzalanmıştır. Türk Devletleri Teşkilatı Başkanları tarafından imzalanan bildiri Siyaset, Dış Politika ve Güvenlik Konularında İş Birliği, Ekonomik ve Sektörel İş Birliği, İnsandan İnsana İş Birliği, Türk Dünyasında Kurumsal İş Birliği, Üçüncü Taraflarla İş Birliği ile Teşkilat Konuları olmak üzere altı başlık altında değerlendirilmiştir.

Bahse konu belgede Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşması’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol imzalandığı, Türk Devletleri Teşkilatının yeni usul kurallarının kabul edildiği, “Türk Dünyası Vizyonu-2040”ın uygulanması için “2022-2026 TDT Stratejisi”nin uygun bulunduğu, Semerkant’ın “Türk Dünyası Medeniyet Başkenti” ilan edildiği ifade edilmiştir. Bildiride ayrıca Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki ilişkilere, Kırgız Cumhuriyeti’nin Kırgız-Tacik sınırında yaşanan duruma, Afganistan’daki vahim ekonomik ve insani duruma dikkat çekilmiş; İslam düşmanlığı, nefret söylemi ve dezenformasyonla mücadelede iş birliğini artırmak, düzensiz göçle mücadele için iş birliği vurgusu yapılmıştır.

Karşılıklı ticareti ve yatırımı kolaylaştırmak için gerekli adımların atılması, üye ülkeler arasında ticari tamamlayıcılığın arttırılması, ticaret maliyetlerini azaltılması ve malların Türk Devletleri Teşkilatı üye ülkelerinin sınırlarından geçişini hızlandırmak için gerçekleştirilen çalışmalar takdir edilmiştir. Üye ülkelerin ilgili bakanlık ve kurumlarına, Türk Ticaret ve Sanayi Odasına uluslararası yasal statüsü kazandırılması için gerekli prosedürlerin tamamlanması talimatı verilmiştir. Hazar Geçişli Doğu-Batı Orta Koridoru boyunca transit potansiyelinin artırılması, bölgesel ve uluslararası ulaşım sistemlerine entegre olmak amacıyla ulaşım, sınır ve gümrük prosedürlerinin dijitalleştirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Ayrıca gümrük prosedürlerinin basitleştirilmesi, modernizasyonu, standardizasyonu ve uyumlaştırılması; bilgi işle teknolojilerinin altyapısının geliştirilmesi için ortak projelerin uygulanmasını, uzay teknolojisi projeleri başlatılması konuları da gündeme alınmıştır. Bununla birlikte üye devletler ve gözlemci ülkeler arasında sağlık alanındaki iş birliği, kış ve golf turizminin geliştirilmesi için iş birliği, insan kaynakları

faslının açılması, Türkçe Konuşan Diasporalar Ortak Faaliyet Stratejisi, kamu diplomasisi iletişimi ve medya alanında iş birliği önemli konular arasında yer almış ve bu konularda üye ülkelerin ilgili makamlarınca atılan adımlar desteklenmiştir.

Siyasi katılımı ve iyi yönetişimi desteklemek amacıyla üye ülkelerdeki seçimlerin ve referandumların gözlemlenmesinin takdirle karşılandığı ilgili belgede TÜRKPA, TÜRKSOY, Türk Akademisi ve Türk Kültür ve Miras Vakfının (TCHF) iş birliğini güçlendirmek için gerçekleştirmiş oldukları çalışmalara yer verilmiştir. Diğer uluslararası örgütlerle iş birliğine de ayrıca önem atfedilen bildiride Birleşmiş Milletler (BM), İslam İşbirliği Teşkilatı ve bunların bağlı kuruluşları dâhil olmak üzere ilgili uluslararası ve finansal kurumlarla iş birliğini güçlendirme cabalarını en üst düzeye çıkarılması; Avrupa Birliği (AB), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN), Vişegrad Grubu (V4) ve Afrika Birliği gibi bölgesel kuruluşlarla karşılıklı çıkarlar konusunda onlarla ortak projeler yürütmek üzere kurumsal ilişkilerin geliştirilmesi teşvik edilmiştir.

Türk Devletleri “Teşkilatı Olağanüstü Zirvesi” Ankara Bildirisi

“Afet-Acil Durum Yönetimi ve İnsani Yardım” temasıyla Ankara’da düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatı Olağanüstü Zirvesi’nin bildirisi 16 Mart 2023 tarihinde Azerice, Kazakça, Kırgızca, Türkçe olarak imzalanmıştır.

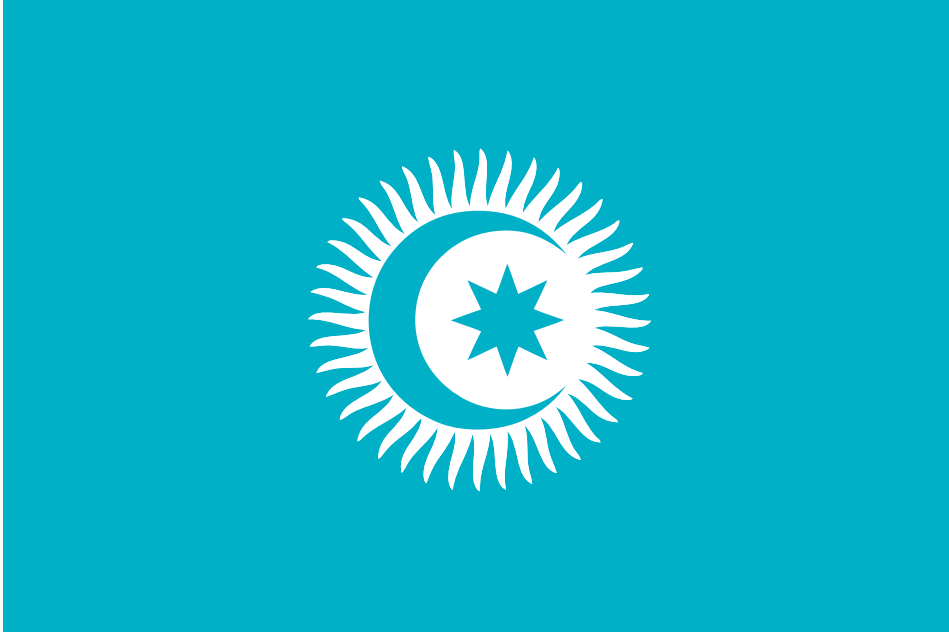
Bahse konu bildiride üye devletler tarafından 6 Şubat 2023’te Türkiye’de meydana gelen ve ağır bir tahribata yol açan iki yıkıcı deprem sebebiyle kardeş Türk halkına en derin taziyeleri iletilmiş; “Türk Dünyası 2040 Vizyonu” doğrultusunda Türk Devletleri Teşkilatı bölgesinde ve dünya

genelinde doğal afetlerin önlenmesi, bunlara müdahale edilmesi ve üstesinden gelinmesi için ikili ve çok taraflı iş birliği ve koordinasyonun gerekliliği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda üye devletlerin depremlerin ardından toparlanma ve yeniden inşa çabalarında Türkiye Cumhuriyeti ile dayanışma içinde oldukları, meydana gelebilecek olası afet ve acil durumlarda ihtiyaçların eş güdümlü ve zamanında karşılanması amacıyla ilgili makamlara “Türk Devletleri Teşkilatı Sivil Koruma Mekanizmasının Kurulmasına İlişkin Anlaşma’nın imzalanması talimatı verdikleri, Türk dünyasında daha dirençli, sürdürülebilir ve yeşil kalkınmanın önemi vurguladıkları ve akıllı şehirlerin kamu mallarının yeniden canlandırılmasındaki özel rolünü kabul ettikleri ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra ticaret, ulaştırma, yatırım, turizm, bölgesel bağlantı ve stratejik insan kaynakları yönetimi alanlarında Türk dünyasının iş birliği ve koordinasyonunun derinleştirilmesi ve güçlendirilmesinde Türk Devletleri Teşkilatının giderek artan merkezi rolü vurgulanmıştır. Ayrıca bazı ülkelerde Müslümanların kutsal değerlerine karşı son zamanlarda işlenen nefret suçlarına dikkat çekilerek İslam düşmanlığı içeren provokasyon ve saldırılara zemin hazırlayabilecek nefret suçlarının en güçlü ifadelerle kınanarak farklı inanç ve kültürler arasında karşılıklı saygının hayati önemi vurgulanmıştır.

Söz konusu bildiriye Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun yüzüncü ve Türk hariciyesinin temellerinin atılmasının beş yüzüncü yıl dönümüne de dikkat çekilmiştir. Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri, bu bildiriye öngörülen karşılıklı eylem ve ortak çabaların eş güdümünü sağlamakla görevlendirilmiştir.

1.1.3. Logo ve Bayrak

Türk Devletleri Teşkilatının (eski adıyla Türk Konseyinin) logosu ve bayrağı 22 Ağustos 2012 tarihinde Bişkek'te düzenlenen 2. Zirve sırasında Dışişleri Bakanları Konseyinin 2. Toplantısı evvelinde düzenlenen bir basın toplantısı sırasında halka sunulmuştur. Logo ve bayrak üye devletlerin ulusal bayraklarının unsurlarını içermektedir. Buna göre; Türk Devletleri Teşkilatının logosu ve bayrağı, Azerbaycan Cumhuriyeti bayrağının yıldızı, Kazakistan Cumhuriyeti bayrağının mavi rengi, Kırgız Cumhuriyeti bayrağının güneşi ve Türkiye Cumhuriyeti bayrağının hilalinden oluşmaktadır. Türk Devletleri Teşkilatının bayrağı, üye devletlerin bayrakları ile birlikte 12 Ekim 2012 tarihinde İstanbul'da kâin Sekretarya binasında düzenlenen törenle göndere çekilmiştir.

1.2. ORGANİZASYON ŞEMASI ve İŞLEYİŞİ

1.2.1. Türk Devletleri Teşkilatının Organları

Türk Devletleri Teşkilatının organları, Devlet Başkanları Konseyi, Dışişleri Bakanları Konseyi, Aksakallar Konseyi, Kıdemli Memurlar Komitesi ve Sekretarya'dan oluşmaktadır.

Teşkilatın ana karar organı, dönem başkanlığını üstlenen ülke (alfabetik sıraya göre) tarafından başkanlığı yürütülen Devlet Başkanları Konseyi-

dir. Faaliyetler İstanbul'da yerleşik Sekretarya tarafından koordine edilmekte ve desteklenmektedir.

Türk Devletleri Teşkilatı aynı zamanda Ankara'da bulunan Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY), Bakü'de bulunan Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi (TÜRKPA), Astana'da bulunan Uluslararası Türk Akademisi, yine Bakü'de bulunan Türk Kültür ve Miras Vakfı ve İstanbul'da bulunan Türk Ticaret ve Sanayi Odası gibi mevcut iş birliği mekanizmaları için bir şemsiye kuruluş niteliğindedir.

Devlet Başkanları Konseyi

Türk Devletleri Teşkilatının ana karar alma ve yönetim organı, üye ülkelerin görevdeki cumhurbaşkanlarından oluşan Devlet Başkanları Konseyidir. Başkanlık yıllık olarak değişir.

Devlet Başkanları Konseyi (DBK), tarafların devlet başkanlarının, güncel uluslararası sorunların çözümüne ilişkin olarak taraflar arasındaki etkileşimin değerlendirilmesi, Türk Devletleri Teşkilatı kapsamında öncelikli iş birliği alanlarının belirlenmesi ve Türk Devletleri Teşkilatının faaliyetlerinin değerlendirilmesi konularında düzenli olarak bir araya geldikleri toplantılar şeklinde faaliyetlerini yürütmektedir.

Bir sonraki DBK toplantısının nerede yapılacağı kural olarak tarafların İngilizce adlarının alfabetik sırasına göre belirlenmektedir. Olağanüstü DBK toplantısının yeri ise taraflar arasında sağlanacak mutabakata göre tespit edilmektedir.

Dönem Başkanları Listesi

Nahçıvan Anlaşması'nın 8. maddesine göre olağan zirveye ev sahipliği yapan devlet bir sonraki toplantıya kadar başkanlığı üstlenecektir.

Ad	Ülkesi	Görev başlangıcı	Görev sonu
Nursultan Nazarbayev	 Kazakistan	21 Ekim 2011	23 Ağustos 2012
Almazbek Atambayev	 Kırgız Cumhuriyeti	23 Ağustos 2012	16 Ağustos 2013
İlham Aliyev	 Azerbaycan	16 Ağustos 2013	5 Haziran 2014
Abdullah Gül	 Türkiye	5 Haziran 2014	28 Ağustos 2014
Recep Tayyip Erdoğan		28 Ağustos 2014	11 Eylül 2015
Nursultan Nazarbayev		 Kazakistan	11 Eylül 2015
Sooronbay Ceenbekov	 Kırgız Cumhuriyeti	3 Eylül 2018	15 Ekim 2019
İlham Aliyev	 Azerbaycan	15 Ekim 2019	12 Kasım 2021
Recep Tayyip Erdoğan	 Türkiye	12 Kasım 2021	11 Kasım 2022
Şevket Mirziyoyev	 Özbekistan	11 Kasım 2022	<i>Görevde (Kitabın hazırlandığı tarih itibarıyla)</i>

Dışışleri Bakanları Konseyi

Türk Devletleri arasındaki siyasi iş birliğinin temel mekanizması, devlet başkanlarının yıllık olarak düzenlenen zirveleridir.

Dışışleri Bakanları Konseyi (DİBK) yetkileri çerçevesinde,

- Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin (TDKÜİK) gündemdeki faaliyetleriyle ilgili konuları değerlendirir,
- DBK toplantılarında ele alınacak güncel uluslararası meseleleri tespit eder,
- Sekretaryanın personel yapısını ve mali raporunu onaylar.

DİBK, gerektiğinde Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi adına beyanatta bulunabilir.

DİBK toplantıları, kural olarak DBK toplantılarının yapıldığı yerde DBK toplantıları öncesinde yapılır.

Üye devletlerin dışışleri bakanları, zirve kapsamında düzenli olarak Dışışleri Bakanları Konseyi toplantılarında bir araya gelmektedir. Dışışleri bakanları, bazı uluslararası etkinlikler sırasında sıklıkla bir araya gelerek karşılıklı öncelikli konuları ele almak üzere ilave toplantılar da düzenleyebilmektedirler. 2011 yılından bu yana BM Genel Kurullarının oturum aralarında her yıl geleneksel olarak gayriresmî dışışleri bakanları toplantıları da düzenlenmektedir. Dışışleri bakanları ayrı olağanüstü toplantılarda da bir araya gelmektedir.

Aksakallar Konseyi

Türk halklarının en köklü töresi “ata”ya ve “akil” kişiye müracaat ve istişare müessesesinin Teşkilat kapsamında tesis edilmiş karşılığı olan Aksakallar Konseyi, TDKÜİK’nin himayesinde faaliyet gösteren daimî bir danışma teşekkülüdür.

Mali hususlar dâhil olmak üzere, Aksakallar Konseyinin faaliyetlerinin teferruatları, DİBK tarafından kabul edilen, Aksakallar Konseyinin Yönetmeliği başlıklı ayrı bir belgeyle tanımlanmaktadır.

Aksakallar Konseyinin faaliyetleri Nahçıvan Anlaşması ve yukarıda bahse konu Yönetmelik çerçevesinde belirlenmektedir.

Özellikle bürokrasi, devlet ve akademi dünyasında büyük deneyime sahip üst düzey üyeleriyle Aksakallar Konseyi, Türk Devletleri Teşkilatı çerçevesinde Türk devletleri arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi için DBK ve DİBK'ya görüş, tavsiye, program, proje ve teklifler sunmaktadır. Ayrıca TDT'nin devam eden projelerinin uygulanmasını kolaylaştırmakta veya deneyimleriyle bazı sorunlu noktaların aşılmasına yardımcı olabilmektedirler.

Konseyin temel amacı, üye devletlerin halklarının tarih, kültür, dil ve geleneklerinin yüksek manevi ve ahlaki değerlerinin korunmasını ve geliştirilmesini desteklemektir. Bu amaçla Konsey üyeleri, uluslararası konferanslara, seminerlere, çalıştaylara ve üye devletlerarasında iş birliğini teşvik etmeyi amaçlayan diğer girişimlere katılmaktadırlar. Konsey ayrıca dönem başkanı tarafından verilen diğer faaliyetleri yürütmekle de görevlidir. TDT Aksakallar Konseyi 2023 tarihi itibarıyla 13 kez toplanmıştır.

Hâlihazırda her üye ve gözlemci devlet, kendi vatandaşları arasından Türk dünyasında saygınlığı olan bir büyüğünü dört yıllık bir dönem için Aksakallar Konseyine atamaktadır. Yeni yapısıyla Aksakallar Konseyi, İcra Kurulu Başkanı olarak görev yapan bir başkana sahiptir. Sekreteryaya ev sahipliği yapan en yaşlı ülke olarak Türkiye, Aksakallar Konseyinin ilk başkanını atamış olup bunu, resmî isimlerinin İngilizce alfabetik sırasına göre dönüşümlü olarak diğer üye devletler takip edecektir. Başkan, TDT ve Türk İşbirliği Teşkilatları (TÜRKPA, TÜRKSOY, Türk Akademisi ve Türk Kültür ve Miras Vakfı) ile Türk Devletleri İşbirliği Teşkilatları Koordinasyon Komitesi toplantılarında Aksakallar Konseyini temsil eder ve üye devletlerin muvafakatiyle uluslararası örgütlerin ilgili toplantılarına katılmaktadır.

Aksakallar Konseyi ilke olarak yılda iki kez toplanmakta ve kararlarını oy birliği ile almaktadır. İhtiyaç duyulması durumunda ise Başkan'ın çağrısı veya Konsey üyelerinden birinin talebi üzerine olağanüstü olarak da toplanabilmektedir. Aksakallar Konseyinin sekreteryaya işleri ise TDT Sekreteryası tarafından yürütülmektedir.

İstanbul'da düzenlenen 8. Zirve sırasında Aksakallar Konseyini daha etkin hâle getirmek ve her biri engin tecrübeye sahip aksakallardan müteşekkil Konsey'den daha fazla istifade edebilmek amacıyla devlet başkanları tarafından Aksakallar Konseyinin yönetmeliği yenilenmiş ve başkanlığına Türkiye aksakalı Binali Yıldırım atanmıştır.

Kıdemli Memurlar Komitesi

Kıdemli Memurlar Komitesinde (KMK) Tarafların asgari bir temsilcisi yer alır.

KMK yetkileri çerçevesinde,

- Sekretaryanın faaliyetlerinin koordine eder,
- Sekretarya tarafından hazırlanan taslak belgelerin DİBK'nın tasvibi-ne sunumundan ve DBK'nın onaylamasından önce değerlendirir ve onay verir.

KMK toplantıları, kural olarak DİBK toplantıları öncesinde düzenlenir. Türk Devletleri Teşkilatı üye devletlerinin dışişleri bakanlıklarından üst düzey yetkililer ile ilgili bakanlık ve makamların temsilcilerinden oluşan heyetlerin katıldığı Kıdemli Memurlar Komitesi 33. Toplantısı Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Ömer Kocaman başkanlığında, 12-13 Mayıs 2022 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

Toplantı çerçevesinde, TDT'nin siyasi ve hukuki konularının tartışıldığı eş zamanlı oturumlar düzenlenmiştir. Heyetler, Teşkilat'ın stratejik ve yasal belgelerini gözden geçirerek, gündemdeki diğer konuların yanı sıra bir sonraki zirvenin organizasyonu ve çevre ile ilgili sorunları ele almak için yeni mekanizmaların kurulması hakkında görüş alışverişinde bulunmuşlardır.

Azerbaycan'da 13-14 Ekim 2023 tarihlerinde gerçekleştirilen Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY) Üyesi Ülkeler Kültür Bakanları Daimî Konseyi 40. Dönem Toplantısı öncesinde Bakü'de TÜRKSOY Daimî Konseyi Kıdemli Memurlar 2. Toplantısı yapılmıştır.

Şuşa-2023 Türk Dünyası Kültür Başkenti kapsamında yapılan Daimî Konseyi öncesinde TÜRKSOY üyesi ülke kültür bakanlıkları temsilcileri Bakü'de bir araya gelerek TÜRKSOY Daimî Konseyi Kıdemli Memurlar 1. Toplantısı'nda görüşülen ve sonuçlandırılmamış gündem konularını ele almışlardır.

Sekretarya

Taraflar, TDKÜİK'in amaç ve görevlerinin icrasına yardımcı olmak üzere, daimî bir yürütme organı olan Sekretarya'yı kurmuşlardır.

Sekretarya'nın görevleri arasında;

- DBK, DİBK ve KMK'nın toplantıları ile TDKÜİK nezdinde gerçekleştirilecek diğer toplantıların düzenlenebilmesi amacıyla ihtiyaç duyulacak idari, örgütsel, protokoller ve teknik önlemlerin alınması,
- Taslak belgelerin hazırlanması,
- Belgelerin tasnif ve arşivlenmesi,
- Taraflar ve diğer uluslararası teşkilatlar ile forumlar tarafından iletilen belge ve bilgilerin takas bürosu olarak faaliyet göstermesi,
- TDKÜİK ile ilgili genel mahiyetli bilginin yayımlanması,
- DBK, DİBK, KMK tarafından verilecek diğer görevlerin yerine getirilmesi,
- Görevlendirilecek personelin tespit edilerek KMK'nin onayına sunulması,
- Gerçekleştirilen mali faaliyetlerle ilgili olarak KMK'ya rapor sunulması bulunmaktadır.

Sekretarya DİBK'in önerisi üzerine DBK tarafından onaylanan genel sekreter tarafından yönetilecektir. Genel sekreterin uyuğunda bulunduğu ülke hariç olmak üzere, tarafların her birinden bir Genel Sekreter Yardımcısı atanacaktır.

Genel sekreter, tarafların İngilizce resmî ülke adlarının sıralamasına göre rotasyon temelinde üç yıl süreyle atanacak ve görev süresinin uzatılması hakkı bulunmayacaktır.

Genel sekreter yardımcıları, tarafların vatandaşları arasından DBK tarafından üç yıl süreyle atanacak ve görev sürelerinin uzatılması hakları bulunmayacaktır. Sekretarya görevlileri, tarafların kendi ulusal mevzuatları uyarınca, kendi vatandaşları arasından atanacaktır.

Genel sekreter, Genel sekreter yardımcıları ve Sekretarya'nın diğer görevlileri, görevlerini ifa ederlerken herhangi bir taraftan veya üçüncü taraflardan talimat istemeyecekler ve almayacaklardır. DBK'ya karşı sorumlu olan uluslararası görevliler olarak konumlarını etkileyebilecek her türlü davranıştan kaçınacaklardır.

Taraflar, genel sekreter, genel sekreter yardımcıları ve Sekretarya görevlilerinin ifa ettikleri görevlerin uluslararası mahiyetine saygı göstermeyi ve söz konusu görevlileri etki altında bırakmamayı kabul ederler. Sekretarya'nın merkezi İstanbul'da (Türkiye Cumhuriyeti) olacaktır.

Taraflar, Sekretarya'nın Türkiye'deki konumu ve tabi olacağı şartlar hususlarında Sekretarya'ya DİBK'nin önceden onayını almak koşulu ile Türkiye Cumhuriyeti ile uluslararası bir anlaşma imzalama yetkisi tanıyacaklardır.

TDKÜİK Sekretaryası, TDKÜİK'in görev ve sorumluluklarını yerine getirmek üzere Tarafların ülkelerinde gerekli olan hükmi şahsiyete sahip olacaktır.

Sekretarya, özellikle aşağıda belirtilen amaç ve görevleri yerine getirmek üzere, uluslararası hükmi yetkiye sahip olacaktır:

- Tarafların tümünün onayıyla anlaşmalar imzalamak,
- Mülk satın almak ve satmak,
- Davacı ve davalı olarak mahkemelere çıkmak,
- Banka hesapları açmak ve nakit varlıklar üzerinden sözleşmeler akdetmek.

Türk Konseyinin tüm çalışmaları İstanbul'da yerleşik ve üye devletlerin vatandaşlarından oluşan uluslararası bir kadronun çalıştığı Sekretarya tarafından yönetilir. Konsey'in genel sekreteri üç yıllığına ve sıra ile atanır.

Türk Devletleri Teşkilatının tüm faaliyetleri, Nahçıvan Anlaşması'na uygun olarak İstanbul'da bulunan Genel Sekreterlik tarafından koordine edilmekte ve izlenmektedir. Cumhurbaşkanları daha önceden belirlenmiş bir Türk şehrinde yılda bir kez toplanır. Üst düzey yetkililer, aksakallar, diğer bakanlar ve hükümet yetkilileri düzenli olarak bir araya gelmektedir.

Türk Devletleri Teşkilatının Genel Sekreterliği İstanbul'un Beşiktaş ilçesinde hizmete başlamıştır. 12 Kasım 2021 tarihinde, Fatih ilçesinde yer alan Arif Paşa Konağı Türk Devletleri Teşkilatına tahsis edilmiş, düzenlenen bayrak çekme töreniyle hizmete açılmıştır.

3 Eylül 2018 tarihinde Çolpon-Ata'da düzenlenen Türk Konseyi (yeni adıyla Türk Devletleri Teşkilatı) 6. Zirvesi sırasında Devlet Başkanları Konseyi tarafından önümüzdeki 3 yıllık dönem için Türk Devletleri Teşkilatı Sekretaryasının Genel Sekreteri olarak Bağhdad Amreyev atanmıştır. Görev süresi Kasım 2021'de Devlet Başkanları Konseyi tarafından 1 yıl süreyle uzatılmıştır. 14 Kasım 2022 tarihinde Bağhdad Amreyev yerine Kubanıçbek Ömüraliyev Genel Sekreter görevine atanmıştır.

Genel Sekreterler Listesi

Ad	Ülkesi	Görev başlangıcı	Görev sonu
Halil Akıncı	 Türkiye	15 Eylül 2010	16 Eylül 2014
Ramil Hasan	 Azerbaycan	16 Eylül 2014	3 Eylül 2018
Baghdad Amreyev	 Kazakistan	3 Eylül 2018	14 Kasım 2022
Kubanıçbek Ömüraliyev	 Kırgız Cumhuriyeti	14 Kasım 2022	<i>Görevde (Kitabın hazırlandığı tarih itibariyle)</i>

1.2.2. Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeler

Azerbaycan

Genel Bilgiler

Yönetim Şekli: Cumhuriyet

Cumhurbaşkanı: İlham Aliyev

Başbakan: Ali Asadov

Dışişleri Bakanı: Ceyhun Bayramov

Başkenti: Bakü

Devlet Dili: Azerbaycan Dili

Önemli Kentleri: Bakü, Sumgayt, Gence, Mingacevir, Khirdalan, Şirvan

Yüzölçümü: 86.600 km²

Nüfusu: 10.198.640

Sınır Olduğu Ülkeler: Nahçıvan Aracılığıyla Türkiye, Ermenistan, İran, Gürcistan, Rusya (Hazar Denizi'ne de kıyısı vardır)

İklimi: Bozkır ikliminin yaygın olduğu ülkede yazlar kurak geçmektedir; ancak Hazar Denizi'nden iç kesimlere doğru yükseklik arttıkça sıcaklıklar düşmektedir.

Coğrafi Konumu: Batı Asya ile Doğu Avrupa'nın kesişim noktasında, Kafkasya coğrafyasında yer alan Azerbaycan'ın doğusunda Ermenistan, batısında Hazar Denizi, güneyinde İran, kuzeyinde Rusya ve Gürcistan bulunmaktadır.

Para Birimi: Manat

Azerbaycan Millî - Dinî Gün ve Bayramları

Yeni Yıl: 1-2 Ocak

Kadınlar Günü: 8 Mart

Nevruz Bayramı: 21 Mart

Zafer Günü: 9 Mayıs

Cumhuriyet Bayramı: 28 Mayıs

Milli Kurtuluş Günü: 15 Haziran

Ordu Günü: 26 Haziran

Bağımsızlık Günü: 18 Ekim

Devlet Bayrağı Günü: 9 Kasım

Anayasa Günü: 12 Kasım

Millî Uyanış Günü: 17 Kasım

Dayanışma Günü: 31 Aralık

Nevruz Bayramı: 5 Gün

Kurban Bayramı: 2 Gün

Ramazan Bayramı: 2 Gün

Matem Günleri

Millî Matem Günü: 20 Ocak

Hocalı Soykırımı Günü: 26 Şubat

Azerbaycanlıların Soykırımı Günü: 31 Mart

20. yüzyılın sonunda yeniden bağımsızlığına kavuşan Azerbaycan halkı kadim ve zengin devlet tarihine maliktir. Azerbaycan coğrafyasında yapılan arkeolojik çalışmalar, bölgedeki insan izlerinin M.Ö. 8.000-6.000'li yıllara kadar dayandığını göstermektedir. Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti 1918 yılında kurulmuş, ancak iki yıl sonra Kızıl Ordu'nun sınırı geçerek Azerbaycan'a girmesiyle 1920'de Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti olarak Sovyetler Birliği topraklarına katılmıştır. Ülkenin tekrar bağımsızlığını kazanması 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılması ile gerçekleşmiştir.

Azerbaycan, küresel enerji stratejilerindeki rolü ve kültürel-siyasi bağlantıları nedeniyle Güney Kafkasya siyasetinin önemli aktörlerinden biri konumunda. Bununla birlikte, sahip olduğu maden yatakları ve doğal kaynakların yanı sıra Azerbaycan, coğrafi, stratejik ve ticari olarak önem taşıyan yolların üzerinde bulunmaktadır.

Azerbaycan'ın İlişkili Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar

Türk Devletleri Teşkilatı, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü (AGİT), Avrupa Kafkasya Asya Ulaştırma Koridoru (TRACECA), Avrupa Konseyi (AK), Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), Birleşmiş Milletler (BM), Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA), Gürcistan, Ukrayna, Azerbaycan ve Moldova Grubu (GUAM), İslam İşbirliği Teşkilatı, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT), Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ), Uluslararası Para Fonu (IMF), Uluslararası Polis Teşkilatı (INTERPOL), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO).

Türkiye-Azerbaycan İlişkileri

Türkiye, 30 Ağustos 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan Cumhuriyeti'ni 9 Kasım 1991'de tanıyan ilk devlet olmuştur. Diplomatik ilişkiler 14 Ocak 1992'de kurulmuş ve Bakü'de Başkonsolosluk olan temsilciliğimiz Büyükelçilik düzeyine yükseltilmiştir. Azerbaycan'da ayrıca Nahçıvan ve Gence başkonsolosluklarımız faaliyet göstermektedir. Azerbaycan'ın ise Ankara'daki Büyükelçiliğinin yanı sıra İstanbul ve Kars'ta da başkonsoloslukları bulunmaktadır.

Türkiye'nin Azerbaycan'la ilişkileri çok boyutlu ve stratejik düzeydedir. Yoğun şekilde devam eden karşılıklı üst düzey ziyaretler, ilişkilerin arkasındaki en önemli itici güçtür. İki ülke devlet yetkililerinin göreve geldik-

ten sonra veya sembolik önemi haiz gelişmelerin ardından diğer ülkeyi öncelikli olarak ziyaret etmeleri şeklinde bir gelenek yerleşmiştir.

Türkiye, Karabağ topraklarının özgürlüğe kavuşturulmasıyla sonuçlanan 44 gün süren İkinci Karabağ Savaşı'nın ardından, Azerbaycan ile Ermenistan arasında barış anlaşması imzalanması ve iyi komşuluk ilişkilerinin tesis edilmesini arzu etmektedir. Ayrıca Türkiye, Karabağ topraklarında altyapı çalışmalarının yapılması, refahın arttırılması, enerji ile ticaret hatlarının işlevsel hâle getirilmesi ve bölgesel bağın güçlendirilmesi yönündeki çalışmaları desteklemektedir.

Kazakistan

Genel Bilgiler

Yönetim Şekli: Cumhuriyet

Cumhurbaşkanı: Kasım-Cömert Tokayev

Başbakan: Alihan İsmailov

Dışişleri Bakanı: Murat Nurtileu

Başkenti: Astana

Devlet Dili: Kazak Dili

Önemli Kentler: Astana, Almatı, Çimkent

Yüzölçümü: 2.724.900 km²

Nüfusu: 18,633,479

Sınır Olduğu Ülkeler: Türkmenistan, Özbekistan, Kırgız Cumhuriyeti, Rusya, Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi ve Hazar Denizi ve Aral Gölü'ne de kıyısı vardır.

İklim: Karasal iklim; çok soğuk kışlar ve çok sıcak yazlar

Coğrafi Konumu: Orta Asya'da yer alan Kazakistan'ın Kuzeyinde Rusya Federasyonu, Ural Dağları ve Güney Sibiry, doğusunda Moğolistan ve Doğu Türkistan, güneyinde Kırgız Cumhuriyeti, Özbekistan, Aladağ, Tanrı Dağları ve Aral Gölü, batısında ise Hazar Denizi yer alır. Doğu ve batı sınırları arası 3000 km, kuzey ve güney sınırları arası ise 1500 km'dir.

Para Birimi: Tenge (KZT)

Kazakistan'ın Millî - Dinî Gün ve Bayramları

Yeni Yıl: 1-2 Ocak

Kadınlar Günü: 8 Mart

Nevruz Bayramı: 21-23 Mart

Kazak Halkının Birleşme Bayramı: 1 Mayıs

Zafer Bayramı: 9 Mayıs

Başkent Günü: 6 Temmuz

Anayasa Günü: 30 Ağustos

Cumhuriyet Günü: 25 Ekim

Bağımsızlık Günü: 16 Aralık

Kazakistan 16 Aralık 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan etmiştir. Dünyanın en büyük dokuzuncu ülkesi olan Kazakistan'ın ilk başkenti Almatı şehriyken 1998 yılında ülkenin daha kuzeyinde yer alan Astana şehri başkent olmuştur.

Kazakistan Cumhuriyeti, bağımsızlığını aldığı 1991 yılından bu zamana kadar zengin yer altı ve yer üstü kaynaklarını kullanarak ekonomik ve sosyal yönden hızla kalkınmış, siyasi istikrarı ve güvenliliği sayesinde dünyanın cazibe odaklarından biri hâline gelmiştir.

Kazakistan'ın İlişkili Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar

Türk Devletleri Teşkilatı, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), Birleşmiş Milletler (BM), İslam İşbirliği Teşkilatı, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü (AGİT), Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ), Avrasya Ekonomik Birliği (AvEB), Ortak Güvenlik Anlaşma Örgütü, Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (CICA), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ).

Türkiye-Kazakistan İlişkileri

Türkiye, 16 Aralık 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan eden Kazakistan'ın bağımsızlığını aynı gün tanıyan ilk ülke olmuştur. 2 Mart 1992 tarihinde Kazakistan'la diplomatik ilişki tesis edilmiştir.

Türkiye ile Kazakistan arasındaki ortak tarihî, kültürel ve manevi bağlar ilişkilerimizin süratle geliştirilmesine temel teşkil etmiştir. Bağımsızlığını kazanmasının ardından Kazakistan ile imzalanan çok sayıda anlaşma ve protokolle çeşitli alanlardaki ilişkilerimizin ve iş birliğimizin esasları düzenlenmiştir. Türkiye ile Kazakistan arasındaki siyasi ilişkilerin ulaştığı düzeye paralel olarak Kazakistan Türkiye'nin bölgedeki en önemli siyasi ve ekonomik ortaklarından biri hâline gelmiştir.

Kırgız Cumhuriyeti

Genel Bilgiler

Yönetim Şekli: Cumhuriyet

Cumhurbaşkanı: Sadır Caparov

Kabine Başkanı: Akılbek Caparov

Dışişleri Başkanı: Ceenbek Kulubaev

Başkenti: Bişkek

Devlet Dili: Kırgız Dili

Önemli Kentler: Bişkek, Oş, Celalabat, Karakol, Tokmok, Kara-Balta

Yüzölçümü: 199.900 km²

Nüfusu: 6,691,800

Sınır Olduğu Ülkeler: Kazakistan, Tacikistan, Özbekistan, Çin,

Coğrafi Konum: Genellikle dağlık bir arazi yapısına sahip olan Kırgız Cumhuriyeti'nin dörtte üçünün ortalama yüksekliği bin 500 metrenin üzerindedir. Bu sahaların büyük bir kısmı yılın altı ayında kar ve buzlarla kaplıdır. Kar ve buzların erimesi ile beslenen çok sayıda ırmak ülkenin yüksek tepe ve dağlarından göllere ulaşır. Dünyadaki ikinci en büyük krater gölü olan "Issık Köl"ün de bulunduğu Kırgız Cumhuriyeti diğer bir deyimle binlerce akarsuyun beslediği sayısız gölleriyle Tanrı dağlarından oluşmuş bir yayla ülkesidir.

İklimi: Karasal iklimin hâkim olduğu Kırgız Cumhuriyeti'nde kışlar oldukça soğuk geçer. Yaz mevsimi ise aynı oranda sıcaktır. İklîmîden dolayı gece ve gündüz sıcaklık farkı oldukça fazladır.

Para Birimi: Kırgız Somu

Kırgız Cumhuriyeti'nin Millî - Dinî Gün ve Bayramları

Yeni Yıl: 1 Ocak

Ortodoks Noeli: 7 Ocak

Kadınlar Günü: 8 Mart

Nevruz Bayramı: 21 Mart

İşçi Bayramı: 1 Mayıs

Anayasa Bayramı: 5 Mayıs

Zafer Günü: 15 Haziran

Kurban Ait - Anma Günü: 26 Haziran

Bağımsızlık Günü: 31 Ağustos

Kırgızlar tarihte bilinen en kadim Türk kavimlerinden olmakla birlikte yaşadığı bölge açısından da Orta Asya'daki en eski topluluklardan biridir. Eski Çin kaynaklarında ilk defa M.Ö. 201 yılında anılan Kırgızların yaşadıkları yerler olarak Yenisey (Güney Sibirya) olduğunu gösteren bilgiler bulunmaktadır.

Günümüzde egemen Kırgız Cumhuriyeti olmadan önce Kırgızistan'ın siyasi birliği, 1924 yılında Sovyetler Birliği bünyesinde bir özerk bölge olarak ortaya çıkmıştır. 1936 yılında Sovyet idaresi altındaki Cumhuriyetlerden biri olmuştur. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ise 31 Ağustos 1991 tarihinde bağımsızlık ilan edilmiştir.

Kırgız Cumhuriyeti'nin İlişkili Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar

Türk Devletleri Teşkilatı, Birleşmiş Milletler(BM), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Avrupa Atlantik Ortaklık Konseyi (AAOK), Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ), Ortak Güvenlik Anlaşma Örgütü (OGAÖ), , Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT), İslam İşbirliği Teşkilatı, İLO, Avrasya Ekonomik Birliği (AEB), Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı (ICAO), Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı

(UNIDO), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Birleşmiş Milletler Asya Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (ESCAP), Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu (IMF), Avrupa Kalkınma ve İmar Bankası (EBRD), Uluslararası Finans Kuruluşu (IFC), İslam Kalkınma Bankası, Asya Kalkınma Bankası, Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Bağlantısızlar Örgütü (gözlemci)

Türkiye-Kırgız Cumhuriyeti İlişkileri

Türkiye, 16 Aralık 1991 tarihinde Kırgız Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olmuş ve iki ülke arasında 29 Ocak 1992 tarihinde ilk diplomatik ilişki tesis edilmiştir.

1992 yılı içerisinde karşılıklı olarak Bişkek ve Ankara'da büyükelçilikler açılmıştır. Türkiye ile Kırgız Cumhuriyeti arasındaki 2011 yılında stratejik ortaklık seviyesindeki ilişkiler başta siyasi, ekonomik-ticari, askerî, kültür-egitim, sağlık, ulaştırma alanlarında olmak üzere çok boyutlu sürdürülmektedir.

Özbekistan

Genel Bilgiler

Yönetim Şekli: Cumhuriyet

Cumhurbaşkanı: Şevket Mirziyoyev

Başbakan: Abdulla Aripov

Dışişleri Bakanı: Bahtiyar Saidov

Başkenti: Taşkent

Devlet Dili: Özbek Dili

Önemli Kentleri: Namangan, Semerkant, Andican, Buhara

Yüzölçümü: 447,400 km²

Nüfusu: 34,915,100

Sınır Olduğu Ülkeler: Kazakistan, Kırgız Cumhuriyeti, Tacikistan, Türkmenistan, Afganistan (küçük bir bölümü)

İklimi: Özbekistan'da iklim karasaldır ve yılda çok az yağış beklenir. Ortalama yaz sıcaklığı 40 derece olma eğilimindeyken, ortalama kış sıcaklığı ise -23 derece civarındadır. İç kısımlarda daha fazla çöl iklimi, doğuda yarı bozkır iklimi görülmektedir.

Coğrafi Konumu: Düz ve kurak batı kesimi Özbekistan topraklarının büyük kısmını meydana getirir. Bölgenin en büyük özelliği alçak sıradağlar ve tuzlu bataklıklar, düdenler ve mağaralarla kaplı kapalı havzalardır. Kızılkum Çölü'nün büyük bölümü ülke toprakları içinde kalır. Özbekistan'ın doğusu ise dağlıktır. Tanrı Dağlarının batı kesimlerini meydana getiren dağ silsileleri bölgeyi engebelendirir. Bunlar Ugam, Pskem, Çatkal ve Kuramin sıradağlarıdır. Orta Asya'nın en büyük vadisi olan Fergana bu bölgededir. En önemli gölü Aral Gölü'dür. Amuderya (Ceyhun) ve Siriderya (Seyhun) nehirleri dışında irili ufaklı 600 akarsu vardır.

Para Birimi: Som

Özbekistan'ın Millî - Dinî Gün ve Bayramları

Yeni Yıl: 1 Ocak

Kadınlar Günü: 8 Mart

Nevruz Bayramı: 21 Mart

Anma ve Saygı Günü: 9 Mayıs

Bağımsızlık Günü: 1 Eylül

Öğretmenler Günü: 1 Ekim

Anayasa Günü: 8 Aralık

Ramazan Bayramı: 2 Gün

Kurban Bayramı: 1 Gün

Özbekistan tarihi güçlü olduğu denli çeşitli hanedan ve imparatorlukların yükseliş ve çöküşleri nedeniyle ülkenin iskânında değişiklik yaratan önemli göçlere de tanık olmuştur. Özbekler bu göç zincirinin son halkasındandır. Özbekistan, Orta Asya'nın merkezinde, bozkırların, çöllerin ve dağların arasında, büyük ulaşım ve ticaret yollarının kavşağında yer almaktadır. Hâlihazırda, Özbekistan, bölgenin en yoğun nüfuslu ülkesidir.

Özbekistan, 20 Haziran 1990'da egemenliğini, 1 Eylül 1991'de bağımsızlığını ilan etmiştir. 29 Aralık 1991 tarihinde düzenlenen referandumla bağımsızlık ilanı onaylanmıştır. Özbekistan bağımsızlığını kazandıktan sonra gelişmiş ülkelerle özellikle ekonomik anlamda ilişkiler kurmuştur.

Özbekistan'ın İlişkili Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar

Türk Devletleri Teşkilatı, Birleşmiş Milletler (BM), Şanghay İşbirliği Teşkilatı (ŞİÖ), Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Uluslararası Para Fonu (IMF), İslam İşbirliği Teşkilatı, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA), Dünya Bankası, Avrasya Ekonomik Topluluğu

Türkiye-Özbekistan İlişkileri

Türkiye, 16 Aralık 1991 tarihinde Özbekistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olmuş, 4 Mart 1992 tarihinde ise iki ülke arasında diplomatik ilişkiler tesis edilmiştir. İlişkilerin hukuki temelini oluşturmak amacıyla bu ülke ile 100'ün üzerinde ikili anlaşma ve protokol imzalanmış, karşılıklı çok sayıda üst düzey ziyaret gerçekleştirilmiştir.

Özbekistan, 33 milyona yaklaşan nüfusu, jeostratejik konumu, köklü tarihi, zengin kültürel değerleri ve ekonomik potansiyeliyle bölgesel barış ve istikrar için önemli bir konumda bulunmaktadır. Türkiye, kardeş Özbekistan ile arasındaki iş birliğinin her alanda gelişmesine büyük önem vermekte ve Türk ve Özbek halkları arasındaki yakın bağlardan güç alan ilişkilerin ilerletilmesi yönündeki iradesini korumaktadır.

Türkiye

Genel Bilgiler

Yönetim Şekli: Cumhuriyet

Cumhurbaşkanı: Recep Tayyip Erdoğan

Dışişleri Bakanı: Hakan Fidan

Başkenti: Ankara

Önemli Kentleri: Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya

Devlet Dili: Türkçe

Yüzölçümü: 783.562 km²

Nüfusu: 85,279,553

Sınır Olduğu Ülkeler: Bulgaristan, Yunanistan, Suriye, Gürcistan, Azerbaycan (Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti), Ermenistan, İran, Irak

İklimi: Türkiye sıcak ve ılıman iklim kuşakları arasında yer alan bir coğrafi konumdadır. Bu sebeple soğuk iklim türlerine rastlanmaz. Denizin etkisiyle kıyı bölgelerde ılıman iklim; dağların yüksekliği ve uzanış şekliyle iç kısımlarda karasal iklim özelliklerine rastlanmaktadır. Dört mevsim hava koşulları görülür.

Coğrafi Konumu: Türkiye, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarını birbirine bağlayan önemli bir noktada bulunmaktadır. Güneyini Akdeniz, batısını Ege Denizi ve kuzeyini Karadeniz çevreler. Marmara Denizi ise İstanbul Boğazı ve Çanakkale Boğazı ile birlikte Anadolu'yu Trakya'dan yani Asya'yı Avrupa'dan ayırır. Türkiye, Avrupa ve Asya'nın kavşak noktasında yer alması nedeniyle yüksek bir jeostratejik güce sahiptir.

Para Birimi: Türk Lirası

Türkiye'nin Millî - Dinî Gün ve Bayramları

Yeni Yıl: 1 Ocak

Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı: 23 Nisan

Emek ve Dayanışma Günü: 1 Mayıs

Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı: 19 Mayıs

Demokrasi ve Millî Birlik Günü: 15 Temmuz

Zafer Bayramı: 30 Ağustos

Cumhuriyet Bayramı: 29 Ekim

Ramazan Bayramı: 3 Gün

Kurban Bayramı: 4 Gün

Türkiye toprakları üzerindeki ilk yerleşmeler Yontma Taş Devri'nde görülür. Doğu Trakya'da Traklar olmak üzere, Hititler, Frigler, Lidyalılar ve Dor istilası sonucu Yunanistan'dan kaçan Akalar tarafından kurulan İyon medeniyeti gibi çeşitli eski Anadolu medeniyetlerinin ardından, Makedonya kralı Büyük İskender'in egemenliğiyle Helenistik Dönem'in başladığı bilinmektedir. Daha sonra, sırasıyla Roma İmparatorluğu ve Anadolu'nun Hristiyanlaştığı Bizans dönemleri yaşanmıştır. 11. yüzyılda Selçukluların Anadolu'ya yerleşmesi sonucunda topraklar üzerinde Türkleşme hareketi başlamış ve 1071 Malazgirt Muharebesi sonrasında gelen zaferle Anadolu'daki Bizans üstünlüğü Türkler lehine güç kaybetmiştir. Moğol istilası (1243) sonrasında Anadolu'da oluşan küçük Türk beyliklerinden biri olan Osmanlılar 13. yüzyılın sonlarından itibaren Anadolu'nun hâkimi olmanın yanı sıra, zamanla Güney Avrupa, Batı Asya ve Kuzey Afrika üzerinde toprakları bulunan bir imparatorluk hâline gelmiştir. Ancak 17. yüzyıldan itibaren duraklama ve gerileme dönemi yaşayan Osmanlı İmparatorluğu I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmış ve İtilaf devletlerince işgal edilmiştir. Misakımillî sınırları içinde toprak bütünlüğünü korumak için Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde itilaf devletlerine karşı bağımsızlık mücadelesi başlatılmıştır. İngiliz, Fransız, Rus ve Yunan ordularına karşı toplam dört yıl (1919-1923) süren Kurtuluş Savaşı'nda olağanüstü başarı kazanılarak 1923'te Türkiye Cumhuriyeti ku-

rumuştur. Kurtuluş Savaşı boyunca Türk topluluklarından gelen maddi ve manevi yardımlar ezeli ve ebedi kardeşliğin nişanesi niteliğindedir.

Türkiye, Türk Devletleri Teşkilatının dört kurucu üyesinden biridir. Teşkilat'ın Genel Sekreterliği İstanbul'da yer almaktadır.

Türkiye'nin İlişkili Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar

Türk Devletleri Teşkilatı, Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü (AGİT), Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA), Avrupa Kafkasya Asya Ulaştırma Koridoru (TRACECA), Dünya Sağlık Teşkilatı (WHO), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı (UNIDO), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT), Asya İşbirliği Diyalogu (AİD), Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ), İslam İşbirliği Teşkilatı, Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Uluslararası Para Fonu (IMF)

1.2.3. Türk Devletleri Teşkilatı Gözlemci Ülkeler

Macaristan

Genel Bilgiler

Yönetim Şekli: Parlamenter Cumhuriyet

Cumhurbaşkanı: Katalin Novák

Başbakan: Viktor Orbán

Dışişleri ve Dış Ticaret Bakanı: Péter Szijjártó

Başkenti: Budapeşte

Önemli Kentleri: Budapeşte, Szeged, Debrecen, Eger, Pecs,

Devlet Dili: Macarca

Yüzölçümü: 93.028 km²

Nüfusu: 9,8 Milyon (2021)

Sınır Olduğu Ülkeler: Slovakya, Romanya, Hırvatistan, Avusturya, Sırbistan, Ukrayna, Slovenya

İklimi: Herhangi bir denize kıyısı olmaması sebebiyle Macaristan'da kışların soğuk, yazların ise sıcak geçtiği karasal iklim görülmektedir. Macaristan'ın ortalama sıcaklığı yazın 27-35 derece, kışın ise 0 ile -15 derece arasındadır.

Coğrafi Konumu: Orta Avrupa ile Balkanlar arasında bir ovaya yayılan Macaristan, özellikle kuzey bölgesinde bol dağlık alana ve bazı önemli dağlara sahip olsa da ülkenin genel yüksekliği oldukça alçaktır. En yüksek noktası 1014 metre ile Kekes Dağı'dır. Macaristan'ın içinden iki büyük nehir geçmekte ve bunlardan ilki Tisza Nehri, diğeri ise Avrupa'nın en büyük ikinci nehri olan ve ülkede 4189 km boyunca akmakta olan Tuna Nehri'dir. Macaristan coğrafyasında ayrıca Orta Avrupa'nın en büyük gölü olan ve "Macar Denizi olarak da bilinen Balaton Gölü de bulunmaktadır.

Para Birimi: Macar Forinti (HUF)

Macaristan'ın Millî – Dinî Gün ve Bayramları**Yeni Yıl: 1 Ocak****Ulusal Bayram: 15 Mart****İşçi Bayramı: 1 Mayıs****Anayasa Günü: 20 Ağustos****Cumhuriyet Bayramı: 23 Ekim****Noel: 25-26 Aralık**

Macaristan'da yerleşim tarihi oldukça eski devirlere kadar inmektedir. Macar Krallığı çeşitli kesintilerle de olsa 946 yıl varlığını sürdürerek Batı'nın kültürel merkezlerinden biri olmuştur. Zamanının önemli güçlerinden olan Macaristan, ittifak devletleriyle girdiği I. Dünya Savaşı sonrasında ülke topraklarının üçte ikisinden fazlasını kaybetmiştir. Buna neden olan ve 1920 yılında imzalanan Trianon Antlaşması, Macar tarihinin en kötü olaylarından biri olarak kabul edildiği gibi, ağır şartlarıyla bilinmektedir. 1947 ile 1989 yılları arasında komünist yönetimi benimseyen Macaristan bu dönemde, 1956 Macar Devrimi gibi olaylarla uluslararası bir tanınırlık elde etmiştir. 1989 yılına kadar ülkede komünist rejim devam etmiş, Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecine girmesi ve Doğu Bloku'nun çöküşü ile birlikte 23 Ekim 1989'da Üçüncü Cumhuriyet ilan edilerek demokratik sisteme geçiş yapılmıştır.

Bugün Macaristan geniş gelire sahip bir ekonomi barındırmaktadır. Ayrıca bölgesel bazı kaynakları da tekelinde bulundurmaktadır.

Macaristan'ın İlişkili Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar

Türk Devletleri Teşkilatı (gözlemci-3 Eylül 2018), Birleşmiş Milletler, NATO, Avrupa Birliği (AB), Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), OECD, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Para Fonu (IMF), Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi (SECI), Vişegrad Dörtlüsü (V4),

Türkiye-Macaristan İlişkisi

Türkiye ile Macaristan arasında tarihî bağlar ve kültürel yakınlıktan güç alan dostane ilişkiler, artan karşılıklı üst düzey ziyaretler ve istişare mekanizmaları ile her alanda ivme kazanmıştır. Macaristan ile başta NATO, AB, Avrupa Konseyi ve Türk Devletleri Teşkilatı olmak üzere uluslararası ve bölgesel örgütler çerçevesinde sergilediğimiz yakın iş birliği ve eş güdüm, ayrıca Macaristan'ın AB üyelik sürecimize verdiği destek ilişkilerimizin ilerletilmesine katkıda bulunmaktadır.

Türkiye ile Macaristan arasında 2013 yılında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK) tesis edilmiş ve ilişkilerimiz stratejik ortaklık düzeyine çıkarılmıştır. 2023 yılında ilişkilerimizin “Geliştirilmiş Stratejik Ortaklık” düzeyine çıkarılması kararlaştırılmıştır.

Türkmenistan

Genel Bilgiler

Yönetim Şekli: Cumhuriyet

Devlet Başkanı: Serdar Berdimuhammedov

Dışişleri Bakanı: Raşid Meredov

Başkenti: Aşkabat

Önemli Kentleri: Aşkabat, Ahal, Balkan, Daşoğuz, Lebap, Merv

Devlet Dili: Türkmen Dili

Yüzölçümü: 488.100 km²

Nüfusu: 7 Milyon

Sınır Olduğu Ülkeler: Özbekistan, Kazakistan, İran, Afganistan ve Hazar Denizi'ne kıyısı bulunmaktadır.

İklimi: Ülkede sert karasal iklim vardır. Yazlar çok sıcak ve kurak, kışlar çok soğuktur. Yağış miktarı oldukça düşüktür.

Coğrafi Konumu: Orta Asya'nın güneyinde yer alan Türkmenistan biri çöl, diğeri vaha olmak üzere iki bölgeden oluşmaktadır. Kara Kum çölü ülkenin yüzde 80'ini kapsamakta ve başlıca üç nehri Ceyhun (Amudarya), Tejen ve Murgab'dır. Ülkede coğrafi olaylara bağlı olarak birçok doğal güzellikler bulunmaktadır. Bunların korunması için özel doğal koruma bölgeleri oluşturulmuştur.

Para Birimi: Manat

Türkmenistan'ın Millî - Dinî Gün ve Bayramları

Yeni Yıl: 1 Ocak

Göktepe Şehitlerini Anma Günü: 12 Ocak

Türkmenistan Devlet Bayrağı Günü: 19 Şubat

Kadınlar Günü: 8 Mart

Nevruz Bayramı: 21-22 Mart

1941-45 Büyük Vatan Harbi Zafer Günü: 9 Mayıs

Kalkınma, Millî Birlik ve Mahtumguli Şiir Günü: 18 Mayıs

Matem Günü (Aşkabat Depreminde Ölenleri Anma Günü): 6 Ekim

Bağımsızlık Bayramı: 27-28 Ekim

Tarafsızlık Bayramı: 12 Aralık

Ramazan Bayramı: 2 Gün

Kurban Bayramı: 3 Gün

Türkmenistan Cumhuriyeti'nde yaşayan Türkmenlerin tarihi çok eski zamanlara kadar uzanmaktadır. Burada bulunan Merv şehri, İslam fetihlerinin gerçekleştiği dönemde önemli bir merkez olmuş, Selçuklular devrinde ise Merv, Büyük Selçuklulara başkentlik yapmıştır. Pek çok saldırıya maruz kalmakla birlikte, Türkmenler buldukları coğrafyada varlıklarını sürdürmüştür.

1924 yılında Türkmenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti kurulmuştur. Yaklaşık 70 yıl Sovyet idaresinde yönetilen Türkmenistan, 1990'lı yılların başlarında Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecine girmesi ile birlikte bağımsızlığını ilan etmiştir.

Türkmenistan'ın İlişkili Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar

Türk Devletleri Teşkilatı (12 Kasım 2021-gözlemci), Birleşmiş Milletler, İslam İşbirliği Teşkilatı, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Bağımsız Devletler Topluluğu (2005'ten bu yana "ortak üye" adı altında), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT), NATO Avrupa Atlantik Ortaklık Konseyi, NATO Barış için Ortaklık Programı, Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası, İslam Kalkınma Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü, Uluslararası Denizcilik Örgütü, UNESCO, Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü, Dünya Meteoroloji Örgütü, Dünya Sendikalar Federasyonu, Uluslararası Çalışma Örgütü, Dünya Gümrük Örgütü, Asya Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü, Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası, INTELSTAT, Interpol, Uluslararası Standartlar Teşkilatı, Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı (UNIDO), Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü, Uluslararası Telekomünikasyon Birliği, Evrensel Posta Birliği.

Türkmenistan, 7 Mayıs 2019 tarihinde gerçekleştirilen BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC) toplantısında, 2020-2023 Dönemi Uyuşturucu Maddeler Komisyonu, 2020- 2024 Dönemi Nüfus ve Kalkınma Komisyonu ve 2020-2022 Dönemi Dünya Gıda Programı İcra Kurulu üyeliklerine seçilmiştir.

Türkiye-Türkmenistan İlişkileri

Türkiye, 27 Ekim 1991 tarihinde SSCB'nin dağılmasının ardından bağımsızlığını ilan eden Türkmenistan'ı ilk tanıyan ve Aşkabat'ta ilk büyükelçilik açan ülkedir. Türkiye Türkmenistan'ın tarafsızlık statüsüne destek vermektedir.

Ortak tarihi, dili, dini ve kültürü paylaşan iki kardeş ülke ve halk arasında, "bir millet, iki devlet" temelinde dengeli, karşılıklı saygı ve iş birliğine dayalı özel ilişkiler bulunmaktadır. İki ülke arasındaki iş birliği dış politika, ticaret ve ekonomi, kültür ve eğitim başta olmak üzere her alanda olumlu bir seyir izlemektedir. Türkmenistan Cumhuriyeti yüzölçümüyle bağımsız devletler topluluğunun en büyük dördüncü devletidir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)

Genel Bilgiler

Yönetim Şekli: Cumhuriyet

Cumhurbaşkanı: Ersin Tatar

Başbakan: Ünal Üstel

Dışişleri Bakanı: Tahsin Ertuğruloğlu

Başkenti: Lefkoşa

Devlet Dili: Türkçe

Önemli Kentleri: Lefkoşa, Girne, Gazimağusa, Güzelyurt, Yeni İskele, Lefke

Yüzölçümü: 3242 km²

Nüfusu: 390.745 (2021 yılı)

Sınır Olduğu Ülkeler: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (KKTC, Akdeniz'de Türkiye'nin güneyinde yer alan Kıbrıs adasının kuzey kesimindedir)

İklimi: Kuzey Kıbrıs'ın iklimi tipik bir Akdeniz iklimidir. Yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve az yağışlıdır. Yıllık ortalama en yüksek sıcaklık 25,6 derecedir. Yaz ortası sıcaklık 40 derece civarında seyretmektedir. Kışın hava oldukça yumuşaktır.

Coğrafi Konumu: KKTC, Akdeniz'in en büyük adaları arasındadır. Sıralamada Sicilya ve Sardunya'dan sonra üçüncü büyük ada olarak yer almaktadır. 34°33' ve 35°42' Kuzey enlemleri ve 32°16' ve 34°36' Doğu boylamları arasındadır. KKTC'nin kuzeyinde 70 km mesafe ile Türkiye, doğusunda 102 km mesafe ile Suriye, 165 km ile Lübnan; güney doğusunda 233 km ile İsrail, güneyinde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve 347 km ile Mısır; kuzey batısında ise 835 km ile Yunanistan yer almaktadır.

Para Birimi: Türk Lirası

KKTC'nin Millî - Dinî Gün ve Bayramlar

Yeni Yıl: 1 Ocak

Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı: 23 Nisan

Emek ve Dayanışma Günü: 1 Mayıs

Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı: 19 Mayıs

Barış ve Özgürlük Bayramı: 20 Temmuz

Toplumsal Direniş Bayramı: 1 Ağustos

Zafer Bayramı: 30 Ağustos

Cumhuriyet Bayramı: 29 Ekim

Ramazan Bayramı: 3 Gün

Kurban Bayramı: 4 Gün

Kıbrıs Barış Harekâtı sonrası 1976'da Kıbrıs Türk Federe Devleti kurulmuş ve 15 Kasım 1983'te ise Kıbrıs Türk Federe Devleti Meclisi self-determinasyon hakkını kullanarak oy birliği ile aldığı bir kararla, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni ilan etmiştir. KKTC'nin kuruluş bildirgesini kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş okumuştur.

Kıbrıs, Akdeniz'in Sicilya ve Sardinya'dan sonra üçüncü büyük adasıdır. KKTC'nin toplam yüzölçümü adanın üçte birine karşılık gelmektedir. Yaklaşık olarak ada sahillerinin yarısı KKTC sınırları içerisinde.

KKTC'nin İlişkili Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

Türk Devletleri Teşkilatı (gözlemci), İslam İşbirliği Teşkilatı (gözlemci), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (11 Kasım 2022-gözlemci).

Türkiye-KKTC İlişkileri

Türk ve Kıbrıs Türk halkları arasında var olan güçlü tarihî, kültürel ve din, dil, ırk birliği bağları Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti devletleri arasındaki ilişkilere hâliyle güçlü ve yapıcı bir şekilde yansımaktadır. Türkiye Cumhuriyeti ile KKTC arasındaki ikili ilişkileri en geneliyle, birbirlerinin her alandaki çıkar ve haklarını koruyup, gözeten ve ilerletmek için gerekli her türlü desteği sağlayan doğal müttefikler olarak özetlemek mümkündür.

KKTC'yi uluslararası düzeyde resmî olarak tanıyan tek ülke olan Türkiye Cumhuriyeti'nin Lefkoşa'daki Büyükelçiliği ve KKTC'nin Ankara'daki Büyükelçiliği, İstanbul'daki Başkonsolosluk, İzmir ve Mersin konsoloslukları, devletlerinin mutlak diplomatik ve bürokratik ilişkilerini yürütmektedir. Bunun yanında KKTC'nin hayatın her alanında maruz kaldığı kısıtlamalar, ilgili Türkiye Cumhuriyeti ve KKTC bakanlıkları arasında çeşitli alanlarda imzalanan iş birliği anlaşma ve protokolleri ile aşılmaya çalışılmaktadır.

1.2.4. İlişkili Kurumlar

Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSÖY)

Türk dünyasının UNESCO'su olan TÜRKSÖY, 1993 yılında, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Türkiye Cumhuriyeti kültür bakanlarının imzaladığı anlaşmayla hayata geçmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu'na bağlı Tataristan, Başkurdistan, Altay, Saha, Tıva, Hakas Cumhuriyeti ve Moldova'ya bağlı Gagavuz Yeri, TÜRKSÖY'a gözlemci üye olarak iştirak etmişlerdir. TÜRKSÖY; kurulduğundan beri Türk halklarının gönül birlikteliğini ve kardeşliğini güçlendirmek, ortak Türk kültürünü gelecek nesillere yansıtmak ve dünyaya tanıtmak için görev yapmaktadır.

TÜRKSÖY'un hizmetleri, kuruluşundan bu yana üye ülke devlet başkanlarının himayelerinde yürütülmüş ve takdirleri layık görülmüştür.

Türk Devletleri Teşkilatı, Türkpa, Türk Akademisi, Türk Kültür ve Miras Vakfı, TÜRKSÖY'un koordinasyon içerisinde çalıştığı kardeş örgütlerdir. TÜRKSÖY ayrıca aynı ilke ve amaçları paylaştığı UNESCO ve ISESCO gibi uluslararası örgütlerin dışında çok sayıda belediye, üniversite ve sivil toplum kuruluşları ile de ortak çalışmalar gerçekleştirmektedir.

Türk Akademisi

Türk Akademisi, 2012 yılında Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye tarafından dil, edebiyat, kültür ve tarih alanlarında ortak bilimsel araştırmaları koordine ederek ve Türk medeniyetinin özgün kaynaklara dayalı olarak incelenerek insanlığa katkısını değerlendirmek üzere Türk Devletleri Teşkilatı himayesinde uluslararası bir organizasyon olarak kurulmuştur.

Macaristan, 3 Eylül 2018 tarihinde Çolpon-Ata'da düzenlenen TDT 6. Zirvesi sırasında Türk Akademisinde gözlemci olarak kabul edilmiştir.

Merkezi Astana'dadır. Başkanı Şahin Mustafayev öncülüğünde üye ülkeler arasında bilim ve eğitim alanlarında koordinasyon, iş birliği ve araştırma faaliyetlerini sürdürmekte, bilimsel yayınlar yapmakta ve uluslararası ortaklıklar ve konferanslar sayesinde Türk dünyasının bilimsel hazinesinin dünya çapında tanıtımına katkı sağlamaktadır.

Türk Keneşi Genel Sekreteri Büyükelçi Ramil Hasanov, Uluslararası Spor Güvenliği Merkezi (ICSS) Başkanı Muhammed Hanzab'la görüşmek üzere 17-18 Mayıs 2016 tarihinde Doha'ya resmî ziyarette bulunmuştur.

Taraflar, bu sene imzalanan Mutabakat Zaptı'na uygun şekilde iki kuruluş arasındaki muhtemel iş birliği yollarını görüşmüşlerdir.

Genel Sekreter, 2. Göçebe Oyunları, Gençlik Şenlikleri ve Kampları'nın yanı sıra Üniversite Spor Oyunları gibi spor alanında Türk Keneşi tarafından yürütülen projelere ICSS'ı katılmak üzere davet etmiştir.

ICSS ileriye dönük "İpek Yolu Girişimi" konulu bir sunum yapmıştır. Taraflar bu girişimi gerçekleştirme konusunda fikir teatisinde bulunmuşlardır. Genel Sekreter Hasanov "Radikalleşmeyle Mücadelede Gençlerin Rolü" başlıklı Birleşmiş Milletler Medeniyetler İttifakı (UNAOC) ile birlikte Kasım 2016 tarihinde İstanbul'da düzenlenecek Ortak Uluslararası Konferansa Hanzab'ı davet etmiştir.

Toplantıda, Genel Sekreter Hasanov ile birlikte Proje Direktörü Ali Çiviler ve Protokol Müdürü Emre Yurdakul da bulunmuştur.

Devlet başkanlarının talimatları uyarınca çalışmalarını başlatılan Türk Tarihi Ortak Ders Kitabı Türk Akademisinin başarılı ve titiz çalışmaları

ları sonucunda nihai hâline ulaşmış olup, Ortak Coğrafya ve Edebiyat ders kitaplarının çalışmaları da Akademi tarafından yürütülmektedir. Türk Akademisi ayrıca Moğolistan'da Türk dönemiyle ilgili eski eserlerin keşfiyle neticelenen önemli arkeolojik araştırma ve kazı çalışmaları düzenlemiştir.

Türk Devletleri Parlamenter Asamblesi (TÜRKPA)

Türk Devletleri Parlamenter Asamblesi (TÜRKPA) 21 Kasım 2008 tarihinde İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda, Türkiye Cumhuriyeti 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün ev sahipliğinde Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye Cumhuriyeti parlamento başkanlarının imzaladığı anlaşma ile hayata geçirilmiştir.

29 Eylül 2009 tarihinde Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de, TÜRKPA 1.Genel Kurul Toplantısı yapılmıştır. Toplantıda TÜRKPA'nın İç Tüzüğü, Sekreteryası ve Bakü Beyannamesi kabul edilmiştir. Aynı zamanda TÜRKPA Sekreteryasının Bakü şehrinde yerleşik olması karara bağlanmıştır. Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Başkanı İlham Aliyev'in katkılarıyla TÜRKPA'nın faaliyeti için gerekli çalışma ortamı yaratılmıştır.

Türk Kültür ve Miras Vakfı

Merkezi Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de bulunan Türk Kültür ve Miras Vakfı, üye ülkelerde Türk mirasının korunması için, ayrıca üçüncü ülkelerle ortaklık ve iş birliği kapsamında projelerin gerçekleştirilmesi yönünde faaliyet göstermektedir.

Uluslararası “Türk Kültür ve Miras Vakfı”, Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev’in öncülüğü ve Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye cumhurbaşkanlarının destekleriyle faaliyete geçmiştir. Vakıf Tüzüğü, 23 Ağustos 2012’de Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin (şimdiki adıyla Türk Devletleri Teşkilatı) Bişkek Zirvesi’nde kabul edilmiştir. Vakıf, 11 Eylül 2015 tarihinde düzenlenen Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Astana Zirvesi’nin ilgili kararı ile Günay Efendiyeva’nın uluslararası Türk Kültür ve Miras Vakfı’nın ilk Başkanı olarak atanmasının ardından görevine başlamıştır. Vakfın Sekretaryası Bakü’de faaliyet göstermektedir.

Vakfın amacı, ilgili proje ve programların desteklenmesi ve uygulanması aracılığıyla Türk dili konuşan halkların kültür ve mirasını muhafaza etmek, incelemek ve tanıtmaktır. Vakıf, bu amaçları gerçekleştirmek için çeşitli uluslararası kuruluşlarla iş birliği yaparak kültür, eğitim, bilim, insan hakları, turizm, bilgi ve iletişim alanlarında ve Türk halkları arasındaki diğer önde gelen konulardaki faaliyetleri desteklemektedir.

TURKIC CULTURE AND HERITAGE FOUNDATION

Türk Ticaret ve Sanayi Odası

Türk Ticaret ve Sanayi Odası, Türk devletlerinin iş çevreleri arasındaki iş birliğini desteklemek, geliştirmek, bu sayede ekonomik ve sosyal kalkınmayı daha üst noktalara taşımak amacıyla 2019 yılında İstanbul’da daimî bir sekretarya ile kurulmuştur.

1.2.5. Uluslararası Ortaklar

Kapsamlı iş birliğini teşvik eden bir kuruluş olarak Türk Devletleri Teşkilatı, ilgili bölgesel ve uluslararası kurumlarla ilişkilerin geliştirilmesine özel önem vermektedir. Bu bağlamda Teşkilat, Birleşmiş Milletler (BM) ve Uzman Kuruluşları, Avrupa Birliği (AB), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO), İslam İşbirliği Teşkilatı, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ), Asya'da Etkileşim ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA) ve Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) gibi kuruluşlarla ilişkiler tesis etmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)

19-22 Temmuz 1946 tarihlerinde New York'ta düzenlenen Uluslararası Sağlık Konferansı'nda Birleşmiş Milletler'e üye 51 ülkenin temsilcisi ile FAO, ILO, UNESCO, OIHP (Merkezi Paris'te bulunan Uluslararası Halk Sağlığı Bürosu), Pan Amerikan Sağlık Teşkilatı (PAHO), Kızılhaç, Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu ve ilgili vakıf temsilcileri, Dünya Sağlık Örgütü Anayasası hazırlamışlardır.

Dünya Sağlık Örgütü Anayasasını 22 Temmuz 1946 tarihinde Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 61 ülkenin temsilcisi imzalamıştır. Dünya Sağlık Örgütü, Anayasasının 26 üye ülke tarafından onaylanmasının ardından, 7 Nisan 1948 tarihinde resmî olarak faaliyete geçmiştir.

Dünya Sağlık Asamblesi, İcra Kurulu ve Sekretarya Dünya Sağlık Örgütü'nün ana organlarını içermektedir. Dünya Sağlık Asamblesi her yıl mayıs ayında İsviçre'nin Cenevre kentinde gerçekleştirilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün dünya genelinde 6 bölge ofisi bulunmaktadır.

TDT, küresel ölçekte devlet başkanları düzeyinde Kovid-19 Pandemisi Zirvesi düzenleyen ilk uluslararası kuruluştur. Zirvede devlet başkanları, Teşkilat ile DSÖ arasında yakın iş birliğinin gerekliliğini özel olarak vurgulamıştır. TDT, pandeminin patlak vermesinden bu yana Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ile yakın çalışmıştır.

TDT ilk kez 14 Eylül 2020'de DSÖ Avrupa Bölge Komitesinin 70. oturumuna ortak olarak katılmış ve TDT Genel Sekreteri, DSÖ Avrupa Bölge Ofisinin Avrupa Çalışma Programı (2020-2025): "Avrupa'da Daha İyi Sağlık İçin Müşterek Eylem" kapsamında temel hedeflerden biri olarak sağlıkla ilgili bölgesel çok taraflı kurumlar ve mekanizmaların çabalarını birleştirme önerisine desteğini vurgulayan bir açıklama yapmıştır.

Genel Sekreter ve DSÖ Bölge Direktörü, iki kuruluş arasındaki ilişkileri kurumsal bir çerçeveye yerleştirerek gelecekteki katılımlar için yasal temel oluşturmak amacıyla 11 Eylül 2020'de bir Mutabakat Zaptı (MOU) imzalamıştır.

Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı (UN-HABITAT)

Birleşmiş Milletler'de insan yerleşimleri faaliyetlerinin eş güdümünü sağlamayı, sürdürülebilir insan yerleşimleri, iskân programları konularında bil-

gi değişimi sunmayı ve kentlerde karşılaşılan sorunların çözümü yolunda ülkelere teknik yardım ve finansman yardımı sağlamayı hedeflemektedir.

Türk Devletleri Teşkilatı ve BM-Habitat arasında 27 Şubat 2023 tarihinde İstanbul'da TDT Sekreteryasında iş birliği Mutabakat Zaptı imzalanmış, TDT ve BM-Habitat, Türk devletlerinde sosyal ve çevresel olarak sürdürülebilir insan yerleşimlerini teşvik etmek amacıyla kentsel gelişme alanında iş birliği ve ortaklaşa muhafaza hususunda anlaşmaya varmışlardır.

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)

Teşkilatın amacı, üye devletler arasında iş birliği ve dayanışmayı güçlendirmek, İslam dünyasının hak ve çıkarlarını korumaktır.

İslam Konferansı Örgütü, Müslümanların üçüncü kutsal mabedi olan ve İsrail'in işgali altındaki Kudüs'te yer alan Mescid-i Aksa'nın, 21 Ağustos 1969 tarihinde Avustralyalı radikal bir Yahudi tarafından kundaklanması sonrasında İslam dünyasında uyanan tepkiler sonrası, 22-25 Eylül 1969 tarihleri arasında Fas'ın başkenti Rabat'ta ilk kez düzenlenen İslam Zirve Konferansı'nda alınan bir kararla faaliyete geçmiştir.

Organizasyonun adı, 28-30 Haziran 2011 tarihleri arasında Astana'da düzenlenen 38. Dışişleri Bakanları Konseyi (DBK) Toplantısı'nda İslam İşbirliği Teşkilatı şeklinde değiştirilmiştir.

1970 Mart ayında Suudi Arabistan'ın Cidde kentinde gerçekleştirilen 1. DBK Toplantısı'nda Genel Sekreterliğin oluşturulmasına ve Sekreteryanın, Kudüs'ün kurtarılmasına kadar, Cidde'de faaliyet göstermesine karar verilmiş ve bir Genel Sekreter atanmıştır.

İslam İşbirliği Teşkilatı ile hukuki ilişki kurulması, TDT'nin uluslararası iş birliği alanında üstlendiği çabaların ana noktalarından biri olmuştur. 13. İslam Zirvesi Konferansı Nihai Bildirisi'nin 201. maddesinde, Konferansın "gelecekte hukuki bir ilişki yaratmak amacıyla TDT ile İİT arasında iş birliği tesisini memnuniyetle karşıladığı" ifade edilmektedir. TDT, 18 Nisan 2016 tarihinde İİT'nin İstanbul'daki bağlı kuruluşu olan İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIK) ile bir Mutabakat Zaptı (MoU) imzalamıştır.

Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT)

Ekonomik İşbirliği Teşkilatı; Türkiye, İran ve Pakistan tarafından faaliyete geçirilen ve Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla diğer Türk devletlerinin de dâhil olduğu ekonomik örgüttür. EİT'nin 10 asıl ve 3 gözlemci üyesi bulunmaktadır. TDT, 2012 yılından bu yana Ekonomik İşbirliği Teşkilatı ile yakın ilişkiler tesis etmiştir. 16 Ekim 2012'de düzenlenen EİT Zirvesi'nde, EİT ülkelerinin devlet başkanlarının onayıyla TDT gözlemci konumunu kazanmıştır.

Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) Gayriresmî Bakanlar Konseyi Toplantısı, 21 Eylül 2023, New York

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)

AGİT, esnek bir siyasi diyalog ve müzakere forumu yapısıyla, güvenliğin üç boyutunda (siyasi-askerî, ekonomi-çevre ve insani) ilke, norm ve standartlar geliştirmekte, yükümlülüklerin uygulanma durumlarını takip etmektedir. 57 katılımcı devletin yer aldığı Teşkilatın ayrıca 6 Akdenizli ve 5 Asyalı iş birliği ortağı bulunmaktadır.

AGİT; Avrupa Birliği (AB) üyelerini, AB ve/veya Kuzey Atlantik İşbirliği Teşkilatı (NATO) üyeliği bulunan Balkan ülkelerinin yanı sıra, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya Federasyonu, Kanada, Doğu Avrupa ile Kafkasya ve Orta Asya ülkelerini bünyesinde barındıran tek ve en büyük bölgesel güvenlik organizasyonudur. Bu özelliğine ek, siyasi-askerî, ekonomi ve çevre ile insani boyutları kapsayan güvenlik anlayışı, erken uyarı, çatışmaların önlenmesi, kriz yönetimi ile çatışma sonrası rehabilitasyon alanlarındaki tecrübesi, teşkilatın üstünlüklerini oluşturmaktadır.

AGİT'i diğer uluslararası teşkilatlardan ayıran taraflarından biri, alan misyonlarıdır. Dünyanın birçok bölgesinde olduğu gibi Orta Asya'da Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'da da faaliyet gösteren AGİT alan misyonları, çatışmaların önlenmesi ve sorunların çözümü için siyasi süreçlerin kolaylaştırılması, organize suç, terörizm gibi güvenlik tehditleriyle mücadele, hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi, ekonomik ve çevre iş birliğinin teşvik edilmesi, demokrasinin geliştirilmesi, insan ve azınlık haklarının korunması işlevlerini yerine getirmektedirler.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı; yoksulluğu önlemek, eşitsizliklerin ve dışlanmanın azaltılması için görev yapmaktadır. Ayrıca ülkelere sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için politikalar, liderlik becerileri, ortaklık yetenekleri geliştirme ve kurumsal kapasite inşa etme konularında yardımcı olma hedefindedir.

Yoksulluğun ve toplumdaki eşitsizliğin azaltılması hedefleri çerçevesinde faaliyet gösteren BM Kalkınma Programı'nın (UNDP) ana çalışma alanlarını "sürdürülebilir kalkınma", "demokratik yönetim ve barış inşası", "iklim ve doğal afetlerle mücadele" konuları teşkil etmektedir.

Türkiye'nin uluslararası kalkınma iş birliğinde yükselen profilinin de etkisiyle 2011 yılında Türkiye-UNDP Ortaklık Çerçeve Anlaşması imzalanmış ve ilişkiler stratejik nitelik kazanmıştır. TDT de bu program çerçevesinde, Birleşmiş Milletler ile olan iletişimini her geçen gün artırmaktadır.

TDT Genel Sekreteri'nin UNDP Başkan Yardımcısı ile Görüşmesi, New York, 21 Eylül 2022

Birleşmiş Milletler Güney-Güney İşbirliği Ofisi (UNOSSC)

1974'ten bu yana Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) ev sahipliği yaptığı UNOSSC, BM Genel Kurulu tarafından Güney-Güney ve üçgen iş birliğini küresel ve BM sistem bazında savunmak ve koordine etmek üzere kurulmuştur.

Türk Devletleri Teşkilatı, Birleşmiş Milletler Güney-Güney İşbirliği Ofisinin ortağı olarak "Barış ve Kalkınma için Eylem Halinde Güney-Güney" başlıklı yayına katkıda bulunmuştur. UNOSSC ile TDT arasındaki çok yönlü ilişkiler ve bilgi paylaşımı genişletilmeye devam etmektedir.

UNOSSC Üst Düzey Forumu, 13 Aralık 2019, İstanbul

Medeniyetler İttifakı Girişimi (Mİ/UNAOC)

Medeniyetler İttifakı (Mİ), Türkiye ile İspanya tarafından 2005 yılında hayata geçirilip Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreterliğince de benimsenerek bir BM girişimi hâlini almıştır.

Müslüman ülkeler ile Batılı toplumlar arasında görülen karşılıklı şüphe, korku ve kutuplaşma ortamının aşırıcı unsurlarca istismar edilmesi karşısında İttifak, ilk olarak uluslararası istikrarı tehdit edebilecek dereceye yaklaşan bu durumun daha da kötü bir hâle gelmesini ancak kapsamlı bir koalisyonun durdurabileceği düşüncesiyle hareket etmiş ve kültürler arasında karşılıklı saygı yoluyla bu eğilime karşı koymayı hedeflemiştir.

Girişim kapsamında, BM çatısı altında kurulmuş olan Mİ Dostlar Grubu'nun ülke ve uluslararası kuruluşlardan oluşan üye sayısı 158'e çıkmıştır.

Medeniyetler İttifakı girişiminin en üst düzeyli ve siyasi önem arz eden çalışması belirli aralıklarla düzenlenen Küresel Forumlardır. Daha önce Madrid (2008), İstanbul (2009), Rio (2010), Doha (2011), Viyana (2013), Bali (2014), Bakü (2016) ve New York'ta (2018) düzenlenen Küresel Forumlara, Medeniyetler İttifakı Dostlar Grubu üyelerinden hükümet ve uluslararası kuruluş temsilcileri ile sivil toplum ve özel sektör temsilcileri iştirak etmektedir. Medeniyetler İttifakı 9. Küresel Forumu 22-23 Kasım 2022 tarihlerinde Fas'ın Fes şehrinde yapılmıştır.

Mİ Cenevre Ofisi, Türkiye'nin öncülük ettiği girişim neticesinde 8 Kasım 2021 tarihinde açılmış olup ofis başkanlığını Büyükelçi Namık Güner Erpul yürütmektedir. Türk Konseyi ve Birleşmiş Milletler Medeniyetler İttifakı Gençlik Diyaloğu belirli aralıklarla gerçekleştirilmektedir.

BM Dünya Turizm Örgütü (BMDTÖ/UNWTO)

BMDTÖ, uluslararası seyahat ve turizm sektöründe faaliyet gösteren Birleşmiş Milletler'in (BM) uzman organizasyonudur. Turizm aracılığıyla ekonomik büyüme sağlanmasını, iş imkânları yaratılmasını, doğal ve kültürel mirasın muhafaza edilmesini, barışın temin edilmesini ve insan haklarına saygının artırılmasını amaçlamaktadır. Ayrıca yoksulluğun azaltılması ve kalıcı kalkınmayı destekleme konusunda sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için turizmden bir araç olarak yararlanmayı amaçlamaktadır. BMDTÖ, turizm politikaları, istatistikleri ve konuya ilişkin bilgi üretimi hususunda global bir forum işlevi de görmektedir.

Teşkilat üyeleri, Birleşmiş Milletler üyesi 159 ülke, 2 gözlemci ülke, ortak üye statüsünde 6 bölge (içişlerinde otonom, dışişlerinde bağlı yönetimler), ilgili üye statüsünde 500 kuruluş ve şirkettir. İlgili üyeler arasında, otel zincirleri, seyahat şirketleri, eğitim kurumları ve özel sektör kuruluşları bulunmaktadır. BMDTÖ içerisinde Türkiye'den, aralarında Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA), Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği (TYD), Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB),

Türkiye Otelciler Federasyonu (TUROFED), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) gibi önemli kuruluşların bulunduğu toplam 11 üye yer almaktadır.

Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (AİGK/ CICA)

Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Birleşmiş Milletler 47. Genel Kurul Toplantısı vesilesiyle, Ekim 1992'de Asya'da bir güvenlik ve iş birliği döneminin başlatılması fikrini ortaya atmıştır. Bilahare "Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (AİGK / CICA) adı verilen bu süreç, Kazakistan'ın koordinatörlüğünde 1993 yılında başlatılmıştır. Sürecin hedefi, Asya'da AGİT benzeri hedeflere ve kurumlara sahip bir iş birliğinin temellerini atmaktır. Güvenlik anlayışına çok taraflı yaklaşımlar getirilmesi aracılığıyla iş birliğinin artırılması istenmektedir.

CICA'da ekonomik, çevre, insani, yeni sınama ve tehditler, askerî-siyasi olmak üzere beş ana boyutta Güven Arttırıcı Önlemler'in (GAÖ) uygulanması çalışmaları yapılmaktadır. Usul kuralları kapsamında kararlar üye ülkeler arasındaki fikir birliğiyle alınmaktadır.

Kazakistan'ın sekiz yıllık (2002-2010) Dönem Başkanlığı süresince devlet ve hükûmet başkanları düzeyindeki ilk iki zirve toplantısı 2002 ve 2006 yıllarında Almatı'da yapılmıştır. İlk zirvede CICA'nın ileriye yönelik çalışma alanlarının ve kurumsal yapısının temel çerçevesini çizen belge olan Almatı Senedi kabul edilmiştir.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ)

Bölgesel bir ekonomik iş birliği örgütü olan Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ), Türkiye'nin öncülüğünde 25 Haziran 1992 tarihinde yapılan İstanbul Zirvesi'yle kurulmuş olup, 1994 yılında hizmete giren Daimi Sekreteryası da İstanbul'da faaliyet göstermektedir.

KEİ'nin Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Kuzey Makedonya, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistan'dan oluşan 13 üye ülkesi bulunmaktadır.

KEİ, üyesi ülkelerin potansiyellerinden, coğrafi yakınlıklarından, ekonomilerinin birbirlerini tamamlayıcı özelliklerinden yararlanarak, aralarındaki ikili ve çok taraflı ekonomik, teknolojik ve sosyal ilişkilerini çeşitlendirmeleri ve daha da geliştirmeleri, böylelikle Karadeniz havzasının bir barış, istikrar ve refah bölgesine dönüştürülmesini hedeflemektedir. Bu amaca ulaşmak için uygun görülen ana yolun ise ekonomik işbirliğinden geçtiğine karar verilmiştir.

Türkiye, Karadeniz bölgesinin en kapsayıcı uluslararası teşkilatı olan KEİ'nin kuruluşuna öncülük etmiş olup faaliyetlerine aktif katılım sağlamakta, Sekreteryasına İstanbul'da ev sahipliği yapmakta, KEİ çerçevesinde somut iş birliği projelerinin hayata geçirilmesi için çaba sarf etmektedir.

TDT Genel Sekreteri Büyükelçi Kubançbek Ömüraliyev'in, KEİ Genel Sekreteri Büyükelçi Lazăr Comănescu ile Görüşmesi, İstanbul

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi (KEİPA)

Bölgesel bir ekonomik iş birliği örgütü olan Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ), Türkiye'nin öncülüğünde 25 Haziran 1992 tarihinde düzenlenen İstanbul Zirvesi'yle kurulmuştur. Daimî Sekreteryası 1994 yılında hizmete girmiştir ve İstanbul'da bulunmaktadır.

TDT Genel Sekreteri Büyükelçi Kubanışbek Ömüraliyev'in KEİPA Genel Sekreteri Asaf Hajiyev ile Görüşmesi, İstanbul, 25 Ağustos 2023

Uluslararası Spor Güvenliği Merkezi (ICSS)

Merkezi Katar'ın başkenti Doha'da bulunan ICSS, kâr amacı gütmeyen, bağımsız ve küresel bir organizasyondur. Spor dünyasının önde gelen isimleri, hukukçuları, akademisyenleri ve devlet kurumları ile iş dünyasından yetkilileri bir araya getirmektedir.

Türk Keneşi Genel Sekreteri Büyükelçi Ramil Hasanov, Uluslararası Spor Güvenliği Merkezi (ICSS) Başkanı Muhammed Hanzab'la görüşmek üzere 17-18 Mayıs 2016 tarihinde Doha'ya resmî ziyarette bulunmuştur. Taraflar, imzalanan Mutabakat Zaptı'na uygun olarak iki kuruluş arasındaki muhtemel iş birliği yollarını görüşmüşlerdir.

02

Ortak Geçmiş Güçlü Gelecek-İş Birliği Alanları

2. Ortak Geçmiş Güçlü Gelecek-İş Birliği Alanları

2.1. Siyasi ve Ekonomik İş Birliği

26 Aralık 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılması, eski Sovyet blokundan 15 yeni bağımsız devletin ortaya çıkmasına ve böylece İkinci Dünya Savaşı'yla birlikte başlayan iki kutuplu dünya düzeninin son bulmasına neden olmuştur. Uluslararası ilişkiler ve siyasi tarih açısından beklenmedik bu durum, devletler arası yeni dengelerin oluşması ve çok yönlü siyasi ilişkilerin kurulması zorunluğunu beraberinde getirmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ile SSCB çatısından ayrılarak kurulan beş yeni bağımsız Türk devleti ve ayrıca Macaristan arasında başlayan güncel siyasi ilişkiler de bu dönemin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. 1991 yılında bağımsızlık ilanlarının hemen ardından başlayan ve 30 yılı aşkın süredir devam eden bu süreçte; siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda çok sayıda karşılıklı iş birliği geliştirilmiştir. Türk Devletleri Teşkilatının kurulmasıyla birlikte yeni bir boyuta taşınan bu çok yönlü iş birlikleri, Türk devletleri arasındaki tarihî ve çağdaş bağı pekiştirmeye, atılan somut adımlarla devam etmektedir.

Devletlerarası iki taraflı antlaşmalar ile Türk Devletleri Teşkilatı ve bu teşkilatın öncülü olan yapılanmaların çatısı altında alınan ortak kararlar; Türk devletleri arasındaki iş birliğinin iki ana temelini oluşturmaktadır. Türkiye devleti bu temeller doğrultusunda, özellikle 1938 yılında vuku bulan *Repressiya* dönemiyle birlikte yıkılan siyasi ve kültürel bağların yeniden kurulmasında inançlı ve azimli bir biçimde hareket etmektedir.

Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgız Cumhuriyeti ve Türkmenistan'ın bağımsızlığını ilk tanıyan devlet, Türkiye Cumhuriyeti'dir. Tek başına bu durum, Türk halkları arasındaki tarihsel bağın ne denli güçlü olduğunu göstermektedir. Türkiye tarafından atılan bu diplomatik adım, Türkiye ile yeni kurulan bağımsız cumhuriyetler arasındaki siyasi iş birliklerinin başlangıcını oluşturmuştur.

Siyasi iş birliğinin en önemli başlıklarından biri askerî ve güvenlik konulu antlaşmalardır. Türkiye'nin askerî ve güvenlik konulu iş birliğinde bulunduğu ülkelerden biri olan Azerbaycan'da, bağımsızlık ilanından itibaren Türk Silahlı Kuvvetlerinden emekli subaylar askerî görevlilere resmî eğitimler vermeye başlamıştır. Bu sıkı ilişkilerin bir sonucu olarak Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları 10. Zirvesi'nde iki devlet, Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi kurulmasına dair ortak açıklama yapmışlardır. İki ülke arasında geliştirilen bu siyasi/stratejik ortaklık fikri, 2010 yılında imzalanan ve askerî saldırı olduğu takdirde karşılıklı yardımlaşma maddesini de içeren, Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardımlaşma Antlaşması'yla en somut hâlini almıştır. İkinci Dağlık Karabağ Savaşı sırasında Türkiye ile Azerbaycan'ın kader birliği, bu antlaşmaların en önemli ve somutlaşmış hâllerinden biridir.

Türkiye'nin bağımsız Türk devletleriyle askerî ve güvenlik konulu siyasi iş birlikleri, Azerbaycan'la olduğu gibi Orta Asya Türk Cumhuriyetleriyle de gelişen ilişkilerde önemli bir gösterge olmuştur. 1990'ların hemen başında başlayan ve 2010 sonrası dönemde ciddi bir ilerleme kaydeden bu iş birlikleri, Türkiye ile ilgili ülkeler arasında yapılan iki taraflı antlaşma ve protokollerle faaliyet alanını genişletmiştir.

Bu doğrultuda, 2020 yılında Özbekistan ile Türkiye arasında askerî, güvenlik ve savunma alanlarındaki iş birliğinin geliştirilmesi konusunda Askerî-Mali İş Birliği Antlaşması imzalanmış, antlaşmanın hemen ardından 2021 yılında Özbekistan'ın Tirmiz şehrinde Türkiye ile Özbekistan'ın özel kuvvetler ortak tatbikatı gerçekleştirilmiştir. 1993 yılında, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükûmeti arasında imzalanan Askerî Eğitim İşbirliği Anlaşması ile başlayan güvenlik konulu siyasi iş birliğinin geldiği bu son nokta, iki ülke arasındaki mesafeler göz önünde bulundurulduğunda kayda değer gelişimi gözler önüne sermektedir.

İki ülke arasında gerçekleşen Savunma Sanayii İş Birliği Toplantıları ve yakın dönemde Türkiye'de üretilen askerî araçların Özbekistan silahlı kuvvetlerinin envanterine dâhil edilmesi; Türkiye ile Özbekistan arasındaki siyasi ilişkilerin stratejik boyutunu gösteren bir diğer önemli örneklerdendir.

Türkiye ile Kazakistan ilişkilerinde de benzer bir gelişimi gözlemlemek mümkündür. 2009 yılında imzalanan Stratejik Ortaklık Anlaşması'yla kurumsallaşma hedefini gerçekleştiren bu ilişkiler bütünü, 2012 yılında Kazakistan'da gerçekleştirilen Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSİK) ile iki ülke arasındaki iş birliğinin daha etkin bir noktaya taşınması iradesini ortaya koymuştur.

Bu doğrultuda, içerisinde ortak tatbikat, askerî eğitim ve lojistik destek gibi birçok önemli başlığı barındıran Askerî İş Birliği Antlaşması 2021 yılında taraf ülkeler arasında imzalanmış ve ortak askerî tatbikatlar gerçekleştirilmiştir. 10 Mayıs 2022 yılında imzalanan askerî istihbarat alanında iş birliğine ilişkin protokolle de, stratejik ortaklığın hedeflediği birlik düşüncesi bir kez daha ortaya konmuştur.

Türk devletleri arasındaki siyasi iş birliğinin güçlenmesinde önemli bir paya sahip olan güvenlik ve karşılıklı yardımlaşma konusu; Türkiye ile Kırgız Cumhuriyeti arası ilişkilerde de en açık hâliyle görülmektedir.

Temelini 1997 yılında imzalanan Ebedi Dostluk ve İşbirliği Antlaşması'nın oluşturduğu Türkiye-Kırgız Cumhuriyeti siyasi ve stratejik iş birliği hedefi, iki ülke idarecileri arasındaki güçlü iletişim neticesinde sistimli bir şekilde olgunlaşmaya devam etmektedir.

1999 yılında Türkiye ve Kırgızistan: Birlikte 21. Yüzyıla Elele başlıklı bildiriyle ortak geçmiş ve geleceğe dönük yapılan vurgu ve temenniler; yakın dönemde gerçekleşen siyasi iş birlikleriyle somutlaşmaktadır.

2011 yılındaki Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK) kurulmasına ilişkin ortak beyan, Kırgızistan'ın Türkiye'de üretilen İHA'ları (İnsansız Hava Araçları) ordu envanterine dâhil etmesi ve 2022 yılında Türkiye'nin Kırgızistan'a askeri ve teknik teçhizat yardımında bulunması; iki ülke arasındaki güçlü ilişkilerin gelecekte bir adım daha öteye taşınacağını derin izlerini taşımaktadır.

2021 yılında Türk Devletleri Teşkilatına gözlemci üye olarak katılan Türkmenistan ile Türkiye arasındaki ilişkiler de diğer ülkelerle olan siyasi iş birliğine benzer bir ivmelenme göstermektedir. Hem Saparmurat Türkmenbaşı hem de Gurbangulu Berdimuhammedov'un görevlerinin başına geçtikten hemen sonra yapmış oldukları ilk yurt dışı resmî gezilerinin Türkiye'ye olması, iki ülke arasındaki kültürel ve tarihsel bağın derin izlerini ilk bakışta açık bir biçimde göstermektedir.

İki devlet idarecilerinin birbirleriyle olan bu istişareli hareketi, 30 yılı aşkın siyasi ilişkilerin bir özeti niteliğindedir. Türkmen askerlerinin eğitilmesi amacıyla başlayan iki ülke arasındaki güvenlik konulu siyasi iş birlikleri ve geçtiğimiz yıllarda Türkiye’de üretilen savunma araçlarının Türkmenistan ordusunun envanterine katılması, resmî istişare süreçlerinin somut sonuçlarıdır.

Türk halkları ile köken birliğinin On Ogur’lar ve efsanevi hükümdar Arpad’a kadar uzandığı Macaristan’la Türkiye arasındaki siyasi ilişkiler, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Azerbaycan’la olduğu üzere, soğuk savaş sonrası dönemde önemli bir ilerleme kat etmiştir. 2018 yılında gözlemci statüsüyle Türk Konseyine katılan Macaristan, bugün Türk Devletleri Teşkilatının Avrupa temsilcilik ofisine ev sahipliği etmektedir.

Uluslararası ilişkiler alanında yakın dönemde cereyan eden İsveç ve Finlandiya’nın NATO’ya katılım sürecinde Türkiye’yle istişareli bir biçimde hareket eden, enerji güvenliği konusunda “TürkAkım” projesine destek veren Macaristan’la siyasi ilişkiler; bu türden ortak akıl ve uluslararası stratejinin sonucu olarak 2023 yılında “Geliştirilmiş Stratejik Ortaklık” düzeyine çıkarılmıştır.

1923 yılında taraf ülkeler arasında imzalanan Türk-Macar Dostluk Antlaşması’nın 100. yılı vesilesiyle 2024 yılı, “Türkiye-Macaristan Kültür Yılı” olarak kutlanacaktır. Güvenlik konulu siyasi ilişkilerin en önemli noktalarından biri olan savunma sanayiinde iş birliği ve askerî tecrübe aktarımında, 2022 yılında imzalanan Askerî Çerçeve Antlaşması ile yeni bir aşama kaydedilmiştir.

Görüldüğü üzere; bağımsızlık ilanlarının ardından geçen 30 yılı aşkın zamanda, Türk devletlerinin siyasi ve stratejik iş birliği, her geçen gün artmaktadır. Türk Devletleri Teşkilatının uluslararası ve bölgesel sorunlarda almış olduğu ortak tavır, bu durumu kanıtlar niteliktedir. Örneğin, 2019 yılında Türkiye'nin gerçekleştirdiği Barış Pınarı Harekâtı sırasında dış kamuoyunda oluşan tepki ve yankılara karşın Türk devletleri, Türkiye'nin haklı mücadelesinin yanında olduğunu belirterek, ortak bir dil oluşturmayı başarmışlardır.

Siyasi sahada cereyan eden bu ortak dil; güvenlik, savunma ve askerî konularla sınırlı kalmamış, kültürel ve sosyal politikalar yoluyla da etkisini göstermiştir. Siyasal iktidar ve egemenlik inşası süreçlerinde Azerbay-

can ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri için önemli bir yer tutan resmî dil ve alfabe politikası başlığı da Türkiye'nin soydaş ülkelerle olan iş birliklerinin ana temas noktalarından birini oluşturmaktadır.

İlki 1991 yılında gerçekleştirilen “Ortak Alfabe” kurultayları; siyasal anlamda alfabe sorununun bir egemenlik sorunu olduğu kaygısıyla ortaya çıkmıştır. Geçmişi 1850'lere kadar uzanan ve Türk devletleri için bugün de önemli siyasi ve kültürel gündem başlıklarından biri olan Latin alfabesine geçiş süreci, Türkiye'nin de içinde bulunduğu bu kurultaylarda 30 yılı aşkın zamandır tartışılmaya devam etmektedir.

Türk Dil Kurumu ve Uluslararası Türk Akademisinin katkılarıyla Türk Devletleri Teşkilatının bünyesinde düzenlenen, ilki Mayıs 2023'te Astana'da yapılan Türk Dünyası Ortak Alfabe Komisyonu Toplantısı, 30 yıllık deneyim ve bilgi birikimini yeni ve daha resmî bir boyuta taşıyarak Türk dünyasının kültürel ve siyasal bütünlüğünün oluşmasında bugün önemli bir aracı olmaktadır.

Azerbaycan ve Türkmenistan'da tamamlanan, diğer ülkelerdeyse nihai hâli üzerine devam eden alfabe çalışmaları, Türk Devletleri Teşkilatı üye devletlerinin siyasal ve kültürel yakınlığını artırmayı hedeflenmektedir.

Türk devletleri ve Türkiye arasında yukarıda özetlenen siyasal, üstyapıya ilişkin iş birlikleri ve fikir alışverişleri, birçok ekonomik iş birliği ve anlaşmalarla eş güdümlü yürütülmektedir. Tarım, ulaştırma, enerji, inşaat vb. birçok farklı iş kolunu barındıran yol haritaları; Türkiye ile Türk devletleri arasındaki ekonomik ilişkilerin gelişiminde belirleyici rol oynamıştır.

Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ekonomik ilişkiler de bu bağlamlarda, coğrafyalar arası yakınlığın bir ürünü olarak ciddi mesafeler katetmiştir. Temelini 1992 yılında imzalanan Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Antlaşması'nın oluşturduğu, 2004 yılında Ankara'da imzalanan Uzun Vadeli Ekonomik ve Ticari İşbirliği Antlaşması; Türkiye ile Azerbaycan arasında gelişen bu ekonomik faaliyetlerin yasal zeminini oluşturmaktadır.

Türkiye'nin gıda, tarım, bankacılık ve petrol gibi birçok alanda Azerbaycan topraklarına yapmış olduğu yatırım, öte yandan yakın dönemde Azerbaycan Petrol Şirketi'nin (SOCAR) Türkiye'ye dönük oluşturduğu somut yatırım stratejileri, iki ülke arasındaki sermaye akışının artışına büyük katkılar sağlamıştır.

2005 yılında açılan Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı, 2017 yılında açılan Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Hattı ve diğer yandan iki ülke girişimcileri arasında gerçekleşen iş forumlarıyla Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ticaret hacmi genişlemiş, güvenli enerji koridoru oluşturulmuş ve böylece ikili ekonomik ilişkilerin stratejik önemi bir üst noktaya taşınmıştır.

Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye arasındaki ekonomik iş birliği ise, coğrafi uzaklıkların kaynak olduğu engellere rağmen ciddi bir ilerleme göstermekte ve her geçen gün, bölge devletlerine yeni ve güçlü bir seçenek sunmaktadır.

Türkiye ile stratejik ortaklık anlaşması imzalayan ilk Türk devletinin Kazakistan olması, bu nedenle şaşırtıcı değildir. 2009 yılında yapılan bu

antlaşmayla hedeflenen, politik, ekonomik, ticari ve kültürel alanlarda özel ve nitelikli iş birliğidir. Bu iş birliği, ekonomik açıdan iki ülke arasındaki ilişkilere büyük fayda sağlamış, 1992 yılında 30 milyon dolar olan iki ülke arasındaki ticaret hacmi, 2022 yılı itibariyle 5 milyar dolar hedefini aşmayı başarmıştır.

Atılan sağlıklı adımlar sonucunda, Türkiye ile Kazakistan arasında hammaddeye dayalı ekonomik ilişkiler genişlemekte, Hazar Denizi üzerinden Azerbaycan'a aktarılacak Kazak petrolünün, 2023 yılında Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı üzerinden Türkiye'ye sevkiyatı hedeflenmektedir.

Öte yandan, devlet teşviki ve özel sektörün katkısıyla, inşaat alanında Türk müteahhitler tarafından Kazakistan'da toplam değeri 24 milyar doları aşan 500'e yakın proje gerçekleştirilmiştir. Türk şirketlerinin Kazakistan'daki inşaat faaliyetleri, her geçen gün artmaya devam etmektedir. 2023 yılı itibarıyla Türkiye, Kazakistan'daki yatırımlarını en fazla artıran üçüncü ülke konumundadır.

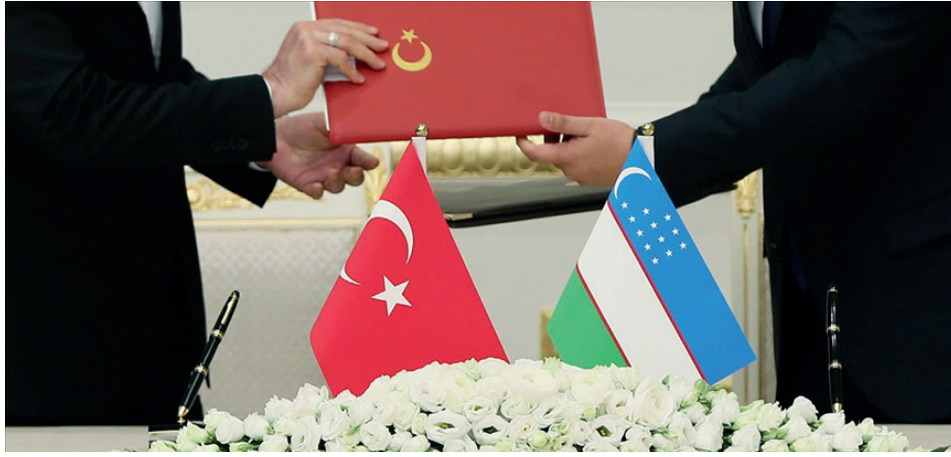
Bağımsızlık sonrası dönemde Özbekistan ve Türkiye arasındaki ekonomik ilişkiler de önemli ilerleme göstermeye devam etmektedir. 1992 yılında iki ülke arasındaki dış ticaret hacmi 75 milyon dolarken 2000'li yıllarda 1 milyar dolara ulaşmış, 2021 yılında ise bu rakam 3 buçuk milyar dolara yaklaşmıştır.

Özbekistan'da Türk sermayeli; bankacılık, ilaç, inşaat, otomotiv, ayakkabıcılık, turizm ve gıda sektörlerinde faaliyet gösteren 1100 civarında şirket bulunmaktadır. Şirketlerin yapmış olduğu yatırımların

Özbekistan'ın ihracatına 300 milyon dolar katkı sağladığı ve 50.000 kişilik bir istihdam yarattığı tahmin edilmektedir.

Öte yandan, Türkiye inşaat sektörünün Özbekistan'daki yatırımları, Kazakistan'daki yatırımlarla paralel bir gelişim içindedir. Yalnızca 1992 ve 2008 yılları arasında bu inşaat şirketlerinin Özbekistan'da gerçekleştirdiği iş hacminin 940 milyon dolardan fazla olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakam, her geçen gün artmaya devam etmektedir.

1993'ten günümüze kadar Özbekistan'da 3 milyar doların üzerinde altyapı projesinin tamamlanmasına katkı sağlayan Türkiye, Özbekistan'ın ihracatta en büyük üçüncü, ithalat alanında ise beşinci ortağıdır. Tarafların 10 milyarlık dış ticaret hacmi hedefinin, iki ülke arasındaki ara mal ve hammadde ticaretinin genişletilmesiyle önümüzdeki dönemlerde gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Türkiye-Kırgız Cumhuriyeti arasındaki ekonomik ilişkiler de, coğrafi uzaklık ve zorluklara karşın birçok açıdan olumlu bir gelişim içindedir. 1995-2010 yılları arasında Kırgızistan'a 261 milyon dolarlık yatırım yapan Türkiye merkezli şirket sayısı, 2010 yılında Kırgızistan'da toplamda 311'e ulaşmıştır. Bu sayıyla birlikte Türkiye merkezli şirketler, Çin şirketlerinin ardından nicelik bakımından ikinci sırada yer almıştır.

2010 sonrası dönemde de yükselişini sürdüren bu ekonomik ilişkiler, gerek taraf ülkeler ve yatırımcılar arasında gerçekleşen iş konseyleri gerekse devletler arası yeni antlaşmalar sonucunda, 2022 yılında Türkiye-Kırgız Cumhuriyeti arasında gerçekleşen dış ticaret hacmi 1 milyar dolara ulaşmıştır.

Bişkek'te Eylül 2021'de imzalanan, mevcut ekonomik-ticari ilişkilerin genişletilmesi hedefleyen Türk-Kırgız Karma Ekonomik Komisyon Onuncu Dönem Toplantısı Protokolü, aynı yıl içinde sanayi ve teknoloji alanında imzalanan mutabakat zaptı ve Türkiye'nin gelecek dönemde Kırgız topraklarında Organize Sanayi Bölgesi (OSB) kurma hedefi, Türkiye ile Kırgız Cumhuriyeti arasındaki ekonomik ilişkilerin önümüzdeki dönemlerde de gelişmeye devam edeceğinin habercisidir.

Yakın dönemde Kırgız Cumhuriyeti idarecilerinin Türkiye'yi, ülkedeki sosyal kalkınma destek projelerine yatırım yapmaya davet etmesi, karşılıklı güven ve inancın en açık göstergesidir.

Türkiye'nin Orta Asya Türk Cumhuriyetleri arasındaki bir diğer önemli ekonomik ortağı olan Türkmenistan, Birleşmiş Milletler'in 1995 yılında kabul ettiği tarafsızlık politikasıyla ticari geçişler ve enerji sevkiyatında önemli bir bölge hâline gelmiştir.

Türkiye zengin yeraltı kaynaklarına sahip olan Türkmenistan'ın, bağımsızlık ilanından bu yana en önemli ticaret ortaklarından biri konumdadır. Özbekistan ve Kazakistan'daki sektörel dağılıma benzer bir şekilde, Türkiye merkezli inşaat şirketlerinin Türkmenistan'da üstlendikleri 690 projenin 2011 yılı itibarıyla toplam değeri 23.7 milyar dolardır. Projelerin toplam değerinin 2023 yılı itibarıyla 51 milyar dolar seviyesine yükseldiği tahmin edilmektedir.

Diğer yandan, Türkiye ile Türkmenistan arasındaki enerji iş birliği her geçen gün önemini artırmaktadır. 2022 yılında Azerbaycan'ın da dâhil

olduğu, Türkiye-Azerbaycan-Türkmenistan Devlet Başkanları Birinci Zirvesi kapsamında; 5 yeni antlaşma imzalanmıştır. Zirvede, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Türkmenistan Hükümeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Enerji Alanında İşbirliğinin Geliştirilmesine Dair Mutabakat Zaptı'nın imzalanması, gelecek dönemde bu üç ülke arasındaki enerji ve ekonomi iş birliğinin gelişeceğinin belirtisidir. Bu doğrultuda, Türkmen doğal gazının Batı pazarlarına Türkiye üzerinden nakli, zirvenin ana gündem maddelerinden birini oluşturmuştur.

Türkiye'nin Avrupa kıtasındaki en önemli müttefiklerinden biri olan Macaristan'la geliştirdiği ekonomik ilişkiler ise, farklı güncel süreç ve koşullar altında, ancak Türkiye'nin diğer Türk devletleriyle olan ekonomik iş birliklerindeki ivmelenmeye benzer bir ilerleme içindedir.

Bu doğrultuda, 1998 yılında yürürlüğe giren Türkiye-Macaristan Serbest Ticaret Anlaşması ile 2001 yılı itibarıyla iki ülke arasındaki sanayi ürünleri ticareti serbest hâle getirilmiştir. Böylece iki ülke arasındaki dış ticaret hacmi 2006 yılı sonunda 1.8 milyar dolara ulaşmıştır. 2022 yılı itibarıyla ise ikili ticaret hacmi 3,446 milyar dolar seviyesindedir.

2022 yılında Türkiye-Macaristan Ortak Ekonomi ve Ticaret Komisyonu Kurucu Deklarasyonu'nun imzalanması ile birlikte, Türkiye-Macaristan ekonomik iş birliğinin artırılması ve ticaret hacminin genişletilmesi noktasında önemli bir adım atılmıştır. Öte yandan, 2023 yılında Türkiye ile Macaristan arasında imzalanan doğal gaz ihracatı antlaşmasıyla, alternatif enerji koridorlarının oluşması ve Türkiye-Macaristan ilişkilerinin stratejik öneminde yeni bir aşama kaydedilmiştir.

Yukarıda, ikili ilişkiler çerçevesinde özetlenen Türkiye ile Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan, Kırgız Cumhuriyeti ve Macaristan arasındaki siyasi ve ekonomik iş birlikleri; 1991 yılından itibaren, Türkiye'nin doğrudan soydaş ülkelerle ilişkilerin gelişmesi amacıyla kurduğu, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Başkanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Yunus Emre Enstitüsü ve Maarif Vakfı gibi kurumlarla güçlenmeye devam etmektedir. Bu kurumlar vasıtasıyla, ekonomik ve siyasi iş birlikleri yeni bir boyuta taşınarak, Türk halkları arasındaki kültürel bütünleşme hedefine her geçen gün bir adım daha yaklaşılmaktadır.

Diğer yandan ilgili ülkelerin katılımıyla kurulan; TÜRKSOY, Türk Akademisi, TÜRKPA, Türk Kültür ve Miras Vakfı ile Ortak Türk Ticaret ve Sanayi Odası (TTSO) kuruluşlarıyla; Türk halklarının ve devletlerinin dilde, işte ve fikirde birlik düşüncesi, uluslararası ilişkilerde baskın bir parola olarak ortaya çıkmaktadır.

TURKIC CULTURE AND HERITAGE FOUNDATION

TURKPA

PARLIAMENTARY ASSEMBLY OF TURKIC STATES

Bu noktada Türk Devletleri Teşkilatı, hem üye devletler hem de yukarıda adı geçen kuruluşların ortaklaşa hareketi ve Türk halkları arasındaki karşılıklı dayanışmanın artması için kilit konumdadır.

Yakın dönemde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türkmenistan'ın gözlemci üye statüsünde katılımıyla gücünü pekiştiren Türk Devletleri Teşkilatı; ekonomik, siyasi ve kültürel alanlar üzerine gerçekleştirdiği zirveler ve çalıştaylarla, uluslararası güçler dengesinde belirleyici bir rol üstlenme iradesini açıkça göstermektedir.

Türk devletlerinin iki taraflı antlaşmalar yoluyla iş birliği üzerine attığı adımların, Teşkilat üyesi ülkelerin geneline yayarak ortak hareket kabiliyetinin artırılması, gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmeye devam eden toplantıların temel amacıdır.

Bu doğrultuda üye ülkelerin ticaret erbabına, gümrük işlemlerinin tamamlanmasında öncelik sağlayan, Türk Devleti Teşkilatı tam üye devletlerinin imzaladığı Basitleştirilmiş Gümrük Hattının Kurulmasına İlişkin Anlaşma, teşkilatın kuruluş amacını ve bu amacın ilgili ülkeler arasındaki ekonomik iş birliğine sunduğu katkıyı açık bir biçimde göstermektedir.

Öte yandan Türk Devletleri Teşkilatı 2040 Vizyonu Belgesi'nde; siyasi ve güvenlik iş birliği, enformasyon ve medya alanında ortak havuzun oluşturulması, ekonomik ve sektörel ilişkilerin geliştirilmesi ve eğitim-kültür alanında halklar arası işbirliğine yapılan vurgu; siyasal, ekonomik ve kültürel birlik düşüncesinin gelecek dönemde kalıcı olacağına işaret etmektedir.

Bu doğrultuda; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin üye devletlerin oluruyla gözlemci üye olarak teşkilat bünyesine dâhil olması ve böylelikle Kıbrıs Türklüğünün uluslararası tanınırlığına dönük ortak bir yaklaşım geliştirilmesi, Türk halklarının ve devletlerinin yukarıda söz edilen kalıcı birlik düşüncesinin ilk belirtilerinden biri olmuştur. Bütün mazlum Türkler için de bu, geleceğe dair önemli bir umut ışığıdır.

2.2. Gümrük ve Ulaştırma Alanında İş Birliği

Gümrük ve ulaştırma alanında iş birliği, Türk Devletleri Teşkilatının bölgesel bütünleşme sürecinde iş birliğini artırma ve ortak bir geleceğe ulaşma açısından gerçekleştirilen kritik iş birliği alanlarından. Üye devletler arasında lojistik engellerin ortadan kaldırılması, taşımacılığın kolaylaştırılması ve bu yöndeki maliyetlerinin azaltılması amacıyla bütüncül bir yaklaşımın geliştirilmesi önemlidir. Teşkilatı oluşturan üye devletlerin, Asya-Pasifik ve Avrupa'yı birbirine bağlayan güzergâhta yer alması gümrük ve ulaştırma iş birliğini çok daha gerekli hâle getirmektedir. Benzer şekilde gümrük ve idari usullerin kolaylaştırılması, sınır geçiş işlemlerinin uyumlaştırılması ve sadeleştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda nakliye ve gümrük işlemlerinin dijitalleştirilmesine yönelik platform oluşturmaya yönelik girişimler son dönemde öne çıkmaktadır. Örneğin Teşkilat, bu yönde gümrükler arası iş birliğine yönelik olarak "Kervansaray Projesi" adı altında bir projeyi hayata geçirmiştir. TDT Hükümetleri Arasında Basitleştirilmiş Gümrük Koridoru Kurulmasına İlişkin Anlaşma'nın imzalanması da buna bir başka örnektir.

Türk Devletleri Teşkilatı, ulaştırma alanındaki iş birlikleri ile de verimli, istikrarlı ve kesintisiz nakliyenin önündeki mevcut engelleri ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca Teşkilat, tüm modlarda nakliye operasyonlarını kolaylaştırmak için yeni mekanizmaları hayata geçirmektedir. TDT Üye Ülkeleri Arasında Uluslararası Kombine Yük Taşımacılığı Anlaşması buna bir örnektir.

Kamuoyunda daha çok “Orta Koridor Girişimi” olarak bilinen Trans-Hazar Uluslararası Doğu Batı Orta Ulaştırma Koridoru (Trans-Hazar Koridoru) projesi de ulaştırma alanında ortaya çıkan oldukça stratejik bir girişimdir.

Orta Koridor Girişimi

Türk Dışişleri Bakanlığı verilerine göre; Türkiye’den başlayarak Kafkaslar bölgesine, buradan da Hazar Denizi’ni aşarak Türkmenistan ve Kazakistan’ı takiben Orta Asya ve Çin Halk Cumhuriyeti’ne (ÇHC) ulaşan Hazar Geçişli Doğu-Batı Orta Koridor (Orta Koridor), tarihî İpek Yolu’nun canlandırılması projesinin en önemli bileşenlerinden birini oluşturmaktadır. Orta Koridor, Türkiye’den başlayarak demiryolu ve karayolu bağlantılarıyla sırasıyla Gürcistan, Azerbaycan ve Hazar Denizi’ne, buradan da (Hazar geçişi kullanılarak) Türkmenistan-Özbekistan-Kırgızistan veya Kazakistan güzergâhını takip ederek ÇHC’ye uzanmaktadır. Bu çerçevede, Bakü/Alat (Azerbaycan), Aktau/Kuryk (Kazakistan) ve Türkmenbaşı (Türkmenistan) limanları Hazar Geçişi’ndeki kombine taşımacılık için kullanılmaktadır. Bölge ülkelerinin oldukça ilgisini çeken Orta Koridor Girişimi, özellikle denize çıkışı olmayan ülkelerin dikkatini çekmektedir.

Avrupa ile Asya arasında bir ticaret yolu olan Orta Koridor, Kuzey Koridoru ile kıyaslandığında daha hızlı ve daha ekonomik bir güzergâhtır. Deniz yoluna kıyasla ulaşım süresini 1/3 nispetinde (15 gün) azaltan Orta Koridor, hem 2.000 km daha kısa hem de iklim koşulları noktasında daha elverişlidir.

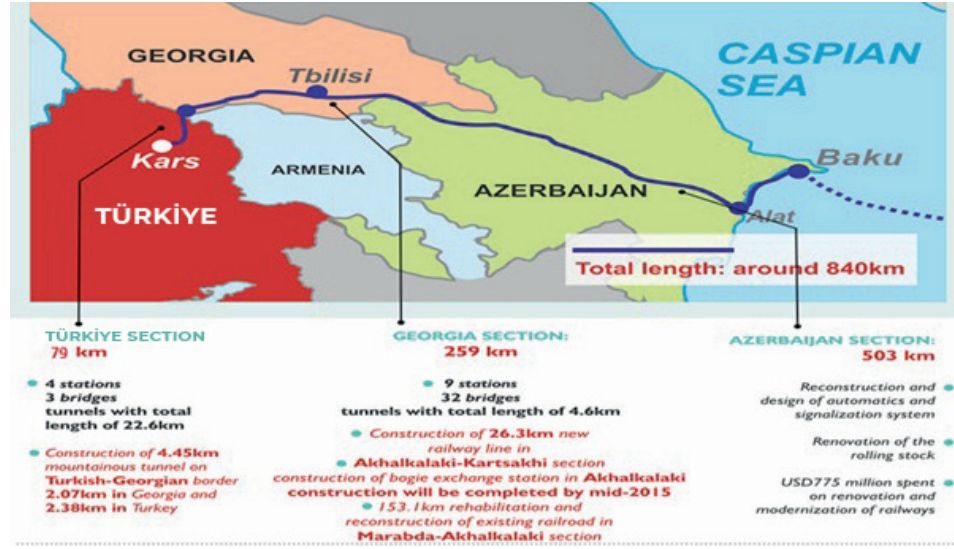
Orta Koridor, Türkiye’nin liman bağlantıları sayesinde Asya’daki yük trafiğinin Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Akdeniz bölgesine ulaşması için de önemli fırsatlar sunmaktadır.

Orta Koridor rotası etkin kullanıldığında; halen yıllık 600 milyar ABD doları tutarında olan Avrupa-Çin ticaret trafiğinden Orta Asya ülkeleri ekonomik fırsatlar elde edilebilecektir. Özellikle Türkmenistan, Kazakistan ve Azerbaycan limanlarında lojistik merkezler ve serbest ticaret sahaları kurulması, Trans Hazar İş Birliği’nin gelişmesine ve derinleşmesine katkı sağlayacaktır.

Orta Koridor'un sunduğu iş birliği doğrultusunda Türk Konseyi üye devletlerinin ulaştırma bakanlıkları arasında Ortak İş Birliği Protokolü imzalanmıştır. Bunun yanı sıra ülkeler arasında ulaştırma alanında ortaya çıkacak sorunlara yönelik çözümler için bakan yardımcılar düzeyinde bir Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. Bakü, Aktau ve Samsun limanları arasında Kardeş Liman ilişkisi tesis eden bir Mutabakat Muhtırası imzalanmıştır. Türk Konseyi çatısı altında üye devletler arasında Uluslararası Kombine Yük Taşımacılığı Anlaşması taslağı üzerinde müzakereler devam etmektedir.

Hazar geçişli ulaştırma seçeneklerinin etkinliği için geliştirilen bir diğer önemli girişim; Kazakistan, Azerbaycan ve Gürcistan arasında 7 Kasım 2013 tarihinde imzalanan Trans-Hazar Uluslararası Ulaştırma Hattının Geliştirilmesi için Koordinasyon Komitesi İhdası anlaşmasıdır. Çin'in de taraf olduğu anlaşma doğrultusunda Orta Koridor üzerindeki ilk deneme sürüşü 28 Temmuz 2015 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Batı Çin'den hareket eden taşımacılık treni (Nomad Ekspres) 6 gün sonra Aktau Limanı üzerinden Bakü'ye başarıyla ulaşmıştır. Bakü-Tiflis-Kars (BTK) Demiryolu'nun 2017 yılı içinde (resmî açılış 30 Ekim 2017) faaliyete geçmesiyle Orta Koridor'un önemli bir ayağı tamamlanmıştır.

BTK Demiryolu'nun Tiflis'ten Kars'a gerçekleştirilen test sürüşü 27 Eylül 2017 tarihinde düzenlenmiştir. Başlangıçta yılda 1 milyon yolcu ve 6,5 milyon ton yük, 2034 yılında ise 3 milyon yolcu ve 17 milyon ton yük taşınması öngörülen BTK Demiryolu, Çin ile Avrupa arasındaki kesintisiz ulaşım ve ticaretin tesisinde yeni bir perspektif sunmaktadır.

Orta Koridor geçişlerinden birini oluşturan Türkiye-Gürcistan-Azerbaycan-Türkmenistan-Afganistan transit taşımacılık koridoru (Lapis Lazuli), gerek denize çıkışı olmayan Afganistan için büyük önem taşımakta, gerek bölgesel entegrasyon ve bağlantının geliştirilmesine, ekonominin çeşitlendirilip büyümesine ve bölgesel istikrar ve refahın tesisine yönelik çalışmalarımızın somut bir neticesini teşkil etmektedir. "Lapis Lazuli" koridoruna ilişkin anlaşma, 14-15 Kasım 2017 tarihlerinde Aşkabat'ta düzenlenen Afganistan için Bölgesel Ekonomik İş Birliği Konferansı (RECCA) Bakanlar Konferansı sırasında imzalanmıştır.

Türkiye, tarihî İpek Yolu'nun yeniden canlandırılmasına yönelik çeşitli projeler geliştirmiştir. Bu çerçevede, Türkiye Orta Asya üzerinden Çin'e bağlayan Orta Koridor bağlamında gümrükler arası iş birliğine yönelik Kervansaray Projesi'nin yanı sıra, Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan Marmaray, 26 Ağustos 2016 tarihinde açılışı yapılan Yavuz Sultan Selim Köprüsü, 20 Aralık 2016 tarihinde hizmete giren Avrasya Tüp Geçidi ve 29 Ekim 2018 tarihinde açılışı yapılan İstanbul Havalimanı, tamamlanmış projeler arasında olup, Çanakkale Boğazı Köprüsü, 3 Katlı Tüp Geçit Projesi, Filyos (Zonguldak), Çandarlı (İzmir) ve Mersin limanları inşası ve yine Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayacak olan Edirne – Kars Hızlı

Tren ve Bağlantıları Demiryolu Projesi'ne yönelik çalışmalar ise hâlen sürdürülmektedir.

Öte yandan Türk Devletleri Teşkilatı için önemli olan ve üye devletlere güç katacak bir diğer önemli girişim de Zengezur Koridoru'dur.

Zengezur Koridoru

Azerbaycan ile Nahçıvan'ı birbirinden ayıran stratejik konumdaki Zengezur bölgesinde açılacak koridor sayesinde Azerbaycan ve Nahçıvan Bölgesi arasında karasal bağlantının kurulması planlanmaktadır. Zengezur Koridoru olarak bilinen projenin geçmişi 1921'de Türkiye'nin Sovyetler Birliği ile imzaladığı Moskova Antlaşması'na kadar götürülebilir; ancak günümüzde Zengezur Koridoru'nun yeniden gündeme gelmesi 2020 yılında meydana gelen II. Karabağ Savaşı sonrasıdır. Savaşın sonunda imzalanan ateşkes antlaşmasının maddeleri arasında Azerbaycan ile Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti arasında bağlantıyı sağlayacak bir koridorun hayata geçirileceği maddesi yer almıştır.

Tarihî İpek Yolu'nu canlandıracak olan Zengezur Koridoru; hayata geçirildiği takdirde kara ve demir yolu ulaşımı aracılığıyla Azerbaycan, doğrudan Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'ne bağlanırken Türkiye de Orta Asya ülkeleriyle kesintisiz bir bağlantı sağlamış olacaktır. Böylece Türk dünyası içindeki iş birliği daha da kolaylaşacak ve ticaret de artmış olacaktır.

Bu ulaşım koridor projeleri Türk Devletleri Teşkilatına güç katacak stratejik girişimlerdir. Bunun yanı sıra Teşkilat, gümrük ve ulaştırma alanında çok sayıda girişim gerçekleştirmektedir. Teşkilatın; Gümrük ve Ulaştırma İş Birliği hususunda 8. ve 9. Zirvelerde aldığı kararlar aşağıda sıralanmıştır.

Türk Devletleri Teşkilatı'nın 8. ve 9. Zirve Toplantılarında Gümrük ve Ulaştırma İş Birliği Alanında Aldığı Kararlar

8. ve 9. Zirveler sonunda açıklanan "Türk Devletleri Teşkilatı 2040 Vizyon Belgesi", 8. Zirve Bildirisi ve 9. Zirve Bildirisi'nde değişik alanlardaki iş birliğinin yanı sıra "Gümrük ve Ulaştırma İş Birliği" alanında da çok sayıda karar alınmıştır.

Üye devletler, 2040 Vizyon Belgesi'nde gümrük iş birliğine ilişkin aşağıdaki hedefleri belirlemiştir:

- Üye devletlerin sınır geçişi için gümrük ve transit sürecini sadeleştirme ve uyumlu hâle getirme,
- Üye devletler arasında iyi gelişmiş ve birbirine bağlı sert ve yumuşak taşımacılık altyapı projeleriyle bölge içi bağlantısalığı sağlamaya yönelik yatırımları artırma,
- Havayolu operasyonları için idari prosedürleri kolaylaştırma, üye devletlerin talepleri doğrultusunda uçuş sayısını artırma ve üye devletler arasındaki hava taşımacılığı bağlantılarının çeşitlendirilmesine katkıda bulunma,
- Hazar Geçişli Uluslararası Doğu-Batı Orta Koridoru'nu doğu ile batı arasındaki en kısa ve en güvenli ulaşım bağlantısı hâline getirme ve üye devletleri bu koridor üzerinden bölgesel ve küresel tedarik ve üretim zincirlerine dâhil etme,
- Hazar Geçişli Uluslararası Doğu-Batı Orta Koridoru için taşımacılık politikalarını ve yük ile ilgili teknik standartları uyumlu hâle getirme,
- Üye devletler tarafından ulaştırma alanındaki uluslararası sözleşmelerin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak için yakın iş birliği yürütme,
- Çevre dostu ulaşım yöntemlerini ve daha çevre dostu ulaşım teknolojilerini mümkün kılmaya yönelik yenilikçi politikaları teşvik etme,
- Üye devletler arasında ulaşım ağlarının dijitalleştirilmesini teşvik etme,
- Çeşitli uluslararası ekonomi platformlarında Zengezur Koridoru'nun ortaklaşa tanıtımını yapma.

Türk Devletleri Teşkilatı 8. Zirvesi'nde Gümrük ve Ulaştırma İş Birliğine Dair Alınan Kararlar

Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları Konseyi, 12 Kasım 2021'de İstanbul'da "Dijital Çağda Yeşil Teknolojiler ve Akıllı Şehirler" temasıyla toplanmıştır. Toplantıda "Gümrük ve Ulaştırma İş Birliği" ile ilgili şu kararlar alınmıştır:

- Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkelerin Hükümetleri Arasında Basitleştirilmiş Gümrük Koridoru Kurulmasına İlişkin Protokol'ün imzalanması amacıyla üzerinde anlaşmaya varılan temel mallara yönelik kolaylaştırıcı tedbirlerin uygulanması teşvik edilecektir.
- Üye devletler, Hazar Geçişli Uluslararası Doğu-Batı Orta Koridoru'nun tüm potansiyelinden yararlanmak için gümrük ve idari usulleri kolaylaştırmayı ve sınır geçiş işlemlerinin uyumuna ve sadeleştirilmesine katkı sağlayacak Kervansaray Projesi çerçevesinde gümrük iş birliği ile İpek Yolu'nu canlandırmayı kabul etmiştir.
- Üye devletler, Türk Devletleri Teşkilatı bünyesinde dijital sistemlerin tanıtılması ve sınır ötesi hareketlerde elektronik ön bildirim siste-

minin kurulması yoluyla gümrük ve diğer ilgili kurumlar tarafından verilen izin belgelerine ilişkin gümrük prosedürlerinin basitleştirilmesini teşvik ettiklerini beyan etmişlerdir ve üye devletleri modern gümrük mekanizmalarını ve gelişmiş bilgi alışverişi sistemini kullanmaya devam etme çağrısında bulunmuşlardır.

- Üye devletler, Sekretaryanın, Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE) ile yakın iş birliği içinde 15 Haziran 2021'de e-TIR konusunda gerçekleştirilen ilk Çalışma Grubu toplantısı, Türk Konseyi çerçevesinde Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan arasında dijital TIR pilot projelerinin başlatılması ve IRU ile iş birliği içinde gümrük makamlarının uzmanlarına yönelik eğitim programları da dâhil olmak üzere üye devletler arasında e-TIR konusunda iş birliği kurulmasındaki aktif rolünü takdir etmişlerdir.
- İlgili makamları, Dünya Gümrük Örgütü ile yakın iş birliği içinde olarak üye devletler arasında dış ticaret işlemlerini kolaylaştırmaya yönelik ulusal Yetkilendirilmiş Ekonomik Operatör Programları'nın geliştirilmesi ve uygulanması konusunda birbirlerinin deneyimlerinden yararlanmaya devam edilmesiyle görevlendirdiklerini belirtmişlerdir.
- Zirve katılımcıları; 30 Nisan 2020 ve 14 Ekim 2021 tarihlerinde Budapeşte'de düzenlenen video konferans toplantısı ve Beşinci Ulaştırma Bakanları Toplantısı sonuçlarını desteklediklerini, Üye devletlerin ilgili kurumlarını Hazar Geçişli Uluslararası Doğu-Batı Orta Koridoru'ndan daha verimli, sürdürülebilir ve kesintisiz bir güzergâh olarak ifade etmek için idari prosedürleri basitleştirmek de dâhil olmak üzere, uygun koşullar yaratmaya devam etmeleri için teminatlandırdıklarını belirtmişlerdir.
- Katılımcı devletler, Hazar Geçişli Uluslararası Doğu-Batı Orta Koridoru boyunca taşımacılık işlerini kolaylaştırmak için önemli bir adım olan Türk Devletleri Teşkilatı üye ülkeleri Arasında Uluslararası Kombine Yük Taşımacılığı Anlaşması'nı nihai hâle getirme talimatı verdiklerini beyan etmişlerdir.
- Üyeler, Zengezur Koridoru'nun Hazar Geçişli Uluslararası Doğu-Batı Orta Koridoru kapsamında bağlantısallığın daha iyi sağlanması için ortaya çıkan bir fırsat olduğunu vurgulamışlardır. Koridorun en kısa

sürede faaliyete geçirilmesi için üye devletlerin ilgili makamlarını, Azerbaycan Cumhuriyeti Hükûmeti'nin çabalarını desteklemeye davet ettiklerini belirtmişlerdir.

- Zirve katılımcıları; ulaştırma koridorlarının, gümrük-sınır kontrol noktalarının ve lojistik merkezlerin kesintisiz faaliyet göstermesinin sağlanması başta olmak üzere, pandemi sırasında ticari ve ekonomik ilişkilerin sürdürülebilirliğini sağlamak için üye ve gözlemci devletlerin dayanışmasını takdir etmişlerdir.
- Katılımcılar, sivil havacılıkta iş birliğinin güçlendirilmesinin önemini vurguladıklarını ve ilgili makamları havayolu operasyonları için idari prosedürleri kolaylaştırmaya, talebe bağlı olarak üye devletler arasında uçuş sayısını artırmaya ve üye ve gözlemci devletler arasındaki hava taşımacılığı bağlantılarının çeşitlendirilmesine katkıda bulunmaya teşvik ettiklerini dile getirmişlerdir.
- Üye devletler; Mersin Limanı, Evrensel Lojistik Hizmetleri (Taşkent), Akhtachi (Andican) ve Tirmiz Kargo Merkezi'nin (Surhanderya) Türk Devletleri Teşkilatı Kardeş Limanlar sürecine dâhil edilmesini memnuniyetle karşılamıştır. 6 Eylül 2021 tarihinde Samsun'da düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatı Kardeş Limanlar Dördüncü Toplantısı'nın sonuçlarını desteklediklerini ve diğer Türk Devletleri Teşkilatı Kardeş Limanlarının yanı sıra diğer Türk dili konuşan ülkelerin kara ve deniz limanları arasında daha kapsamlı iş birliğini teşvik ettiklerini beyan etmişlerdir.

Türk Devletleri Teşkilatı 9. Zirvesi'nde Gümrük ve Ulaştırma İş Birliğine Dair Alınan Kararlar

Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları Konseyi, 11 Kasım 2022 tarihinde Özbekistan'ın Semerkant kentinde, "Türk Medeniyeti için Yeni Dönem: Ortak Kalkınma ve Refaha Doğru" temasıyla gerçekleştirilmiştir. Toplantıda gümrük ve ulaştırma iş birliği ile ilgili şu kararlar alınmıştır:

- Üye devletler, karşılıklı ticareti ve yatırımı kolaylaştırmak için gerekli adımları atarak üye ülkeler arasında elverişli koşullar yarattıklarını ve ilgili makamları, üye ülkeler arasında ticari tamamlayıcılığı arttırmayı ve tarife ve tarife dışı engelleri ortadan kaldırmayı amaçlayan yeni girişimler hazırlamaya teşvik ettiklerini belirtmiştir.

- Üye devletler, 8-9 Haziran 2022 tarihlerinde Bişkek'te gerçekleştirilen TDT Gümrük İdareleri Başkanları 8. Toplantısı'nın sonuçlarını desteklediklerini ve üye devletlerin ilgili kurumlarına, gümrük prosedürlerinin basitleştirilmesi, modernizasyonu, standardizasyonu ve uyumlaştırılması, gümrüklerde dijital araçların daha fazla uygulanması, en iyi uygulamaların paylaşılması ve kapasite geliştirme programlarının yürütülmesi yoluyla bölgesel entegrasyon konusunda ortak faaliyetlere devam etmeleri talimatını verdiklerini açıklamıştır.
- İlgili devletler, gümrük sınır kontrol noktalarının kesintisiz çalışmasını sağlayarak Hazar Geçişli Uluslararası Doğu-Batı Orta Koridoru'nun rekabet gücünü ve cazibesini artıracak olan "Kervansaray Projesi"nin uygulanmasına devam edilmesi çağrısında bulunmuştur.
- TDT üye ülkelerinin gümrük makamları arasında mal ve taşıtların hareketine ilişkin bilgi alışverişini kolaylaştırmak amacıyla TDT Hükûmetleri Arasında Basitleştirilmiş Gümrük Koridoru Kurulmasına İlişkin Anlaşma'nın imzalanması övgüyle karşılanmıştır.
- Gümrük kapılarının modernizasyonu ve işletilmesinde kamu-özel sektör ortaklığı deneyimi hakkında bilgi sağlamak amacıyla, TDT Sekreteryası, Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) bünyesindeki Gümrük ve Turizm İşletmeleri A.Ş. (GTİ.A.Ş.) tarafından 16-18 Mayıs 2022 tarihlerinde Türkiye'nin sınır geçiş noktalarına gerçekleştirilen saha ziyareti programının başarılı bir şekilde düzenlenmesi takdir edilmiştir.
- Zirve katılımcısı üye devletler; sırasıyla 12 Ağustos 2022 tarihinde İstanbul'da ve 28 Ekim 2022 tarihinde Taşkent'te gerçekleştirilen Ulaştırma Koordinasyon Komitesi ad hoc Toplantısı ve 6. Ulaştırma Bakanları Toplantısı'nın sonuçlarını desteklediklerini, üye ülkelerin ilgili kurumlarına, üye ülkeler arasında iyi geliştirilmiş ve birbirine bağlı fiziki ve hafif ulaştırma altyapı projeleri ile bölge içi bağlantının sağlanmasına yönelik yatırımların artırılmasına öncelik verilmesi talimatı verdiklerini beyan etmişlerdir.
- Üye devletler; Hazar Geçişli Uluslararası Doğu-Batı Orta Koridoru boyunca taşımacılık faaliyetlerini kolaylaştırmak ve üye ve gözlemci ülkeler arasında ulaştırma iş birliğini güçlendirmek için önemli bir adım olarak, TDT üye ülkeleri Arasında Uluslararası Kombine Yük

Taşımacılığı Anlaşması'nın imzalanmasını ve Ulaştırma Bağlantılık Programı'nın kabul edilmesini takdir ettiklerini açıklamışlardır.

- Üye devletler; Hazar Geçişli Doğu-Batı Orta Koridoru boyunca altyapının arttırılması için iş birliğinin daha da geliştirilmesinin yanı sıra, güzergâhın transit potansiyelini arttırmak ve bölgesel ve uluslararası ulaşım sistemlerine entegre etmek için ulaşım, sınır ve gümrük prosedürlerinin dijitalleştirilmesinin önemini kaydetmişlerdir.
- Üye devletler; üye ülkelerin, Zenzegur Koridoru'nun en yakın zamanda açılması, "Bakü-Tiflis-Kars" demiryolu hattının kapasitesinin arttırılması, Avrupa ile Asya arasındaki ulaşım hatlarının daha iyi bağlantılandırılması ve çeşitlendirilmesine katkıda bulunan, Özbekistan-Kırgızistan-Çin ve Tirmiz-Mezar-1 Şerif-Kabil-Peşaver demiryolu hatlarının inşası için gösterdikleri çabaları desteklediklerini beyan etmişlerdir.
- Zirve'de; 27 Ekim 2022 tarihinde Taşkent'te gerçekleştirilen TDT Üye Devletlerinin Demiryolu İdareleri Başkanları İlk Toplantısı ve TDT Kardeş Limanlarının Beşinci Toplantısının sonuçlarını takdirle karşılanmıştır. Demiryollarının transit potansiyelinin daha da geliştirilmesi, ulaştırma operasyonlarının dijitalleştirilmesi ve demiryolu idareleri, deniz ve kara limanları ve lojistik merkezleri arasındaki ağın genişletilmesi konularında yakın iş birliğinin teşvik edildiği açıklanmıştır.
- Zirve'de; TDT bünyesinde taşımacılık ve transit prosedürlerinin dijitalleştirilmesine yönelik çabalar desteklenmiştir. Türkiye ile Özbekistan arasında "e-İzin" pilot projesinin başlatılması, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan arasında dijital TIR pilot projesinin genişletilmesi ve dijital TIR için sınır geçiş noktalarında yeşil şeritlerin oluşturulması takdir edilmiştir.
- Zirve'de; Türk bölgesi içerisinde verimli, istikrarlı ve kesintisiz taşımacılık için kotaların kaldırılması, transit geçiş izinlerinin sayısının arttırılması ve diğer fiziki olmayan engellerin ortadan kaldırılması da dâhil olmak üzere taşımacılığın serbestleştirilmesi ve bu yönde daha fazla adım atılması için üye ülkelerin teşvik edildiği belirtilmiştir.
- Üye ülkelerin devlet başkanları; üye ülkelerin ilgili bakanlıklarını, ticaret hacmini, yolcu akışını ve turistik faaliyetleri arttırmak amacıyla

üye ülkeler arasında mevcut hava taşımacılığı ve hava kargo ağları ile düşük maliyetli uçuşları genişletmek için ulusal sivil havacılık otoritelerini, iş birliği yapmaya ve liberal bir hava taşımacılığı politikasını desteklemeye teşvik etmekle görevlendirmişlerdir.

Gümrük İş Birliği Bağlamında Gerçekleştirilen Toplantı ve Etkinlikler

Türk Devletleri Teşkilatı, üye ve gözlemci ülkeleri arasındaki ekonomik ve ticari faaliyetlerin ilerletilmesi amacıyla gümrük ve ulaştırma alanında var olan iş birliğinin daha da derinleştirilmesi amacıyla Gümrük İdareleri Başkanlarının toplam 8, Gümrük İş Birliği Çalışma Grubunun 11 toplantısı olmak üzere, birçok çalıştay, saha ziyaretleri ve eğitim seminerleri düzenlenmiştir.

Gümrük İdaresi Başkanları ve Gümrük Çalışma Grubu Toplantıları

Türkiye, Azerbaycan, Kırgızistan ve Kazakistan her yıl düzenli olarak Gümrük İdaresi Başkanı düzeyinde gerçekleştirilen Gümrük İdaresi Başkanları Toplantıları vesilesiyle bir araya gelmektedir.

Ayrıca, her yıl, biri Gümrük İdaresi Başkanları Toplantısı olmak üzere, teknik düzeyde Çalışma Grubu Toplantıları gerçekleştirilmektedir. Üye ülke uzmanlarından oluşan çalışma grubunun yaptığı çalışmalar bir belgeye bağlanmakta, belgelerdeki uygulamaya yönelik hususlar takip edilmektedir.

Gümrük İdareleri Başkanları 1. Toplantısı

4-5 Ekim 2012, **Nahçıvan**

Gümrük İdaresi Başkanları 1. Toplantısı, 4-5 Ekim 2012 tarihlerinde Nahçıvan'da gerçekleştirilmiştir. Toplantıların sistematik hâle getirilmesi ve düzenli bir işleyiş yapısına kavuşturulması amacıyla müteakip toplantıların Türk Konseyi çatısı altında düzenlenmesi yönünde prensip kararı alınmıştır.

Türk Konseyi Gümrük Çalışma Grubu 1. Toplantısı

4-5 Mart 2013, **İstanbul/Türkiye**

Türk Konseyi Gümrük Çalışma Grubu 1. Toplantısı, 4-5 Mart 2013 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Anılan toplantıya tüm üye ülke

temsilcilerince katılım sağlanmış olup, toplantıların düzenli hâle getirilmesi kararlaştırılmıştır.

Gümrük İdareleri Başkanları 2. Toplantısı ve Türk Konseyi Gümrük Çalışma Grubu 2. Toplantısı

3 Haziran 2013 ve 4 Haziran 2013, **İstanbul/Türkiye**

Türk Konseyi Gümrük Çalışma Grubu 2. Toplantısı, 3 Haziran 2013 ve Gümrük İdaresi Başkanları 2. Toplantısı ise 4 Haziran 2013 tarihlerinde İstanbul'da Türkiye'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, 5. İpek Yolu Forumu'nda kabul edilen niyet beyanı doğrultusunda Kervansaray Projesi'nde yer alan sınır geçiş noktalarına inceleme ziyaretleri yapılması hususunda karar alınmış, inceleme ziyaretleri sonucunda ortaya konulacak olan raporun 2013 yılı Kasım ayında Bakü/Azerbaycan'da düzenlenecek VI. İpek Yolu Forumu'na sunulması, sınır geçişlerinin etkinliğinin artırılması için önceden veri değişimine imkân veren sistemlerin tesisine yönelik çalışmalara hız kazandırılması, "Tek Pencere" ve "Yetkilendirilmiş Yükümlü" gibi uygulama ve ilkelere özel önem verilmesi, üye ülkeler arasında gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin yıllık ortak bir program çerçevesinde sürdürülmesine karar verilmiştir. Türk Konseyi Gümrük Çalışma Grubunun çalışma usullerini belirleyen işleyiş kuralları metni Gümrük İdareleri Başkanları tarafından onaylanmıştır.

Türk Konseyi Gümrük İş Birliği Çalışma Grubu 3. Toplantısı

7 Mart 2014, **İstanbul/Türkiye**

Türk Konseyi Gümrük İş Birliği Çalışma Grubu 3. Toplantısı, 7 Mart 2014 tarihinde İstanbul'da Türk Konseyi Sekreteryasında gerçekleştirilmiştir. Kervansaray Projesinin 1. Aşaması olarak Pilot projenin tamamlanması ve 2. aşama olarak Kuzey Rotası için yapılan çalışmaların önemi ve yapılması gereken hususlar görüşülmüştür.

Gümrük İdareleri Başkanları 3. Toplantısı ve Türk Konseyi Gümrük Çalışma Grubu 4. Toplantısı

Türk Konseyi Gümrük Çalışma Grubu 4. Toplantısı, 16 Haziran 2014 tarihinde, Gümrük İdareleri Başkanları 3. Dönem Toplantısı ise 17 Haziran 2014 tarihinde Kazakistan'ın Çimkent şehrinde gerçekleştirilmiştir. Toplantı bünyesinde; 14-15 Kasım 2013 tarihlerinde Gebele/Azerbaycan'da gerçekleştirilen 6. İpek Yolu Forumu'nda kabul edilen Kervansaray Pro-

jesi Sınır Geçiş Noktaları İnceleme Ziyaretleri Raporu kapsamında yer alan tavsiyeler doğrultusunda gerçekleştirilen çalışmaların devamı yönünde karar alınmıştır.

Türk Konseyi Gümrük İdareleri Başkanları 4. Toplantısı ve Gümrük Çalışma Grubu 5. Dönem Toplantısı

Türk Konseyi Gümrük İdareleri Başkanları 4. Toplantısı ve Gümrük Çalışma Grubu 5. Dönem Toplantısı, 1-2 Temmuz 2015'te Kırgızistan'da gerçekleşmiştir. Toplantıda, Kervansaray Projesi ve İpek Yolu İnisiyatifi, sınır kontrol işlemleri verimliliğinin artırılması, sınır geçişi tesislerinin geliştirilmesine ilişkin olarak kamu özel sektör ortaklığı ve eğitim seminerlerin organizasyonu hususlarında üye ülkeler arasında görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Türk Konseyi Gümrük Çalışma Grubu 6. Toplantısı

Türk Konseyi Gümrük Çalışma Grubu 6. Toplantısı, 22 Nisan 2016 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Toplantıda gümrük alanında iş birliği konularındaki gelişmeler ile bu bağlamdaki yeni projeler ele alınmıştır. Diğer toplantılardan farklı olarak bu toplantıda özel sektörün katılımı sağlanarak sahadaki gümrük sorunları ve çözüm önerileri irdelenmiştir.

Türk Konseyi Gümrük İdareleri Başkanları 5. Toplantısı ile Gümrük Çalışma Grubu 7. Toplantısı

Türk Konseyi Gümrük İdaresi Başkanları 5. Toplantısı ile Gümrük Çalışma Grubu 7. Toplantısı, 2-3 Haziran 2016 tarihlerinde Bakü, Azerbaycan'da gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, Türkiye'nin 2016 yılı içerisinde ev sahipliği yapacağı eğitim ve ziyaretler (Yap-İşlet-Devret ve Risk Analizi), 7. İpek Yolu Forumu ve tarihi, özel sektörün Gümrük Çalışma Grubu toplantılarına katılım hususu, Kervansaray Projesi, muhafaza alanında iş birliği protokolü ve veri değişim protokolü üzerinde yoğunlaşılacak hususlar olmuştur.

Türk Konseyi 6. Gümrük İdareleri Başkanları Toplantısı ile 8. Gümrük Çalışma Grubu Toplantısı

Türk Konseyi 6. Gümrük İdaresi Başkanları Toplantısı ile 8. Gümrük Çalışma Grubu Toplantısı, 11-12 Mayıs 2017 tarihlerinde Antalya'da

gerçekleştirilmiştir. Taraflarca, Orta Koridorun cazibesini artırmak için Kervan Deneme Sürüşü başlatılması; Kervansaray Projesi kapsamındaki saha ziyaretlerinde elde edilen tespit ve önerilerin gözden geçirilmesi ve bir sonraki İpek Yolu Forumuna sunulması kararlaştırılmıştır.

Türk Konseyi Gümrük Çalışma Grubu 9. Toplantısı

Türk Konseyi Gümrük Çalışma Grubu 9. Toplantısı, 27 Nisan 2018 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda, muhafaza alanında yapılacak iş birliği Mutabakat Zaptının son hali verilmiş ve imzaya hazır hale getirilmiştir.

Türk Konseyi Gümrük İş Birliği Çalışma Grubu 10. Toplantısı

Türk Konseyi Gümrük İş Birliği Çalışma Grubu 10. Toplantısı, 12 Aralık 2018 tarihinde Astana/Kazakistan'da düzenlenmiştir. Toplantıda Kervansaray projesi kapsamında önümüzdeki dönemde gerçekleştirilecek çalışmalara ilişkin kararlar alınmıştır.

Türk Konseyi 7. Gümrük İdareleri Başkanları Toplantısı

Türk Konseyi 7. Gümrük İdaresi Başkanları Toplantısı, 11 Mart 2019 tarihinde Astana/Kazakistan'da gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, "Gümrük Muhafaza Alanında İş Birliği Mutabakat Zaptı" imzalanmıştır. Kervansaray Projesi kapsamında yapılacak çalışmalara karar verilmiştir.

Kervansaray Projesi kapsamında alınan kararlar doğrultusunda, 17-18 Ekim 2019 tarihleri arasında Azerbaycan Uluslararası Ticaret Limanı ziyaret edilmiş, ziyaret sırasında Proje kapsamındaki geçmiş çalışmalarda yer alan tespitler ve tavsiyeler güncellenmiş, 25-30 Kasım 2019 ve Kırgız-Çin sınırında yer alan İrkishtam Sınır Kapısı ve Kazak-Çin sınırında bulunan Altynkol ve Khorgoz sınır kapıları ile Nurjolu Sınır Kapısı'na saha ziyaretleri gerçekleştirilmiştir.

Türk Konseyi bünyesinde Türkiye'de üretimi yapılan x-ray tarama cihazları alanında 11 Kasım 2019 tarihinde tarama sistemlerinin kurulu olduğu İstanbul Havalimanı'nda Türk Konseyi üyesi ülkelere yönelik bir eğitim semineri düzenlenmiştir.

Yine bu toplantı sonucunda, Türk Konseyi ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) iş birliğinde Türk Konseyi üye ülkelere yönelik olarak

19-20 Aralık 2019 tarihleri arasında İzmir'de “TIR İşlemleri Bağlamında Transit Prosedürlerinin Otomasyonu ve Verilerin Elektronik Değişimi Semineri” düzenlenmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı 8. Gümrük İdareleri Başkanları Toplantısı

Türk Devletleri Teşkilatı Gümrük İdareleri Başkanları Sekizinci Toplantısı 9 Haziran 2022 tarihinde Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te gerçekleştirilmiştir.

TDT üye devletlerinin heyet başkanları yaptıkları konuşmalarda, gümrük prosedürlerinin basitleştirilmesi, modernizasyonu, standardizasyonu ve uyumlaştırılması, dijital araçların gümrüklerde daha fazla uygulanması, en iyi uygulamaların paylaşılması ve kapasite geliştirme programları yoluyla bölgesel entegrasyona yönelik ortak faaliyetlerin sürdürülmesinin gerekliliğini vurgulamıştır.

Taraflar; Kervansaray Projesi'nin uygulanması; üye devletler tarafından 2022-2023 döneminde eğitim ve kapasite geliştirme programlarının takvimi, modern dijital araçların (“e-TIR”, “e-İzin” ve “e-CMR”) uygulanması yoluyla TDT üye devletlerinde ulaştırma ve transit prosedürlerinin kolaylaştırılmasında kamu-özel sektör ortaklığı, ilgili uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde ortak çalıştayların düzenlenmesi, TDT Modern İpek Yolu Ticaret Kervanı Gösteri Turu gibi konularda istişarelerde bulunmuştur.

Ulaştırma İş Birliği Bağlamında Gerçekleştirilen Toplantı ve Etkinlikler

Türk Devletleri Demiryolu İdareleri Başkanları Toplantısı

Türk Devletleri Teşkilatı Demiryolu İdareleri Başkanları 2. Toplantısı, Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreter Yardımcısı Mirvokhid Azimov'un moderatörlüğünde 14 Eylül 2023 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

Toplantıda, TDT alanı içerisinde alternatif, uygun maliyetli ve zamanında uluslararası demiryolu koridorları oluşturma imkânlarına ilişkin görüşmelerde bulunulmuş ve yük taşımacılığı hacmini arttırmaya yönelik ortak çabaların sürmesi konusunda mutabık kalınmıştır.

Toplantının ardından Demiryolu İdareleri Başkanları 2. Toplantısı Protokolü imzalanmıştır ve Demiryolu Çalışma Grubu Yönetmeliği kabul edilmiştir.

TDT Çok Modlu Ulaştırma ve Lojistik Forumu

Türk Devletleri Teşkilatı tarafından Avrupa-Kafkasya-Asya Taşımacılık Koridoru (TRACECA), üye devletlerin demiryolu idareleri ve taşımacılık sektöründeki özel sektör kuruluşlarının iş birliğiyle düzenlenen TDT Çok Modlu Ulaştırma ve Lojistik Forumu 13-14 Eylül 2023 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

300'den fazla katılımcının yer aldığı Forum, kamu ve özel sektör temsilcilerini, önde gelen taşımacılık ve lojistik şirketlerini, işletmeleri ve Türk bölgesinden paydaşları bir araya getirmiştir. Forum, çok modlu taşımacılık güzergâhlarının geliştirilmesine yönelik yapıcı tartışmalar, bilgi paylaşımı ve iş birliğine dayalı girişimler için bir platform işlevi görmüştür.

Panel oturumlarının ardından özel sektör kuruluşları arasında 200.000 ton yükün taşınmasına yönelik anlaşmalar imzalanmıştır.

TDT Heyeti Uluslararası Ulaştırma ve Transit Koridorları Konferansı

Türk Devletleri Teşkilatı heyeti, 3-4 Mayıs 2023 tarihlerinde Türkmenistan Bakanlar Kuruluna bağlı Ulaştırma ve İletişim Ajansı tarafından Aşabat'ta düzenlenen Uluslararası Taşımacılık ve Transit Koridorları: Bağlanabilirlik ve Kalkınma başlıklı konferansa çevrim içi formatta katılmıştır.

Konferans sırasında katılımcılar uluslararası taşımacılıktaki yeni gerçeklere uyum sağlamanın, verimli uluslararası taşımacılık ve transit koridorları geliştirmenin ve taşımacılık lojistik sistemlerini iyileştirmek için uluslararası iş birliğini güçlendirmenin yollarını ele almıştır. Etkinlik, uzmanların ve paydaşların ulaştırma ve transit koridorlarının geleceğine ilişkin görüşlerini paylaşmaları ve fikir alışverişinde bulunmaları için önemli bir platform oluşturmuştur.

TDT Türk Devletlerinin Demiryolu Bağlantısı Uluslararası Forumu

Türk Devletleri Teşkilatı, Türk Devletlerinin Demiryolu Bağlantısı: Fergana Vadisi – Anadolu başlıklı Uluslararası Forum 27 Nisan 2023 tarihinde Fergana'da gerçekleştirilmiştir.

Forum, Fergana Bölgesi Belediyesi, Özbekistan İhracatçılar Birliği, Kırgızistan ve Özbekistan Demiryolu İdareleri ile Ticaret ve Sanayi Odaları iş birliğinde ve Türk lojistik şirketi "MFA Lojistik" ile ortaklaşa düzenlenmiştir.

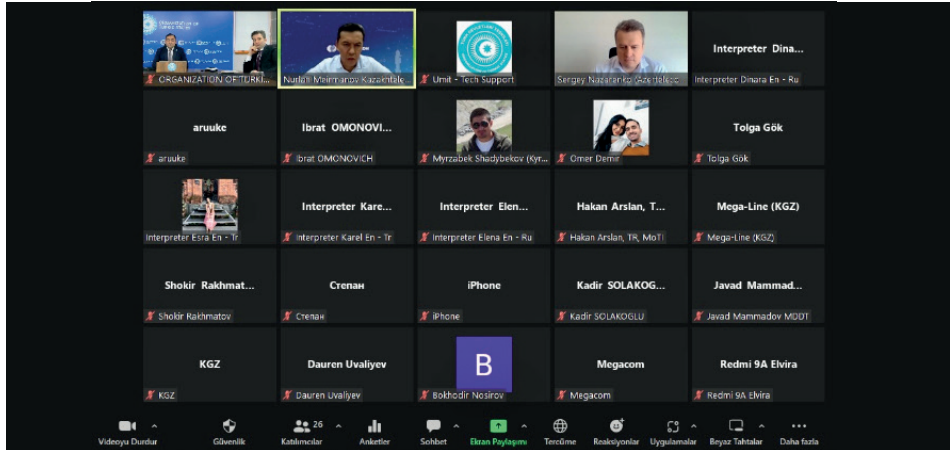
Forum, Türk devletleri ve üçüncü ülkelerden 120'den fazla üst düzey lojistik merkezi ve nakliye şirketi temsilcisinin yanı sıra Kırgızistan ve Özbekistan'da faaliyet gösteren önde gelen ihracatçı ve üreticileri bir araya getirmiştir.

“Dijital İpek Yolu”- Trans Hazar Fiber Optik Projesine İlişkin Toplantı

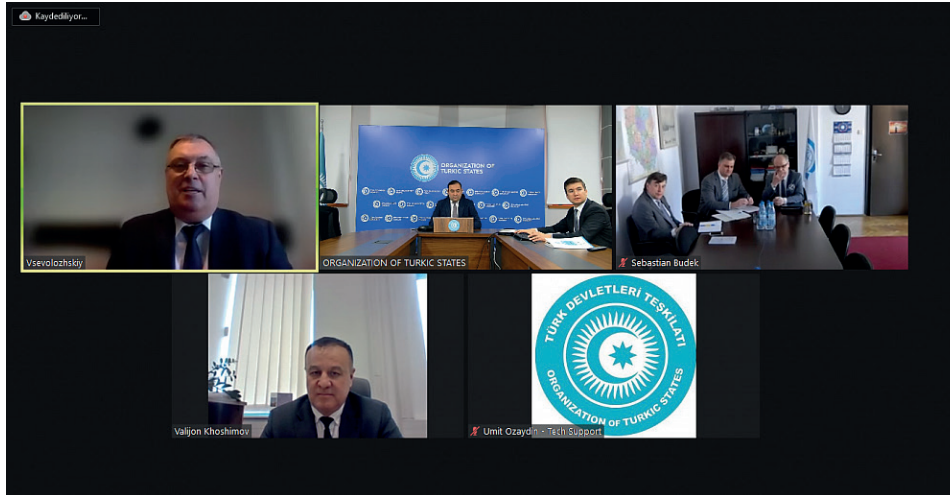
TDT Üye Devletlerinin ilgili ulusal mobil/internet operatörü şirketlerinin Dijital İpek Yolu- Trans Hazar Fiber Optik projesine ilişkin çevrim içi toplantısı 11 Nisan 2023 tarihinde TDT Sekretaryası tarafından gerçekleştirilmiştir.

Toplantı, devlet başkanlarının Dijital İpek Yolu projesinin önemini vurguladıkları Semerkant Deklarasyonu ve bu projenin uygulanmasını hızlandırmayı ve Asya ile Avrupa arasında yüksek hızlı fiber optik internet hattının inşası anlamına gelen Dijital Merkezin gerçekleştirilmesini desteklemeyi öncelikli görevler olarak tanımlayan "TDT 2022-2026 Stratejisi" uyarınca düzenlenmiştir.

TDT Sekretaryası ile OSJD Komitesi Arasında Demiryolu İş Birliğinin Geliştirilmesine İlişkin Toplantı

Toplantıda Azerbaycan, "AzerTelecom" LLC ve Kazakistan "KazakhTelecom" Projenin gerçekleştirilmesine yönelik devam eden çalışmalar hakkında güncel bilgiler vererek, TDT üye ve gözlemci devletlerini Dijital İpek Yolu projesine katılmaya davet etmiştir. Görüşmeler sonucunda taraflar, Sekretaryanın, projenin gerekli toplam iş hacmini sağlamak için Türk devletlerinin toplam internet trafiği ihtiyacının belirlenmesine yardımcı olması konusunda mutabık kalmıştır.

Türk Devletleri Teşkilatı “Orta Asya'da Ulaştırma Koridorları: Kırgızistan İçin Yeni Fırsatlar” Konulu Yuvarlak Masa Toplantısı

28 Şubat 2023 tarihinde Bişkek'te Kırgızistan'ın üst düzey yetkilileri, uluslararası kuruluşlar, yabancı diplomatik misyonlar ve özel sektör temsilcilerinin katılımıyla “Orta Asya'da Ulaştırma Koridorları: Kırgızistan İçin Yeni Fırsatlar” konulu yuvarlak masa toplantısı düzenlenmiştir.

Toplantıda; Orta Koridor'a vurgu yapılmıştır. Orta Asya ülkeleri için ulaşım yollarının genişletilmesi, çeşitlendirilmesi ve küresel tedarik zincirinin sağlanmasının önemi vurgulanmıştır. Ayrıca; “Türk Dünyası 2040 Vizyonu” ve TDT 2022-2026 Stratejisi doğrultusunda ulaşım iş birliğini ilerletmede dijital TIR, e-İzin ve eCMR gibi ulaşım ve transit prosedürlerinde dijital araçları uygulamaya yönelik çeşitli mekanizmalar ve çabalar yoluyla TDT bünyesinde yapılan güncel çalışmalar katılımcılarla paylaşılmıştır.

2.3. Enerji Alanında İş Birliği

Türk Devletleri Teşkilatı üye devletleri, enerji alanında ikili ve çok taraflı iş birliklerini sürdürmekte ve bu iş birliklerinin geliştirilmesi, çeşitlendirilmesi, bölgede enerji bağlantılarının daha da iyileştirilmesi için çabalamaktadır.

Günümüz dünyasında enerjinin insanoğlunun tüm yaşamına nüfuz ettiği ve bu sebeple toplumlar, devletler için vazgeçilmez bir önemde olduğu göz önüne alındığında üye devletlerin enerji güvenliklerinin sağlanmasının ne denli önemli olduğu açığa çıkacaktır. Bu bağlamda Türk Devlet-

leri Teşkilatı; üyelerinin güvenli, sürdürülebilir ve makul fiyatlarla enerjiye erişimlerini sağlamak amacıyla çeşitli politikalar geliştirmektedir. Üye devletleri enerji alanında stratejik ortaklıklar kurma yönünde teşvik eden Teşkilat; bu hususta koordinasyonu sağlarken aynı zamanda enerji ticaretini ve yatırımları da desteklemektedir.

Teşkilata üye devletlerin içinde yer aldığı, Bakü-Tiflis-Ceyhan, Bakü-Tiflis-Erzurum, Güney Gaz Koridoru ve bileşenleri ile Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı Projesi (TANAP) ve Trans Adriyatik Boru Hattı Projesi (TAP) gibi stratejik enerji altyapı projeleri üye devletlerin enerji güvenliğini sağlarken aynı zamanda Avrupa ve küresel enerji güvenliğine de katkı sağlamaktadır.

Enerji çeşitlendirmesine ve temiz/yeşil enerjiye önem veren Türk Devletleri Teşkilatı üye devletleri; geleneksel enerji kaynaklarının yanı sıra güneş, biyoenerji, rüzgâr, nükleer gibi yenilenebilir enerji alanlarında da çeşitli projeleri hayata geçirmektedir. Bu konuda üye devletler; ortak yatırımlar yapmakta, bilgilerini, tecrübelerini ve uzmanlıklarını birbiriyle paylaşmaktadır.

Teşkilat'ın; Enerji İş Birliği hususunda 8. ve 9. Zirvelerde aldığı kararlar aşağıda sıralanmıştır.

Türk Devletleri Teşkilatı 2040 Vizyon Belgesi'nde Enerji İş Birliğine İlişkin Belirlenen Hedefler

Üye devletler, 2040 Vizyon Belgesi'nde Enerji İş Birliğine ilişkin aşağıdaki hedefleri belirlemiştir:

- Üye devletlere güvenli, sürdürülebilir, rekabetçi ve uygun fiyatlı enerji sağlamak amacıyla politikaların koordinasyonu, enerji ticaretinin teşviki, yatırımlar, enerji ürünlerinin üretimine katılma, araştırma ve teknolojik iş birliği yoluyla üye devletler arasında enerji alanında stratejik ortaklık kurma,
- Avrupa ve küresel enerji güvenliğine katkıda bulunmanın yanı sıra üye devletlerin talebini karşılamak ve onlara alternatif güzergâh sağlamak amacıyla bölgede Bakü Tiflis-Ceyhan, Bakü-Tiflis-Erzurum, Güney Gaz Koridoru ve bileşenleri TANAP ve TAP gibi stratejik enerji altyapı projeleri geliştirme,

- Özellikle güneş, biyoenerji, rüzgâr, nükleer gibi yenilenebilir enerji alanlarında ortak yatırımlar, bilgi, tecrübe ve uzmanlık alışverişi yoluyla enerji çeşitlendirmesi ve temiz/yeşil enerji için üye devletler arasında iş birliğini sağlama,
- Maliyeti düşürmek, modern enerji teknolojilerinin kullanımını artırmak ve petro kimya ürünlerinin ortak üretim ve dağıtımını sağlamak amacıyla araştırma ve inovasyon yapmak üzere hükûmetler ve özel sektörler arasında yakın iş birliğini sağlama,
- Kentsel ve kırsal bölgelerdeki hane halkı ve topluluklar için uygun fiyatlı temiz/yeşil enerji taşıyıcılarına ve son kullanım hizmetlerine evrensel düzeyde erişim sağlama,
- Entegre Türk enerji pazarı kurulması yoluyla üye devletler arasında enerji iş birliğinin kurumsallaştırılması,
- Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) ve Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (IRENA) ve Enerji Şartı dâhil, ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere uluslararası kuruluşlarla yakın iş birliği kurma.

Türk Devletleri Teşkilatı 8. Zirvesi'nde Enerji İş Birliğine Dair Alınan Kararlar

Türk Devletleri Teşkilatı Sekizinci Zirvesi, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ev sahipliğinde 12 Kasım 2021'de İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Teması; "Dijital Çağda Yeşil Teknolojiler ve Akıllı Şehirler" olan Zirve'de; liderler, küresel gündemde yer alan öncelikli konulara ilişkin ortak hareket etmenin önemini vurgulayarak, Teşkilat'ın isminin "Türk Devletleri Teşkilatı" olarak değiştirilmesi başta olmak üzere kurumun geleceğini ilgilendiren bir dizi önemli konuda kararlar almıştır.

Zirve'nin sonunda açıklanan sonuç bildirgesinde Ekonomik ve Sektörel İşbirliği başlığı altında taraflar arasında enerji iş birliğinin önemi Bildiri'nin 35, 36 ve 37. maddelerinde açık bir şekilde vurgulanmıştır. Buna göre;

- Yenilenebilir enerji alanında iş birliğini genişletmek de dâhil olmak üzere, enerji sektöründe iş birliğini artırma çağrısında bulunduklarını,

- Enerji projelerinin bağlantısını güçlendirecek ve gelecekteki altyapı projelerinde aralarındaki bağlantısı temel bir unsur olarak kabul ederek üye devletlerin enerji güvenliğinin önemini vurguladıklarını,

Türk Devletleri Teşkilatı enerji bakanlarının 24 Şubat 2021 tarihinde yapılan ilk çevrim içi toplantısının sonuçlarını desteklediklerini, yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, enerji düzenlemesinin iyileştirilmesi ve piyasa faaliyetleri alanlarında iş birliğinin geliştirilmesinin güçlendirilmesi için mevcut olan önemli potansiyeli vurguladıklarını, üye devletler arasındaki bağlantısallığın ve saha gezileri ve çalışma ziyaretleri ile yenilenebilir enerji iş birliğine ilişkin öneriler geliştirilmesini teşvik ettiklerini beyan etmişlerdir.

Türk Devletleri Teşkilatı, Enerji İş Birliği Alanındaki Toplantılar

Türk Devletleri Teşkilatı, Enerji İş Birliği alanında çok sayıda toplantı gerçekleştirmiştir. Bu toplantılardan bazıları aşağıda yer almaktadır:

Türk Devletleri Teşkilatı Enerji Bakanları 1. Toplantısı

Türk Konseyi Üye ve Gözlemci Devletlerinin Enerji Bakanları Birinci Toplantısı 24 Şubat 2021 tarihinde çevrim içi formatta gerçekleştirilmiştir.

Toplantıda ülkelerin enerji sektöründeki kapasiteleri, devam eden reformları ve mevcut yatırım projeleri hakkında bilgi aktarılmış, enerji verimliliği ve ileri enerji teknolojileri, en iyi uygulamalar hakkında bilgi alışverişinde bulunulmuştur.

Türk Devletleri Teşkilatı Enerji Bakanları 2. Toplantısı

Türk Devletleri Teşkilatı Enerjiden Sorumlu Bakanlar 2. Toplantısı, 28 Eylül 2022 tarihinde Kazakistan'ın Almatı kentinde düzenlenmiştir.

Toplantıda; Türk Dünyası 2040 Vizyonu'nda belirtilen hedeflere değinilmiş ve enerji çeşitlendirmesinin, özellikle yenilenebilir ve akıllı enerji alanında ortaklığın öneminin altı çizilmiştir. Ayrıca yeni enerji rotaları ile ilgili bazı projelerin uygulanması için TDT Daimî Enerji Komitesi kurulması önerisi de dile getirilmiştir.

Toplantıda; enerji sektöründeki mevzuat ve ulusal programlar, yenilenebilir ve alternatif enerji kaynakları, fosil yakıt enerjisi, nükleer enerji, enerji verimliliği, yeni teknolojilerin yaygınlaştırılması, kapasite geliştirme programları ve uluslararası alanda iş birliğinin artırılmasına yönelik konularda bilgi ve fikir alışverişini içeren 2023-2027 için TDT Enerji İş Birliği Programı ve ilgili eylem planı kabul edilmiştir.

Bakanlar, Türk dünyasında ve ötesinde üye ve gözlemci devletler arasında ileriye dönük iş birliği fırsatlarını ve enerji iş birliğini derinleştirmek için etkili mekanizmaların oluşturulması, üye ve gözlemci devletlerde ortak projeler yoluyla ara bağlantıların tesis edilmesi konularını da ele almıştır.

Toplantının önemli sonuçlarından biri olarak bakanlar, 5 yıllık belgelerin uygulanmasından da sorumlu olacak olan TDT Enerji Koordinasyon Komitesinin kurulması konusunda anlaşmıştır.

Türk Devletleri Teşkilatı Enerji Bakanları 3. Toplantısı

Türk Devletleri Teşkilatı Enerjiden Sorumlu Bakanlar 3. Toplantısı, Macaristan Dışişleri ve Ticaret Bakanlığının ev sahipliğinde 30 Mart 2023 tarihinde Macaristan'ın başkenti Budapeşte'de gerçekleştirilmiştir.

Toplantıda, TDT 2023-2027 Enerji İş Birliği Programı'nın, enerji güvenliği ve enerji verimliliğinin sağlanması, yenilenebilir ve alternatif enerjinin teşvik edilmesi, yeni enerji teknolojileri ve kapasite geliştirme programlarının geliştirilmesi ile ilgili görevleri içeren ilgili eylem planının uygulanmasının önemi vurgulanmıştır.

Taraflar, Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattı, Güney Gaz Koridoru ve bileşenleri (TANAP ve TAP boru hatları) gibi stratejik enerji girişimlerine, Azerbaycan'dan - Gürcistan ve Romanya üzerinden - Macaristan'a kadar Karadeniz altından 1195 km'lik deniz altı güç kablosu inşa edilmesini öngören yenilenebilir enerji iletim koridoru oluşturulmasını amaçlayan anlaşmaya ve Orta Asya ülkelerine elektrik sağlamak için Kırgızistan'ın en büyük hidroelektrik santrali olacak Kambarata HES-1'in inşası için yol haritasına atıfta bulunmuştur.

Toplantının önemli sonuçlarından biri olarak, Bakanlar, TDT Enerji İşbirliği Programı ve Eylem Planı'nın uygulanmasını denetlemek üzere enerji iş birliğini koordine etmek için Enerji Bakan Yardımcıları düzeyinde Enerji Koordinasyon Komitesinin kurulmasının tamamlanması konusunda mutabık kalmıştır.

Taraflar, TDT Sekretaryasının Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı ile ortaklık kurma çabalarını da takdirle karşılamış ve bu bağlamda iki kuruluş arasında Mutabakat Zaptı'nın imzalanmasına desteklerini ifade etmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı Enerji İş Birliği Çalışma Grubu 3. Toplantısı

Türk Devletleri Teşkilatı Enerji İş Birliği Çalışma Grubu 3. Toplantısı, Macaristan Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı ev sahipliğinde 29 Mart 2023 tarihinde Budapeşte'de gerçekleştirilmiştir. Toplantıya üye ve gözlemci ülkelerin enerjiden sorumlu bakanlıklarından yetkililer ve uzmanlar katılmıştır.

Toplantıda, Enerji konulu TDT 2. Bakanlar ve Çalışma Grubu Toplantılarında alınan kararların takibi, TDT Enerji İş Birliği Programının (2023-2027) uygulanması ve Eylem Planı konularında bilgi paylaşımında bulunulmuştur. Ayrıca enerji verimliliği alanında deneyim paylaşımı, enerji konusunda eğitim programlarının başlatılması, yenilenebilir ve yeşil enerji alanında iş birliği ve TDT Enerji İş birliği Koordinasyon Komitesinin kuruluşunun son durumu ile ilgili konular ele alınmıştır.

Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Büyükelçi Kubanıçbek Ömüraliyev’in Uluslararası Atom Enerjisi (UAEA) Ajansı Genel Direktörü ile Görüşmesi

Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Büyükelçi Kubanıçbek Ömüraliyev, 3 Nisan 2023 tarihinde Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı Genel Direktörü Rafael Mariano Grossi ile Ajans'ın Viyana'daki merkezinde bir araya gelmiştir.

Genel Sekreter Ömüraliyev, Türk Dünyası 2040 Vizyonu ve TDT 2022-2026 Stratejisi'ne değinerek, TDT enerji bakanlarının Budapeşte'de düzenlenen toplantısının sonuçları ve UAEA ile karşılıklı olarak mutabık kalınan alanlarda kurumsal ilişkilerin temelini oluşturacak 2023-2027 için TDT Enerji İş Birliği Programı ve ilgili Eylem Planı hakkında mevki-
daşına bilgi vermiştir.

UAEA Genel Müdürü Grossi, Ajans'ın TDT ülkelerinde ikili olarak birçok proje yürüttüğünü ve bu iş birliğini TDT ve UAEA düzeyinde ilerletmek için ortak projeler uygulamaya hazır olduklarını belirtmiştir. Genel Sekreter ve Genel Direktör ortak olarak çalışma ve TDT Sekretaryası ile UAEA Sekretaryası arasında TDT üye ülkelerinde uygulanacak ortak program ve projeler hazırlamak üzere bir toplantı düzenlenmesi konusunda mutabık kalmıştır.

2.4. Turizm Alanında İş Birliği

Türk dünyası ekonomilerinin entegrasyonu ve devletler arasında yaygın ve derin bir iş birliği oluşturulmasında turizm, en önemli alanlardan biridir. Türk dünyasında turizm alanındaki iş birliği çabaları, Türk Devletleri Teşkilatı ve Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından yürütülen iki farklı yaklaşım ile ilerlemektedir.

Türk Devletleri Teşkilatı özelinde, aşağıdaki hususlar hedeflenmiştir:

- Türk Devletleri Teşkilatının yeni ortak turizm projeleri yoluyla, üye devletlerin zengin kültürel ve tarihî mirasının yanı sıra doğal cazibe merkezlerinden daha iyi yararlanmak için bölgenin bir turizm merkezine dönüştürülmesi ve turizm potansiyellerinden tam olarak yararlanmak için antik İpek Yolu boyunca turizm alanlarının çeşitlendirilmesi,
- Üye devletlerde hizmetlerin ve turistik ürünlerin kalitesinin artırılması amacıyla turizm altyapı, üstyapı ve hizmet sektörüne yapılan yatırımların desteklenmesi,
- Çeşitli yenilikçi turizm programları ve projeleri ile bölgenin eski ve çağdaş kültürel mirasını ortaya çıkarma,
- Eko-turizm, mutfak turizmi, macera turizmi, sağlık turizmi, manevi/kutsal turizm vb. alanlarda çeşitli turizm paketleri, kültürel güzer-gâhlar ve turlar geliştirme ve bunları tanıtmak,
- Yatırımları arttırmak, kapasite geliştirme programları düzenlemek, politika ve düzenlemeleri uyumlu hâle getirmek ve turizm sektöründe ortak standartlara ulaşmak amacıyla üye devletlerin ilgili kamu ve özel kurumları arasında bir iş birliği ağı kurmak,
- Türk dünyasının önde gelen turistik şehirleri arasında iş birliğini arttırmak ve birbirleri arasında deneyim paylaşımını sağlamak için ittifak kurmak,
- Üye devletleri ziyaret eden turistler için fiyatları makul hâle getirmek üzere gerekli politikaları, düzenlemeleri ve teşvikleri arttırmak,
- Üye devletleri ulusal mevzuatlarına uygun olarak seçili üçüncü tarafların vatandaşları için turizm ve vize kolaylığının artırılması amaçlarıyla ortak bir pozisyon geliştirilmesi.

Türk Devletleri Teşkilatının kuruluşundan itibaren çalışma gruplarının düzenlediği toplantılarla Türk devletleri arasında turizm alanında iş birliği teşvik edilerek, turizm sektörünün gelişimi ve Türk devletleri arasındaki turistik faaliyetlerin artırılması amaçlanmıştır.

Turizmden Sorumlu Bakanlar 1. Toplantısı ve Turizm Çalışma Grubu 2. Toplantısı

10-11 Nisan 2014, İstanbul/Türkiye

Turizm alanındaki iş birliklerinin artırılması için üye ülkelerin turizm bakanlarının düzenli olarak buluşmasına karar verilmiş, bu karar doğrultusunda ilk toplantı 11 Nisan 2014'te İstanbul'da yapılmıştır. Birinci Bakanlar Toplantısı'nda; ortak mesleki eğitimlerin başlaması, üye ülkelerin özel sektörleri için turizm hareketlerini kolaylaştıracak tedbirlerin alınması ve uluslararası kuruluşlarla iş birliğinin geliştirilmesi gibi konular ele alınmıştır.

Turizmden Sorumlu Bakanlar 1. Toplantısı, İstanbul

Türk Konseyi Dördüncü Zirvesi

5 Haziran 2014, Bodrum/Türkiye

Türk Dünyası'nın iç dinamikleri içinde, İpek Yolu Ortak Tur fikri ilk kez 1996 yılında Türkçe Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi'nde gündeme gelmiş ve bu fikir, 2014 yılında Türk Devletleri Teşkilatının Bod-

rum'da gerçekleştirmiş olduğu “Turizm İşbirliği” temalı Dördüncü Zirvesi’nde Modern İpek Yolu Ortak Tur Paketi projesi olarak somutlaştırılmıştır. Projenin amacı, Türk devletleri arasında ve bölgede turizm iş birliğini arttırmak ve daha geniş bir alanda İpek Yolu’nun tarihî ve kültürel önemi hakkında küresel farkındalık yaratmaktır. 2019 yılında faaliyete geçmesi öngörülen bu proje, Kovid-19 salgını nedeniyle aksamıştır. Zirve sonucunda ayrıca üye devletler arasında Turizm Ortak İşbirliği Protokolü de oluşturulmuştur.

“TDT Turizm İşbirliği” Temalı 4. Zirvesi, Bodrum

Türk Devletleri Teşkilatı Modern İpek Yolu Ortak Tur Paketi Projesi

Turizmden Sorumlu Bakanlar 2. Toplantısı ve Turizm Çalışma Grubu 5. Toplantısı

20 Mayıs 2015, Bakü/Azerbaycan

19 Mayıs 2015 tarihinde Turizm Çalışma Grubu 5. Toplantısı, 20 Mayıs 2015 tarihinde ise Azerbaycan Kültür ve Turizm Bakanlığı ev sahipliğinde Turizmden Sorumlu Bakanlar 2. Toplantısı Bakü'de düzenlenmiştir. Turizm Çalışma Grubu Beşinci Toplantısı'nda alınan kararlar doğrultusunda 12-15 Kasım 2015 tarihlerinde Kırgızistan'da Turizm Bilgilendirme Turu yapılmıştır. Kırgızistan Kültür, Turizm ve Enformasyon Bakanlığı tarafından düzenlenen tura Azerbaycan, Türkiye ve Kazakistan'dan tur operatörleri, ilgili bakanlık temsilcileri ve basın mensupları iştirak etmiştir. Söz konusu tur kapsamında Modern İpek Yolu Ortak Tur Paketi'nin Kırgızistan ayağına ilişkin saha çalışması da yapılmıştır.

Turizmden Sorumlu Bakanlar 2. Toplantısı, Bakü

Turizm Bilgilendirme Turu, Kırgızistan

Kültür ve Turizm Bakanlığı üye devletlerin ilgili turizm birlikleri ve bakanlıkları ile iş birliği yaparak turizm sektörü çalışanlarına mesleki eğitim vermektedir. Bu projeyi Türk Devletleri Teşkilatı içinde başlatmanın amacı, Türkiye'nin turizm sektöründeki zengin bilgi birikimi ve deneyimini diğer üye devletlerin yararına kullanmaktır. Eğitimlerin ilerleyen yıllarda da devam etmesi düşünülmüştür. Bu proje ayrıca BM hedeflerine uygun olarak Güney-Güney ve Üçgen İşbirliği'ni güçlendirme çerçevesinde önemli bir rol oynaması planlanmıştır. Türk Devletleri Teşkilatı turizm alanında çabalarını başarılı bir sonuca yönlendirmek için BM Dünya Turizm Örgütü ile yoğun bir şekilde iş birliği yapmaktadır. Bu amaçla iki kuruluş arasında 26 Haziran 2015 tarihinde Madrid'de bir mutabakat muhtırası imzalanmıştır. Taraflar karşılıklı olarak İpek Yolu turizmini desteklemek için ilişkili aktivitelere ve ortak eğitim programlarına katılmak üzere anlaşmıştır.

Turizm Çalışma Grubu 6. Toplantısı

18-19 Ocak 2016, İstanbul/Türkiye

Turizm Çalışma Grubunun altıncı toplantısı ise üye ülkelerden tur operatörlerinin de iştiraki ile 18-19 Ocak 2016 tarihinde İstanbul'da yapılmıştır. Toplantıda; Türk Hava Yolları (THY), Azerbaycan Havayolları (AZAL) ve Kazakistan Havayolları (Air Astana) temsilcilerinin katılımıyla ortak tur paketinin uçuş planına yönelik hususlar, Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından diğer üye ülkeler için gerçekleştirilmekte olan mesleki eğitimler, tur operatörleri için başlatılması planlanan eğitimler, BM Dünya Turizm Örgütü ve Türk Keneşi arasında geliştirilen ilişkiler, önümüzdeki dönemde düzenlenecek ortak sergiler ve turizm bilgilendirme turları konuları görüşülmüştür.

Turizm Çalışma Grubu Altıncı Toplantısı, İstanbul

Turizm Çalışma Grubu 7. Toplantısı

23 Mart 2016, **Çimkent/Kazakistan**

Turizm Çalışma Grubu 7. Toplantısı üye ülkelerin turizmden sorumlu bakanlıklarının temsilcileri ile Modern İpek Yolu Ortak Tur Paketi projesinde yer alacak tur operatörlerinin katılımıyla Güney Kazakistan Turizm Merkezi Ontustik ev sahipliğinde 23 Mart 2016 tarihinde Çimkent`te gerçekleştirilmiştir.

Turizm Çalışma Grubu 7. Toplantısı, Kazakistan

Turizm Çalışma Grubu 8. Toplantısı

11-12 Mayıs 2016, **Bakü/Azərbaycan**

Turizm Çalışma Grubu Sekizinci Toplantısı, üye ülkelerin tur operatörlerinin de katılımıyla 11-12 Mayıs 2016 tarihlerinde Bakü'de düzenlenmiştir. Toplantının gündemi kapsamında Modern İpek Yolu Ortak Tur Paketi'ne ilişkin detaylar, uçuş planları, web-sitesi hazırlıkları ele alınmıştır. Ayrıca, Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından diğer üye ülkeler için gerçekleştirilmekte olan mesleki eğitimler, tur operatörleri için başlatılması planlanan eğitimler, BM Dünya Turizm Örgütü ve Türk Keneşi arasında geliştirilen ilişkiler, düzenlenmesi planlanan ortak sergiler ve turizm bilgilendirme turları toplantıda görüşülen diğer hususlar arasında yer almıştır.

Turizm Çalışma Grubu 8. Toplantısı

Dünya Turizm Forumu

4-6 Şubat 2016, 16 -18 Şubat 2017, **İstanbul/Türkiye**

Türk Devletleri Teşkilatı Sekretaryası, İstanbul'da düzenlenen Dünya Turizm Forumu'na katılmıştır. Farklı ülkelerden 123 konuşmacı, çeşitli oturumlarda 5 bin kişiye hitap ettiği Forum'a, Birleşik Krallık, Fransa, Birleşik Arap Emirlikleri, Almanya, Suudi Arabistan, Malezya, Çin, Azerbaycan, Gana ve diğer ülkelerin turizm sektörü liderleri katılmıştır.

Turizmden Sorumlu Bakanlar 3. Toplantısı

7 Haziran 2016, **Çolpon-Ata/Kırgız Cumhuriyeti**

Turizm İşlerinden Sorumlu Bakanlar Üçüncü Toplantısı, 7 Haziran 2016 tarihinde Kırgız Cumhuriyeti Kültür, Bilgi ve Turizm Bakanlığı tarafından Çolpon-Ata (Issyk-Kul) şehrinde düzenlenmiştir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) Genel Sekreteri Taleb Rifai, Onur Konuğu olarak Bakanlar Toplantısı'na katılmıştır.

Turizm İşlerinden Sorumlu Bakanlar Üçüncü Toplantısı, 7 Haziran 2016, Çolpon-Ata, Kırgız Cumhuriyeti

Ontustik Turizm-2016 Uluslararası Turizm Forumu

6-7 Ekim 2016, Çimkent/Kazakistan

Türk Devletleri Teşkilatı, 6-7 Ekim 2016 tarihlerinde Kazakistan'ın Çimkent şehrinde düzenlenen Ontustik Turizm-2016 Uluslararası Turizm Forumu'nun düzenlenmesine destek sağlamıştır. Forum'un İpek Yolu Oturumu'nda Sekretarya, Türk Konseyi Modern İpek Yolu Tur Paketi Projesi, turizm sektöründeki engeller ve bunları aşmak için atılacak adımlar hakkında bir sunum gerçekleştirmiştir.

Ontustik Turizm-2016 Uluslararası Turizm Forumu

Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı

26 Ocak 2017, **İstanbul/Türkiye**

Genel Sekreter Yardımcısı Abzal Saparbekulu, 26 Ocak 2017 tarihinde İstanbul'da düzenlenen dünyanın 5. büyük turizm fuarı ve bölgenin en büyük turizm fuarı olan Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı'nın (EMITT) açılış törenine katılmıştır.

Yedinci İpek Yolu Bakanlar Toplantısı

8 Mart 2017, **Berlin/Almanya**

Genel Sekreter Hasanov, 8 Mart 2017 tarihinde Berlin'de düzenlenen 7. İpek Yolu Bakanlar Toplantısı'na katılmıştır. Bu toplantı, sürdürülebilir turizm ve yerel İpek Yolu topluluklarına odaklanan bir etkinlik olarak Uluslararası Turizm Fuarı-ITB Berlin'in yan etkinliklerinde düzenlenmiştir. Toplantı sırasında, Genel Sekreter Hasanov, Genel Sekreter Rifai ile temaslar kurmuş ve üye devletlerin turizm bakanları ile görüşmeler gerçekleştirmiştir.

Astana EXPO 2017

26 Haziran 2017, **Astana/Kazakistan**

Genel Sekreter Hasanov 26 Haziran 2017 tarihinde Kazakistan'ın Astana şehrinde, Astana EXPO 2017 ve BM Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından desteklenen "Turizm ve Geleceğin Enerjisi Dünya Konferansı: Düşük Karbonlu Büyüme Fırsatlarını Açmak" başlıklı açılış törenine katılmıştır. Bu etkinlik, 2017 Sürdürülebilir Turizm İçin Uluslararası Yıl kutlamalarının bir parçası olarak düzenlenmiştir. Etkinlik vesilesiyle, Genel Sekreter Hasanov, Air Astana'nın Nisan ve Mayıs 2017'de gerçekleştirilen Modern İpek Yolu Ortak Tur Paketi Projesi'nin tanıtım gezilerinin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesine katkılarından dolayı Air Astana Başkan Yardımcısı İbrahim Canlıel'e Türk Konseyi plaketini takdim etmiştir.

Uluslararası Turizm Yatırım Forumu

15-16 Kasım 2017, **Çimkent/Kazakistan**

Genel Sekreter Yardımcısı Ömer Kocaman, 15-16 Kasım 2017 tarihlerinde Kazakistan Kültür ve Spor Bakanlığı ile Güney-Kazakistan Bölgesi Valiliği tarafından Çimkent'te ortaklaşa düzenlenen "Büyük Duvar'dan İpek Yolu'nun Kalbine" başlıklı Uluslararası Turizm Yatırım Forumu'na

katılmış ve Tur Paket Projesi ve İpek Yolu turizminin gelişimine katkısı hakkında bir sunum yapmıştır.

GSSD EXPO 2017 Kapsamında Yüksek Düzeyli Yuvarlak Masa Toplantısı

27-30 Kasım 2017, **Antalya/Türkiye**

Teşkilat sekreteryası 30 Kasım 2017 tarihinde Antalya'da UNOSSC, İpek Yolu Şehirleri İttifakı ve Çin Uluslararası Ekonomik ve Teknik Değişimler Merkezi ile birlikte "Sürdürülebilir Kalkınma İçin Turizmde Güney-Güney İşbirliği Şehir Deneyimleri" başlıklı Yüksek Düzeyli Yuvarlak Masa toplantısını düzenlemiştir. Ayrıca, UNDP ile iş birliği yaparak 28 Kasım 2017 tarihinde Antalya'da "Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Uygulanmasında Güney-Güney İşbirliği İyi Uygulamaları: Dönüşümle Gelişim" başlıklı çözüm forumunu da düzenlemiştir.

Küresel Güney-Güney Kalkınma Fuarı

Turizmden Sorumlu Bakanlar 4. Toplantısı ve Turizm Çalışma Grubu 13. Toplantısı

7-8 Ağustos 2018, **Astana/Kazakistan**

7 Ağustos 2018 tarihinde, konusunda uzman üst düzey yetkililerin katılımıyla gerçekleşen ve Bakanlar Toplantısı'na sunulan ve kabul edilen tavsiyelerin hazırlanmasında yoğun olarak çalıştıkları 13. Turizm Çalışma Grubu Toplantısı düzenlenmiştir. Ardından, Turizmden Sorumlu Bakanlar 4. Toplantısı, 8 Ağustos 2018 tarihinde Kazakistan Cumhuriyeti Kültür ve Spor Bakanlığı ev sahipliğinde düzenlenmiştir.

Turizmden Sorumlu Bakanlar 4. Toplantısı

BM Dünya Turizm Örgütü - BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün 3. Dünya Turizm ve Kültür Konferansı

3-4 Kasım 2018, İstanbul/Türkiye

Türk Konseyi Proje Direktörü Farrukh Jumayev, 3-4 Kasım 2018 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen 3. Dünya Turizm ve Kültür Konferansı'na katılmıştır. Bu konferans, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) iş birliğiyle Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ev sahipliğinde yapılmıştır.

Turizm Çalışma Grubu 14. Toplantısı

31 Ekim 2019, Ankara/Türkiye

Türk Konseyi Proje Direktörü Ersin Aydoğan, 31 Ekim 2019 tarihinde Ankara'da düzenlenen İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) Turizm Çalışma Grubu 14. Toplantısı'na katılmıştır.

“İT Üyesi Ülkelerde Çok Amaçlı Turizm Koridorlarının Geliştirilmesi” temasıyla düzenlenen toplantıda katılımcılar ülkelerindeki çok hedefli turizm koridorlarıyla ilgili deneyimlerini paylaşmış ve iş birliği fırsatlarını ele almışlardır.

Turizm Çalışma Grubu 14. Toplantısı

Turizmden Sorumlu Bakanlar 5. Toplantısı

23 Haziran 2020, Çevrim İçi

Turizmden Sorumlu Bakanlar 5. Toplantısı video konferans yöntemiyle 23 Haziran 2020 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Turizm Çalışma Grubu 16. Toplantısı

9-10 Şubat 2022, Semerkant/ Özbekistan

Türk Devletleri Teşkilatı Turizm Çalışma Grubu 16. Toplantısı 9-10 Şubat 2022 tarihlerinde Özbekistan'ın Semerkant kentinde gerçekleştirilmiştir. Özbekistan Cumhuriyeti Turizm ve Spor Bakanlığının ev sahipliği yaptığı toplantıya, üye ve gözlemci devletlerin ilgili bakanlıklarından turizm konusunda uzmanlar katıldı.

Türk Devletleri Teşkilatı Turizm Çalışma Grubu 16. Toplantısı

Türk Konseyi Turizmden Sorumlu Bakanlar 6. Toplantısı

24 Haziran 202, **Kokand/Özbekistan**

Türk Konseyi Turizmden Sorumlu Bakanlar 6. Toplantısı 24 Haziran 2021 tarihinde Özbekistan'ın Kokand şehrinde düzenlenmiştir. Genel Sekreter Baghdad Amreyev, turizmin mevcut durumu ve gelişmelerin yanı sıra Kovid-19 pandemisinin bölgesel ve küresel düzeydeki sosyo-e-ekonomik etkileri ve yansımaları hakkında taraflara bilgi vermiştir.

Üye devletler arasındaki turizm ilişkileri ile Sekretarya'nın bu ilişkileri geliştirmeye yönelik çalışma ve faaliyetleri hakkında tarafları bilgilendiren Genel Sekreter, pandeminin olumsuz etkilerinin azaltılması ve pandemi sonrası dönemde bölgeye ilginin canlı tutulması için de Türk devletleri arasındaki yakın iş birliği ve koordinasyonun büyük önem taşıdığını ifade etmiştir.

Bakanlar Toplantısı sonucunda, üye ülkeler bölgedeki turizmi teşvik etmek amacıyla her yıl bir şehri Türk Dünyası Turizm Başkenti olarak ilan eden "Türk Dünyası Turizm Başkenti" projesini başlatmaya karar vermiş ve Kokand şehri bir sonraki Türk Konseyi Turizm Bakanlar Toplantısı'na kadar "Türk Dünyası Turizm Başkenti" seçilmiştir. Bu çerçevede, Kokand şehrini tanıtmak ve turizmi teşvik etmek için üye devletlerden kamu sektörü, sivil toplum, özel sektör, akademi ve diğer ilgili paydaşların katılımıyla uluslararası konferanslar ve çeşitli etkinlikler düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.

Turizm Çalışma Grubu 17. Toplantısı ve Türk Devletleri Teşkilatı Turizm Bakanları 7. Toplantısı

24 Mayıs 2022, **Şamahı/Azərbaycan**

Türk Devletleri Teşkilatı Turizm Bakanları 7. Toplantısı ve Turizm Çalışma Grubu 17. Toplantısı Azerbaycan'ın Şamahı şehrinde Azerbaycan Devlet Turizm Ajansı Başkanı Fuad Naghiyev'in ev sahipliğinde ve TDT Genel Sekreteri Baghdad Amreyev, moderatörlüğünde düzenlenmiştir. Toplantıda, üye ve gözlemci devletlerin büyük şehirleri arasındaki uçuş sayısının artırılması, İpek Yolu turizminin potansiyelinin ortaya çıkarılması, üye ve gözlemci devletler arasında bilgi ve deneyim paylaşımı, Modern İpek Yolu Ortak Turu ve Türk Dünyası Turizm Başkenti projelerinin uygulanması, kış ve golf turizminde iş birliği imkânlarının araştırılması, Türk Dünyası Turizm Başkenti Yönetmeliği ve Türk Devletleri Teşkilatı

Turizm Yol Haritası gibi konular ele alınmış, Şamahı şehri 2023 yılı için Türk Dünyası Turizm Başkenti seçilmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı Turizm Eğitim Programı

7-12 Mayıs 2023, **Budapeşte, Veszprem, Balatonfüred, Sümeg, Keszthely, Heviz/Macaristan**

Türk Devletleri Teşkilatı Turizm Eğitim Programı, TDT Turizmden Sorumlu Bakanlar 7. Toplantısı'nda alınan kararlar doğrultusunda ve Macaristan Turizm Ajansı'nın ev sahipliğinde üye ülkelerin kamu ve özel sektör temsilcilerinin katılımıyla 7-12 Mayıs 2023 tarihleri arasında Macaristan'da düzenlenmiştir.

Macaristan'ın TDT çatısı altında ev sahipliği yaptığı ilk eğitim olması bakımından önem taşıyan program süresince üye devletlerden turizm profesyonelleri Macaristan'ın Budapeşte, Veszprem, Balatonfüred, Sümeg, Keszthely ve Heviz şehirlerini ziyaret ederek Macar yetkililerden sahadaki en iyi uygulamalar ve gelişmeler hakkında bilgi almıştır. Turizm profesyonellerinin temsilcileri ve Macar yetkililer ayrıca üye devletlerden Macaristan'a ve tersi yönde turist hareketliliğini arttırmanın olası yollarını tartışmışlardır. Katılımcılar ayrıca TDT'nin turizm alanındaki faaliyetleri hakkında bilgilendirilmiş ve turizm alanında yeni projeler ve planlar geliştirerek işbirliğini arttırmak amacıyla fikirlerini dile getirmişlerdir.

Eğitim programını tamamlayan katılımcılara TDT ve Macaristan Turizm Ajansı tarafından Turistik Destinasyon Yönetimi Eğitimi Sertifikası takdim edilmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı Turizm Bakanları 8. Toplantısı

11 Ekim 2023, **Türkistan/Kazakistan**

Türk Devletleri Teşkilatı Turizmden Sorumlu Bakanları 8. Toplantısı 11 Ekim 2023 tarihinde Kazakistan'ın Türkistan şehrinde gerçekleştirilmiştir.

Toplantı Kazakistan Cumhuriyeti Turizm ve Spor Bakan Yardımcısı Yerzhan Yerkinbayev'in ev sahipliğinde, Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreter Yardımcısı Mirvokhid Azimov'un moderatörlüğünde ve Azerbaycan Cumhuriyeti, Kırgız Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti, Özbekistan Cumhuriyeti ve Macaristan'ın üst düzey temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Toplantıda, üye ve gözlemci devletler arasında uçuş sayısının artırılması, İpek Yolu Turizminin potansiyelinin açığa çıkarılması, Türk Dünyası Turizm Başkenti ve Tabarruk Ziyarat projelerinin hayata geçirilmesi, yeni web sitesi www.turkicsilkroad.com'un faaliyete geçirilmesi, eğitim programları ve TDT bünyesindeki turizm iş birliği gibi diğer konular ele alınmıştır. Ayrıca, Kazak tarafının önerisi üzerine, taraflar Türkistan şehrini 2024 yılında Türk Dünyası Turizm Başkenti ilan etmeye karar vermiş ve bu çerçevede, önümüzdeki yıl Türkistan'da düzenlenecek çeşitli konferanslar, festivaller ve diğer etkinlikleri içeren bir yol haritası da onaylanmıştır.

Türk Devletlerinin Turizmden Sorumlu Bakanlarının 8. Toplantısı

Uluslararası Turizm Forumu

12 Ekim 2023, **Türkistan/Kazakistan**

Türk Devletleri Teşkilatı himayesinde Kazakistan Cumhuriyeti Turizm ve Spor Bakanlığının ev sahipliğinde düzenlenen "Türkistan - 2024 Türk Dünyası Turizm Başkenti" Uluslararası Turizm Forumu 12 Ekim 2023 tarihinde Kazakistan'ın Türkistan şehrinde gerçekleştirilmiştir.

150'den fazla katılımcının yer aldığı Forum, TDT üye ve gözlemci devletlerinin turizmden sorumlu bakanlıklarından üst düzey yetkilileri, kamu ve özel sektör temsilcilerini, iş dünyasını, akademisyenleri ve Türk bölgesinden diğer paydaşları bir araya getirmiştir.

TDT Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Mirvokhid Azimov, Forum'da yaptığı açılış konuşmasında, devlet başkanlarının turizm alanında iş birliğine büyük önem verdiğini ve nihai hedeflerinin turizm potansiyelini genişletmek, tanıtmak ve üye devletlere turist akışını artırmak olduğunu

vurgulamıştır. Ayrıca, "Tabaruk Ziyarat" gibi İpek Yolu Turizmi ile ilgili devam eden projeler ve yeni bir web sitesi olan "turkicsilkroad.com"un lansmanı gibi turizmle ilgili çalışmalara da değinmiştir.

Forum kapsamında gerçekleştirilen çeşitli panel oturumlarında katılımcılar turizm sektörünün karşılaştığı zorluklar hakkında görüş alışverişinde bulunarak turizm destinasyonlarının tanıtılması, bölgeye daha fazla turist çekilmesi ve Türk dünyasının tarihî ve kültürel zenginliklerine ilişkin farkındalığın artırılmasına yönelik perspektif ve stratejileri ele almışlardır.

2.5. Eğitim Alanında İş Birliği

Uluslararası öğretim ve eğitimin amacı; özellikle yükseköğrenim alanında kültürler arası etkileşimi artırma yoluyla ülkeler arasındaki iletişimi, anlayışı ve hoşgörüyü geliştirmektir. Farklı kültürler arasındaki etkileşimin artırılması, günümüz gençliğini küresel toplum ve ekonomiye hazırlamanın temel koşuludur. Diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi ve iş birliklerinin başarılı olması ise eğitim ve öğrenim alanında da uluslararası etkileşimli faaliyetler yürütülmesine bağlıdır. Eğitim diplomasisi olarak da kabul edilen bu süreçte ülkeler diğer ülkelerin vatandaşları ile eğitim faaliyetleri yoluyla iletişim kurmaktadır.

Türkiye'nin eğitim diplomasisi alanındaki uygulamaları, kurum veya kuruluş açma, ortak program oluşturma, öğrenci, öğretim üyesi, öğretmen ve diğer eğitim aktörlerine ilişkin değişim ya da hareketlilik programları, dil okulları ve kursları, burslar, vakıflar ve diğer uygulamalarıdır.

Eğitim diplomasisi bağlamında üye ülkelerin üniversitelerinin uluslararasılaşmasında ulaştığı seviye, kendi aralarındaki akademik iş birliğinin tarihî süreci ve gerçekleştirilen faaliyetler göz önünde bulundurulduğunda, Türk Devletleri Teşkilatının da yeniden canlanan İpek Yolu'nda etkin bir bilim diplomasisi yürüttüğü rahatlıkla görülmektedir.

Türk Devletleri Teşkilatı, özellikle gençliğin birlik, beraberlik ve dayanışma bilincine sahip olarak yetiştirilmesi hedefi doğrultusunda gençlik hareketliliği, değişim programları, yaz kampları gibi eğitim konularında ortak projelerin yoğunlaştırılmasını tavsiye etmekte ve bu kapsamda programlar hazırlamaktadır. Türk Devletleri Teşkilatının önceliklerinin, gelişiminin ve gidişatının bir sonraki aşamasına rehberlik etmek

için eğitim ve gençliğe özel önem atfedilmektedir. Bu başlık altında Türk Devletleri Teşkilatının ve Türkiye'nin eğitim iş birliğiyle ilgili kurum ve kuruluşlarının faaliyetleri ve kararları ele alınmıştır.

Türk devletleri arasındaki kültür, dil ve tarih birliği, Türk Devletleri Teşkilatında tecessüm eden iş birliğinin sacayağını oluşturmaktadır. Bu husus TDT'yi diğer bölgesel iş birliği mekanizmalarından farklı kılmaktadır. Teşkilatın İkinci Zirvesi'nin Eğitim, Bilim ve Kültürel İşbirliği konusuna hasredilmiş olması, bu durumun somut bir göstergesidir.

Türk Dünyası 2040 Vizyonu Belgesinde Eğitim ve Bilim

12 Kasım 2021, İstanbul/Türkiye

Türk Dünyası 2040 Vizyonu belgesinde Eğitim ve Bilim başlığı altında belirlenen hedefler şöyle sıralanmıştır:

- Üye devletler arasında yükseköğretim alanında daha iyi iş birliği için müfredat ve kredi sistemini uyumlu hâle getirmek ve üye devletlerde diplomaların ve akademik niteliklerin tanınmasında iş birliği teşvik etmek,
- Yenilikçi öğrenme yöntemlerinden, eleştirel düşünceden ve teknolojinin pratik kullanımından faydalanarak üye devletlerdeki eğitim sistemlerinin uluslararası standartları uyarınca daha da geliştirilmesine katkı sağlamak,
- Ortak Türk tarihi, kültürü, dili, edebiyatı ve coğrafyası ile ilgili bilimsel ve analitik araştırmaları yoğunlaştırmak ve üye devletlerdeki okul müfredatlarında bu konulara ilişkin seçmeli dersleri desteklemek,
- Orhun Süreci Değişim Programı aracılığıyla Türk Yükseköğretim Alanı'nı tamamıyla işlevselleştirmek ve Türk Üniversiteleri Birliğini (TÜRKÜNİB) öncü iş birliği mekanizması hâline getirmek,
- Eşleştirme programları dâhil olmak üzere ortak politikalar ve araçlar vasıtasıyla öğrencilerin, araştırmacıların ve akademisyenlerin hareketliliğini artırmak, genç öğrencilerin ilgisini daha fazla çekmek için, ortak Türk tarihi, coğrafyası, edebiyatı, değerleri, kültürü ve gelenekleri üzerine yaratıcı ve modern tekniklerle eğitici videolar hazırlamak,
- Akademisyenler, araştırmacılar ve öğrenciler için ulaşılabilir bilimsel yayın verileri geliştirmek ve üye devletlerin bilimsel dergileri için ortak bir uluslararası dizin oluşturmak,
- Girişimcilik ve mesleki eğitim konularında en iyi uygulamaları paylaşmak ve bu doğrultuda bilgi ve becerilerin artırılmasına yönelik ortak projelerin gerçekleştirilmesine yönelik fırsatları araştırmak,
- Ortak temel, pratik, yenilikçi ve başlangıç projelerinin hayata geçirilmesini desteklemek, ortak yenilikçi ekosistem geliştirmek, üye devletler arasında teknoloji transferini desteklemek ve bilimsel sonuçların ticarileştirilmesini teşvik etmek, (Kabul edilmiştir.)
- Uluslararası belgelere uygun olarak etkin fikri mülkiyetin korunmasını ortaklaşa teşvik etmek,
- Ortak çevrim içi açık erişimli bir Türk Dünyası ansiklopedisi oluşturmak,

- Düşünce kuruluşları arasında işbirliğini hızlandırmak ve “Türk Dünyası Düşünce Kuruluşları Ağı” kurmak.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Eğitim Bakanları Toplantıları

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Eğitim Bakanları 1. Toplantısı

10 Ağustos 2012, **Çolpon-Ata/Kırgızistan**

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Eğitim Bakanları 1. Toplantısı, Kırgızistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı başkanlığında Kırgızistan`ın Çolpon-Ata kentinde 10 Ağustos 2012 tarihinde yapılmıştır.

Toplantıda, gündemdeki konuları ayrıntılarıyla ele alan bakanlar, 23 Ağustos tarihinde yapılacak Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Cumhurbaşkanları Konseyinin imzasına sunulmak üzere bir protokol hazırlanmıştır.

Türk Keneşi Eğitim Bakanları 2. Toplantısı

22 Kasım 2013, Eskişehir/Türkiye

Türk Keneşi Eğitim Bakanları İkinci Toplantısı 22 Kasım 2013 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı ev sahipliğinde 2013 yılı Türk Kültür Başkenti Eskişehir'de gerçekleştirilmiştir.

Toplantıda, üye ülke okullarında okutulacak ve ortak bilinç oluşturmayı amaçlayan ortak tarih kitabının yazımına başlanması üzerinde de mutabık kalınmıştır.

Öte yandan, ortak eğitim televizyon kanalı konusunda, yeni bir kanal kuruluncaya kadar mevcut ulusal imkânlardan yararlanılması ve bu çerçevede diğer eğitim programlarının yanı sıra Türk kahramanlarının konu edileceği, çocuklara yönelik çizgi filmler yoluyla Türk tarihinin anlatılmasının önemi vurgulanmıştır.

Ayrıca, uygulanması üye ülkelerin tercihinde olmak suretiyle, Türk Keneşi Ortak Terminoloji Kurulu tarafından ortaya konulan ortak alfabe-nin kullanılması hususunda mutabakat sağlanmıştır. Bununla birlikte üye ülkelerin ortaokul ve lise müfredatlarında yer alan Türk Dili derslerinde, Türk dilleri arasındaki kelime ve cümle yapısı benzerlikleri ile mevcut ortak söz hazinesinin vurgulanmasının önemine atıfta bulunulmuştur.

Türk Keneşi üye ülkelerinin orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında diğer üye ülke dillerinin seçmeli ders/kurs olarak yer alması; üye ülkeler arasında orta öğretim/lise düzeyinde kısa süreli karşılıklı öğrenci ziyaretlerinin başlatılmasına yönelik gerekli hazırlıkların yapılması, bakanlarca kabul edilen hususlar arasındadır.

Türkdildeş ülkelerdeki lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin akademik çalışmalarının Türkoloji üzerine yoğunlaştırılmasının teşviki için özel burs da dâhil olmak üzere çeşitli imkânların yaratılması, üzerinde durulan diğer bir konudur.

Üye ülkeler arasında mesleki ve teknik eğitim alanında iş birliği yapılması konusunda mutabık kalınmıştır. Toplantıda üye ülkelerdeki eğitim kurumları ile kültür merkezlerinin karşılıklı desteklenmesi ve üçüncü ülkelerde ortak kültür merkezleri açma imkânı hasıl oluncaya kadar mevcut imkanlardan yararlanılması da tavsiye edilmiştir.

Öte yandan, bu yıl Bişkek'te gerçekleştirilen Türk Keneşi Türk Üniversiteler Birliği İkinci Toplantısında kabul edilen Türk Üniversiteler Birliği ve Yükseköğretim Alanı Oluşturma Yönergesi de onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Toplantıda ayrıca, Türk Keneşi Türk Üniversiteler Birliği ile YÖK arasında Mevlana Değişim Programı bağlamında ve Birlik ile diğer üye ülke eğitim bakanlıkları arasında benzer değişim programları kapsamında iş birliği protokolleri imzalanması kararlaştırılmıştır.

Türk Keneşi Eğitim Bakanları 3. Toplantısı

27-28 Kasım 2014, Bakü/Azerbaycan

Türk Keneşi Eğitim Bakanları Üçüncü Toplantısı Bakü'de gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, diğer hususlar yanında orta öğretim düzeyinde öğrenci değişim programı, ortak tarih ve edebiyat ders kitapları, Türk Akademisi Bilim Konseyinin oluşturulması ve Türk Devletleri Bilimler Akademileri Birliğinin kurulması gibi konularda kararlar alınmış, ayrıca Türk Keneşi Türk Üniversiteler Birliği Öğrenci Keneşi Yönergesi onaylanmıştır.

Türk Keneşi Eğitim Bakanları 4. Toplantısı

5 Eylül 2015, Astana/Kazakistan

Türk Keneşi Eğitim Bakanları 4. Toplantısı 5 Eylül 2015 tarihinde Astana`da gerçekleştirilmiştir.

Bakanlar Toplantısı`nda, Türk Keneşi üye ülkelerinin desteğiyle Uluslararası Türk Akademisi tarafından hazırlanacak ve 15. yüzyıla kadar olan konuları kapsayacak ortak Türk tarihi kitabının programı onaylanmıştır. 15. yüzyıldan 21. yüzyıla kadar olan hususları ele alacak ortak tarih kitabının hazırlanmasına ilişkin izlenecek yöntem konusunda mutabakata varılmıştır. Türk Akademisi tarafından hâlihazırda taslağı üzerinde çalışılan ortak tarih ve coğrafya kitapları için izlenecek yöntem üzerinde de anlaşılmıştır.

Ayrıca, Türk Keneşi bünyesinde Kardeş Okul Projesi`nin hazırlanmasına yönelik çalışmaların başlatılması kararlaştırılmıştır. Bununla birlikte Uluslararası Türk Akademisi ve Türk Üniversiteler Birliği arasında ilişkilerin derinleştirilmesi konusu ele alınmıştır.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Eğitim Bakanları 5. Toplantısı

15 Mart 2019, Bişkek/Kırgızistan

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Eğitim Bakanları 5. Toplantısı, Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te yapılmıştır. Kırgızistan Eğitim ve Bilim Bakanlığının ev sahipliğinde gerçekleşen toplantıda, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesinde 6 Nisan 2017'de yapılan Türk Üniversiteler Birliği (TÜRKÜNİB) 3. Genel Kurulunda karara bağlanan "Türk Konseyi Türk Üniversiteler Birliği Orhun Değişim Programı Yönetmeliği" ve "Türk Üniversiteler Birliği Ödül Yönergesi" kabul edilmiştir.

Toplantıda Türk dünyasında eğitim alanındaki iş birliği konuları ele alınmıştır. Bu kapsamda; Türk dünyasında ilk, orta ve lise düzeyindeki eğitim kurumlarının gelişimine katkıda bulunmak amacıyla gelecek dönemde Türk Keneşi üyesi ülkelerdeki eğitim kurumları arasında kardeşlik ilişkilerinin tesis edilmesini öngören “Kardeş Okullar Projesi” karara bağlanmıştır.

Toplantıda ayrıca; ortak tarih, edebiyat ve coğrafya ders kitaplarının yanı sıra “Türk Dünyasının 100 Üstün Figürü” ve “Türk Dünyasında Kutusal Yerler” başlıklı konular üzerinde durulmuştur.

Türk Konseyi Eğitim Bakanları 6. Toplantısı

4 Kasım 2021, İstanbul/Türkiye

Türk Konseyi Eğitim Bakanları 6. Toplantısı, 4 Kasım 2021 tarihinde İstanbul’da, Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığının ev sahipliğinde düzenlenmiştir.

Toplantıda bakanlar, Türk Üniversiteler Birliği (TÜRKÜNİB) bünyesindeki Orhun Değişim Programı’nın, üye üniversiteler arasında hareketliliğin artırılmasındaki önemini vurgulamışlardır. Bakanlar, Türk Üniversiteler Birliği 2. Spor Oyunlarının 2022 yılında düzenlenmesini kararlaştırmış, 26 Ekim 2021 tarihinde Türkistan’da gerçekleştirilen TÜRKİNİB’in 5. Genel Kurulunda alınan kararları onaylamışlardır.

Taraflar ayrıca, 15. yüzyıla kadar olan dönemi kapsayan Ortak Türk Tarihi ders kitabının son durumu ve ortak coğrafya ve edebiyat ders kitapları dâhil olmak üzere Türk Akademisi ile ilgili konuları görüşmüşlerdir.

Öte yandan Türk tarafı, örnek ve yenilikçi bir eğitim materyali olan “6-9 Yaş İlköğretim Eğitim Kitapçığı”na ilişkin bir sunum yaparak, Türk Konseyi bünyesinde çevrim içi benzer platform kurulmasını önermiştir.

Bakanlar ayrıca ortaokullar/liseler arasında Öğrenci Değişim Programı'nın Kazakistan'ın ev sahipliğinde yapılması ve üye ülkelerdeki eğitim profesyonelleri için Eğitim Değişim Programı'nın 2022 yılında Türkiye tarafından düzenlenmesi konusunda mutabık kalmışlardır.

Toplantının sonunda bakanlar tarafından, “Orhun Değişim Programı Yönetmeliği” kabul edilerek üye devletlerin ulusal mevzuatı ile uyumlu olarak uygulanmak üzere “Türk Üniversiteler Birliği ve Yükseköğretim Alanının Kurulması Hakkında Yönergenin 10. Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kararı” imzalanmıştır.

Türk Devletleri Teşkilatı Eğitim Bakanları 7. Toplantısı

14 Haziran 2023, **Semerkant/Özbekistan**

Türk Devletleri Teşkilatı Eğitim Bakanları 7. Toplantısı 14 Haziran 2023 tarihinde “Türk Medeniyetinin Başkenti” Semerkant’ta gerçekleştirilmiştir. TDT üye devletleri arasında okul öncesi, okul ve yükseköğretim alanında iş birliğine ilişkin konularda görüşmelerde bulunulmuş ve kararlar alınmıştır.

Taraflar özellikle TDT çerçevesinde uluslararası yarışmalar ve olimpiyatlar düzenlenmesi, UNESCO’nun Taşkent Deklarasyonu’nda belirtilen görevlerin uygulanması ve okul öncesi eğitimde ortaklık perspektifleri ile Kardeş Okullar Ortaklık Programı konularını görüşmüşlerdir.

Heyetler ayrıca Türk Üniversiteler Birliğinin Orhun Değişim Programı’na ilişkin mevcut durum hakkında görüş alışverişinde bulunarak, söz konusu programın güçlendirilmesi şeklinde olacak. ve geliştirilmesine yönelik tedbirler konusunda ortak bir anlayışa varmışlardır.

Türk Devletleri Teşkilatı Türk Üniversiteler Birliği (TÜRKÜNİB)

Ülkeler için nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi ve ülkelerin gelişmişlik düzeyinin artırılmasında eğitim kurumlarının hem ulusal hem de uluslararası düzeyde önemli rolleri vardır. Akademik düzeyde kurulan devletler arası ilişkiler zaman içinde siyasi, kültürel, sosyal ve ekonomik bütün alanları kapsayabilecek niteliktedir. Dolayısıyla uluslararası birliklerin oluşturulması sürecinde önem verilmesi gereken konuların başında özellikle ortak bir yükseköğretim ve eğitim alanı oluşturmak gelmektedir.

Türk Keneşi, üye ülkeleri arasında yükseköğretim alanında iş birliğini gerçekleştirmek amacıyla kurulmuş olan Türk Üniversiteler Birliği; 10 Ağustos 2012 tarihinde Çolpon-Ata' da yapılan Türk Keneşi Eğitim Bakanları Toplantısı'nda ve 23 Ağustos 2012 tarihinde Bişkek' te gerçekleştirilen Türk Keneşi İkinci Zirvesi'nde alınan kararlar sonucunda şekillenmiştir. Nihayetinde 28-29 Mart 2013 tarihleri arasında İstanbul' da yapılan Türk Keneşi Türk Üniversiteler Birliği Hazırlık Toplantısı'nda alınan kararlar ile yönergesi hazırlanarak kuruluşu gerçekleştirilmiştir.

Türk Keneşi Türk Üniversiteler Birliğinin amaçları:

- Ortak tarih, kültür, dil mirasından yola çıkarak yükseköğretim kurumları arasında iş birliği sağlanması, çağdaş, bilimsel düzeye uygun eğitim standartlarının uygulanması suretiyle ortak kimlik bilinci yüksek nesiller yetiştirilmesi,
- Üye üniversitelerdeki programların uyumlu hâle getirilmesi,
- Ortak kredi transfer sisteminin uygulanması,

- Öğretim elemanı yetiştirme programlarının teşvik edilmesi,
- Öğrenci ve öğretim elemanı değişim programlarının uygulamaya konulması,
- Üye üniversitelerin birbirlerinin diploma denkliğini tanımalarına yönelik uygun zeminin oluşturulması,
- Üniversitelerin belli alanlarda sahip oldukları, öne çıkan üstünlüklerden yararlanılması,
- Uygulamaya yönelik ortak öğretim, araştırma programlarının ve projelerin yürütülmesi,
- Üye üniversiteler arasında sempozyumlar, akademik faaliyetler, kültür, bilim ve spor alanlarında yarışmalar düzenlenmesi,
- Türk dünyasına yönelik çalışmalar yürüten öğrencilere özel burs sağlanması,
- Ortak tarih, medeniyet ve edebiyatımıza yönelik derslerin tüm üye ülke üniversitelerinde verilmesi yönünde çalışmalar yapılması.

Türk Devletleri Teşkilatı Türk Üniversiteler Birliğine üye üniversiteler şunlardır:

Azerbaycan

1. Bakü Devlet Üniversitesi
2. Azerbaycan Tıp Üniversitesi
3. Azerbaycan Mimarlık ve İnşaat Üniversitesi
4. Azerbaycan Diller Üniversitesi
5. Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi

Kazakistan

1. Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi
2. L.N Gumilyov Avrasya Devlet Üniversitesi

3. Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak Türk Üniversitesi
4. Nazarbayev Üniversitesi
5. Atırâu Devlet Üniversitesi
6. Semey Tıp Üniversitesi
7. Sarsen Amanzholov Doğu Kazakistan Üniversitesi

Kırgızistan

1. Yusuf Balasaguni Kırgız Millî Üniversitesi
2. Hüseyin Karasaev Bişkek Beşerî Bilimler Üniversitesi
3. Uluslararası Kırgızistan Üniversitesi
4. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
5. Oş Devlet Üniversitesi
6. Kırgızistan: Batıralı Sıdıkov Kırgız-Özbek Uluslararası Üniversitesi

Türkiye

1. İstanbul Üniversitesi
2. Ege Üniversitesi
3. Atatürk Üniversitesi
4. Bitlis Eren Üniversitesi
5. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
5. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
6. Gazi Üniversitesi
7. Kapadokya Üniversitesi
8. Marmara Üniversitesi
9. Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
10. Ankara Üniversitesi

11. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
12. İbn Haldun Üniversitesi
13. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
14. Bahçeşehir Üniversitesi
15. Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi
16. Anadolu Üniversitesi
17. Beykent Üniversitesi
18. Bursa Uludağ Üniversitesi

Özbekistan

1. Alisher Navoi Özbek Dili ve Edebiyatı Taşkent Devlet Üniversitesi
2. Dünya Ekonomisi ve Siyaseti Üniversitesi
3. Taşkent Devlet Doğu Çalışmaları Üniversitesi
4. Kokand Üniversitesi
5. “İpek Yolu” Uluslararası Turizm Üniversitesi

Macaristan

1. Szeged Üniversitesi

Türk Keneşi bünyesinde kurulan Türk Üniversiteler Birliğinin yapısını, çalışma usulleri ve faaliyet alanını düzenlemesi için “Türk Üniversiteler Birliği Ve Yükseköğretim Alanı Oluşturma Yönergesi” hazırlanmıştır. Bu yönergenin amacı, Türk Keneşi üye ülkeleri arasında yükseköğretim alanında iş birliğini geliştirerek Türk Keneşi Yükseköğretim Alanı (TÜYA) oluşturmaktır. TÜYA, Birliğe üye ülkelerin, üye ülkeler arasında oluşturulan ve yükseköğretim ile ilgili eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği alandır. Türk Keneşi Yükseköğretim Alanı kapsamında;

- a) Öğretim elemanı ve öğrenci değişimi programları,
- b) Örgün öğretim, uzaktan eğitim veya açık öğretim yolu ile ön lisans, lisans ve lisansüstü seviyelerinde ortak diploma programları

açma faaliyetlerini yürütürken ülkelerinde yürürlükteki mevzuatı söz konusu iş birliği konularıyla uyumlu hâle getirmeleri gerekmektedir.

Bu kapsamda Türk Keneşi Türk Üniversiteler Birliği üyeleri yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim üyesi değişimi için Orhun değişim programı başlatılmış ve genel esasları hazırlanan Türk Keneşi Türk Üniversiteler Birliği (TÜRKÜNİB) Orhun Değişim Programı Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Uluslararası Anlaşma ile Kurulan Ortak Devlet Üniversiteleri

Türk Cumhuriyetleri arasında nitelikli eğitim çalışmaları yürütmek ve başta Türk dünyası olmak üzere dünya bilimine katkı sağlayan ve yeni bir medeniyet tasavvuru hayal eden Türk gençlerini, ortak anlayış ile bilinçli, kendine yetebilen, sorumluluk sahibi bireyler olarak yetiştirmek amacıyla devletler arası anlaşmalarla ortak üniversiteler kurulmuştur. Bu kapsamda ilk olarak 1993 yılında Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Türkiye ve Kazakistan Cumhuriyetlerinin uluslararası, özerk statüye sahip, ortak devlet üniversitesi olarak kurulmuştur.

1996 yılında ise Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız Cumhuriyeti hükûmetleri arasında Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi kurulmasına dair anlaşma ile de Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi kurulmuştur.

Bu üniversitelerin yanı sıra Cumhurbaşkanı Erdoğan, resmî ziyarette bulunduğu Bakü'de Azerbaycanlı mevkidaşı İlham Aliyev ile görüştüğünden sonra Türkiye ve Azerbaycan'ın ortak bir üniversite kuracağını belirtmiştir. Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi kurulmasına yönelik ilgili kurumların çalışmaları devam etmektedir.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Türkiye ve Kazakistan Cumhuriyetlerinin uluslararası, özerk statüye sahip, ortak devlet üniversitesidir. Üniversitenin temelleri, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in 6 Haziran 1991 tarihli kararıyla, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından kısa bir süre önce Türkistan Devlet Üniversitesi olarak atılmış ve üniversitenin temel görevi, "Orta Asya'nın tarihî ilim ve kültür merkezi olan Türkistan şehrini kalkındırmak" olarak belirlenmiştir.

İki ülke hükûmetleri arasında, "Türkistan Şehrinde Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Kurulmasına Dair Anlaşma" ise, 31 Ekim 1992'de Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi'nde

Ankara'da imzalanmıştır. Anlaşma, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 29 Nisan 1993 tarih 3904 sayılı Kanun ile onaylanmış ve Resmî Gazete'nin 4 Mayıs 1993 tarih ve 21571 sayılı nüshasında yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Üniversitenin iki ülke arasında ortak ve uluslararası bir öğrenim kurumu hâline gelmesinden sonra, Ahmet Yesevi Üniversitesi adına öğrenci alımı 1994-1995 öğretim yılında başlamış ve bu çerçevede Türkiye'den ve diğer Türk devlet ve topluluklarından öğrenciler Kazakistan'a gönderilmiştir.

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, 30 Eylül 1995'te İzmir'de imzalanan Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız Cumhuriyeti hükûmetleri arasında Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Kurulmasına Dair Anlaşma ile kurulmuştur.

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi 6 Ağustos 1996 tarih ve 22719 sayılı T.C. Resmî Gazete'de yayımlanan 96/8350 sayılı Milletlerarası Anlaşma uyarınca kurulmuş özel statüye sahip bir yükseköğretim kurumudur. Üniversitenin genel yönetimi, ortak işletme-ortak idare prensibinden hareketle, taraf hükûmetlerce atanan sekiz kişiden müteşekkil Mütevelli Heyet tarafından yürütülmektedir. Heyet Başkanı ve üç üye Türkiye Cumhuriyeti hükûmetleri tarafından müşterek kararname ile atanmakta, Heyet'in diğer dört üyesi ise Kırgız Eğitim ve Bilim Bakanlığının teklifi üzerine Kırgız Cumhuriyeti hükûmeti tarafından cari usullere göre tayin edilmektedir.

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, 1997-1998 eğitim-öğretim yılında öğretime başlamıştır. Üniversiteye 3 ana kaynaktan öğrenci kabul edilmektedir. Bu kaynaklar Kırgızistan, Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri ile Akraba Topluluklar başta olmak üzere diğer ülkelerdir.

Kırgızistan'dan öğrenci kabulü Üniversitenin her yıl yapmakta olduğu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (Manas-ÖSYS) ve Kırgızistan Genel Devlet Sınavı (ORT) sonuçlarına göre yapılmaktadır. Türkiye'den öğrenci kabulü de T.C. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından gerçekleştirilen merkezî sınav sonuçlarına göre gerçekleştirilmektedir. Kırgızistan ve Türkiye dışından, Türk Cumhuriyetleri ve akraba topluluklardan öğrenci kabulü ise Rektörlük tarafından kurulan Türk

Cumhuriyetleri ve Akraba Topluluklardan Öğrenci Kabul Komisyonu koordinatörlüğünde mümkün olmaktadır.

2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılı'nda 11 fakülte, 1 yüksekokul, 1 meslek yüksekokulunda hazırlık sınıfları dâhil olmak üzere 5622 öğrenci, yüksek lisans ve doktora programlarında 430 öğrenci yükseköğrenim görmektedir. Üniversite Türkiye ve Kırgızistan'daki devlet üniversiteleri ile aynı statüde, özerk bir üniversitedir.

Türk Akademisi (TESCO)

3 Ekim 2009 tarihinde Azerbaycan'ın Nahçıvan şehrinde düzenlenen Türk Dili Konuşan Devlet Başkanlarının 9. Zirvesi'nde Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Türk dünyası ile ilgili araştırmalar yürütmekle görevli uluslararası bilimsel merkez kurmayı önermiştir.

Türk Akademisi, 25 Mayıs 2010 tarihinde Kazakistan'ın başkenti Astana'da bulunan Barış ve Uzlaşma Sarayı'nda kurulmuştur. Kırgızistan'ın

başkenti Bişkek'te 22-23 Ağustos 2012 tarihlerinde düzenlenen Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin 2. Zirvesi'nde Türk Akademisine uluslararası statünün verilmesine dair anlaşma imzalanmıştır. Onay işlemlerinin tamamlanmasından sonra 2010 yılından itibaren Astana'da Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığına bağlı olarak çalışmalarını yürüten Türk Akademisi, 28 Ağustos 2014 tarihinde uluslararası teşkilat statüsünü kazanmıştır. Böylece, Türk dili konuşan dört devlet tarafından (Azerbaycan Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti, Kırgız Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti) gönüllü olarak kurulan uluslararası bilim merkezi, çalışmalarını "Uluslararası Türk Akademisi" (ITA-International Turkic Academy) adı altında sürdürmeye başlamıştır.

Türk Akademisinin amacı "Türk dünyasının eski çağlardan günümüze kadarki tarih, dil, edebiyat ve kültürünü araştırmak, Türk devletlerinin insanlık medeniyetindeki yeri ve katkısını orijinal kaynaklar temelinde tespit etmek ve Türk dünyasıyla ilgili bilimsel araştırmaları koordine eden eşsiz bir merkez hâline gelmek olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda Türk Akademisi, bugüne kadar pek çok bilimsel araştırma enstitüsü ve Türkoloji merkezi ile ilişki kurup iş birliği anlaşmaları yapmıştır.

Türk Akademisi, belirtilen amaçları, görevleri ve zirveler sonucunda çıkan talimatlar doğrultusunda, aktif olarak 2014 yılından beri, Türk kültürü ve mirası, Türk dünyası, Türk edebiyatı, Türk tarihi, Türk dili konuşan ülkeler ve topluluklar, Türk yazısı, Türk bütünleşmesi, siyaset, ekonomi, finans, enerji gibi konularda uluslararası düzeyde düzenli olarak akademik çalışmalar, forumlar, konferanslar, toplantılar, bilimsel seminerler, yuvarlak masa toplantıları ve tanıtım sergileri düzenlemeye devam etmektedir.

Türk Akademisi, Türk Konseyine üye ülkelerin 8. sınıflarında okutulmak üzere baskıya hazırladığı Ortak Türk Tarihi kitabı, Almanak ve Antoloji kitaplarının yanı sıra pek çok akademik kitap yayımlamıştır.

Türk Konseyi devlet başkanlarının aldığı karar üzerine hazırlanan "Ortak Türk Tarihi" ders kitabını Türkiye'de 30 bin, Kazakistan'da 15 bin, Azerbaycan'da ise 10 bin öğrenci seçmeli ders olarak almaya başlamıştır. Üye ülkelerin eğitim bakanlıkları tarafından da onaylanan kitap, pilot bölgelerde 8. sınıf müfredatına alınmıştır.

Türk Akademisi, Türk dünyasının bilimsel ve entelektüel platformu hâline gelmeyi amaçlamaktadır. Kitapların yanı sıra dergiler yayımlamakta, projeler yapmaktadır. Uluslararası teşkilat statüsü olan Akademi, üniversitelerle de bilimsel faaliyet düzeyinde iş birliği yapmakla beraber, aynı zamanda bir strateji merkezi, kültür merkezi ve Türkoloji merkezi gibi çalışmaktadır. Akademi bünyesinde, 35 bini aşkın değerli kitabın olduğu açık raf Türk Kütüphanesi ve Türk Müzesi de bulunmaktadır.

Türkiye'nin Devletler Arası Eğitim İş Birliğini Gerçekleştirmeye Yönelik Kurumları

Çok yönlü ve çok aktörlü eğitim diplomasisi, stratejik bir unsur olarak öne çıkmıştır. Gerek küreselleşme gerekse iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ışığında eğitim yöneticileri, öğretim elemanları, öğretmenler, öğrencileri ve diğer eğitim aktörleri birer eğitim diplomatına dönüşmüştür.

Türkiye'nin ülke dışında tanıtılması, iş birliklerinin yaygınlaştırılması ve pekiştirilmesi, eğitim diplomasisi konularında yer alan önemli kurumlar arasında Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye Maarif Vakfı bulunmaktadır.

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)

4 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığına eğitim iş birliği kapsamında verilen görevler aşağıda sıralanmıştır:

- İş birliğinde bulunulması hedeflenen ülke ve topluluklarla iktisadi, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarındaki ilişkileri karşılıklı kalkınmaya da katkıda bulunacak şekilde projeler ve faaliyetler temelinde geliştirmek, söz konusu ülke ve toplulukların kalkınma hedef ve ihtiyaçlarına uygun işbirliği program ve projelerini hazırlamak veya hazırlatmak, bununla ilgili gerekli düzenlemeleri ve takibi yapmak ve bunların uygulanmasında koordinasyonu sağlamak,
- Kalkınma alanında ulusal ve yararlanıcı ülkelerin kamu kurumları, üniversiteleri, sivil toplum ve özel sektör kuruluşları ile işbirliği halinde program, proje ve faaliyetler gerçekleştirmek ve gerektiğinde uzman desteği sağlamak,
- İş birliği yapılması hedeflenen ülke ve topluluklarda kamu yönetimi, hukuk, eğitim, kültür ve diğer sosyal alanlardaki iş birliğini güçlendirmek amacıyla proje ve programlar hazırlamak, hazırlatmak ve uygulamak, bu ülke ve topluluklardan eğitim ve staj amacıyla Türkiye'ye gönderilecek kamu görevlileri ve diğer kişilere burs ve benzeri destek sağlamak,
- Yurt dışında kültürel işbirliği programları yürütmek ve gerektiğinde Türk kültürüyle ilgili faaliyet gösteren merkezlerle iş birliği yapmak,
- Görev alanıyla ilgili olarak uluslararası iş birliğine ilişkin çalışmalarında yer almak ve koordinasyonu sağlamak, gerektiğinde uluslararası kuruluşlar ve bunların temsilcilikleriyle ortaklaşa projeler yürütmek,
- İş birliğinde bulunulması hedeflenen ülkelerin yanı sıra, özellikle tarihî, coğrafi, sosyal ve kültürel bağlarımızın bulunduğu ülkelere, ilgili ülkenin kalkınmışlık düzeyine bakılmaksızın, teknik katkı ve destekte bulunmak ve ortak projelere açık olan tüm ülkelere gelecek talepleri değerlendirmek.

2017 yılı başında faaliyetlerine başlayan Eğitim Projeleri Koordinatörlüğü ile eğitim alanında özel programlar geliştirilmeye başlamıştır. Bu

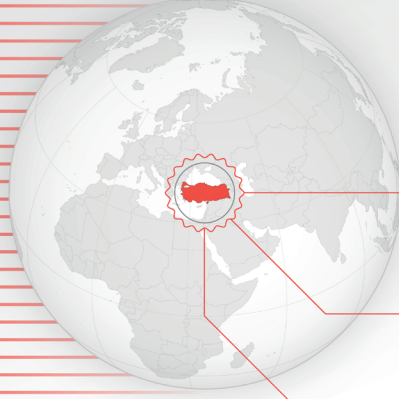
kapsamda Ana Çocuk Sağlığını Destekleme Programı [AÇSAP] ve Acil Tıp Kapasite Artırma Programı [ATKAP] ile sağlık alanında, Muhabir Eğitim Programı [MEP] ve Medya Teknolojileri Eğitim Programı [ME-TEP] ile medya alanında, Meslek Edindirme ve İstihdamı Artırma Programı [MESİP] ile bilişim, makine, metal işleme gibi alanlarda eğitimler düzenlemiştir. TİKA, faaliyet gösterdiği coğrafyalarda, anaokulundan üniversiteye kadar öğrencilerin kendi ülkelerinde, kaliteli ve modern eğitim imkânlarından yararlanabilmeleri için yüzlerce okulu yenilemiştir. Anaokulu, ortaokul, lise ve üniversiteye kadar birçok eğitim birimine tadilat ve donanım desteği vermiştir. Mesleki eğitim merkezlerine destek vererek eğitim, sağlık, üretim, idari ve sivil yönetim, medya ve daha birçok alanda Türkiye'nin tecrübelerini, iş birliği yaptığı ülkeler ile paylaşmakta ve ilgili alanlarda binlerce uzman yetiştirmektedir.

Faaliyet gösterilen coğrafyalardaki okullara her yıl teknik ekipman sağlanarak bilgisayar ve biyoloji laboratuvarları, kütüphane, akıllı sınıfların kurulumu gerçekleştirilmektedir. Bugüne kadar eğitim alanında, mesleki eğitimler dâhil yaklaşık 5 bin proje hayata geçirilmiştir. Dünyanın dört bir yanında yürütülen okul, yurt ve yetimhane projeleriyle eğitim altyapıları güçlendirilmekte, öğrencilerin daha yenilikçi ve eşit şartlarda eğitim olanaklarına erişebilmesi hedefine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

TIKA, 30 yılda 30 binden fazla projeyi hayata geçirdi

1992'de kurulan kurumun dünya genelinde sahip olduğu ofis sayısı 2002'de 12 iken bugün 62 ofisi bulunuyor

30
YILDA

170
ÜLKEDE

30 BİNDEN FAZLA
PROJE

Sağlık

Kovid-19'la mücadelede 100'ün üzerinde ülkeye tıbbi ekipman

Afrika
111 bin 222 sağlık muayenesi, 7 bin 616 ameliyat

Moldova
Gagavuz Özerk Yeri'nde yeni tanı ve tedavi merkezi

Gazze
Filistin-Türkiye Dostluk Hastanesi; 35 bin metrekare kapalı alana sahip

Kırgızistan
72 yataklı hastane

Eğitim

30 yılda **5 bin proje** hayata geçirdi

Ürdün
15 bin öğrencinin eğitim aldığı Vahdet Kampı kız okulunun yenileme çalışması

Nijer
Nijer-Türkiye Dostluk Okulu, 648 öğrenci kapasiteli yurt binası

Tarım

Gazze
Zeytin işleme tesisi. 3 bin 500 Gazzeli çiftçi yararlanıyor, yılda 5 bin ton zeytin üretiliyor

Moğolistan
400 metrekarelik alanda kışlık sera

Kültürel ve tarihi mirasa yönelik çalışmalar

Kuzey Makedonya
Atatürk'ün babası Ali Rıza Efendi'nin evinin yeniden inşası

Moğolistan
Bilge Tonyukuk Anıtı çevre düzenlemesi ve koruma altına alınması

Kazakistan
Ahmet Yesevi Türbesi restorasyonu

Bosna Hersek
Drina Köprüsü restorasyonu

TİKA'nın Destekleriyle Astana'da Lev Gumilev Avrasya Millî Üniversitesinde Açılan Türkçe Sınıfı

TİKA'nın Destekleriyle Düzenlenen Kırgızistan Uluslararası Türk Dil Forumu

TİKA ve Necmettin Erbakan Üniversitesi İş Birliğiyle Gerçekleştirilen "Bir Yol Bir Kuşak; Göç, Turizm ve Ekonomi Politik" Başlıklı Uluslararası Sempozyum

TİKA ve MEB iş birliğindeki “Bütünleşik Öğrenme ve Öğretme Modellerine Giriş Eğitimi”

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)

6 Nisan 2010 tarih ve 5978 Sayılı “Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile ihdas edilen, 15 Temmuz 2018 tarihli ve 4 sayılı “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” ile yeniden yapılandırılan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı; yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları, soydaş ve akraba toplulukları ile Türkiye’de yükseköğrenim gören uluslararası öğrencilere ilişkin çalışmalar icra etmektedir.

YTB’nin ana faaliyet alanlarından birini de uluslararası öğrenci hareketliliği oluşturmaktadır. 2012’den bu yana YTB koordinasyonunda ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde yürütülen Türkiye Bursları, dünyanın farklı ülkelerinden Türkiye’ye yükseköğrenim görmek amacıyla gelen nitelikli uluslararası öğrencilere sunulan son derece zengin ve kapsamlı bir burs programıdır. Lisans ve lisansüstü düzeyler ile uzun ve kısa süreli programlar çerçevesinde her yıl 175’i aşkın ülkeden yaklaşık 165 bin başvurunun alındığı ve 5 bin yeni uluslararası öğrenciye burs sağlandığı Türkiye Bursları kapsamında, Türkiye üniversitelerinde hâlihazırda 15 bin Türkiye Burslusu uluslararası öğrenci yükseköğrenim görmektedir.

Türkiye Bursları, Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası öğrencilere yönelik yürütmekte olduğu, kamu kaynaklı yükseköğrenim burs programıdır. Türkiye Bursları'nın öncelikli amacı, dünya genelindeki başarılı öğrencilere fırsat eşitliği sağlayarak uluslararası standartlarda burslu eğitim almalarını sağlamaktır. Bununla birlikte, Türkiye ile diğer ülkeler arasındaki iş birliğinin geliştirmesi ve akademiden sanata, ekonomiden edebiyata, teknolojiden mimariye kadar pek çok alanda bölgesel ve küresel kalkınmaya katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Türkiye Bursları, uygulamaya konulduğu 2012 yılından beri her yıl artan sayıda başvuru almakta ve değerlendirme süreçleri sonrasında yaklaşık 5000 öğrenciyi burs imkânı sunmaktadır. Türkiye Bursları Programı'ndan yararlanıp hâlihazırda eğitimine devam eden 15.000 bursiyer vardır.

YTB, Türkiye Bursları ile "birlikte büyüme" umdesi çerçevesinde, uluslararası öğrencilerin Türkiye'de aldıkları eğitimin ardından kendi ülkelerinin büyüme ve kalkınma süreçlerine destek olmalarını sağlayarak nitelikli insan kaynağının oluşturulmasına katkı sunmayı hedeflemektedir. Türkiye'deki eğitimlerini tamamladıktan sonra "Türkiye Mezunları" olarak dünya çapında 150 bin üyesi bulunan Türkiye Mezunları ailesine katılan bu öğrenciler, bir yandan ülkeleri ile Türkiye arasındaki ilişkilere her alanda katkı sağlarken diğer yandan toplumlararası iş birliği ve ortak anlayışın kuvvetlendirilmesini sağlamaktadır.

Türkiye Bursları kapsamında eğitim alan uluslararası öğrenciler için Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukların ev sahipliğinde, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesinde 12. Uluslararası Öğrenci Mezuniyet Töreni düzenlenmiştir.

Yunus Emre Enstitüsü

Yunus Emre Vakfı; Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye'nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini artırıp dostluğunu geliştirmek amacıyla 05.05.2007 tarihli ve 5653 sayılı Kanun'la kurulmuş bir kamu vakfıdır.

Yunus Emre Enstitüsü ise Vakfa bağlı bir kuruluş olarak bu kanunun amaçlarını gerçekleştirmek üzere yurt dışında kurduğu merkezlerde yabancılarla Türkçe öğretimi çalışmalarının yanı sıra Türkiye'nin tanıtımı amacıyla kültür ve sanat faaliyetleri yürütmekte, ayrıca bilimsel çalışmalara destek vermektedir.

2009 yılında faaliyetlerine başlayan Yunus Emre Enstitüsü'nün yurt dışında 85 kültür merkezi bulunmaktadır. Kültür merkezlerimizde verilen Türkçe eğitiminin yanı sıra, farklı ülkelerdeki eğitim kurumlarıyla yapılan iş birlikleri ile Türkoloji bölümleri ve Türkçe öğretimi desteklenmektedir. Kültür merkezleri aracılığıyla kültür ve sanatımızı tanıtmak amacıyla birçok etkinlik düzenlenmekte, ulusal veya uluslararası etkinliklerde Türkiye temsil edilmektedir.

Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Eğitim Müdürlüğü, öğretmen yetiştirme faaliyetleri bağlamında sertifika programları gerçekleştirmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi özel bir ihtisas alanı olduğundan, bu alanda görev yapacak öğretim elemanlarının çağdaş yabancı dil öğretimi yaklaşım, yöntem ve teknikleriyle donatılmış bir biçimde yetiştirilmesi Yunus Emre Enstitüsünün temel hedefleri arasındadır.

Çeşitli üniversitelerle iş birliği hâlinde yürütülen sertifika programlarında okutman adayları dil öğretim sınıflarında derslere katılarak uygulamalı eğitim almaktadır. Bununla beraber okutman adaylarının, alan uzmanları ve akademisyenler tarafından verilen seminer dersleri sonunda kuramsal bilgi bakımından donanımlı hâle getirilmeleri amaçlanmaktadır. Sertifika programlarının yanında Yunus Emre Enstitüsü alanda hizmet veren öğretmenlere yönelik yurt içinde ve yurt dışında hizmet içi eğitim programları da düzenlenmektedir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine katkı sağlamak ve bu alandaki bilgiyi düzenli hâle getirerek kullanıcıların istifadesine sunmak için Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Eğitim Müdürlüğü çeşitli konferans, sempozyum ve çalıştaylar düzenlemektedir. Enstitü, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanına yenilikler getirilmesi doğrultusunda üniversiteler ile iş birliği yaparak dil öğretimi, iki dillilik, dil-kültür ilişkisi, Türkçenin yaygınlaştırılması gibi konularda bilimsel toplantılara ev sahipliği yapmakta ya da destek olmakta; bu minvalde dünyanın dört bir tarafındaki Türk kültür merkezlerinde aylık ve yıllık olarak paneller, toplantılar, konferanslar, sempozyumlar, imza günleri, açık oturumlar ve aydın buluşmaları düzenlemektedir.

70'in üzerinde ülkeden 500'ü aşkın kurum/kuruluş ile aktif iş birliği içerisinde çalışan Enstitü, sadece kültür alanında değil bilim, sanat, ticaret gibi birçok alanda Türkiye'nin kurum ve kuruluşlarının yurt dışına açılan kapılarından biri olma yolunda ilerlemektedir.

Yunus Emre Enstitüsünün (YEE) Özbekistan'da düzenlediği Türkçe Yeterlik Sınavı

Türkiye Maarif Vakfı

Türkiye Maarif Vakfı, Türkiye'nin uluslararası eğitimde dünyaya açılan penceresidir. 17 Haziran 2016 tarihli 6721 sayılı Kanun ile kurulan Vakıf yurt dışında Türkiye Cumhuriyeti adına eğitim faaliyeti yürütme yetkisine sahip bir kuruluştur. Kamu yararına çalışıp kâr amacı gütmeyen Türkiye Maarif Vakfı, tüm ülkelerde okul öncesinden yükseköğretime, örgün öğretimden yaygın eğitime her türlü etkin çalışmayı gerçekleştirmektedir.

Türkiye Maarif Vakfı; okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları açar, yaygın eğitim amaçlı kurslar, etüt merkezleri ve kültür merkezleri gibi tesisler ile eğitim-öğretim sürecinin tamamlayıcı birimleri olarak kütüphaneler, laboratuvarlar, sanat ve spor tesisleri kurar. Vakıf, Kariyer Takip ve Rehberlik Sistemi'yle mezunlarımızın kariyer planlamalarına da destek olmaktadır.

Türkiye Maarif Vakfı, eğitim amaçlı yayın organları kurarak eğitim program ve içeriklerini geliştirmekte bunları süreli ve süresiz yayınlarla yayımlamaktadır. Eğitim metot ve usulleri ile içerik ve müfredata yönelik sempozyum, konferans ve çalıştaylar düzenleyen Vakıf, bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmaktadır.

Vakıf ayrıca okul öncesi eğitimden üniversiteye kadar bütün eğitim süreçlerinde öğrencilere; eğitim amaçlı burslar ile nakdî destekler ve defter, kitap, kıyafet, bilgisayar ve yazılım gibi eğitim materyalleri ile aynî destekler sağlamakta, eğitim kurumlarında hizmet veren ve eğitim alan

kişilerin barınma ihtiyacını karşılayacak yurt, pansiyon ve lojman gibi tesisler kurmaktadır.

Türkiye Maarif Vakfı, faaliyette olduğu 67 ülkenin 57'sinde 446 eğitim kurumuyla okul öncesinden yükseköğretime kadar eğitimin her kademesinde eğitim öğretim hizmeti sunarken, diğer ülkelerde eğitici desteği, kültürel etkinlikler gibi faaliyetler gerçekleştirmektedir.

Türkiye Maarif Vakfının (TMV) Bakü'de Kurduğu Uluslararası Maarif Okulları

Bişkek Maarif Eğitim Kompleksi

2.6. Gençlik ve Spor Alanında İş Birliği

Gençlerin ekonomik ve sosyal hayata etkin katılımı, ülke kalkınması ve gelişimi için büyük öneme sahiptir. Dinamik, genç nüfusun varlığı, insanı merkeze alan çok boyutlu kalkınma hamlesinin süreklilik kazanmasında devletler adına büyük bir fırsat ve zenginliktir. Ulusal gençlik politikaları sadece gençleri değil, aileyi, kurumları ve toplumun tüm fertlerini ilgilendiren, bugünü ve geleceği etkileyen önemli bir toplumsal değişken ve belirleyici faktördür. Dolayısıyla gençlerin kişisel ve sosyal gelişimini desteklemek, potansiyellerini tam anlamıyla ortaya çıkarabilecekleri imkân ve zemini hazırlamak, ekonomik ve sosyal hayatın her alanına etkin katılımlarını sağlamak gerekmektedir.

Bu nedenle gençlik politikalarının vizyonu; gençlerin evrensel ve insani değerlere sahip, millî ve manevi değerlerine bağlı, çevreye saygılı, bilgi ve öz güven sahibi, etkin, girişimci, toplumsal aidiyet duygusu yüksek, toplumsal hayata aktif katılan, temel hak ve hürriyetlerini etkin kullanan ve uluslararası alanda akranlarıyla rekabet edebilecek seviyede olabil-

meleri için kendi potansiyellerini tam anlamıyla gerçekleştirebilecekleri imkân ve zemini oluşturmak olmalıdır. Bu kapsamda sportif faaliyetler de sağlıklı nesillerin yetişmesinden halk sağlığının korunmasına, ekonominin gelişmesinden toplumsal barışın tesis edilmesine kadar, pek çok işleve sahiptir.

Spor, kaynağını bizatihi insanın kendi varoluşundan alması yönüyle kişilerin ve toplumların hem bedenlerine hem de ruhlarına nüfuz eden en kadim ve sistematik olgulardandır. Dünyanın her yerinde, kolektif aklın ve kültürler arası dayanışmanın gelişimi için sporu vazgeçilmez bir unsur olarak gören toplumlar, farklı coğrafi şartlarda ürettiği spor branşlarını ve oyunları bu amaç doğrultusunda yaşatmıştır.

Eski Türklerde de spor son derece önemli bir yere sahiptir; zira zorlu doğa şartlarına uyum sağlamayı gerektiren göçebe yaşamında spor, toplumun varoluş mücadelesinin somutlaşmış hâli olarak kendini göstermiştir. Ayrıca Türk tarihinde ve anlatılarında sıkça rastlanan şölenlerde sergilenen sportif gösteri ve oyunlar halkın büyük teveccühünü kazanmıştır. Bu yanı sıra da spor hem hayatın içerisinde sosyal bir toplanma noktası hem de tören değeri taşıyan kültürel bir miras unsuru olagelmiştir.

Türk halklarının sanat, edebiyat ve geleneklerinin teşekkülünde de mühim bir yer teşkil eden geleneksel spor dalları, sosyal hayatın içinde yer almış ve pek çok fonksiyonu birden yerine getirmiştir. Spor aracılığıyla topluluklarda aynı millet olma şuuru gelişmekte, millî duygular güçlenmekte, aynı ritüellerden haz alan halkları kaynaştırmakta, kolektif hafıza canlanmakta, arketip kültür kodları uyuyan hücreler gibi uyanarak karşımıza çıkmaktadır.

Kısaca spor oyunları sadece ter atma, doğa ile mücadele, içgüdüleri açığa vurma veya semboller yoluyla ifade etmek için fırsat değil, aynı zamanda geniş ahlaki ve politik yankının sosyal değerleri etrafında organize olan dikkatli bir şekilde yapılandırılmış kamuya açık organizasyonlardır.

Günümüz dünyasında gençlik politikaları ve spor, hayatımızın önemli araçları hâline gelmiştir. Bu araçlar, şayet gerçek mekanizmalar üretilebilirse, insanların yaşamlarını, özellikle gençlerin kaderini değiştirme gücüne sahiptirler. Etkili gençlik politikaları ve spor, yaşamın her kesi-

minden gençleri topluma başarılı bir şekilde entegre etme ve toplumlarına muazzam dönüştürücü ve yapıcı kapasiteleri ve günümüzde toplumumuzun karşılaştığı bazı sorunları iyileştirme yetenekleri ile topluluklara umut verme gücüne sahip olmuştur.

Bu anlayışla, önemli ölçüde genç bir nüfusa sahip olan Türk Devletleri Teşkilatı üye ülkeleri, gençlerin eğitim, kültür ve ekonomi alanlarındaki rollerini dikkate alarak gençlik ve spor politikalarının önemini vurgulamış ve 2015 yılında gençlik ve spor alanında bir iş birliği süreci başlatmışlardır. Ayrıca, Astana'daki Beşinci Zirve toplantısında, Devlet Başkanları Altıncı Zirveyi "Gençlik ve Ulusal Sporlar" temasına adanmış kararlar almışlardır. Bu bağlamda TDT Sekreteryası, gençlik ve spor faaliyetlerine büyük önem vermiş ve bu alanda çeşitli projeler gerçekleştirmeye başlamıştır. Şimdiye kadar gençlik ve spordan sorumlu bakanların altı ve ilgili bakanlıkların uzmanlarından oluşan çalışma grubunun altı toplantısı yapılmıştır. Bakanlar, üye ülkeler arasında devam eden iş birliğini ilerletmek için aşağıda belirtilen faaliyet konularında aksiyona yönelik kararlar almışlardır.

Türk Dünyası 2040 Vizyonu Belgesinde Gençlik ve Spor

12 Kasım 2021, İstanbul/Türkiye

Türk Dünyası 2040 Vizyonu belgesinde Gençlik ve Spor başlığı altında belirlenen hedefler şöyle sıralanmıştır:

- Üye devletlerde gençliğin etkinliğini arttırarak, aralarındaki iş birliğini ve koordinasyonu geliştirmek ve girişimcilik gibi becerilerini arttırmak için özel olarak hazırlanmış projeler yürütmek,
- Türk dünyası toplumlarını daha da yakınlaştırmak için sporun birleştirici gücünden yararlanmak amacıyla sporun farklı alanlarında çeşitli turnuvalar, şampiyonalar ve etkinlikler düzenlemek,
- Mevcut Gençlik Platformu'nu, Gençlik STK'larını bir araya getiren bir şemsiye olarak kurumsallaştırmak ve işletmek, Türk Üniversite Oyunları, Genç Liderler Forumu, Genç Girişimciler Forumu gibi gençlik ve spor girişimleri, gençlik kampları ve festivallerinin de sürdürülebilirliğini sağlamak, üye devletlerin gençlik ve etno-spor platformları ile bu alanlara göre uyarlanmış ilgili bölgesel ve uluslararası girişimler arasında bağlantı oluşturmak,

- Kırgız Cumhuriyeti'nin başlattığı ve kurduğu Dünya Göçebe Oyunları Organizasyonu'nu kurumsallaştırmak ve Türk halklarının tarihî, kültürel mirasını tüm dünyaya göstermek amacıyla bir dünya markasına dönüştürmek.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Gençlik ve Spor Bakanları Toplantıları

Türk Keneşi 1. Gençlik ve Spor Bakanları Toplantısı

4 Mart 2016, İstanbul / Türkiye

Türk Keneşi Birinci Gençlik ve Spor Bakanları Toplantısı Türkiye, Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığının ev sahipliğinde 4 Mart 2016 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

Bakanlar ve Genel Sekreter, Türk Keneşi çatısı altında gençlik ve spor alanında gerçekleştirilen iş birliğinin ilk bakanlar toplantısında yaptıkları konuşmalarda, Eylül 2016'da Kırgızistan'ın ev sahipliğinde gerçekleştirilecek "İkinci Dünya Göçebe Oyunları"; "Türk Keneşi Üniversite Spor Oyunları" (Turkic Universiade); "Türk Keneşi Uluslararası Gençlik Kampı"; "Türk Keneşi Gençlik Festivali"; ve Gençlerle ilgili Sivil Toplum Örgütlerinin Türk Keneşi Gençlik ve Spor Bakanları toplantıları öncesinde düzenli olarak toplanmalarını teminen "Gençlik Konseyi" oluşturulması konularını ele almışlardır.

Bu çerçevede;

Taraflar Eylül 2016'da Kırgızistan'ın ev sahipliğinde gerçekleştirilecek İkinci Dünya Göçebe Oyunları'nın Yönetmeliği'ni onaylamıştır. Oyunlara üye ülke yetkililerimizin ve takımlarımızın güçlü bir şekilde katılmaları hususunda mutabakat sağlanmıştır.

Türk Keneşi Birinci Üniversite Spor Oyunları'nın (Turkic Universiade) 2018 yılında Azerbaycan'da düzenlenmesine karar verilmiştir. Oyunların Yönetmeliği taraflarca kabul edilmiştir.

Türk Keneşi İkinci Uluslararası Gençlik Kampı'nın 2016 yılında Türkiye'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilmesi, üye ülkelerden katılımın iki katına çıkartılması hususlarında mutabık kalınmıştır. Türk Keneşi Üçüncü Uluslararası Gençlik Kampı'nın 2017 yılında Kazakistan'ın ev sahipliğinde gerçekleştirilmesi öngörülmüştür.

Türk Keneşi Gençlik Festivali'nin Haziran 2016'da Azerbaycan'ın Gence kentinde düzenlenmesine karar verilmiştir.

Üye ülkelerin gençlik teşkilatlarının temsilcilerinden oluşturulacak bir Gençlik Konseyi oluşturulması, söz konusu Gençlik Konseyinin Türk Keneşi Gençlik ve Spor Bakanları toplantıları öncesinde düzenli olarak toplanarak bakanlara beklenti ve sorunlarını aktarmaları konularında mutabakat sağlanmıştır.

Türk Keneşi İkinci Gençlik ve Spor Bakanları Toplantısı'nın Mayıs 2017'de Azerbaycan'da gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

Toplantıda alınan kararları içeren tutanak, bakanlar ve Türk Keneşi Genel Sekreteri tarafından imzalanmıştır.

Türk Keneşi 2. Gençlik ve Spor Bakanları Toplantısı

13 Mayıs 2017, **Bakü / Azerbaycan**

Türk Keneşi İkinci Gençlik ve Spor Bakanları toplantısı Azerbaycan Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığının ev sahipliğinde 13 Mayıs 2017 tarihinde Bakü'de gerçekleştirilmiştir.

Bakanlar ve Genel Sekreter, Türk Keneşi çatısı altında gençlik ve spor alanında gerçekleştirilen İkinci Bakanlar Toplantısı'nda yaptıkları konuşmalarda, "Üçüncü Dünya Göçebe Oyunları"; "Türk Keneşi Üniversite Spor Oyunları" (Turkic Universiade); "Türk Keneşi Uluslararası Gençlik Kampları"; ve "Türk Keneşi Gençlik Festivali" faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ile "Türk Keneşi Gençlik Platformu"nun kurulması konularını ele almışlardır.

Bu çerçevede;

Taraflar üye ülke gençleri arasındaki iş birliğini ilerletmeyi ve Türk gençlik örgütlerini bir çatı altında bir araya getirmeyi hedefleyen Türk Keneşi Gençlik Platformu'nun kurucu belgesini (Regülasyon) onaylamışlardır. Belge bakanların ve heyet başkanlarının huzurunda imzalanmıştır.

2. ve 3. Türk Keneşi Gençlik Kamplarınının 10-16 Temmuz 2017 ve 13-19/22-28 Ağustos 2017 tarihlerinde sırasıyla Kazakistan'ın Burabay ve Türkiye'nin Antalya şehirlerinde düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. Kamplara üye ülke diasporalarından gençlerin de iştirak etmesinin önemi, bakanlarca vurgulanmıştır.

Eylül 2016 tarihinde Azerbaycan'ın Gence şehrinde gerçekleştirilen Türk Keneşi 1. Gençlik Festivali'nde elde edilen başarı üzerine 2. Gençlik Festivali'nin 2018'de Kırgızistan'ın ev sahipliğinde Issık Göl'de düzenlenmesi uygun bulunmuştur.

Türk Keneşi Birinci Üniversite Spor Oyunları'nın (Turkic Universiade) 20-25 Nisan 2018 tarihlerinde Bakü'de düzenlenmesine karar verilmiştir.

Benzer şekilde, Türk Keneşi Genç Liderler Forumu 2018 yılında Azerbaycan'ın ev sahipliğinde gerçekleştirilmesi, Forum'un rotasyon esasıyla düzenli olarak her yıl bir üye ülkede düzenlenmesi hususlarında mutabakata varılmıştır.

Türk Keneşi 3. Gençlik ve Spor Bakanları toplantısının 2017'de Kazakistan'ın ev sahipliğinde gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

Türk Konseyi 3. Gençlik ve Spordan Sorumlu Bakanlar Toplantısı

5 Aralık 2018, Astana / Kazakistan

Türk Konseyi 3. Gençlik ve Spordan Sorumlu Bakanlar Toplantısı, 5 Aralık 2018 tarihinde Türk Konseyi ile Kazakistan Sosyal Kalkınma Bakanlığı tarafından ortaklaşa olarak Astana'da gerçekleştirilmiştir.

Türk Konseyi 3. Gençlik ve Spor Toplantısı'nda, Türk Konseyinin gençlik ve spor alanında yürüttüğü proje ve etkinlikler, 2015 yılında başlayan gençlik ve spor iş birliği çalışmalarının somut sonuçlarının yanı sıra, Türk Konseyi Gençlik Platformu'nun operasyonel hâle getirilmesi ve 25-29 Kasım 2018 tarihleri arasında Azerbaycan'ın Nahçıvan kentinde ilki düzenlenen Türk Konseyi Genç Liderler Forumu'nun sonuçları hakkında bakanlara bilgi aktarmıştır.

Bakanlar, gençlik ve spor için geliştirilen politikalarda, gençliğin taşıdığı eğitsel, kültürel ve ekonomik değerlerin göz önünde bulundurulmasının önemini vurgulamışlar ve Türk Konseyinin gençlik alanında devam etmekte olan iş birliği çalışmalarının, Türk dili konuşan gençler arasındaki ilişkileri geliştirmek, taşıdıkları ortak değerler hakkındaki bilgilerini genişletmek ve radikal düşünce akımlarından etkilenmelerini önlemek için değerli bir mekanizma oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Bakanlar, Türk Konseyi bünyesinde oluşturulan ve Türk dili konuşan gençleri tek çatı altında bir araya getirmeyi hedefleyen Gençlik Platformu'nun kurulmasını büyük bir memnuniyetle karşılamışlar ve her türlü desteği vereceklerini beyan etmişlerdir. Gençlik Platformu'nun ilk Genel Kurulunun 2019 yılında Azerbaycan'da düzenlenmesi bakanlar tarafından kabul edilmiştir.

Taraflar ayrıca, Türk Konseyi Uluslararası Gençlik Kampının dördüncüsünün 2019 yazında Kazakistan'ın Zerendy kasabasında düzenlenmesine ve Uluslararası Gençlik Festivali'nin üçüncüsünün Türkiye'de üye ülkelerden ve diğer kardeş ülkelerden gençlerin katılımıyla gerçekleştirilmesine karar vermişlerdir. Bakanlar bu kamplara üye ülkelerin diasporalarından gençlerin katılımının da önemini vurgulamışlardır.

Taraflar, Çolpon-Ata'da düzenlenen Türk Konseyi 6. Zirvesi sırasında devlet başkanlarının Genç Liderler Forumlarının düzenli olarak yapılması yönündeki talimatları doğrultusunda ve Nahçıvan'da düzenlenen Türk Konseyi Genç Liderler Birinci Forumu'nun başarısına dayanarak, ikinci forumun 2019 ilkbaharında Kazakistan'ın Türkistan şehrinde düzenlenmesini kararlaştırmışlardır.

Sporun gençleri güçlendirmek için en önemli alanlardan biri olduğunu ve sportif faaliyetlerin gençlere dostluk ve huzur dolu bir ortam sağladığını vurgulayan bakanlar, Nisan 2018'de Bakü'de düzenlenen Birinci Türk Üniversite Spor Oyunları'nın (Türk Universiade) başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesini takdirle karşılamışlar ve bu doğrultuda İkinci Türk Üniversite Spor Oyunları'nın 2020'de Kazakistan'da düzenlenmesine karar vermişlerdir.

Taraflar, Çolpon-Ata'daki Türk Konseyi 6. Zirvesi'nde alınan karar üzerine, 2020 yılında Türkiye'de düzenlenecek olan Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları'nın organizasyonu hakkında görüş alışverişinde bulunmuşlardır. Bakanlar ayrıca Türk Konseyi Gençlik ve Spordan Sorumlu Bakanlarının Dördüncü Toplantısı'nın 2019 yılında Kırgızistan'da düzenlenmesi hususunda mutabık kalmışlardır.

Macaristan'ın Astana Büyükelçisi András Baranyi yaptığı konuşmada, Macaristan'ın Türk Konseyi ile ilişkilerine verdiği önemi vurgulamış ve Türk Konseyinin düzenlediği gençlik ve spor etkinliklerine katılmaya hazır olduklarını ifade etmiştir.

Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in 2019'u "Gençlik Yılı" ilan etme kararını vurgulayan Bakan Kaletayev, meslektaşlarını ve Genel Sekreteri, 23 Ocak 2019'da Astana'da düzenlenecek gençlik yılının açılış törenine davet etmiştir.

Türk Konseyi 4. Gençlik ve Spordan Sorumlu Bakanlar Toplantısı

29 Kasım 2019, **Bişkek / Kırgızistan**

Türk Konseyi 4. Gençlik ve Spordan Sorumlu Bakanlar Toplantısı 29 Kasım 2019 tarihinde Bişkek'te düzenlenmiştir. Bakanlar konuşmalarında, eğitim, kültürel ve ekonomik açıdan gençliğin taşıdığı değere dikkat çekerek, gençlik ve spor alanında geliştirilen politikaların önemini vurgulamışlardır. Bakanlar ayrıca, Türk Konseyi çatısı altında gençlere yönelik yürütülen program ve projelerin, Türk dili konuşan gençler arasındaki bağları güçlendirmenin, ortak yönleri hakkındaki bilgilerini artırmanın yanı sıra, radikal ideolojilerden etkilenmelerini engellemek için de değerli bir mekanizma oluşturduğunu ifade etmişlerdir.

Türk dili konuşan gençleri aynı çatı altında bir araya getirmek üzere başarılı bir inisiyatif olarak tesis edilen Türk Konseyi Gençlik Platformu'na verdikleri önemi ifade eden bakanlar, Platform'un faaliyetlerini de her zaman destekleyeceklerini dile getirmişlerdir. Dördüncü Türk Konseyi Uluslararası Gençlik Festivali ile birlikte Gençlik Platformunun İkinci Genel Kurulunun da 2020'de Kazakistan'da düzenlenmesi hususunda mutabık kalmışlardır. Taraflar, İkinci Genel Kurul toplantısını, üye ül-

kelerin gençlik STK'larından daha büyük bir katılımı ile gerçekleştirme yönündeki arzularını dile getirmişlerdir. Türk Konseyi Gençlik Kamplarında ve Festivallerinde Gençlik Platformu üyelerine öncelik verilmesini kararlaştıran taraflar, saygın Uluslararası Gençlik Forumları ile ortaklık yaparak, Platformun uluslararası görünürlüğünü artırma hususunda da mutabakat sağlamışlardır.

Budapeşte'de kurulan Türk Konseyi Avrupa Ofisi hakkında genel bilgi aktarılmıştır.

Çolpon-Ata'daki Türk Konseyi 6. Zirvesi'nde devlet başkanlarının, Genç Liderler Forumlarının düzenli olarak organize edilmesine ilişkin talimatlarına ve Nahçıvan ve Türkistan'daki Birinci ve İkinci Türk Konseyi Genç Liderler Forumlarının başarılı bir şekilde düzenlenmesine dayanarak taraflar, 2020 yılında Kırgızistan'ın Oş şehrinde Üçüncü Türk Konseyi Genç Liderler Forumu'nun düzenlenmesini kararlaştırmışlardır.

Taraflar ayrıca, Beşinci Uluslararası Gençlik Kampı'nın 2020 yazında Azerbaycan'da, üye ülkelerden ve diğer kardeş ülkelerden gelen gençlerin katılımıyla düzenlenmesini karara bağlamışlardır. Türk Konseyi Sekreteryasının önerisi üzerine, üye ülkeler ayrıca üye ülkelerin diasporalarından gençlerin de kamplara ve festivallere katılmasının önemini vurgulamışlardır.

Taraflar, Türk dili konuşan gençlerin bağlarını arttırmak ve birbirlerinin deneyimlerinden yararlanmak üzere, 2020'de Türkiye'de Üye ve Gözlemci Ülkeler Arasında Birinci Gençlik Değişim Programı düzenlemeyi kararlaştırmışlardır. Ayrıca, Türkiye'de 2020'de gönüllülükle ilgili bir eğitim programının düzenlenmesi ve üye ülkelerde düzenlenen uluslararası spor etkinliklerinden yararlanacak bir Türk Konseyi gönüllü havuzunun oluşturması karara bağlanmıştır.

5 Ekim 2019 tarihinde Bakü'de düzenlenen Türk Konseyi Zirvesi sırasında Türk Konseyi çerçevesinde düzenli olarak "Genç Girişimciler Forumu" düzenlenmesi ve ilk toplantısının 2020'de Özbekistan'da yapılmasına ilişkin tekliflere atıfla, Genel Sekreter Amreyev, üye devletlerin yetenekli ve iyi eğitilmiş gençlerinin girişimciliğe aktif katılımının sağlanmasının önemine değinmiştir. Bu önerinin önemine değinen taraflar, Forum'un üye ülkelerin genç iş insanlarına, ağlarını geliştirmeleri ve yeni iş fırsatları keşfetmeleri için önemli bir platform sağlayacağını belirtmişlerdir. Taraflar aktif olarak Forum'a yer alma hususunda mutabık kalmışlardır.

Bakanlar, Nisan 2018'de Bakü'de gerçekleştirilen Birinci Türk Üniversite Spor Oyunları'nın başarılı bir şekilde düzenlenmesini takdirle karşılayarak, gençleri güçlendirmek ve onları dost ve barışçıl bir çevreye sahip kılmak için sporu bir diğer önemli alan olarak vurgulamışlardır. Bakanlar, ülkelerinin 2020'de Kazakistan'da düzenlenecek İkinci Türk Üniversite Spor Oyunları'na katılmaya hazır olduğunu yinelemişlerdir.

Taraflar, Çolpon-Ata'daki Türk Konseyi 6. Zirvesi'nde alınan karara göre 2020 yılında Türkiye'de düzenlenecek Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları'nın (WNG) organizasyonunu ele almışlardır.

Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları'nın devam eden hazırlıkları hakkında bilgi verilmiştir. Taraflar, oyunlar sırasında Türk Konseyi Gençlik Platformu üyelerinden ve Türk Konseyi gönüllü grubundan yararlanılması konusunda mutabık kalmışlardır.

Macaristan'ın Almatı Başkonsolosu Ferenc Blaumann yaptığı konuşmada, ülkesinin Türk Konseyi ile ilişkilere önem verdiğinin altını çizerek, Türk Konseyi tarafından düzenlenen gençlik ve spor etkinliklerine katılmaya hazır olduklarını dile getirmiştir.

Türk Konseyi 5. Gençlik ve Spordan Sorumlu Bakanlar Toplantısı

20 Eylül 2021, **Taşkent / Özbekistan**

Türk Konseyi Gençlik ve Spordan Sorumlu Bakanlar 5. Toplantısı 20 Eylül 2021 tarihinde Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te gerçekleştirilmiştir.

Toplantıya Özbekistan Cumhuriyeti Gençlik İşleri Ajansı ev sahipliği yapmıştır. Türk Konseyi çerçevesinde Gençlik ve Spor alanında yürütülen son çalışma ve faaliyetler hakkında bakanları bilgilendiren Genel Sekreter Amreyev, Türk Konseyi devlet başkanlarının sırasıyla Ekim 2019'da Bakü'deki 7. Zirve'de ve Mart 2021'de gerçekleştirilen Gayriresmî Türkistan Zirvesi'nde yaptıkları açıklamalara atıfta bulunarak, devlet başkanlarının gençlik ve spor portföyüne gösterdiği ilginin altını çizmiştir. Genel Sekreter, pandemi döneminde Türk Konseyi'nin her iki alanda gerçekleştirdiği faaliyetleri katılımcılarla paylaşmıştır.

Bakanlar, gençlerin ülkeler için önemini vurgulayarak, eğitim, kültür ve ekonomik değerler göz önünde bulundurularak gençlerin rolünün güçlendirilmesi gerektiğini ifade edip spor alanında geliştirilen politikaların ehemmiyetine dikkat çekmişlerdir. Türk Konseyi kapsamında gençlere yönelik devam eden proje ve faaliyetlerin, Türk dili konuşan gençler arasındaki bağları geliştirmek ve ortak yönleri hakkındaki bilgilerini genişletmek için değerli araçlar olduğunu vurgulayan bakanlar, Konsey çerçevesinde devam eden iş birliğinin derinleştirilmesi için yapılacak yeni girişimlere tam destek verdiklerini ifade etmişlerdir.

Türk Konseyi 1.Genç Girişimciler Forumu'nun üye devletlerin yetenekli ve iyi eğitilmiş genç girişimcilerini bir araya getiren, iş bağlantılarını geliştirmelerine ve yeni iş fırsatlarını keşfetmelerine yardımcı olan değerli bir platform olarak önemini altını çizen bakanlar, Türk Konseyi 2. Genç Girişimciler Forumu'nun bağımsızlığının 100. yıl dönümü onuruna 2023 yılında, Türk Konseyi ülkelerinden geniş bir katılımı, Türkiye'de düzenlenmesine karar vermişlerdir. Ayrıca, Forum'un Türk dili konuşan genç girişimciler için istikrarlı bir ağ oluşturmak ve ortak girişimler geliştirme mekanizması olarak hizmet etmesine imkân sağlamak üzere iki yılda bir dönüşümlü olarak düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.

Türk Konseyinin gündemindeki gençlik ve spor alanında süren çalışmalarına desteklerini belirten bakanlar ayrıca Gençlik Platformu 2. Genel Kurulu ile 4. Uluslararası Gençlik Festivali'nin eş zamanlı olarak Kaza-

kistan'da, 5. Uluslararası Gençlik Kampı'nın Azerbaycan'da, 4. Genç Liderler Forumunun Özbekistan'da, Genç Gönüllülük Eğitim Programı'nın Türkiye'de, Türk Dili Konuşan Ülkeler Spor Gönüllüleri Zirvesi'nin Azerbaycan'da, 4. Dünya Göçebe Oyunları'nın Türkiye'de ve 2. Türk Üniversite Oyunları'nın 2022'de Kazakistan'da düzenlenmesi hususunda mutabık kalmışlardır.

Toplantıda ayrıca, Bakanlar ve Genel Sekreter tarafından, gençlik STK'ları ve gençlik bakanlıklarından görevliler için yasal ve kurumsal zemini oluşturacak olan "Türk Konseyi Çok Taraflı ve İkili Gençlik ve Gençlik Çalışanları Değişim Programlarına İlişkin İşbirliği Mutabakat Zaptı" imzalanmıştır. Taraflar, Mutabakat Zaptı'nın üye ve gözlemci ülkeler arasındaki gençlik konularında iş birliğinde yeni bir sayfa açacağını, Türk dili konuşan gençlerin çok taraflı etkileşimini artıracığını ve ilgili kurumlar arasında kurumsal uyumun geliştirilmesine yardımcı olacağını ifade etmişlerdir.

Bakanlar, imzalanan Mutabakat Zaptı uyarınca, Nisan 2022'de Türkiye'nin üç şehrinde (İstanbul, Bursa, Çanakkale) 1. Çok Taraflı Gençlik Değişim Programı'nın düzenlenmesini kararlaştırmışlardır.

Genel Sekreter Amreyev, Türkmenistan ve Gözlemci Devlet Macaristan dâhil olmak üzere Türk Dili Konuşan Ülkelerin Futbol Federasyonları/ Birlikleri arasında yeni başlayan iş birliği süreci hakkında bakanları bilgilendirmiştir. Federasyonlar arasında imzalanan Mutabakat Zaptı'na değinen Genel Sekreter, antrenörlük eğitimi, eğitim kampları düzenlenmesi, Türk Konseyi kupaları da dâhil olmak üzere dostluk maçları düzenlenmesi, hakem değişim programı ve hakem eğitimi, iyi yönetim, etkinlik yönetimi ve futbol konularında Federasyonlar arasında iş birliği yapılacağını vurgulamıştır.

Bakanlar toplantısının marjında Uluslararası Teqball Federasyonu, Macaristan tarafından başlatılan yeni spor disiplini Teqball'un sunumunu yapmıştır. Taraflar, 2022'de Macaristan'da 1. Türk Konseyi Teqball Turnuvası başlatma konusunda anlaşmışlardır.

Bakanlar ayrıca, Mart 2021'de Gayriresmî Türkistan Zirvesi'nde Türk Konseyi devlet başkanlarının ilgili kararına dayanarak Türk Dünyası Gençlik Başkenti Girişimi Yönetmeliği'ni kabul etmişlerdir. Girişimin, üye ülkelerde gençlik kavramına verilen önemi artırmaya yardımcı olacağına ve aynı zamanda ülkelerimizde çok daha fazla gençlik projesi ve faaliyeti düzenlemeye olanak sağlayacağına olan inançlarını ifade etmişlerdir. Taraflar, kabul edilen tüzüğe dayanarak, 2022'de Özbekistan'ın Türk Dünyası Gençlik Başkenti'nin ilk ev sahibi olması, bunu 2023'te Türkiye'nin izlemesi konusunda mutabık kalmışlardır.

Bakanlar, Türk Konseyi Gençlik ve Spordan Sorumlu Bakanlar 6. Toplantısının Türkiye'de düzenlenecek 4. Dünya Göçebe Oyunları münasebetiyle 2022 yılında Türkiye'de yapılması konusunda anlaşmışlardır.

Türk Devletleri Teşkilatı 6. Gençlik ve Spordan Sorumlu Bakanlar Toplantısı

30 Eylül 2022, **Bursa / Türkiye**

Türk Devletleri Teşkilatı Gençlik ve Spordan Sorumlu Bakanlar 6. Toplantısı, 4. Dünya Göçebe Oyunları kapsamında 30 Eylül 2022 tarihinde Bursa'da düzenlenmiştir.

Toplantıya Türkiye Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı ev sahipliği yapmıştır. TDT iş birliği çerçevesinde gençlik ve spor alanında yürütülen son gelişmeleri ve faaliyetleri bakanlarla paylaşan Genel Sekreter Amreyev, Türk dünyasının ilk Gençlik Başkenti olan Buhara'da düzenlenen Genç Liderler 4.Forumu'nun başarılı bir şekilde organize edildiğini vurgulamıştır.

Bakanlar ortak Türk gençliği ve spor gündemine olan bağlılıklarını yineleyerek ve TDT'nin bu yöndeki iş birliği çerçevesi doğrultusunda yapılan çalışmaların önemini vurgulamışlardır. Ortak projelerin Türk gençliğinin ve sporunun birliği üzerindeki büyük etkisinin altını çizen bakanlar, kardeş milletler arasındaki bağları güçlendiren değerli gelişmeleri desteklemek için dayanışma içinde olarak, devam eden iş birliğinin yeni girişimler ve yeni projelerin derinleştirilmesine tam desteklerini ifade etmişlerdir.

Bakanlar, Dünya Göçebe Oyunları'nın ortak Türk markasının güçlü etkisinin altını çizerek, 4'üncü Göçebe Oyunları'nın İznik'te başarılı ve görkemli bir organizasyonla düzenlenmesi vesilesiyle Türkiye'ye şükranlarını iletmişlerdir. Bakanlar, oyunların ülkelerimiz için birleştirici bir platform olarak önemini ve ortak kültür, tarih ve spor bilincini artırmanın yanı sıra ortak değerlerin gelecek nesillere aktarılmasındaki önemini vurgulamışlardır. Bakanlar, 4. DGO organizasyonunun hazırlık sürecinde TDT Sekretaryasının katkılarını da takdirle karşılamışlardır.

Bakanlar toplantısında alınan ortak karar ile İstanbul, 2023 Türk Dünyası Gençlik Başkenti olarak ilan edilmiştir. Ayrıca 100. yıl onuruna OTS 2. Genç Girişimciler Forumu'nun 2023 Haziran ayı başında İstanbul ve Bursa'da yapılması kararlaştırılmıştır. Şuşa'nın 2023 yılında Türk Dünyası Kültür Başkenti ilan edilmesi doğrultusunda, gençlik kampı etkinliklerini daha da zenginleştirmek için 5. Uluslararası Gençlik Kampı'nın 2023 baharında Şuşa'da yapılmasına karar verilmiştir. Toplantıda Genç-

lik Platformu 2. Genel Kurulu ve 4. Uluslararası Gençlik Festivali'nin bu yıl Kazakistan'da eş zamanlı olarak; Çok Taraflı Gençlik Değişim Programı'na ilişkin Mutabakat Zaptı hükümlerine göre 2. Gençlik Gönüllülüğü Eğitim Programı ve 2. Çok Taraflı Gençlik Değişim Programının sırasıyla Kırgızistan ve Azerbaycan'da düzenlenmesi konularında anlaşmışlardır.

Gençlik ve Spor İş Birliği Alanındaki Diğer Etkinlikler

Üye ülkelerin gençlerinin iletişimlerini güçlendirmek amacı ile Türk Konseyinin gençlere yönelik gençlik kampları, gençlik festivalleri, üniversite spor oyunları, Dünya Göçebe Oyunları gibi organizasyonları bulunmaktadır. 3 Eylül 2018 tarihinde “Gençlik ve Ulusal Sporlar” ana teması ile gerçekleşen Zirve'nin sonunda gençlik yapılanması kurulmasına karar verilmiştir. Gençlik Platformu, Genç Girişimciler Forumu, Genç Liderler Forumu, Uluslararası Gençlik Festivali, Uluslararası Gençlik Kampı, Çok Taraflı Gençlik Değişim Programı, Dünya Göçebe Oyunları, Türk Üniversite Spor Oyunları (Türk Universiade) bu kapsamda oluşturulan Türk Konseyine üye ülkelerin genç temsilcilerinin katılımlarıyla gerçekleşen bir programlardır. Bu programlarda Türk dünyası gençleri, gelecek beklentileri, hedefleri ve toplumsal sorunlar gibi konuları, uygun temalar altında buluştukları forumlarda tartışma imkânı bulmaktadırlar.

Genç Liderler Forumu

Gençliğin geleceğine ve gelişimine katkıda bulunmak, aynı tarih, kültür ve dili paylaşan gençler arasında sosyalleşmeyi teşvik etmek ve geleceğin liderlerine toplumsal sorunlar karşısında duyarlılık kazandırmak

amacıyla bir forum düzenlenmesi fikri, gençlik ve spor alanında iş birliğine ithaf edilmiş olan Türk Konseyi 6. Zirvesi'nde benimsenmiştir. Bu çerçevede, 13 Mayıs 2017'de Bakü'de düzenlenen Türk Konseyi Gençlik ve Spordan Sorumlu Bakanlar İkinci Toplantısı'nda "Türk Konseyi Genç Liderler Forumu" düzenlemesi kararı alınmıştır.

Türk Konseyi Genç Liderler Forumu, 25-29 Kasım 2018 tarihleri arasında Nahçıvan'da Türk Konseyi ve Azerbaycan Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından ortaklaşa düzenlenmiştir. 25-29 Kasım 2018 tarihleri arasında "Türk Konseyi Genç Liderler Forumu'nun ilki üye ülkelerden gelen genç temsilcilerinin katılımıyla Nahçıvan'da gerçekleştirilmiştir. İki gün boyunca, ilgili devlet kurumları, üye devletlerin ulusal gençlik konseyleri, gençlik örgütleri temsilcileri ve Türk Konseyi Türk Üniversiteler Birliği Öğrenci Konseyi üyelerinden oluşan 50 katılımcı, yuvarlak masa toplantılarında interaktif yöntemle görüş alışverişinde bulunmuştur. Oturumlarda, Türk Konseyi çatısı altındaki gençlik iş birliğini güçlendirmenin yolları, üye devletlerde yaşayan gençlerin beklentileri, Türk Konseyinin mevcut ve gelecekteki faaliyetlerine ilişkin öneriler ile bunların gelişim perspektiflerini içeren tartışma ve değerlendirmelere yer verilmiştir. 1.Genç Liderler Forumu'nun en önemli çıktılarında biri de Türk coğrafyası gençlerinin, kendi karar mekanizmalarını oluşturabilecekleri Türk Konseyi Gençlik Platformu'nun kurulması olmuştur.

23 Nisan 2019 tarihinde Türk Konseyi İkinci Genç Liderler Forumu ve Türk Dünyası Gençlik Kültür ve Sanat Festivali, Türkistan/Kazakistan'da gerçekleştirilmiştir. Bu forum çerçevesinde gençlik iş birliğini güçlendirmenin yolları, üye devletlerde yaşayan gençliğin beklentileri, Türk Konseyinin mevcut ve gelecekteki faaliyetlerine ilişkin öneriler ve

bunların gelişim perspektifleri üzerinde durulmuştur. Gençlik Platformu'nun şekillendirilmesine dair kararlar bu forumda ele alınmıştır.

Türk Konseyi 3. Genç Liderler Forumu, 30 Ağustos-2 Eylül tarihleri arasında Türk Konseyi ve Kırgız Cumhuriyeti Gençlik İşleri, Beden Eğitimi ve Spor Devlet Ajansı tarafından Türk Konseyi üye ülkelerinden yaklaşık 100 gencin katılımıyla Kırgızistan'ın Oş kentinde düzenlenmiştir. Forum, Türk Konseyi kapsamında gençlik alanında iş birliğini güçlendirmenin yolları, üye devletlerde yaşayan gençlerin beklentileri, Türk Konseyinin mevcut ve gelecekteki gençlik ve spor faaliyetlerine ilişkin öneriler ve kalkınma perspektiflerinin ele alındığı oturumlarla devam etmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı 4. Genç Liderler Forumu, 03-04 Haziran 2022 tarihlerinde Özbekistan Cumhuriyeti Gençlik İşleri Ajansı, Buhara Bölgesel İdaresi ve Türk Devletleri Teşkilatı tarafından Özbekistan'ın Buhara şehrinde gerçekleştirilmiştir. Forum kapsamında üye ve gözlemci ülkelerden 200'den fazla genç lider, Türk Dünyası'nın İlk Gençlik Başkenti ilan edilen tarihî Buhara kentinde bir araya gelmiştir. Forum, gençlerin yanı sıra, devlet kurumları, bakanlıklar, gençlik politikasından sorumlu ajanslardan yetkilileri, çeşitli alanlarda başarılı genç liderleri, Gençlik STK'larının başkanlarını, önde gelen iş insanlarını, gazetecileri, bloggerları, sanatçı ve sporcuları buluşturmuştur.

Açılış oturumunu “İş Dünyası -Girişimcilik” ve Medya, “Sanat, Kültür ve Spor”; ve “Bilim ve Eğitim” başlıklarında eğitim seminerleri izlemiştir. Bu çerçevede, genç liderler her alanda başarı hikâyeleri olan panelistler ile bir araya gelerek verimli tartışmalar gerçekleştirme fırsatı bulmuşlardır. Bu vesileyle Baykar Holding Teknoloji Lideri ve T3 Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı, dünyaca ünlü Bayraktar ve Akıncı insansız hava araçlarını geliştiren Selçuk Bayraktar da panel kapsamında deneyimlerini paylaşmıştır.

Genç Girişimciler Forumu

Türk Konseyi Birinci Genç Girişimciler Forumu, Türk Konseyi Gençlik ve Spordan Sorumlu Bakanları 5. Toplantısı kapsamında 20-21 Eylül 2021 tarihlerinde Taşkent'te gerçekleştirilmiştir.

Forum, Özbekistan Cumhuriyeti Gençlik İşleri Ajansı, Yatırımlar ve Dış Ticaret Bakanlığı ile Türk Konseyi Sekretaryası tarafından düzenlenmiştir. Türk Konseyi Üye ve Gözlemci Devletlerinden yaklaşık 250 genç girişimciyi bir araya getiren etkinliğe, Türk Konseyi Gençlik ve Spordan sorumlu Bakanları 5. Toplantısı'na katılan Bakanlar ve heyetler de iştirak etmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı İkinci Genç Girişimciler Forumu ve Beşinci Genç Liderler Forumu, 3-6 Mayıs 2023 tarihlerinde, Türk Devletleri Teşkilatı üye ve gözlemci ülkeler Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan, Macaristan, KKTC'den gelen gençlerin katılımıyla toplam 97 kişinin katılımıyla İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Türk Keneşi Gençliği Ağ Oluşturma Paneli kapsamında blockchain (blok zinciri), ekogirişimcilik, dijital iletişim ve akıllı şehir teknolojileri konularında alanında uzman kişiler Ataköy Uluslararası Gençlik Merkezi'nde gençlerle buluşmuştur.

Uluslararası Gençlik Festivali

Uluslararası Gençlik Festivali, Türk Konseyi üyesi ülkelerin gençleri arasındaki iş birliğini ilerletmek, gençler arasında kültürel kaynaşma sağlamak, Türk Konseyi ülkelerinin ortak değerlerini tanıtmak ve ülkelerin gençlik politikaları konusunda bilgi paylaşımı gerçekleştirmek amacıyla hayata geçirilmiştir.

Türk Keneşi Birinci Gençlik Festivali, Azerbaycan Gençlik ve Spor Bakanlığının ev sahipliğinde 27-30 Eylül 2016 tarihlerinde Azerbaycan'ın Gence kentinde gerçekleştirmiştir. Türk Keneşi üye ülkelerinin yanı sıra Özbekistan ve Katar'dan 100'e yakın gencin iştirakiyle düzenlenen, ortak medeniyet, tarih ve kültür mirasına sahip ülkelerin gençlerini bir araya getiren, gençler ve toplumlar arasında dostluk ve kardeşlik bağlarını güçlendirmeyi hedefleyen Türk Keneşi Gençlik Festivali, üye ülkeler arasında rotasyon esasıyla sürdürülmektedir.

Azerbaycan, Türkiye, Kazakistan ve Kırgızistan arasında gençlik ve spor alanında başlatılan iş birliği çerçevesinde, Türk kültürünü, tarihini ve dilini geliştirmek amacıyla Türk Konseyi ve Kırgız Cumhuriyeti Gençlik Hizmetleri, Beden Eğitimi ve Spor Devlet Ajansı tarafından düzenlenen Türk Konseyi İkinci Uluslararası Gençlik Festivali, 10-14 Temmuz 2018 tarihleri arasında Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te gerçekleştirilmiştir.

Türk Konseyi 3. Uluslararası Gençlik Festivali 3-6 Aralık 2019 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenmiştir. Üye, gözlemci ve misafir ülkelerden 150 genci bir araya getiren Festival kapsamında, katılımcı ülkelerin gençlik politikaları ve gençlik alanında gerçekleştirdikleri çalışmalara ilişkin ulusal sunumlar yapılırken, katılımcı gençlik STK'ları arasında proje ve faaliyetlere yönelik tecrübe değişimi oturumları düzenlenmiştir.

Festival kapsamında gençlik projeleri, gençlerin sorunları ve gönüllülük konulu atölye çalışmaları, gençlik alanında ulusal politika ve faaliyetler ile heyet başkanlarının ülke sunumlarının yer alacağı oturumlar, gençlik merkezi ziyaretleri, ortak etkinlikler, gönüllülük faaliyetleri ve İstanbul'un tarihî ve kültürel yerlerine ziyaretler gerçekleştirilmiştir.

Uluslararası Gençlik Kampı

Uluslararası Gençlik Kampı'nın amacı, ortak medeniyet, tarih ve kültür mirasına sahip ülkelerin gençlerinin bir araya gelip kaynaşmalarını sağlamak, gençler ve toplumlar arasında dostluk ve kardeşlik bağlarını güçlendirmek, dünya ve toplum sorunlarına duyarlılığı arttırarak insanlığa ve topluma her yönüyle katkı sağlayabilen, kültürüne sahip çıkan yarıncın genç liderlerinin gelişimine katkıda bulunmak ve güçlü yarıncılar inşa etmek olarak belirlenmiştir.

19-25 Ağustos 2015 tarihleri arasında Türk dünyasından yaklaşık 200 gencin katılımıyla Trabzon Düzköy Gençlik Kampı'nda Türk Keneşi Uluslararası Gençlik Kampı'nın erkekler etabı ve 27 Ağustos – 2 Eylül 2015 tarihlerinde Samsun 19 Mayıs Gençlik Kampı'nda Türk dünyasından yaklaşık 100 gencin katılımıyla kızlar etabı gerçekleştirilmiştir.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi) ve Türkiye Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı, "Ortak Kültür, Ortak Gelecek ve Genç Liderler" teması çerçevesinde, Antalya'da, 13-19 Ağustos 2017 ve 22-28 Ağustos 2017 tarihleri arasında Türk Konseyi İkinci Uluslararası Gençlik Kampı faaliyetini gerçekleştirmiştir. Kampın erkekler etabına Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Özbekistan'dan 200'ün üzerinde genç iştirak etmiştir.

Türk Keneşi Uluslararası Gençlik Kampı, 11-16 Temmuz 2017 tarihleri arasında Kazakistan Cumhuriyeti Din İşleri ve Sivillik Toplum Bakanlığının ev sahipliğinde Kazakistan'ın Akmola eyaletinin Zerendi köyündeki kamp tesislerinde düzenlenmiştir. Kampta, tematik tartışmalar, eğitim programları, yerel geziler ile diğer kültürel ve spor etkinlikleri gerçekleştirilmiştir.

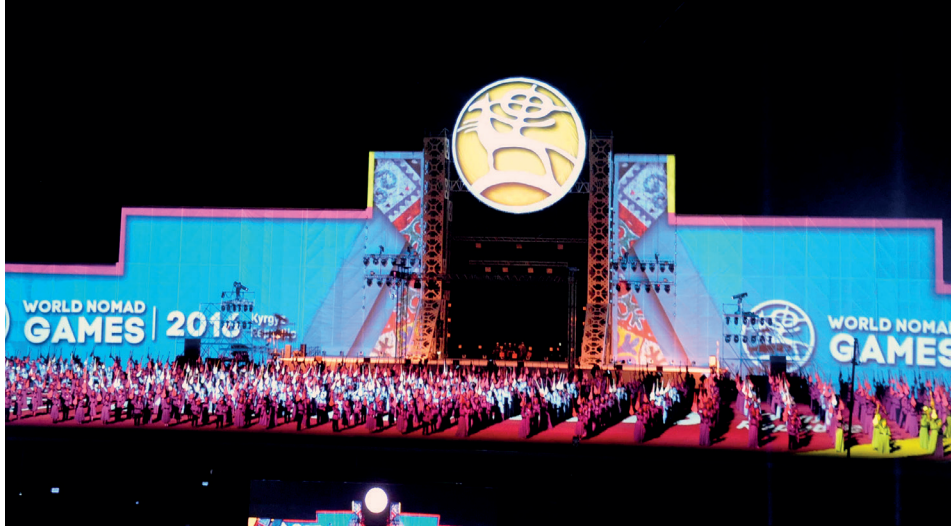
Dünya Göçebe Oyunları

Dünya Göçebe Oyunları, Orta Asya'daki geleneksel sporların ve Türk kültürünün yaşatılması amacıyla düzenlenen uluslararası yarışmadır. Dünya Göçebe Oyunları'nın temeli, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, Başbakanlık görevindeyken 2011'de Kırgızistan'a yaptığı resmî ziyaretle atılmıştır. Dünya Etnospor Konfederasyonunun ana paydaş olarak katkıda bulunduğu organizasyon; 2012'de Bişkek'te gerçekleşen 2. Türk Keneşi Zirvesi'nde Kırgızistan'ın önerisiyle ilk kez 2014'te gerçekleşmiştir.

8-14 Eylül 2014 tarihleri arasında ilk kez düzenlenen Dünya Göçebe Oyunları'na Kırgızistan, ev sahipliği etmiştir. Issık Gölü bölgesindeki Çolpon Ata kentinde gerçekleşen Dünya Göçebe Oyunları'na, başta Türkiye olmak üzere, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Afganistan, Altay, Moğolistan, Kore, Çin ve Rusya'dan 19 grup katılmıştır.

Türk Keneşi Devlet Başkanları Beşinci Zirvesi'nde alınan karar gereğince 3-8 Eylül 2016 tarihleri arasında Kırgızistan'ın ev sahipliğinde Çolpon Ata'da düzenlenen II. Dünya Göçebe Oyunları kapsamında hazırlanan Kültür Şöleni 4 Eylül 2016 tarihinde Kırçın Yaylası'nda gerçekleştirilmiştir. Ortak tarih ve kültür unsurlarımızı içeren şovların sahnelendiği şölene çok sayıda ülke ve uluslararası örgüt temsilcilerinin yanı sıra Kırgız halkı da yoğun bir katılım sergilemiştir. Kültür Şöleni kapsamında ayrıca, Türk Keneşinin uluslararası ortaklarından olan Uluslararası Spor Güvenliği Merkezi (ICSS) ile Dünya Etnospor Konfederasyonu arasında bir Mutabakat Zaptı imzalanmıştır.

3. Dünya Göçebe Oyunları, 2-8 Eylül 2018 tarihleri arasında Kırgızistan Issık Göl Bölgesi'ne bağlı Çolpon-Ata şehrinde yapılmıştır. Etkinlik kapsamında etno spor oyunları, etno kültürel etkinlikler ve bilimsel konferanslar düzenlenmiştir. Kırgızistan'ın kuzeyindeki Çolpon-Ata şehrindeki hipodrom, spor ve sağlık tesisi, Avrasya Oteli ve Kırçın Yaylası'nda gerçekleştirilen spor oyunlarına, kökbörü, mangala, kemik fırlatma, ok atışı, kartal ve şahinle avcılık, mas ve bilek güreşi gibi geleneksel 37 spor dalında, 74 ülkeden bin 986 sporcu katılmıştır.

Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları, 29 Eylül - 02 Ekim 2022 tarihleri arasında Bursa'nın İznik ilçesinde "Gelenekten Geleceğe Bir'iz!" sloganıyla düzenlenmiştir. Türkiye'de düzenlenen 4. Dünya Göçebe Oyunları'nda 13 branşta 102 ülkeden 3 binin üzerinde sporcu mücadele etmiştir. 4. Dünya Göçebe Oyunları'nda atlı oyunlardan ulusal güreşlere, okçuluktan gastronomiye, geleneksel sanatlardan sahne sanatlarına, çocuk oyun alanlarından etno pazara kadar farklı etkinlikler yapılmıştır.

4. Dünya Göçebe Oyunları İzmit'te başlıyor

BRANŞLAR

ATLI SPORLAR:
Kökbörü, Kökpar

GÜREŞ: Alış, Aşırtmalı Aba Güreşi, Kapışmalı Aba Güreşi, Yağlı Güreş, Pehlivan Güreşi, Kazak Güreşi, Şalvar Güreşi, Mas Güreşi

OKÇULUK:
Geleneksel Okçuluk, Uzun Mesafede Okçuluk, Atlı Okçuluk

Dünya Etnospor Konfederasyonu tarafından **bu yıl dördüncü kez düzenlenecek** Dünya Göçebe Oyunları, İzmit'te özel olarak hazırlanan alanda yapılacak

İlk Göçebe Oyunları, **2014'te Kırgızistan'ın Çolpon Ata kentinde Issık Kul Gölü kıyısında** 10 farklı etnospor türünü içeren yarışmalarla yapıldı

29 EYLÜL
2 EKİM
2022

4.
GÖÇEBE
OYUNLARI

İZMİT, BURSA

ÜLKE
102

BRANŞ
13

SPORCU
3.000+

"GELENEKTEN GELECEĞE BİR'İZ!"

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, İznik'te düzenlenen 4. Dünya Göçebe Oyunları Açılış Programı'na katıldı. Cumhurbaşkanı Erdoğan, programda, Tanrı Dağı'ndan getirilerek kendisine takdim edilen suyu İznik Gölü'ne aktarılmak üzere tay kazana döktü.

Türk Üniversiteler Birliği Spor Oyunları

I. Türk Üniversiteler Birliği Spor Oyunları 15-19 Mayıs 2017 tarihleri arasında Bişkek'te gerçekleştirilmiştir. I. Türk Üniversiteler Birliği (TÜRKÜNİB) Spor Oyunları, Türk dünyasını birleştirme, birlik ve beraberliğini güçlendirme amacıyla oyunların ev sahibi ve TÜRKÜNİB Dönem Başkanı Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesinde (KTMÜ) gerçekleştirilmiştir. Türk Keneşi üyesi Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye üniversitelerinden 235 sporcunun katıldığı I. Türk Üniversiteler Birliği Spor Oyunları'nda sporcular güreş, mini futbol, streetball, voleybol ve ağaç güreşi branşlarındaki müsabakalarda yarışmıştır.

Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yıl dönümü münasebetiyle 11-13 Ekim 2023 tarihlerinde Türk Devlet Teşkilatı-Türk Dünyası Üniversiteleri Geleneksel Spor Oyunları, Türk dünyası üniversitelerinden 250'den fazla sporcu öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

2.7. Enformasyon ve Medya Alanında İş Birliği

Türk Devletleri Teşkilatı, enformasyon ve medya alanında Türk devletleri arasında kapsamlı iş birliğine önem vermektedir. Teşkilat bünyesinde üye ülkelerin bir araya gelerek iş birliğini güçlendirmesi amacıyla düzenli konferans ve toplantılar düzenlenmektedir. Türk Devletleri Teşkilatı Medya ve Enformasyondan Sorumlu Bakanlar Toplantıları, bu

toplantıların en önemlilerinden olmakla birlikte üye ülkelerin medya ve enformasyon alanındaki iş birliğini geliştirme hedefine sahiptir.

Medya ve Enformasyondan Sorumlu Bakanlar Toplantılarının ilki 18 Ağustos 2015 tarihinde Astana’da, ikincisi 7 Mayıs 2019 tarihinde Bakü’de, üçüncüsü 9-10 Nisan 2021 tarihlerinde yine Bakü’de düzenlenmiştir. Dördüncü toplantı 13-15 Mayıs 2022 tarihleri arasında İstanbul’da Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının ev sahipliğinde, beşinci toplantı ise 17 Ekim 2023 tarihinde Bişkek’te düzenlenmiştir.

Birinci Enformasyon ve Medyadan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Memurları Toplantısı

18 Ağustos 2015, Astana/Kazakistan

18 Ağustos 2015 tarihinde Astana’da gerçekleşen ilk Enformasyon ve Medyadan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Memurları Birinci Toplantısı sonrasında Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı Ali Hasanov, Kazakistan Cumhuriyeti Yatırım ve Kalkınma Bakanı Asset İssekeşev, Kırgız Cumhuriyeti Kültür, Enformasyon ve Turizm Bakanı Altynbek Maksutov ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Genel Müdürü Şenol Göka tarafından söz konusu alanda Türk Konseyi bünyesinde iş birliğini geliştirmek üzere “Enformasyon ve Medya alanında Türk Dili Konuşan ülkeler İşbirliği Konseyi Ortak İşbirliği Protokolü” imzalanmıştır.

Türk Devletleri Teşkilatı Medya ve Enformasyondan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Yetkililer 1. Toplantısı

Taraflar, imza töreni esnasında “Uluslararası Türk Haber Kanalı (ITNC) kurulmasına ilişkin Kavram Kâğıdı’nı onaylamış ve ilgili yetkililerin, Türk Devletleri Teşkilatı devlet başkanlarının 2014 Bodrum Türk Konseyi Zirvesi’nde verdikleri talimatlar doğrultusunda son bir sene içinde sarf ettikleri çabaları takdir etmişlerdir. Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Büyükelçi Ramil Hasanov ve delegasyon başkanları ayrıca “Türk Devletleri Teşkilatı Ulusal Televizyon Kanalları arasında İşbirliği Protokolü’nün ve “Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeler Haber Ajansları arasında Mutabakat Zaptı”nın imzalanmasını memnuniyetle karşılamışlardır.

İkinci Enformasyon ve Medyadan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Memurları Toplantısı

7 Mayıs 2019, Bakü/Azerbaycan

Türk Konseyi Genel Sekreteri Baghdad Amreyev’in moderatörlüğünü yaptığı Türk Devletleri Teşkilatı Medya ve Enformasyondan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Yetkililer 2. Toplantısı’nın ev sahipliğini Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı’nın Kamu ve Siyasi İşlerden Sorumlu Yardımcısı ve Daire Başkanı Ali Hasanov yapmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Baş Danışmanı ve TRT Yönetim Kurulu Üyesi Mustafa Akış, Kazakistan Cumhuriyeti Enformasyon ve Sosyal Kalkınma Bakan Yardımcısı Marat Azilhanov ve Kırgız Cumhuriyeti Kültür, Enformasyon ve Turizm Bakanlığı Bilgi ve Kitle İletişim Daire Başkanlığı Direktörü Baktygul Noruzbaeva toplantıya katılan heyetlere başkanlık etmişlerdir.

Türk Devletleri Teşkilatı Medya ve Enformasyondan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Yetkililer 2. Toplantısı

Toplantıya ayrıca, Azerbaycan Cumhuriyeti Ulusal Televizyon ve Radyo Konseyi Başkanı Nushiravan Maharramov, “Azertac” Haber Ajansı Yönetim Kurulu Başkanı Aslan Aslanov, Azerbaycan Cumhuriyeti Kamu Televizyonu ve Radyo Yayıncılığı Şirketi Genel Yayın Yönetmeni Balakishi Kasumov, Kazak TV Direktörü Maya Bekbayeva, “Qazaqstan TV” Direktörü Bay Erkin Mukhamedzhanov ve Kırgız Cumhuriyeti Ulusal Haber Ajansı Khaba’ın Direktörü Kubanichbek Taabaldiyev de katılmıştır.

Taraflar, geleneksel spor da dâhil olmak üzere haberler, kısa filmler, kültürel, tarihî ve spor programları gibi kararlaştırılmış kategorilerde programlar ve video materyalleri (MP4, HD, M2P, AVI, vb. formatlarda) indirebilecekleri bir Ortak FTP Havuzu kurulması hususunda mutabık kalmışlardır.

Taraflar, 3 Eylül 2018 tarihinde Cholpon-Ata’da düzenlenen Türk Konseyi 6. Zirvesi’nde “Türk Dünyası’nın 100 Üstün Figürü” ve “Türk Dünyası’nda Kutsal Yerler” gibi kültür alanındaki projelerin geliştirilmesine ilişkin cumhurbaşkanları tarafından verilen talimatlar hakkında Sekreteryanın verdiği bilgi üzerine, Sekreteryaya ve konuyla ilgili Kavram Kâğıdını hazırlayan Türk Akademisi ile belgeseller, kısa filmler ve videolar üretmek için yakın bir iş birliği içinde çalışmaya karar vermişlerdir.

Her yıl düzenlenen TRT World Forumu’na benzer şekilde, TRT Avaz, bu yılın Ekim ayında Türk Konseyini hayata geçiren Nahçıvan Anlaşması’nın 10. yıl dönümü vesilesiyle Türk dünyasına özel bir uluslararası forum düzenleyecektir. Toplantının önemli sonuçlarından biri de kamu televizyon kanalları arasında etkin iş birliğini sağlayarak teknik sorunları düzenlemek amacıyla Türk Konseyi Üyesi Ülkelerinin Kamu Yayın Kurumları Arasında İşbirliği Protokolü’nün imzalanması olmuştur.

Üçüncü Enformasyon ve Medyadan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Memurları Toplantısı

10 Nisan 2021, Bakü/Azerbaycan

Türk Konseyi Medya ve Enformasyondan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Yetkililer 3. Toplantısı, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Cumhurbaşkanlığı İdaresi Dış Politika İşleri Daire Başkanı Hikmet Hacıyev’in ev sahipliğinde 10 Nisan 2021 tarihinde Bakü’de düzenlenmiştir.

Türk Konseyi Genel Sekreteri Baghdad Amreyev’in moderatörlüğünü yaptığı toplantıya Kırgız Cumhuriyeti Kültür, Enformasyon, Spor ve

Gençlik Politikası Bakanı Kairat İmanaliev Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun, Özbekistan Cumhurbaşkanlığı İdaresi Bilgi ve Kitle İletişim Ajansı Başkanı Asadjon Khodjaev, Kazakistan Cumhuriyeti Bilgi ve Sosyal Kalkınma Bakan Yardımcısı Askhat Oralov ve Macaristan Güvenlik Politikası Devlet Bakanı Peter Sztaray iştirak etmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı Medya ve Enformasyondan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Yetkililer 3. Toplantısı

Ayrıca, oluşturulmuş Ortak FTP Havuzu'nun potansiyelinin en üst düzeye çıkarılması, üye devletlerin ortak tarihi ve kültürü hakkında video filmlerin, dizilerin, video materyallerinin ortak üretiminin artırılması ve medya uzmanları için değişim programları ve eğitim kursları düzenlenmesi konularında da mutabık kalınmıştır. Toplantıda taraflar, Uluslararası Türk Haber Kanalının kurulması, resmî haber ajansları arasındaki iş birliğinin yoğunlaştırılması ve üye devletlerin ulusal TV kanalları arasındaki iş birliğinin derinleştirilmesinin gereğini vurgulamışlardır.

Dördüncü Enformasyon ve Medyadan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Memurları Toplantısı

13-15 Mayıs 2022, İstanbul/Türkiye

13-15 Mayıs 2022 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleşen ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın video mesaj ile katılımcılara hitap ettiği 4. Toplantı'ya, Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Baghdad Amreyev, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Prof. Dr. Fahrettin Altun, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in Dışişlerinden Sorumlu Yar-

dümcüsü Hikmet Hacıyev katılmıştır. Toplantıya ayrıca Kazakistan Enformasyon ve Toplumsal Kalkınma Bakanı Askar Umarov, Macaristan Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı Güvenlik Politikasından Sorumlu Bakan Yardımcısı Peter Sztaray, Özbekistan Cumhurbaşkanlığı Bilgi ve Kitle İletişim Ajansı Başkanı Asadjon Khojayev, Kırgızistan Kültür Enformasyon, Spor ve Gençlik Politikası Bakanlığı Enformasyon Politikası Müdürü Salkyn Sarnogoyeva, Türkmenistan'ın Ankara Büyükelçisi Ishankuli Amanlyev heyetleriyle birlikte iştirak etmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı Medya ve Enformasyondan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Yetkililer 4. Toplantısı

*Konuşma
Videosu:*

Programda resmî heyetlerin yanı sıra Türk dünyasından medya ve iletişim kurumlarının yöneticileri, uzmanlar, sanatçılar, sosyal medya fenomenleri, akademisyenler ve iletişim fakültesi öğrencileri katılmıştır.

Toplantının birinci gününde Medya ve Enformasyon Alanında İş Birliği Çalışma Grubu 9. Toplantısı düzenlenmiştir. İkinci gün Medya ve Enformasyondan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Yetkililer 4. Toplantısı düzenlenmiştir. Ayrıca ikinci günün akşamı Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Prof. Dr. Fahrettin Altun'un ev sahipliğinde gala yemeği düzenlenmiştir. Etkinliğin son gününde ise Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığınca tüm katılımcılara yönelik bir sosyal program tertip edilmiştir.

Toplantıların gündeminde üye ülkelerin medya ve enformasyon alanında iş birliğini güçlendirmeye yönelik;

- “2021-2022 Eylem Planı”nın değerlendirilmesi,
- Ulusal Kanallar arasındaki FTP Havuzu’nun potansiyelinin artırılması,
- Üye ülke tarih ve kültürlerine yönelik video materyallerin çeşitlendirilmesi,
- Haber ajansları arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi,
- Türk dünyasını bir araya getirecek Uluslararası Medya Forumlarının geleneksel hâle getirilmesi,
- Medya çalışanlarına yönelik değişim ve eğitim programları düzenlenmesi gibi hususlar yer almıştır.

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Basın ve Yayın Dairesi Başkanı, TRT Yönetim Kurulu Üyesi Doç. Dr. Oğuz Göksu, Uluslararası Türk Akademisi Başkanı ve Kazakistan Ulusal Gazetesi “Egemen Kazakistan” Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Darhan Kıdırali, Bakü Devlet Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı Doç. Dr. Vugar Aliyev, Özbekistan Ulusal Haber Ajansı (UzA) Genel Müdür Yardımcısı Sobir Shukurov, Kırgızistan Enformasyon Politikası Dairesi Başkanı Salkyn Sarnogoyeva ve NTV Dış İlişkiler ve Dış Haber Koordinatörü Ahmet Yeşiltepe “Hakikat Ötesi Çağda Dezenformasyonla Mücadele” konulu panele katılarak konuşmalar yapmıştır.

Program kapsamında “Türk Dünyasında Kamu Diplomasisinin Yükselen Gücü: Dizi-Film Sektörü”, “Türk Dünyasının Dijital Geleceği: Metaverse”, “Türk Dünyasının Ortak Gelecek Vizyon Işığında Yayıncılıkta İş Birliği Olanakları” başlıklı paneller de düzenlenmiştir. Dijital teknolojiyle donatılmış stant ve fuaye alanında ise katılımcılara, üye ve gözlemci üye ülkelerin medya ve iletişim kurumlarının faaliyetleri hakkında bilgiler sunulmuştur.

Beşinci Enformasyon ve Medyadan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Memurları Toplantısı

17 Ekim 2023, **Bişkek/Kırgızistan**

Türk Devletleri Teşkilatı Medya ve Enformasyondan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Yetkililer 5. Toplantısı Kırgızistan’da 17 Ekim 2023 tarihinde, Kırgızistan Kültür, Enformasyon, Spor ve Gençlik Politikası Bakanı Altınbek Maksutov’un ev sahipliğinde düzenlenmiştir.

Katılımcılar, ülkelerinin medya ve enformasyon alanındaki uygulamaları hakkında görüş alışverişinde bulunarak, Türk Devletleri Teşkilatı çerçevesinde medya ve enformasyon alanındaki iş birliğinin güçlendirilmesi ve geliştirilmesinin önemini vurgulamışlardır.

Özbek tarafının girişimiyle taraflar, Türk Devletleri Teşkilatı Medya ve Enformasyondan Sorumlu Bakanlar ve Üst Düzey Yetkililer 6. Toplantısı'nın Özbekistan Cumhuriyeti'nde düzenlenmesini kararlaştırmışlardır.

Türk Konseyi Medya Forumu

22-24 Ekim 2021, İstanbul/Türkiye

Türk Konseyi Medya Forumu “Köklü Geçmiş, Güçlü Gelecek” temasıyla 22-24 Ekim 2021 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, foruma görüntülü mesajla hitap ederek, medya ve iletişim alanında bağımsızlık kazanmanın önemini altını çizmiş, Türk dünyasını bu konuda tecrübe paylaşımı, güç birliği ve mevcut potansiyeli en etkin şekilde kullanmanın yollarını arayarak inisiyatif almaya çağırıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan, sosyal medya kanallarındaki yanlış bilgilendirme sorununa da değinerek, denetimsizliğin hem demokrasiyi hem de toplumsal barışı tehdit ettiğine dikkat çekmiştir.

Forum'da konuşma yapan İletişim Başkanı Prof. Dr. Fahrettin Altun da "Karşımızda, toplumları sömürüye açık hâle getirmeye çalışan bir yalan endüstrisi bulunuyor. Yalan endüstrisiyle, dezenformasyonla mücadeleyi, ulusal güvenlik stratejimizin bir parçası olarak görüyor ve tüm adımlarımızı bu perspektifle atıyoruz" dedi. Altun, Türk dünyasına çağrıda bulunarak, hem içeride hem dışarıda "hakikat mücadelesi" verdiklerini belirtmiş, "Özellikle bazı yabancı devletlerin fonladığı kuruluşları ve ülkelerimizdeki uzantılarını işaret ediyorum. Bu modern Truva atlarına karşı teyakkuzda olmak zorundayız" demiştir.

*Cumhurbaşkanı Recep Tayyip
Erdoğan'ın Video Mesajı*

Türk Konseyi Medya Forumu

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun

Türk Dünyası Köşe Yazarları Sempozyumu

27 Nisan 2023, İstanbul/Türkiye

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının ev sahipliğinde İstanbul'da 27 Nisan 2023 tarihinde Türk Dünyası Köşe Yazarları Sempozyumu düzenlenmiştir.

Sempozyumda internet ortamında yanlış ve yanıltıcı bilgilerin yayılmasının önlenmesi ve bunlarla mücadele edilmesi, sosyal ağların insanlar üzerindeki etkisinin azaltılması ve Türk dilinin Türki halklar arasında geniş çapta yaygınlaştırılması konuları ana başlıklar arasında yer almıştır.

Sempozyumun konuşmacıları, sosyal ağın artık dünyada daha da geliştiğini, insanların bu ağı her alanda kullanabildiğini, bu nedenle sosyal ağda farklı durumların ve yanlış bilgilerin yayıldığını, etkinliğe katılan ülkelerin hükümetlerinin de bu sistemin yasal olarak güçlendirilmesi için yeni tedbirler almalarının önemli olduğunu kaydetmişlerdir.

Ayrıca etkinliğin katılımcıları, medyanın uluslararası alandaki rolü ve Türk Devletleri Teşkilatının gelecekteki önemine ilişkin birçok konuyu masaya yatırmışlardır.

Türk Dünyası Köşe Yazarları Sempozyumu

Türk Dünyası Köşe Yazarları Sempozyumu

Türk Dünyası Köşe Yazarları Sempozyumu

2.8. Bilişim ve İletişim Teknolojileri Alanında İş Birliği

Türk Devletleri Teşkilatı, bilişim ve iletişim teknolojileri alanında iş birliğine yönelik çeşitli toplantılar gerçekleştirmiştir. Türk Devletleri Teşkilatı bilgi ve iletişim teknolojileri bakanlarının katılımıyla gerçekleştirilen bu toplantılarda bilişim ve iletişim teknolojileri alanında iş birliği hususunda alınan kararlar mutabakat zaptıyla imza altına alınmıştır.

Birinci Türk Devletleri Teşkilatı Bilgi ve İletişim Teknolojileri Bakanları Toplantısı

29 Kasım 2016, Bakü/Azerbaycan

Türk Devletleri Teşkilatı Bilgi ve İletişim Teknolojileri Bakanları 1. Toplantısı, Azerbaycan Cumhuriyeti Bilgi ve İletişim Teknolojileri Bakanı Ramin Guluzade'nin ev sahipliğinde, '22. Bakütel Uluslararası İletişim ve Bilişim Teknolojileri Sergi ve Konferansı' çerçevesinde 29 Kasım 2016 tarihinde Bakü'de düzenlenmiştir. Toplantı evvelinde Bakan Guluzade, Türk Devletleri Teşkilatı Bilgi ve İletişim Teknolojileri Bakanları 1. Toplantısı'na ve 22. Bakütel Uluslararası İletişim ve Bilişim Teknolojileri Sergi ve Konferansı'na katılan bakanlar onuruna bir öğle yemeği vermiştir. Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Ahmet Arslan, Kırgız Cumhuriyeti Bilgi Teknolojileri ve İletişim Bakanı Bakyt Sharshembiev, Kazakistan Cumhuriyeti Bilgi ve İletişim

Bakan Yardımcısı Alan Azhibayev'in iştirak ettiği toplantı, Türk Keneşi Genel Sekreteri Büyükelçi Ramil Hasanov moderatörlüğünde gerçekleştirilmiştir.

Genel Sekreter Hasanov konuşmasında örnekler vererek ve istatistiki veriler sağlayarak BİT`in önemine değinmiş ve bu alanda hızlı bir girişime ve iş birliğinin güçlendirilmesine ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını da içeren tüm paydaşların kalkınma, yoksulluğun ortadan kaldırılması, eğitim ve sağlık gibi diğer alanlar üzerinde BİT`in orantısal etkisini dikkate alarak ilgili projelerde yer almaları gerektiğini bildirmiştir. Genel Sekreter Hasanov ayrıca, Türk Keneşi`nin, BİT alanında üye devletlerin kısa ve uzun vadeli hedeflerinin gerçekleştirilmesi için mükemmel bir platforma hizmet edebileceğinin altını çizmiştir. Toplantı sırasında bakanlar, bilgi ve iletişim teknolojileri alanında iş birliğinin geliştirilmesine yönelik konuları görüşmüşler ve ayrıca siber güvenlik, e-devlet, TASIM projesi ve fiber altyapı ve uydu servislerinin geliştirilmesi olmak üzere 4 alt grubun kurulması hususunda mutabık kalmışlardır. Toplantıda bakanlar aynı zamanda Türk Keneşi Bilgi ve İletişim Teknolojileri Çalışma Grubu İçtüzüğü'nü onaylayarak, Bilgi ve İletişim Teknolojileri Bakanları 1. Toplantısı raporunu ka-

bul etmişlerdir. Toplantının sonunda, Azerpost LLC ve Türk Post (PTT) arasında Mutabakat Zaptı imza töreni bakanlar huzurunda gerçekleştirilmiştir.

İkinci Türk Devletleri Teşkilatı Bilgi ve İletişim Teknolojileri Bakanları Toplantısı

9 Kasım 2017, İstanbul/Türkiye

Türk Devletleri Teşkilatı Bilgi ve İletişim Teknolojilerinden (BIT) Sorumlu Bakanlarının 2. Toplantısı 9 Kasım 2017 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Türk Konseyi Genel Sekreteri Büyükelçi Ramil Hasanov tarafından açılışı yapılan toplantıda, Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Ahmet Arslan, Azerbaycan Cumhuriyeti Ulaştırma, İletişim ve Yüksek Teknolojiler Bakanı Ramin Guluzade, Kırgız Cumhuriyeti Bilişim Teknolojileri ve İletişim Komisyonu Bakan Yardımcısı Abdysamat Sağlambayev ve Kazakistan Cumhuriyeti BİT Bakanlığı Bünyesindeki Haberleşme, Bilişim ve Geniş Medya Kamu Kontrol Komitesi Başkan Vekili Vitaliy Yaroshenko birer konuşma yapmışlardır.

Üye devletler, BİT`in önemini vurgulayarak, gündelik hayatta ekonomiden güvenliğe kadar her alanda kapsadığı role dikkat çekmişlerdir. Taraflar, dört alt çalışma grubunda görüşülen çeşitli konulara da temas etmişlerdir. Yapılan genel görüşmelerde Genel Sekreter Hasanov, siber güvenlik konusu ile üye devletlerin bu konuda karşılaştığı tehditlere değinmiştir. Genel Sekreter Hasanov ayrıca, siber güvenlik piyasasının 2015 yılında 75 milyar dolara ulaştığını ve 2020 yılında 170 milyar doları

bulmasının beklendiğini bildirmiş ve siber güvenliğin NATO`nun yeni stratejik konseptine yeni çatışma alanı olarak dâhil edildiğini belirtmiştir.

Bakanlar, dört alt çalışma grubu aracılığıyla iş birliğinin geliştirilmesinin önemini de vurgulamışlardır. 3. Bakanlar Toplantısı'nın yer ve tarihinin belirlenmesine ilişkin olarak, Kazakistan`ın bu konu hakkında Sekreteryaya diplomatik kanallar aracılığıyla bilgi vermesi hususunda mutabık kalınmıştır. Görüşmelerin tamamlanmasını takiben İkinci Bakanlar Toplantısı'nın mutabık kalınan Toplantı Zaptı Genel Sekreter Hasanov tarafından imzalanmıştır.

Üçüncü Türk Devletleri Teşkilatı Bilgi ve İletişim Teknolojileri Bakanları Toplantısı

31 Ocak 2019, **Almatı/Kazakistan**

Türk Konseyi Bilgi ve İletişim Teknolojilerinden (BİT) Sorumlu Bakanlar 3. Toplantısı 31 Ocak 2019 tarihinde Kazakistan`ın Almatı kentinde gerçekleştirilmiştir. Kazakistan Cumhuriyeti Enformasyon ve Haberleşme Bakanı Dauren Abayev ile Türk Konseyi Genel Sekreteri Baghdad Amreyev`in ev sahipliği yaptığı Bakanlar toplantısına, Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Mehmet Cahit Turhan, Kırgız Cumhuriyeti Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Komitesi Başkanı Bakıt Sharshembiyev, Azerbaycan Cumhuriyeti Ulaştırma, Haberleşme ve Yüksek Teknolojiler Bakan Yardımcısı Elmir Velizade ve Macaristan Bilgi - İletişim, Yenilik ve Teknoloji Devlet Sekreteri Yardımcısı Dr. Károly Balázs Solmar katılmıştır.

Genel Sekreter Baghdad Amreyev yaptığı konuşmada, bilgi ve iletişim teknolojilerinin üye ülkelerin sosyo-ekonomik gelişiminde oynadığı önemli rolü vurgulamıştır. Türk Konseyi Sekreteriyasının Çalışma Grubu toplantıları aracılığıyla, üye ülkeler arasında siber güvenlik, TASIM projesi ve fiber altyapı, uydu hizmetleri ve e-devlet ile ilgili temel konularda iş birliğine yönelik ortak projeler üzerinde durduğunu belirtmiştir. Özellikle, 3 Eylül 2018 tarihinde Çolpon-Ata`da düzenlenen Türk Konseyi 6. Zirvesi`ne atıfta bulunan Genel Sekreter, üye ülke devlet başkanlarının BİT konusuna büyük önem verdiklerini ve üye ülkelerin BİT alanında karşılıklı yarar sağlayan iş birliği ve koordinasyonları geliştirmek üzere gösterdikleri çabaları teşvik ettiklerini belirtmiştir. Türk Konseyinin, diğer alanlarda olduğu gibi bu alanda da üye ülkeler arasında iş birliğini ve koordinasyonu güçlendirme çabalarını sürdürmeye hazır olduğunu

BİT çerçevesinde dört ana iş birliği alanına değinen Kazakistan Cumhuriyeti Bilgi ve İletişim Bakanı Dauren Abayev, TASIM Projesi`nin tüm üye ülkelerin çıkarlarına hizmet edecek stratejik bir girişim olarak önemini vurgulamış, ayrıca Türkiye`nin üye devletlerin ulusal TV kanallarını TÜRKSAT aracılığıyla yayımlama teklifine kendisinin verdiği desteği dile getirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Mehmet Cahit Turhan da yaptığı konuşmada, Doğu ve Batı`yı birbirine bağlayacak ve geleceğin bilgi yolu olarak nitelenen TASIM projesinin altını çizmiştir. Bakan, Türk Konseyinin iş birliğini güçlendirmedeki rolünü vurgulayarak, tüm üye ülkeleri Konsey kapsamında kararlaştırılan projeleri hayata geçirmek için ortak çalışmalarını yoğunlaştırmaya çağırmıştır.

Kırgız Cumhuriyeti Bilişim Teknolojileri ve Haberleşme Komitesi Başkanı Bakit Sharshembiyev, ülkelerinin BİT alanında, özellikle uydu servisi (dijital yayıncılık) ve TASIM projesine katılarak, üye ülkelerle işbirliğini artırma arzusunda olduğunu vurgulamıştır.

Takiben, ülkede ekonominin dijitalleşmesinin rolünü ve e-imza konusunda Türkiye ile karşılıklı yararlı iş birliğinin rolünü ifade eden Elmir Velizade, bu iki kritik konuda diğer üye ülkelerle iş birliğinin artırılmasını istediklerini belirtmiştir. Türk Konseyi BİT Bakanlar Toplantısı'na ilk kez katılan, Macaristan Bilgi - İletişim, Yenilik ve Teknoloji Devlet Sekreteri Yardımcısı Dr. Károly Balázs Solmar, BİT sektöründe Türk Konse-

yi üye ülkeleri ile yakın iş birliğine hazır olduklarını ifade etmiştir. Üye ülkeleri 9-12 Eylül 2019 tarihlerinde Budapeşte`de yapılacak olan ITU Telecom World 2019 etkinliğine katılmaya davet eden Devlet Sekreteri Yardımcısı Solmar, Türk Konseyi BİT`ten sorumlu bakanlarının bir toplantısını, söz konusu etkinliğin marjlarında yan etkinlik olarak düzenlemeyi önermiştir.

BİT`ten sorumlu bakanlar, toplantı sırasında yaptıkları konuşmalarda, başarıları ve zorlukları paylaşmışlar, bunun yanı sıra bu sektörün geliştirilmesinde gerekli olan daha fazla strateji ve faaliyetlere değinmişlerdir. Türk Konseyi üye ülkelerinin BİT alanında büyük bir potansiyele sahip olduğunu ifade eden bakanlar, en iyi uygulamaları paylaşarak ve inovasyon, serbest veri akışı, TASIM projesinin hızlandırılması gerekliliği, e-imza ve e-devlet, gelişmekte olan dijital teknolojiler, siber güvenlik vb. gibi alanlarda ortak projelerin uygulanması yoluyla üye devletler arasında yakın ve aktif iş birliğinin önemini ifade etmişlerdir.

Açılış konuşmalarının ardından düzenlenen ve Genel Sekreter Baghdad Amreyev tarafından yönetilen genel oturumda bakanlar, 30 Ocak 2019 tarihinde Almatı`da gerçekleştirilen Türk Konseyi BİT Çalışma Grubu 4. Toplantısı`nda, üye ülkelerin uzmanları tarafından kabul edilen özellikle Siber Güvenlik, TASIM projesi, Uydu Hizmetleri ve e-devlet konularında iş birliğine yönelik hususları ele almışlardır.

BİT ile ilgili yukarıda belirtilen 4. Çalışma Grubu toplantısında uzmanlar, üzerinde anlaşmaya varılan projeleri gerçekleştirme yöntemlerini tartışmışlar, ayrıca BİT alanında devam eden iş birliğini güçlendirmek için yeni girişimler ve önerilerde bulunmuşlardır. Bakanlar, Çalışma Grubu toplantısının raporunu kabul etmiş ve Türk Konseyi BİT`ten sorumlu bakanların bir sonraki toplantısının 2020 yılı içinde Kırgızistan`da yapılmasına karar vermiştir.

Dördüncü Türk Devletleri Teşkilatı Bilgi ve İletişim Teknolojileri Bakanları Toplantısı

26 Ekim 2022, Semerkant/Özbekistan

Türk Devletleri Teşkilatı Bilgi ve İletişim Teknolojilerinden (BİT) Sorumlu Bakanlar 4. Toplantısı 26 Ekim 2022 tarihinde Semerkant'ta gerçekleştirilmiştir. Özbekistan Cumhuriyeti Bilgi Teknolojileri ve İletişimi Geliştirme Bakanı Sherzod Shermatov'un ev sahipliğinde, TDT Genel

Sekreteri Baghdad Amreyevin moderatörlüğünde gerçekleştirilen toplantıya, Kazakistan Cumhuriyeti Dijital Kalkınma, Yenilikler ve Havacılık Endüstrisi Bakanı Bağdat Mussin, Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Başkanlığına Bağlı Kamu Hizmeti ve Sosyal Yenilikler Devlet Ajansı (“ASAN Servisi”) Başkanı Ulvi Mehdiyev, Kırgız Cumhuriyeti Dijital Kalkınma Bakan Yardımcısı Zamirbek Kozhomuratov, Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma ve Altyapı Bakan Yardımcısı Ömer Fatih Sayan ve Türkiye Cumhurbaşkanlığı Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (DTO) Proje Müdürü Şeyma Özcan katılmıştır.

Toplantıya hitap eden Genel Sekreter Amreyev, Türk bölgesinin ileri teknolojilerin geliştirilmesindeki yüksek potansiyelini ve üye ve gözlemci devletler arasında en iyi deneyim ve uygulamaların değişiminde iş birliğinin hayati rolünü vurgulamıştır. B. Amreyev, TDT'nin Türk devletleri arasında bilişim alanında iş birliğinin geliştirilmesine, özellikle “TDT Dijital İnovasyon Kataloğu” projesinin uygulanmasına ve Türk Teknoparklar ve Bilişim Evleri Birliğinin kurulmasına yönelik görüş ve planlarını paylaşmıştır. Genel Sekreter ayrıca tarafları, 16 Aralık 2022 tarihinde Bakü'de “En Yeni Yönetişime Giden Yol”: Tek Noktadan Kesintisiz Mağazaya Geçiş” başlıklı Uluslararası Forum çerçevesinde TDT'nin “Kamu Yönetimi ve E-Devlet Sektörlerinde” düzenlenecek Birinci Üst Düzey Forumuna davet etmiştir.

Görüşmede Bakanlar, BİT alanındaki son gelişmeler, kamu hizmetlerinin ve e-devletin dönüşümü, dijitalleşme, kamu-özel sektör ortaklıkları ve start-up'ların kendi ülkelerinde teknolojik yenilikleri gerçekleştirme-deki rolü hakkında görüş alışverişinde bulunmuşlardır. Heyet Başkanları, 8. TDT Zirvesinin “Dijital Çağda Yeşil Teknolojiler ve Akıllı Şehirler” teması doğrultusunda TDT tarafından “Astana Digital Bridge Forumu” ve “ICT-Week Özbekistan” kapsamında Türk Teknoparkları panel oturumları, “InnoWeek-2022” çerçevesinde “Akıllı şehirler konusunda uzmanlaşan BİT profesyonelleri için uzman konferansı” gibi önemli etkinliklerin başarılı bir şekilde düzenlenmesini ve TDT üye devletlerinin teknoparkları arasında İşbirliği Mutabakat Zaptı'nın imzalanmasını takdirle karşılamışlardır. Bakanlar ayrıca e-devlet ve e-hizmetlerde deneyimlerin ve en iyi uygulamaların paylaşılması, “Küresel Kamu Hizmetleri Kapısı”, “Dijital İpek Yolu” gibi projelerin uygulanması, Türk alanında bir start up vadisinin oluşturulması, ortak girişim fonlarının kurulması, TDT bölgesinde tek duraklı ve kesintisiz mağaza ve açık veri deneyimlerinin araştırılması gibi konularda önerilerde bulunmuşlardır.

Toplantının ardından heyet başkanları, “Türk Devletleri Teşkilatı Üye Devletlerinde Bilişim Alanının Geliştirilmesine İlişkin Mutabakat Zaptı”nı imzalayarak, “akıllı şehirler inşa etmede tecrübe alışverişinde bulunmak ve bilgi aktarımı sağlamak üzere bilişim uzmanlarından müteşekkil kalıcı bir platform oluşturulması kavram belgesini” kabul etmişlerdir.

Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) Çalışma Grubu Özel Toplantısı, 30 Mayıs 2023 tarihinde Türk Devletleri Teşkilatı Sekreteryası tarafından çevrim içi formatta düzenlenmiştir. Toplantıda, üye devletlerin BİT, dijital kalkınma ve BT parklarından sorumlu bakanlıklarının temsilcileri, özellikle Kazakistan heyeti tarafından BT girişimlerinin uluslararası teknoparkı “Astana Hub” kapsamında “TDT Dijitalleşme Merkezi”nin kurulmasına ilişkin yapılan kapsamlı bir sunum olmak üzere, TDT'nin BİT alanındaki iş birliği gündemini ele almışlardır. Taraflar ayrıca bu merkez tarafından hayata geçirilmesi planlanan, e-devlet projelerinin geliştirilmesine katkıda bulunacak bir platform olan “Türk Metaverse”ün hazırlanması, TDT ülkelerinin Silikon Vadisi'ndeki teknoloji parklarının bir temsili olarak “İpekyolu İnovasyon Evi”nin ve tüm Türk bölgesinden girişimlere fon sağlamak üzere ortak “TDT Girişim Fonu”nun oluşturulması gibi projeler üzerinde de değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

GovTech Center - Integration of E-Gov

INTERGATION OF E-GOVERNEMENT

Integrating different digital systems and platforms of OTS member states to streamline processes and improve interoperability. The integration enables different government departments and agencies to share information and collaborate more effectively. The integration boosts the efficiency of digital transformation of government services, creates new opportunities for innovation and growth of e-government.

SOLUTIONS

- Mutual recognition of e-signature
- Digital contracts
- Digital normal visa
- Smart Bridge
- Smart Data
- Platform for digital transformation
- Integration of e-government portals

NEXT STEPS

E-GOV INTEGRATION

Requirement gathering

Identify the requirements of the integration project. Determine the functionality and necessary data.

System Analysis

Analysis of existing e-gateway systems to be integrated. Identify potential issues and challenges of integration, including legislation restrictions.

Integration design

Delineation of data structures, interfaces, protocols.

Implementation

Development and testing of software components.

Testing and deployment

Testing and deployment to the end users, government agencies and citizens.

Türk Devletleri Teşkilatı Bilgi ve İletişim Teknolojileri Bakanları Olağanüstü Toplantısı

20 Haziran 2023, Çevrim İçi

Türk Devletleri Teşkilatı Bilgi ve İletişim Teknolojilerinden (BIT) Sorumlu Bakanlar Olağanüstü Toplantısı 20 Haziran 2023 tarihinde çevrim içi formatta gerçekleştirilmiştir. Toplantı, Kazakistan Cumhuriyeti Dijital Kalkınma, İnovasyon, Havacılık ve Uzay Sanayi Bakanı Bagdat Mussin'in girişimi ve TDT Genel Sekreteri Büyükelçi Kubanıçbek Ömüraliyev'in başkanlığında düzenlenmiştir. Genel Sekreter Ömüraliyev açılış konuşmasında Teşkilat'ın BİT alanındaki ana yönelimlerini, özellikle de devlet başkanlarının girişimlerinin uygulanmasına yönelik faaliyetleri, TDT 2022-2026 stratejisini ve BİT iş birliği gündemindeki konuları sıralamış, BİT endüstrisi ve pazarını genişletmek için yeni mekanizmalar ve araçlar getirerek bilgi teknolojisi alanında çok taraflı iş birliğini güçlendirmenin önemini altını çizmiştir.

Bakan Baghdad Mussin, Türk dünyasının ulusal elektronik platformlar oluşturarak, bunların etkin dijital entegrasyonunu sağlayarak ve veri alışverişini teşvik ederek, sürdürülebilir dijital altyapı geliştirme konusunda önemli adımlar atma potansiyeline sahip olduğunu vurgulamıştır. Bakan, büyük ölçekli dijital girişimlerin ve projelerin hayata geçirilmesi yoluyla Türk devletlerinin yüksek kaliteli bir dijital ekonomiyi teşvik edebileceğini de sözlerine eklemiştir. Bakan Mussin ayrıca, TDT Dijital Merkezinin kurulmasının Türk bölgesine sağlayacağı önemli faydaların altını çizmiştir.

Kazak tarafı, Kazakistan Cumhuriyeti'nin "TDT Dijitalleşme Merkezi" kurulması, e-devletin entegrasyonu ve ulusal e-devlet uygulamalarını yürütmek üzere ileri dijital teknolojilerin araştırılması ve geliştirilmesi, ABD'de "Türk Bilişim Evi" kurulması, "Türk Metaverse" ve "Türk Girişim Fonu" gibi projeler hakkında ayrıntılı bilgi paylaşmıştır.

Üye devletlerin bakanları ve heyet başkanları, ülkelerindeki BIT gelişiminin mevcut aşaması ve dijitalleşme sürecinin seviyesi hakkında bilgi vermenin yanı sıra Kazakistan Cumhuriyeti'nin girişimleriyle ilgili görüş alışverişinde bulunmuşlar ve bu konudaki ortak faaliyetleri ilerletmek üzere birlikte çalışma kararlılıklarını yinelemişlerdir.

2.9. Uzay Alanında İş Birliği

Türk Devletleri Teşkilatı, uydu teknolojisinin hızla geliştiği bu dönemde, uzay ve uydu teknolojileri konusunda iş birliği ve koordinasyonun hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde önemini vurgulamıştır. Aşağıda belirtilen iş birliği konuları ve projeler, Türk devletlerinin bu alandaki ortak amaçlarına ulaşmada etkili çalışmalar olarak görülmektedir:

- Uydu teknolojisinde iş birliğinin geliştirilmesi, uzay ajansları ve ilgili kurumlar arasındaki ortaklıkların teşvik edilmesi, ulusal uzay politikalarının birleştirilmesi ve bilimsel ve endüstriyel yetenekleri karşılıklı olarak kullanarak barışçıl uzay teknolojisi kapasitelerinin artırılması,
- Uzay teknolojilerinin sosyal-ekonomik hayatın her alanında etkin kullanımı yoluyla dijital bağlantı ve iletişimi sağlama, ulusal uzay

politikalarını uyumlu hâle getirme, bilgi, tecrübe ve uzmanlık paylaşımı ve kapasite geliştirme programları dâhil olmak üzere ortak program ve projelerle üye devletler arasında sonuç odaklı iş birliği kurma,

- Ortak uzay altyapılarını, yenilikçi uzay teknolojisi araçlarını kullanmak amacıyla üye devletler arasında iş birliği mekanizması oluşturma ve kaynak yönetimi, afet riskinin azaltılması ve sürdürülebilir kalkınma için alan tabanlı verileri paylaşma,
- Üniversiteler ve uzay merkezleri de dâhil olmak üzere, üye devletlerin ilgili makamları arasında ortak araştırma ve çalışmanın yanı sıra uzay çalışmaları alanında bilimsel işbirliğini teşvik etme.

Altıncı İslam Ülkeleri Düşünce Kuruluşları Forumu

6-8 Mart 2015, **İslamabad/ Pakistan**

Türk Keneşi Danışmanı ve İlk Genel Sekreteri Büyükelçi Halil Akıncı 6-8 Mart 2015 tarihlerinde Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi TASAM'ın inisiyatifi ve koordinasyonu ile Pakistan'ın Başkenti İslamabad'da altıncısı düzenlenen İslam Ülkeleri Düşünce Kuruluşları Forumu'na iştirak etmiştir.

Ana teması “İslam Ülkelerinde Çok Boyutlu Güvenlik İnşası” olarak belirlenen Forum'da “Savunma ve Uzay Sanayii: Fırsatlar ve Riskler, Nükleer Silahların azaltılmasında İşbirliği” konusu da ele alınmıştır.

Türkiye- Macaristan İkili İşbirliği Anlaşması

6 Kasım 2019, **Budapeşte / Macaristan**

Türkiye Uzay Ajansı ile Macaristan arasında 6 Kasım 2019 tarihinde uzay alanında iş birliği anlaşması imzalanmıştır.

Kazakistan Uzay ve Havacılık Komitesi ile İkili İşbirliği Anlaşması

14 Ekim 2020, **Kazakistan / Nursultan**

Türkiye Uzay Ajansı ile Kazakistan Uzay ve Havacılık Komitesi arasında 14 Ekim 2020 tarihinde uzay alanında iş birliğine ilişkin mutabakat muhtırası imzalanmıştır.

Türkiye Uzay Ajansı ile Kazakistan Uzay ve Havacılık Komitesi İkili İşbirliği Anlaşması

Türkiye Uzay Ajansı Başkanı Serdar Hüseyin Yıldırım'dan Türk Devletleri Teşkilatı Sekretaryasına Ziyaret

26 Kasım 2021, İstanbul/Türkiye

Türkiye Uzay Ajansı Başkanı Serdar Hüseyin Yıldırım, 26 Kasım 2021 tarihinde Türk Devletleri Teşkilatı Sekretaryasına bir ziyarette bulunmuş, Genel Sekreter Baghdad Amreyev ile görüşmüştür. Görüşmede Hüseyin Yıldırım, 2018 yılında kurulan Türkiye Uzay Ajansının faaliyetleri hakkında bilgi vererek, Türk Devletleri Teşkilatı üye ve gözlemci devletleri arasında uzay alanında iş birliği tesis etme niyetlerini dile getirmiştir. Genel Sekreter Amreyev ise Teşkilat'ın son faaliyetleri ve 12 Kasım 2021 tarihinde İstanbul'da gerçekleşen 8. Zirvesi'nin sonuçlarının yanı sıra üye ve gözlemci devletler arasında uzay alanında iş birliğine ilişkin vizyonunu paylaşmıştır.

Toplantıda taraflar, ortak uydu projeleri geliştirilmesi, ortak çalıştaylar ve gençlik uzay kampları düzenlenmesi ve benzeri faaliyetlerle uzay endüstrisi alanında ileriye dönük iş birliği fırsatlarını ele alarak, bu alanda ortak projeler gerçekleştirilmesi konusunda mutabık kalmışlardır.

Türk Devletleri Teşkilatı Uzay Ajansları ve İlgili Makamlarının Birinci Toplantısı

20 Aralık 2021, Bakü/Azerbaycan

Azerbaycan Uzay Ajansı (Azercosmos) Yönetim Kurulu Başkanı Samaddin Asadov'un ev sahipliğinde düzenlenen toplantıya, Türkiye Uzay

Ajansı Başkanı Serdar Hüseyin Yıldırım, Kırgız Cumhuriyeti Dijital Kalkınma Bakan Yardımcısı Kalykov Talant, Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kuruluna bağlı Uzay Araştırma ve Teknoloji Ajansı Genel Müdür Vekili Kadirov Shukhrat, Kazakistan Cumhuriyeti Dijital Kalkınma, Yenilikler ve Havacılık Endüstrisi Bakanlığı Havacılık ve Uzay Komitesi Başkan Yardımcısı Raziya Buralkhiyeva, Macaristan Enerji Araştırmaları Merkezi Genel Müdürü Dr. Akos Horvath, Türkmenistan Sanayi ve Haberleşme Bakanlığı Uzay Dairesi Başkanı Ashir Garayev (çevrim içi) ve Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreter Yardımcısı Mirvokhid Azimov katılmıştır.

Toplantıda taraflar, ülkelerinin uzay alanındaki mevcut faaliyetleri, gelecekteki projeleri ve Türk Devletleri Teşkilatı çatısı altında uzay alanında iş birliği fırsatları hakkında sunumlar gerçekleştirmiş ve “uzay aracı ve altyapı geliştirme projeleri ve programları” ile “eğitim ve uzay bilinci programları” konularında çalışma grupları oluşturulması konusunda mutabık kalmışlardır.

Türk Devletleri Teşkilatı Uzay Ajansları ve İlgili Makamları Çalışma Grubu İkinci Toplantısı

11 Mayıs 2022, Taşkent/Özbekistan

Çalışma Grubu Toplantısı, Özbekistan Ulusal Uzay Ajansının (Uzbekkosmos) ev sahipliğinde ve Azerbaycan, Kazakistan, Kırgız Cumhuriyeti, Türkiye, Macaristan ve Türkmenistan’dan ilgili kurumların yetkililerinin katıldığı Uzay Teknolojisi Konferansı marjında Taşkent’te düzenlenmiştir.

Üye ve gözlemci devletlerden uzay teknolojileri alanında teknik uzmanların ortak projeler geliştirmek amacıyla ileriye dönük iş birliği fırsatlarını tartışmak üzere bir araya geldiği toplantıda taraflar, Türk Devletleri Teşkilatı bünyesinde ortak küp uydu geliştirilmesi ve ortak çalıştaylar ve gençlik kampları düzenlenmesi hakkında detaylı görüş alışverişinde bulunmuşlardır.

TDT Genel Sekreterinin Türkiye’nin İlk Yerli Gözlem Uydusunun Uzaya Fırlatılmasına İlişkin Kutlama Mesajı

15 Nisan 2023

“Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri olarak, Türkiye’nin ilk yerli yüksek çözünürlüklü Dünya gözlem uydusu IMECE’yi bu sabah erken

saatlerde uzaya göndermesi vesilesiyle Türkiye'yi en içten dileklerle kutluyorum.

Türkiye'nin milli imkânlarla tasarladığı, ürettiği, montaj, entegrasyon ve testini gerçekleştirdiği uydu, bu alanda ileri teknolojiye ulaşılmasında önemli bir dönüm noktasıdır.

İnanıyorum ki Türkiye'nin elde ettiği bu önemli başarı, TDT üye ülkeleri arasında uzay teknolojileri alanında devam eden iş birliğini önümüzdeki dönemde daha ileriye taşıyacaktır.”

Türk Devletleri Teşkilatı Uzay Ajansları ve İlgili Makamları İkinci Toplantısı

25 Nisan 2023, Taşkent / Özbekistan

Türk Devletleri Teşkilatı Uzay Ajansları ve İlgili Makamları İkinci Toplantısı 25 Nisan 2023 tarihinde Taşkent'te gerçekleştirilmiştir. Toplantıda taraflar, uzay alanında iş birliğinin artırılmasının ve bu alanda uzmanlar arasında tecrübe paylaşımının önemini altını çizmişler ve yer yüzü gözlem misyonu ile gerçekleştirilecek ortak küp uydu projesinin geliştirilmesi üzerinde çalışmayı kararlaştırarak ulusal uzay politikaları hakkında bilgi paylaşımında bulunmuşlardır. Bu bağlamda bilimsel çalışmalar yürütmek üzere üniversiteler ve uzay merkezleri arasında iş birliği tesis edilmesi konusunda mutabık kalmışlardır.

Türk Devletleri Teşkilatı Uzay Ajansları ve İlgili Makamları 2. Toplantısı

2023 Orta Avrasya Uzay Teknolojisi Konferansı

26 Nisan 2023, Taşkent/Özbekistan

Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Kubanıçbek Ömüraliyev, 26 Ni-

san 2023 tarihinde Özbekistan Cumhuriyeti Dijital Teknolojiler Bakanı Sherzod Shermatov'un ev sahipliğinde düzenlenen 2023 Orta Avrasya Uzay Teknolojileri Konferansı'na katılmış ve "Bölgesel iş birliği, uluslararası yatırım ve sürdürülebilir uzay endüstrisi gelişimi" başlıklı açılış oturumunda açılış konuşması yapmıştır. Ömüraliyev konuşmasında, insanlığın refahını arttırmak için güçlü bir araç olan uzayın barışçıl amaçlarla kullanılmasının önemini altını çizmiş, Türk dünyasında astronomi çalışmalarının köklü geçmişine değinerek, uzay alanında TDT çatısı altında devam eden iş birlikleri hakkında katılımcıları bilgilendirmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı Türk Uzay Kâşifleri Akademisi

27 Ağustos-2 Eylül 2023, Bursa/Türkiye

Türk Devletleri Teşkilatının 27 Ağustos-2 Eylül 2023 tarihleri arasında Bursa'da bulunan Gökmen Uzay ve Havacılık Eğitim Merkezi'nde (GUHEM) Türk Uzay Kâşifleri Akademisi düzenlenmiştir.

Türkiye Uzay Ajansının ev sahipliğinde düzenlenen program, Türk dünyasından gençler arasında uzay alanında farkındalık yaratmayı ve geleceğin uzay çalışmalarındaki liderlerini yetiştirmeyi ve ayrıca katılımcılar arasında dayanışma ve dostluğu güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Üye ve gözlemci devletlerden Akademiye katılan 80'den fazla öğrenci, gözlemsel astronomi, roket ve uzay bilimi, astrofizik, güneş sistemi gibi farklı konularda eğitim almıştır. Program, TDT çatısı altında uzay alanında düzenlenen ilk eğitim programı olması bakımından önem taşımaktadır.

Türk Uzay Kâşifleri Akademisi

Türk Uzay Kâşifleri Akademisi

On Üçüncü Uluslararası Astronotik Federasyonu Bakanlar ve Parlamento Üyeleri Uluslararası Toplantısı

1 Ekim 2023, Bakü/Azerbaycan

Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Meclisinde düzenlenen toplantıya, farklı ülkelerden teknoloji ve uzaydan sorumlu bakanlar, milletvekilleri ve ilgili paydaşlar katılmıştır. Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Büyükelçi Kubanışbek Ömüraliyev, toplantıda bir konuşma yapmıştır. Genel Sekreter Ömüraliyev konuşmasında TDT üye ve gözlemci devletleri arasında uzay alanında devam eden iş birliğinin yanı sıra önümüzdeki dönemde gerçekleştirilmesi planlanan projelere vurgu yapmıştır. Genel Sekreter, uzay çalışmalarında kamu ve özel sektör iş birliğinin büyük önem taşıdığını vurgulayarak, uzayın barışçıl amaçlarla kullanılmasının hem insanlığın hem de dünyanın refahını artırma potansiyeli taşıdığını belirtmiştir. Ayrıca uzayın faydalı kullanımının iletişim altyapısını, afet yönetimini, eğitimi, tarımı, çevre korumasını ve doğal kaynak yönetimini geliştirebileceğini ve böylece insanlığın kalkınmasına katkı sağlayabileceğini vurgulamıştır.

Toplantıda katılımcılar kamu hizmetlerinin, afetlerin, risk ve kaynak yönetiminin geliştirilmesine yönelik uzay çözümlerine ilişkin görüşlerini paylaşmışlardır.

74. Uluslararası Astronotik Kongresi

2 Ekim 2023, Bakü/Azerbaycan

Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Büyükelçi Kubanışbek Ömüraliyev, Azerbaycan tarafının daveti üzerine 2 Ekim 2023 tarihinde Bakü'de düzenlenen 74. Uluslararası Astronotik Kongresi'nin açılış törenine katılmıştır. Kongre'nin açılışında Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev bir konuşma yapmış ve uzay çalışmalarının önemini altını çizerek Azerbaycan'da uzay alanında kaydedilen tarihî gelişmelere atıfta bulunmuştur.

Dünyanın önde gelen uzay etkinliği olan Kongre, 30'dan fazla ülkeden 5 bin paydaşın katılımıyla 2-6 Ekim 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

74. Uluslararası Astronotik Kongresi

74. Uluslararası Uzay Kongresi

2-6 Ekim 2023, Bakü/Azerbaycan

Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de, Uluslararası Uzay Federasyonunun (IAF) organize ettiği, Türkiye Uzay Ajansının (TUA) platin sponsoru olduğu "74. Uluslararası Uzay Kongresi (IAC)" düzenlenmiştir. Fuarda TUA tarafından Türkiye'yi temsilen bir stant kurulmuş ve burada ülkedeki uzay alanında faaliyet gösteren firma ve kuruluşlar TUA koordinasyonu ile birlikte yer almıştır.

Türkiye'nin uzay alanındaki faaliyetleri her geçen gün artarak devam etmektedir. Bu çerçevede 2026'da 77. Uluslararası Uzay Kongresi (IAC), Antalya'da gerçekleştirilecektir.

74. Uluslararası Uzay Kongresi

2.10. Sağlık Alanında İş Birliği

Sağlık alanında gerçekleştirilen iş birliği, Türk Dünyası Teşkilatı (TDT) Devlet Başkanları Konseyinin 10 Nisan 2020 tarihinde çevrim içi olarak düzenlenen Olağanüstü Zirve sırasında “Kovid-19 Salgınıyla Mücadelede Dayanışma ve İşbirliği” başlığı altında başlatılmıştır.

TDT Olağanüstü Zirvesi’nin Bakü Deklarasyonu’nda ifade edildiği üzere, taraflar, salgınla ilgili temel konularda birbirlerine yardımcı olmak ve en iyi uygulamaları paylaşmak amacıyla üye devletlerin sağlık bakanlıkları arasında yakın etkileşim kurma hususunda anlaşmışlardır. Bu direktife dayanarak, Türk Konseyi Dönem Başkanı olan Azerbaycan Cumhuriyeti’nin Sağlık Bakanlığı ve Sekreteryası tarafından Türk Dünyası Teşkilatı (TDT) üye ve gözlemci devletlerinin sağlık bakanları arasında gerçekleştirilen 1. Video-Konferans Toplantısı 28 Nisan 2020 tarihinde düzenlenmiştir.

Sağlık Bakanları, Olağanüstü Zirve’de alınan kararların uygulanma stratejilerini ele alarak, Türk Dünyası Teşkilatı (TDT) çerçevesinde Kovid-19 ile mücadele ve pandemi sonrası dönemde üye ve gözlemci devletler arasındaki iş birliğinin önemini vurgulamışlardır. Bu toplantıda, tehlikeli enfeksiyonların önlenmesi, teşhisi, tedavisi, izlenmesi, rehabilitasyon ve epidemiyolojik çalışmalar ile bilimsel araştırmalar konularında bilgi ve deneyim alışverişi yapmak, en iyi uygulamaları paylaşmak amacıyla üye ve gözlemci devletler arasında Sağlık Koordinasyon Kurulu ve Sağlık Bilim Kurulunun oluşturulması kararı alınmıştır.

Bakanlar Toplantısı’nın sonucunda, taraflar arasında sağlık alanındaki tüm iş birliği konularını koordine etmekle sorumlu olacak bir Sağlık Koordinasyon Komitesi kurulmuştur. Bu Komite, Kovid-19 ve diğer tehlikeli enfeksiyonlarla mücadelede koordinasyonu genişletmek için önde gelen bilim insanları, uzmanlar ve yetkililerden oluşan bir “Sağlık Bilim Kurulu” ile ihtiyaç duyulan malzeme, ilaç ve tıbbi ekipmanları temin etmekle görevli olan bir “Tedarik Zinciri Grubu” içermektedir.

Türk Konseyi Sağlık Bilim Kurulunun ilk Video-Konferans Toplantısı, 8 Temmuz 2020 tarihinde düzenlenmiştir. Bu toplantı, Türk Konseyi Sağlık Koordinasyon Komitesinin 8 Haziran 2020 tarihinde aldığı kararların takibi ve uygulanması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Bu iş birliği kapsamında, Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, 24-27 Ağustos 2020 tarihleri arasında İzmir’de Sağlık Bilim Kurulunun ilk yüz yüze Aşı Çalıştayı’nı düzenlemiştir. Bu etkinlikte, Türkiye’nin aşı geliştirme ve pandemiyle mücadele konusundaki deneyimleri katılımcılarla paylaşılmıştır.

Türk Konseyi Sağlık Bilim Kurulu Aşı Çalıştayı, İzmir, 24 Ağustos 2020

Üye ve gözlemci devletlerin sağlık bakanları, Kovid-19 pandemisine karşı küresel mücadelede uluslararası iş birliğinin önemini vurgulamak ve bulaşmayı önlemek için uyumlu eylemlerin gerekliliğini belirtmek amacıyla 30 Ekim 2020 tarihinde İstanbul’da Sağlık Bilim Kurulu 4. Toplantısı’nda bir araya gelmişlerdir. Toplantıda, insanların çıkarları doğrultusunda dayanışmayı geliştirmeye odaklanan, kurumsallaşmış alt-bölgesel iş birliğinin bir örneği olarak Türk Dünyası Teşkilatının (TDT) koordinasyon ve iş birliği çabaları takdirle karşılanmıştır.

Bakanlar, bu iş birliği alanının kurulmasından bu yana Sekretarya tarafından yönetilen süreçte, tarafların Kovid-19 ve üye devletlerin diğer sağlık öncelikleri ile ilgili acil konuları ele alarak ilgili uzmanlar arasında bilgi alışverişini gerçekleştirdiği 8 Sağlık Bilim Grubu ve 4 Tedarik Zinciri Grubu toplantısı düzenlenmiştir. Ayrıca, Bakanlar, mevcut iş birliği seviyesinin korunmasının ve yeni somut projelerle daha da ileri taşınmasının yanı sıra Türk Konseyi Pandemi Eylem Planı’nın hazırlanmasının önemini vurgulamışlardır.

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı tarafından, Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA) ile İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) iş birliğiyle düzenlenen Acil Sağlık Hazırlık Tatbikatı, 16-17 Aralık 2021 tarihlerinde İzmir’de gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlik sırasında, Türk Dünyası Teşkilatı (TDT) üye devletleri heyetleri, saha uygulamalarını doğrudan gözlemleme fırsatı bulmuşlardır. Gelecekte, TDT üye ve gözlemci devletlerin tıp uzmanları için benzer bir ortak eğitim programının düzenlenmesi planlanmaktadır.

*Türk Konseyi Sağlık Bilim Kurulu Dördüncü Toplantısı,
İstanbul, 30 Ekim 2020*

Bu iş birliği çerçevesinde Sekretarya, Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı ile iş birliği yaparak, 14-27 Mart 2022 tarihleri arasında Ankara’da Türk Dünyası Teşkilatı (TDT) üye ve gözlemci devletlerinin laboratuvar sistemlerini güçlendirmeyi ve laboratuvar personelinin mesleki kapasitelerini geliştirmeyi amaçlayan ikinci yüz yüze eğitim programını düzenlemiştir.

Eğitim programlarının yanı sıra, 12 Kasım 2021 tarihinde gerçekleştirilen Türk Konseyi Devlet Başkanları 8. Zirvesi’nin sonucunda “Zirve Bildirisi” ve “Türk Dünyası 2040 Vizyonu” belgeleri imzalanmıştır. Üye devletler, Zirve Bildirisi’nde, üye ve gözlemci devletlerin sağlık bakanları ve bilim insanlarının katılımıyla her yıl “Türk Dünyası Tıp Kongresi”nin düzenlenmesini onayladıklarını beyan etmişlerdir. Bu doğrultuda, Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) tarafından düzenlenen Türk Tıp Dünyası Kurultayı’nın ilki, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip

Erdoğan'ın himayesi ve teşrifleriyle, 30-31 Ekim 2022 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı 8. Türk Tıp Dünyası Kurultayı ve Tıp Tarihine/Ortak Geçmişe Vefa Ödül Töreni, İstanbul, 30-31 Ekim 2022

Kurultay'a, Türk Devletleri Teşkilatına üye ve gözlemci devletlerden gelen sağlık bakanları ve bilim insanları katılım sağlamışlardır. Dünya Türk Tıp Kurultayı'nın ana teması "Pandemi Sonrası Dönemde Küresel Sağlığı Dönüştürmek" olup, bu etkinlik İstanbul'da 30-31 Ekim 2022 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Kurultayın ilk gününde, bu temayı ele alan paneller ve oturumlar düzenlenmiştir. Ayrıca, Dünya Türk Tıp Kurultayı'nın marjında, 31 Ekim 2022 tarihinde İstanbul'da 2. Sağlık Bakanları Toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Genel Sekreter ve bakanlar, Bakanlar Toplantısı'nın yanı sıra Türk Dünyası Teşkilatının (TDT) üye ve gözlemci devletlerinin bilim adamları toplantısının sonuçlarını yansıtan Türk Devletleri 8. Türk Tıp Dünyası Kurultayı Ortak Bildirisi'ni imzalamışlardır. Bu bildiri, tıp alanındaki güncel konuları ele alarak, Türk dünyasının sağlık alanındaki ortak hedeflerini ve vizyonunu yansıtmaktadır.

Taraflar, diğer önemli meselelerle birlikte, üye devletlerin ilaç, tıbbi ekipman ve malzeme ihtiyaçlarının karşılanması imkânlarının araştırılması ve kişisel koruyucu ekipman, aşı, ilaç, tıbbi cihaz ve malzeme alanlarında ortak üretim ve tedarik olanaklarının değerlendirilmesi, ay-

rica bu malzemelerin serbest dolaşımına yönelik engellerin kaldırılması konusunda iş birliğini güçlendirmeye karar vermişlerdir. Programın sonunda, “Tıp Tarihine ve Ortak Mirasa Saygı” ödül töreni düzenlenmiş ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Genel Sekreter Amreyev’e ve TDT sağlık bakanlarına, pandemi sürecinde ve sonrasında gösterdikleri üstün çalışmalar ve Türk devletleri arasındaki iş birliğine yaptıkları önemli katkılardan dolayı ödülleri takdim etmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) 3. Sağlık Bakanları Toplantısı ve TDT 2. Türk Tıp Dünyası Kongresi, 16 Ağustos 2023 tarihinde Semerkant’ta gerçekleştirilmiştir.

Üçüncü Sağlık Bakanları Toplantısı ve TDT 2. Türk Tıp Dünyası Kongresi, 16 Ağustos 2023

Üçüncü Sağlık Bakanları Toplantısı ve TDT 2. Türk Tıp Dünyası Kongresi, 16 Ağustos 2023

Toplantıda bakanlar, sağlık alanında ortak bir araştırma ve geliştirme grubunun kurulması, “TÜRKTRANSPLANT”ın oluşturulması, ilaçların karşılıklı tanınması ve farmasötik ürünlerin ortak üretimini sağlayacak olan ‘Türk Farmakopesi’nin geliştirilmesi, sağlık turizminin teşvik edilmesi, tedarik zinciri grubunun etkinleştirilmesi, Ortak Acil Afet Müdahale Ekibi kurulması ve benzeri hususların önemini vurgulamışlardır.

TDT bölgesinde sağlık sisteminin geliştirilmesine yönelik iş birliği görüşleri, 16 Ağustos 2023 tarihinde Sağlık Bakanları tarafından imzalanan ‘TDT Sağlık Bakanları 3. Toplantısı Ortak Deklarasyonu’nda yer almıştır.

Türk Dünyası 2040 Vizyonu belgesi, iş birliği faaliyetlerini stratejik bir vizyon çerçevesinde değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Teşkilat, 2009 yılındaki kuruluşundan bu yana üye devletler arasında iş birliğini kademeli olarak kurumsallaştırmak için uygun bir temel oluşturmuştur. Son birkaç yılda, Türk Konseyi, çeşitli alanlarda iş birliğine dayalı çalışmalarını genişleterek ve derinleştirerek üyelerinin ihtiyaçlarına uygun şekilde daha fazla karşılıklı destek ve dayanışma oluşturmayı vadeden bir iş birliği platformunu temsil etmektedir. Bu sürecin ileriye dönük olarak gerçekçi bir vizyonla desteklenmesi amacıyla geliştirilen Türk Dünyası 2040 Vizyonu, üye devletlerin çağımızın zorluklarını bireysel ve kolektif olarak karşılama kapasitesini artırmayı hedeflemektedir. Vizyon, her üye devletin mevcut uluslararası taahhütlerine zarar vermeden ulusal düzeyde ve bir grup olarak daha güçlü kılma taahhüdünde bulunarak dört ana ilkeye dayanan stratejik bir yaklaşım sunmaktadır: Siyasi ve Güvenlik İşbirliği, Ekonomik ve Sektörel İşbirliği, Halklararası İşbirliği ve Üçüncü Taraflarla İşbirliği (TDT, 2021).

2040 Vizyonu kapsamında, üye devletler sağlık alanında gelecekteki önceliklerin, gelişimin ve yönelimlerin bir sonraki aşamasına rehberlik etmek amacıyla aşağıdaki hususlarda kalıcı iş birliği taahhütlerini beyan etmişlerdir:

1. Üye devletler arasında sağlık iş birliğinin öncelikli bir gündem maddesi olarak sürdürülmesi için, evrensel sağlık sigortası, kaliteli temel sağlık hizmetlerine erişimin yanı sıra herkes için güvenli, etkili, kaliteli, uygun fiyatlı temel ilaçlara ve aşılarla ulaşılması,
2. Ulusal, bölgesel ve küresel sağlık krizlerine çeşitli ortak eylem ve programlar aracılığıyla yanıt verilmesi için, TDT’nin çatısı altında sağlıkta iş birliği mekanizmalarının güçlendirilmesi,

3. Üye devletlerin politikalarını küresel sağlık vizyonu ve hedefleriyle uyumlu hâle getirmek için DSÖ gibi uluslararası kuruluşlarla iş birliğinin geliştirilmesi. (TDT, 2021)

2040 Vizyonu kapsamında ekonomik ve sektörel iş birliği başlığı altında aynı zamanda sağlığa yönelik hedefler de ortaya konulmuştur:

1. Bilgi ve en iyi uygulamaların değişimi, ortak kapasite geliştirme ve eğitim programları ve sağlık çalışanlarının hareketliliği yoluyla sağlık sektöründeki insan kaynakları ve kurumsal kapasiteleri güçlendirme,

2. Üye devletler arasında sağlık altyapısı, iletişim ve sağlık bilgi sistemlerinin daha iyi geliştirilmesi için ulusal politika ve mevzuatları uyumlu hâle getirme,

3. Üye devletlerde sağlık sektörü, altyapı ve hizmetleri geliştirmek ve modernize etmek için ortak yatırımları, kamu-özel ortaklık modellerini ve yenilikçi finansmanı teşvik etme,

4. Pandemiler ve diğer bulaşıcı hastalıkları da kapsayan ulus ötesi sağlık tehditlerinin önlenmesi, tespiti ve bunlara yanıt verilmesi için acil durum hazırlığı sağlamak üzere ulusal sağlık sistemlerinin kapasitelerini teşkil etme ve direnç oluşturma,

5. Hâlihazırdaki ve gelecekteki sınamalar için önleme, teşhis, tedavi yöntemleri, aşılarda ve diğer ilaçları geliştirmek amacıyla sağlık kurumları ve üniversiteler arasında ortak bilimsel iş birliğini, araştırma ve geliştirme programlarını güçlendirme,

6. Bölgede ve ötesinde tıbbi malzeme, ekipman ve hizmet ticaretini kolaylaştırma olarak belirlenmiştir. (TDT, 2021)

Güvenli iş birliği, bilgi ve iletişim teknolojileri, turizm ve çevre alanlarında iş birliği kapsamında da sağlıkla ilgili hedeflere yer verilmiştir:

1. İnsani yardım, eğitim ve sağlık hizmetleri de dâhil olmak üzere, daha iyi planlanmış müdahaleler gerçekleştirmek adına göç konularında çok taraflı iletişim kanalları ve iş birliği kurma,

2. Ticaret, ulaşım, sağlık ve eğitime öncelik verilerek e-devlet ve e-hizmetler alanında ortak program ve projeler geliştirme,

3. Eko-turizm, mutfak turizmi, macera turizmi, sağlık turizmi, manevi/kutsal turizm vb. alanlarda çeşitli turizm paketleri, kültürel güzergâhlar ve turlar geliştirme ve bunları tanıtmaya,

4. Toplumsal, iklim ve çevre ile ilgili sınamaların üstesinden gelmede ve sürdürülebilir bir şekilde daha sağlıklı, daha zengin toplumlara katkıda bulunmakta verilerin gücünü kullanma. (TDT, 2021)

2.11. Tarım Alanında İş Birliği

Türk Devletleri Teşkilatı, bölgesinde aşağıdaki hedeflere odaklanarak tarımsal iş birliğini geliştirmeyi amaçlayan programlar ve ortaklıklar yoluyla sürdürülebilir tarım, kendi kendine yeterlilik ve gıda güvenliğini sağlama amacı taşımaktadır:

- Çevre dostu, sürdürülebilir ve organik tarımı teşvik ederek kapasite geliştirme ve teknoloji transferi programları,
- Tarım sektöründe uluslararası kuruluşlarla etkin iş birliğinin teşvik edilmesi,
- Sürdürülebilir tarımsal kalkınmayı gerçekleştirmek amacıyla kamu ve özel sektör kurumları, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları, araştırma enstitüleri ve çiftçi dernekleri gibi paydaşları harekete geçirme,
- Doğal içerikli işlenmiş ürünler kullanarak gıda üretmek için tarımsal bir yöntem olarak organik tarımı geliştirme ve sıkı bir kontrol ve güçlendirme sistemini sürdürme,
- Sürdürülebilir kırsal kalkınma programlarını ve politikalarını uyumlu hâle getirme, modern uygulamaları ve yenilikçi teknolojileri teşvik etme ve tarımsal kümelenmeler, çiftçiler ve tarımsal işletmeler arasında ortaklıklar kurarak tarım sektöründeki üretken bağlantıları teşvik etme,
- FAO (BM Gıda ve Tarım Örgütü), IFAD (Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu) ve IOFS (İslam Gıda Güvenliği Teşkilatı) ve UNDP (BM Kalkınma Programı) gibi ilgili uluslararası kuruluşlarla etkin iş birliği kurma.

Sekretarya, 2016 yılı boyunca Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ve Uluslararası Tarım Kalkınma Fonu (IFAD) ile ilişkileri bu organizasyonların merkezlerine gerçekleştirilen ziyaretlerle başlatmıştır.

Kurucu belgesi 2011'de imzalanan Türk İş Konseyi tarafından düzenlenen Dördüncü Türk Konseyi İş Forumu, 28 Nisan 2016 tarihinde Bıkk'te toplanmış ve tarım sektörü de dâhil olmak üzere ye devletlerden yaklaşık 100 iş insanı foruma katılım sağlamıştır. Toplantıda, üye devletlerin ticaret odalarına zorunlu üyelik modeli için tanıtım programları, her üye devlette iş insanları için yuvarlak masa toplantıları, yatırımcılar tarafından karşılaşılan genel zorluklar, eğitim seminerleri gibi konular tartışılmıştır.

Üye ülkelerin özel sektör kuruluşları, ekonomik iş birliğinin ileriye götürülmesi amacıyla Türk İş Konseyi çatısı altında yılda bir kere bir araya gelmektedirler.

Forumlar

Tarım Bakanları 2. Toplantısı ve Birinci Türk Tarım Forumu

4 Temmuz 2022, Taşkent/Özbekistan

Türk Devletleri Teşkilatı, Özbekistan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı ve Türk Ticaret ve Sanayi Odası iş birliğiyle, Birinci Türk Tarım Forumu 4 Temmuz 2022 tarihinde Taşkent'te düzenlemiştir. Tarım Bakanları Toplantısı çerçevesinde gerçekleştirilen Forum'un amacı, Türk bölgesinde tarımsal iş birliğinin kilit konuları hakkında tek bir tartışma platformu oluşturmak ve TDT üye ve gözlemci devletleri arasında tarımsal ticareti genişletmek için iş çevrelerinin etkileşimini teşvik etmektir.

Forum'a üye ve gözlemci ülkelerden 300'den fazla ilgili bakanlık yetkilisi, uluslararası ve bölgesel kuruluşların yanı sıra tarım alanında önde gelen şirketlerin temsilcileri katılmıştır

Tarım Bakanları 2. Toplantısı ve İkinci Türk Tarım-İş Forumu

26 Eylül 2023, Bakü/Azerbaycan

Azerbaycan Cumhuriyeti Tarım Bakanı Majnun Mammadov'un ev sahipliği ve moderatörlüğünde düzenlenen toplantıya Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Büyükelçi Kubanışbek Ömüraliyev, Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı, Özbekistan Cumhuriyeti Tarım Bakanı Aziz Voitov, Kırgız Cumhuriyeti Tarım Bakanı Birinci Yardımcısı Murat Ramatov, Kazakistan Cumhuriyeti Tarım Bakan Yardımcısı, Abilkhair Tamabek, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanı, Hüseyin Çavuş ve Macaristan Tarım Bakanlığı Uluslararası İlişkiler Başkanı Lilla Egri katılmıştır. Tarım Bakanları 2. Toplantısı'nda, Türk devletlerinin ekonomik ve sosyal kalkınması için önemini vurgulayan Genel Sekreter Ömüraliyev, tarım alanında daha fazla ekonomik bütünleşme sağlamak amacıyla TDT bünyesinde yürütülen mevcut faaliyetler ve atılacak adımlar hakkında bakanlara bilgi vermiş, Türk devletlerinin önemli tarım ihracatçıları olma, ekonomilerine katkıda bulunma ve bölgesel ticaret bağlantılarını güçlendirme potansiyelini vurgulamıştır.

Tarım Bakanları 2. Toplantısı

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Başkanlığı (TİKA) Tarafından Organize Edilen Tarımsal Faaliyetler

Tarım Bakanlığı Tarım Gıda Tedarik Araştırma ve Üretim Merkezi Araştırma Serasının Rehabilitasyonu

2021, Özbekistan

Tarım ve Gıda Tedarik Araştırma ve Üretim Merkezi, ülkenin ihtiyacı olan sebze, kavun ve patates gibi tarım ürünlerinin tohumlarının üretimi konusunda köklü bir kuruluş olarak öne çıkmaktadır. Merkez, sebze, kavun, patates ve diğer tarım tohumlarının üretimini artırmayı hedefleyen bir proje çerçevesinde faaliyet göstermektedir. Bu projenin ana amacı, tarımsal teknolojilerin yanı sıra bilimsel yöntemlerle kaliteli fidelerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır.

Merkeze bağlı Sebze, Kavun ve Patates Araştırma Enstitüsü, atıl halde bulunan 10 bin metrekarelik sera alanını TİKA'nın teşvikiyle modernize ederek faaliyete geçirmiştir. Bu modernizasyon sayesinde, Türkiye'den getirilen kavun, domates, biber, çilek ve patlıcan tohumlarının deneme ekimleri yapılarak yüksek verimli türlerde tohum üretimi gerçekleştirilecek ve bu tohumlar bölgedeki diğer araştırma istasyonlarına dağıtılarak tohum üretim kapasitesi artırılabilecektir. Ayrıca, tarım uzmanlarına ve çiftçilere uzaktan eğitim vermek amacıyla bir eğitim merkezi kurulmuş ve Türkiye Tarım ve Orman Bakanlığı ile Türk tarım firmaları ile iş birliği güçlendirilmiştir. Bu sayede, tarım sektöründe daha fazla bilgi paylaşımı ve gelişme sağlanmıştır.

Türkiye Dostluk Ormanı Projesi

2021, Azerbaycan

Karabağ bölgesi, yangınlar ve mayınlar gibi nedenlerle tarım ve orman alanlarında büyük zarar görmüştür. Bu yıkıcı etkiler, savaşın yol açtığı tahribatın bir sonucudur. Tarım ve Orman Bakanlığımız, 2021 yılında Karabağ'ın yeniden inşası için katkı sağlamak amacıyla kapsamlı bir "Karabağ Eylem Planı" hazırlamıştır.

Bu eylem planı kapsamında, Azerbaycan-Türkiye Dostluk Ormanı projesinin Karabağ'da kurulması ve ayrıca Azerbaycan devletinin Karabağ'da başlattığı ağaçlandırma çalışmalarına destek verilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede, Orman Genel Müdürlüğü tarafından Cumhurbaşkanlığı kararı ile Azerbaycan'a hibe edilen iki adet paletli mini kepçe, bu önemli projelere katkı sağlamak amacıyla teslim edilmiştir.

Azerbaycan-Türkiye Dostluk Ormanı Projesi, Karabağ'da 65 hektarlık bir alanda gelecek nesillere nefes olacak büyük bir ormanın oluşturulmasını hedeflemektedir. Azerbaycan'a hibe edilen mini kepçeler sayesinde bugüne kadar 5 hektarlık alanda toprak işleme işlemleri tamamlanmış ve araziler fidan dikimine hazır hâle getirilmiştir. Bu projeler, Karabağ'ın yeniden yeşillendirilmesi ve topraklarının verimli hâle getirilmesine önemli katkılar sunmaktadır.

Ağaçlandırma Projesi

11 Kasım 2021, Azerbaycan

Azerbaycan Ekoloji ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, Karabağ bölgesinde savaş nedeniyle tahrip olan arazilerin yeniden inşası ve restore edilmesi amacıyla büyük bir ağaçlandırma projesi başlatmıştır. Bu proje, 30 bin hektarlık bir alanda gerçekleştirilmektedir. Türkiye'nin Orman Genel Müdürlüğü, Azerbaycan'ın başlattığı Ağaçlandırma Projesi'ne katkıda bulunmak amacıyla, Karabağ bölgesindeki ağaçlandırma sahalarına dikilmek üzere geniş yapraklı ve iğne yapraklı çeşitli türlerde 10 bin adet orman ağacı fidanını Azerbaycan'a hibe etmiştir. 11 Kasım 2021 tarihinde, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın himayesinde gerçekleştirilen "Geleceğe Nefes" programı çerçevesinde, Azerbaycan Ekoloji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından bir fidan dikim töreni düzenlenmiştir. Türkiye'nin Bakü Büyükelçiliği ve TİKA'nın katkılarıyla Başkent Bakü'nün Hocahezen semtinde binlerce fidan toprakla buluşurken, Azer-

baycan genelinde toplamda 111 bin fidan dikimi gerçekleştirilmiştir. Bu önemli etkinlik, çevre koruma ve yeşil alanların artırılması amacıyla büyük bir katkı sağlamıştır.

Azerbaycan'da "Geleceğe Nefes" Kampanyası

Zirai İnsansız Hava Aracı (Ziha) Desteği

2021, Azerbaycan

İnsansız hava araçlarının (İHA) kullanımı, tarım sektöründe giderek yaygınlaşmakta ve bu teknoloji tarımın ayrılmaz bir parçası hâline gelmektedir. Bu nedenle, günümüz teknolojisini takip eden Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Azerbaycan Tarımsal İnovasyon Merkezi ile Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi arasında "Drone Tabanlı Multispektral Görüntülerin Çok Amaçlı Değerlendirmesine Yönelik Yüzey Yansıma ve Bitki Örtüsü İndekslerinin Tespiti" projesini başlatmıştır. Bu projenin kapsamında, Azerbaycan'dan üç uzman, Ankara'da Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinde teorik eğitimler alırken, İHA'ların temin edileceği firmalardan teorik ve pratik eğitimler almışlardır. Program, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü ile İHA'ların tarım alanında kullanılması konusunda iki ülkenin yapması gerekenleri ve deneyimlerini paylaşma konularını içermiştir.

Bu çalışmanın bir parçası olarak Azerbaycan'a, multispektral görüntülerin çok amaçlı olarak değerlendirilmesine yönelik 1 adet multispektral İHA, 1 adet zirai ilaçlama İHA ve haritalama ile analiz yazılım desteği sağlanmıştır. Bu proje kapsamında yüzey yansıma, hastalıkların tespiti, bitkilerin su ve gübre ihtiyaçları ile bitki örtüsü indekslerinin belirlen-

mesinde, ilaçlama ve eğitim faaliyetlerinde de İHA'lar kullanılmaktadır. Bu proje, tarım alanında verimliliği artırmak ve çiftçilere daha fazla kaynak sağlamak için önemli bir adım olmuştur.

Ormancılık Alanında İşbirliği Hakkında Mutabakat Zaptı

2021, Kazakistan

Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü ile Kazakistan Cumhuriyeti Ekoloji, Jeoloji ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı Ormancılık ve Yaban Hayatı Komitesi Arasında Ormancılık Alanında İşbirliği Hakkında Mutabakat Zaptı, Tarım ve Orman Bakanı Vahit Kirişçi ile Kazakistan Ekoloji, Jeoloji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Serikkali Brekeshev tarafından imzalanmıştır.

2.12. Diaspora Alanında İş Birliği

Türk Devletleri Teşkilatının, üye ülkelerle giderek artan siyasi iş birliğinin somut sonuçlarından biri de diasporaları arasında pek çok alanda geliştirilen ikili ilişkilerdir. Teşkilat'ın temel amaçları arasında, üye ülkelerin imajını uluslararası arenada olumlu hâle getirmek ve yurttaşlarının yaşadığı ülkelerdeki kamuoyu üzerinde etkili olabilmek için çalışmalar yürütülmesi de yer almaktadır.

Bu anlamda, bir etkileşim ihtiyacı ilk defa dışişleri bakanlarının 2012 New York görüşmesi sırasında Türk diasporalarının eş güdümlü hareket etmeleri gerektiğinin altınının çizilmesiyle gündeme gelmiştir. Bundan sonraki süreç hızlı gelişerek 2013 yılının Ocak ayında Bakü'de TDT Üye Ülkelerinin Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakan ve Kuruluş Başkanlarının 1. Toplantısı gerçekleşmiş, aynı yılın 14 Mayıs'ında Ankara'da düzenlenen Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakan ve Kuruluş Başkanlarının 2. Toplantısı'nda Türkdildeş Diaspora Ortak Faaliyet Stratejisi kabul edilmiştir.

TDT diasporaları arasındaki iş birliğinin kapsam ve niteliğini ele almak üzere Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakanlar ve Kuruluş Başkanlarının yanı sıra Temas Grubu düzeyinde toplantılar, diaspora forumları, eğitim programları, paneller vb. faaliyetler düzenli olarak gerçekleştirilmektedir.

Toplantılar

Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakanlar ve Kuruluş Başkanlarının Düzeyinde Toplantılar

TDT Üye Ülkelerinin Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakanlar ve Kuruluş Başkanlarının 1. Toplantısı

24 Ocak 2013, Bakü/Azerbaycan

Türk Keneşi (Konseyi) Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakanlar ve Kuruluş Başkanları 1. Toplantısı, 24 Ocak 2013 tarihinde Bakü'de gerçekleştirilmiştir. Toplantı kapsamında yapılan görüşmelerde, Türk Keneşinin Nahçıvan Anlaşması'nda ortaya konulan amaç ve görevleri teyit edilmiş; diasporaların yurt dışında ülkelerinin imajının iyileştirilmesinde ve kamuoyunu etkilemede oynadığı önemli rolün altı çizilmiş; Türkdildeş ülkeler arasındaki birlik ve dayanışmayı tamamlamak üzere dünyadaki Türkdildeş diasporalar arasında iş birliğinin artmasına olan ihtiyaç vurgulanmıştır. Toplantıda üzerinde mutabık kalınan başlıca hususlar şunlardır:

- Türk Keneşi nezdinde, diaspora işlerinden sorumlu bakanlık/kuruluş yetkililerinden oluşan bir Temas Grubu kurulması,
- Temas Grubu'nun bir Türk Keneşi Diaspora Forumu düzenlemesi,
- Türk Keneşi Sekreteryası'nın Temas Grubu'nun Sekreteryaya görevini üstlenmesi ve bir Ortak Eylem Planı taslağı hazırlaması.

Türk Keneşi heyeti, toplantı vesilesiyle Bakü'de Azerbaycan makamlarıyla ikili temaslar da gerçekleştirmiştir.

TDT Üye Ülkelerinin Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakanlar ve Kuruluş Başkanlarının 1. Toplantısı

Türk Keneşi Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakanlar ve Kuruluş Başkanlarının 2. Toplantısı

14 Mayıs 2013, Ankara/Türkiye

Türk Keneşi Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakanlar ve Kuruluş Başkanlarının 2. Toplantısı, Türk Keneşi Genel Sekreteri'nin başkanlığında 14 Mayıs 2013 tarihinde Ankara'da yapılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının ev sahipliğinde gerçekleşen toplantıya Türk Keneşi üye devletlerinden yetkililerin yanı sıra TÜRKPA Genel Sekreteri Ramil Hasanov ve TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı Fırat Purtaş da katılmıştır.

Toplantıda, Türk Keneşi Türkdildeş Diaspora Ortak Hareket Stratejisi kabul edilmiştir. Strateji, diasporaların buldukları ülkelerde haklarını koruyan, bu ülkelerin sosyo-politik kurumlarında gerektiği şekilde temsil edilen, aynı zamanda ana vatanlarıyla bağlarını güçlendirmiş ve yaşadıkları ülkelerde onun çıkarlarını savunan etkin mekanizmalar hâline gelmesine yönelik ortak adımlar atılmasını öngörmektedir. Üye ülkelere ve tüm Türk dünyasına yönelik olumsuz faaliyetlere karşı iş birliğinin eş güdümlü sürdürülmesi de stratejinin öncelikli konuları arasında yer almaktadır.

Türk Keneşi Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakanlar ve Kuruluş Başkanlarının 2. Toplantısı

Türk Keneşi Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakanlar ve Kuruluş Başkanları 3. Toplantısı

8 Kasım 2018, Ankara/Türkiye

Türk Keneşi Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakanlar ve Kuruluş Başkanları 3. Toplantısı 8 Kasım 2018 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

Türk Keneşi Genel Sekreteri Baghdad Amreyev ve Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy'un ev sahipliğinde düzenlenen toplantıda, Türk Keneşi üye ülke diasporalarının mevcut durumları ele alınırken üye ülkelerin diaspora işlerinden sorumlu kurumları ve Türk dili konuşan diasporalar arasındaki iş birliği ve eş güdümün ilerletilmesi konularında görüş alış verişinde bulunulmuştur.

Dünyada ve bölgemizde meydana gelen gelişmeler çerçevesinde üye ülkelerin ilgili kurumlarınca güncellenen "Türk Keneşi Türkdildeş Diaspora Ortak Faaliyet Stratejisi" katılımcı bakan ve kuruluş başkanları tarafından imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Öte yandan, Türkdildeş diasporalar arasındaki iş birliği kapsamında 2019 döneminde atılacak somut adımların belirlendiği Ortak Eylem Planı taraflarca onaylanmıştır.

Toplantı kapsamında, Türkdildeş diasporalar arasındaki iş birliği ve koordinasyonun ilerletilmesi amacıyla Türk Keneşi çatısı altında ortak bir online diaspora portalı hazırlanmasına karar verilmiştir.

Toplantı kapsamında Türkiye, Azerbaycan ve Kazakistan'ın ilgili kurumları arasında ikili diaspora iş birliği mutabakat muhtıraları imzalanmıştır.

Türk Keneşi Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakanlar ve Kuruluş Başkanları 3. Toplantısı

Türk Devletleri Teşkilatı Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakanlar ve Kurum Başkanları 4. Toplantısı

19 Kasım 2021, Çevrim İçi

Türk Devletleri Teşkilatı Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakanlar ve Kurum Başkanları 4. Toplantısı 19 Kasım 2021 tarihinde çevrim içi gerçekleştirilmiştir.

Kazakistan Cumhuriyeti Enformasyon ve Sosyal Kalkınma Bakan Yardımcısı Serik Egizbayev'in ev sahipliğinde ve Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreter Yardımcısı Gismat Gozalov'un moderatörlüğünde gerçekleştirilen toplantıda taraflar, 12 Kasım 2021 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatı 8. Liderler Zirvesi Bildirisi'nde yer alan devlet başkanlarının diaspora iş birliğine ilişkin kararları ve Türk Dünyası 2040 Vizyon Belgesi'nin ilgili maddeleri üzerinde ayrıntılı görüşmelerde bulunmuşlardır. Toplantıda ayrıca, üye devletlerin diaspora kurumları ile yurt dışında yaşayan Türk diasporaları arasındaki iş birliğini kolaylaştıracak adımlar değerlendirilmiştir.

Temas Grubu Düzeyinde Toplantılar

Türk Keneşi Diaspora Temas Grubu'nun 1. Toplantısı

18 Nisan 2013, İstanbul/Türkiye

Türk Keneşi Diaspora Temas Grubu, birinci toplantısını 18 Nisan 2013 tarihinde İstanbul'da Türk Keneşi Sekreteryasının ev sahipliğinde gerçekleştirmiştir. Toplantıya Türk Keneşi üye ülkeleri Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye adına katılan yetkililer, Türk devletlerinin dünyanın birçok bölgesinde sayıları milyonları bulan diasporaları arasında iş birliği ve eş güdümlü sağlanmasına yönelik hususları ele almışlardır.

Toplantıda, bakanlar ve kuruluş başkanlarına sunulmak üzere Türk Keneşi Türkdildeş Diaspora Ortak Faaliyet Stratejisi taslak metni üzerinde mutabık kalınmıştır.

Türk Keneşi Diaspora Temas Grubu'nun 1. Toplantısı

Türk Keneşi Nezdinde Diaspora İşleri Temas Grubu'nun 2. Toplantısı

3-4 Şubat 2014, İstanbul/Türkiye

Türk Keneşi Nezdinde Diaspora İşleri Temas Grubu 2. Toplantısı, 3-4 Şubat 2014 tarihlerinde İstanbul'da kâin Türk Keneşi Sekreteryası binasında gerçekleştirilmiştir.

Toplantıda; 21 Haziran 2013 tarihinde Bakü'de düzenlenen Türk Keneşi Diaspora Örgütlerinin 1. Forumu'nun Bildirisi ve 16 Ağustos 2013 tarihinde Azerbaycan'ın Gebele şehrinde düzenlenen Türk Keneşi Üçüncü Zirve Bildirisi uyarınca oluşturulmasına karar verilen "Türk Keneşi Türkdildeş Diasporalar için Ortak Eylem Planı" ve ABD, Almanya, Fransa ve Ukrayna'da kurulması planlanan "Türk Keneşi Türkdildeş Diasporaları Bölgesel Merkezler Yönetmeliği" taslakları ele alınmış ve metinler üzerinde mutabık kalınmıştır.

Türk Keneşi Nezdinde Diaspora İşleri Temas Grubu'nun 2. Toplantısı

Türk Keneşi Himayesindeki Diaspora Temas Grubu'nun 3. Toplantısı

3 Mayıs 2016, Almatı/Kazakistan

Diaspora işlerinden sorumlu yetkililerden oluşan Türk Keneşi himayesindeki Diaspora Temas Grubu'nun 3. Toplantısı 3 Mayıs 2016 tarihinde Almatı'da düzenlenmiştir. Moderatörlüğünü Türk Keneşi Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Ömer Kocaman'ın yaptığı toplantıda taraflar, 2016-2017

yılı Türk dili konuşan diasporalar için eylem planı, Türk Keneşi bölgesel diaspora merkezlerinin kurulması, Türk Keneşi İkinci Diaspora Forumunun düzenlenmesi ve Türk Keneşi üye ülkeleri arasında diaspora iş birliği alanında bazı konuları ele almıştır.

Toplantıda, Türk Dili Konuşan Diasporalar Eylem Planı nihai hâline getirilerek taraflarca kabul edilmiştir.

Türk Keneşi Himayesindeki Diaspora Temas Grubu'nun 3. Toplantısı

Türk Konseyi Diaspora Temas Grubu'nun 4. Toplantısı

23 Şubat 2018, İstanbul/Türkiye

Türk Konseyi Diaspora Temas Grubu'nun 4. Toplantısı, 23 Şubat 2018 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Türk Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı Ömer Kocaman'ın yönettiği toplantıda, dünyada ve bölgemizde cereyan eden gelişmeler çerçevesinde Türkiye'nin değişiklik teklifinde bulunduğu "Türk Konseyi Türkdildeş Diaspora Ortak Faaliyet Stratejisi" taraflarca ele alınmış ve güncellenmiştir.

Taraflar, Türkdildeş diasporalar arasındaki iş birliği kapsamında 2018-2019 döneminde atılacak somut adımların belirlendiği Ortak Eylem Planı'nın temel unsurları üzerinde mutabık kalmıştır.

Toplantı kapsamında ayrıca, Türkdildeş diasporalar arasındaki iş birliği ve koordinasyonun ilerletilmesi amacıyla Türk Konseyi Diasporalar Atlası hazırlanması yolunda çalışma başlatılması kararlaştırılmıştır.

Türk Konseyi Diaspora Temas Grubu'nun 4. Toplantısı

Türk Konseyi Diaspora Temas Grubu'nun 5. Toplantısı

8-9 Şubat 2019, Bakü/Azerbaycan

Türk Konseyi Diaspora Temas Grubu'nun 5. Toplantısı 8-9 Şubat 2019 tarihlerinde Bakü'de gerçekleştirilmiştir. Toplantı, Türk Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Ömer Kocaman tarafından yönetilmiştir.

Temas Grubu toplantısında heyetler, Almanya ve ABD`deki Türk dili konuşan diasporalar için Kapasite Geliştirme Eğitimi'nin hazırlığı, Nevruz`un ortaklaşa kutlaması, Türk Konseyi Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakanlar/Kurum Başkanlarının Üçüncü Toplantısı'nın mahiyeti, diaspora gençliğinin Kazakistan'ın Zerendy kentinde düzenlenecek 4. Türk Konseyi Uluslararası Gençlik Kampı'na katılımı ve diğer ortak çıkarılara ilişkin konuları ele almışlardır.

Türk Konseyi Diaspora Temas Grubu'nun 5. Toplantısı

Diğer Toplantılar

Türk Keneşi Genel Sekreteri'nin ABD'de Yerleşik Türkçe Konuşan Diaspora Temsilcileriyle Toplantısı

13 Mayıs 2015, New York/ABD

Türk Keneşi Genel Sekreteri Büyükelçi Ramil Hasanov, ABD'de kain Türk dili konuşan diaspora temsilcileri ile 13 Mayıs 2015 tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti New York Başkonsolosluğu'nda düzenlenen toplantıda bir araya gelmiştir.

Toplantıda diaspora konusunun önemine ilişkin görüşler dile getirilmiş, Türk Keneşinin diasporanın yanı sıra diğer bütün alanlarda yürütmekte olduğu çalışmalar hakkında bilgiler paylaşılmıştır. Özellikle toplantının

ana teması olan diaspora konusundaki çalışmalar ve buna bağlı olarak ilki hâlihazırda Kiev’de faaliyetlerine başlamış olan ve yakın gelecekte Almanya, Fransa ve ABD’de açılması planlanan bölgesel diaspora merkezleri hakkında da ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Türk Keneşi Genel Sekreteri'nin ABD'de Yerleşik Türkçe Konuşan Diaspora Temsilcileriyle Toplantısı

Diaspora Bölgesel Merkezi İcra Komitesi Toplantısı

26 Aralık 2016, Kiev/Ukrayna

Diaspora Bölgesel Merkezi İcra Komitesi Toplantısı, Türk Keneşi Genel Sekreteri Büyükelçi Ramil Hasanov'un başkanlığında 26 Aralık 2016 tarihinde Türk Keneşi Kiev Bölgesel Diaspora Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir.

Toplantıya Ukrayna'daki Azerbaycan, Kazakistan ve Türkiye büyükelçiliklerinin temsilcileri, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı temsilcisi ile İcra Komitesi üyeleri katılmıştır. Toplantıda, Türk Keneşinin faaliyetleri ve aynı zamanda diaspora alanında bugüne kadar yürüttüğü çalışmalar konuşulmuştur.

İcra Komitesi, Türk dili konuşan diasporanın Ukrayna'daki değişen koşullara uyumunun artırılması için daha etkin çalışmalar yürütülmesi ve 2017 yılı faaliyet planını görüşmüştür.

Diaspora Bölgesel Merkezi İcra Komitesi Toplantısı

Avrupa Kazak Diasporası Kurultay Toplantısı

4-5 Haziran 2022, Paris/Fransa

Kazakistan Cumhuriyeti “Otandastar Qory” Vakfı ve Fransa’daki Kazak Büyükelçiliği tarafından 4-5 Haziran 2022 tarihlerinde Paris’te Kazak Diasporası Kurultay toplantısı düzenlenmiştir.

Kurultay’da, Fransa’da yaşayan Kazak diasporasının önde gelen temsilcileri, akademisyenler, diaspora iş insanları, basın mensupları ve öğrencilerin yanı sıra TDT üye devletleri- Azerbaycan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkiye’den yüze yakın katılımcı bir araya gelmiştir.

Kurultay’a katılan Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Baghdad Amreyev, diasporanın ana vatani, kültürü ve dili ile bağlarının korunması ve sürdürülmesinin gerekliliğini vurgulamıştır.

Toplantıda, Türk devletlerinin ortak diaspora potansiyelinin, Avrupa ile siyasi, ekonomik ve sosyal ilişkilerin geliştirilmesine önemli katkılarda bulunabileceğine de dikkat çekilmiş; diasporaların ekonomik, kültürel ve sosyal rolleri, yurt dışındaki yaşam koşulları ve beklentileri ile üye devletlerin diaspora kurumları arasında iş birliği ve koordinasyonu geliştirilmesinin yolları hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Forumlar

Türk Dili Konuşan Diaspora Örgütleri 1. Forumu

21 Haziran 2013, **Bakü/Azərbaycan**

Türk Dili Konuşan Diaspora Örgütleri 1. Forumu 21 Haziran 2013 tarihinde Bakü'de düzenlenmiştir. Forum'a başta Türk Keneşi üye devletleri Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye'nin diaspora işlerinden sorumlu bakanlar ve kuruluş başkanları olmak üzere dünyanın 44 ülkesinden 500'den fazla diaspora temsilcisi katılmıştır.

Cumhurbaşkanları İlham Aliyev, Nursultan Nazarbayev ve Abdullah Gül'ün forum katılımcılarına hitaplarının okunmasıyla başlayan Forum'un başkanlığını Türk Keneşi Genel Sekreteri Halil Akıncı yapmıştır.

Forum'da, yurt dışında yaşayan Türk diasporalarının mevcut problemleri ve onların çözüm yöntemleri ve diasporaların önündeki fırsatların ve onları gerçekleştirme yolları tartışılmış, Türkdildeş Diaspora Ortak Faaliyet Stratejisi'nin tanıtımı yapılmıştır. Forum'un sonunda katılımcılar Bakü Bildirisi'ni ve Devlet Başkanlarına Sesleniş'i kabul etmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı 2. Diaspora Forumu

28-30 Mart 2022, Bursa/Türkiye

Türk Devletleri Teşkilatı 2. Diaspora Forumu 28-30 Mart 2022 tarihleri arasında Türk Dünyası Kültür Başkenti Bursa'da gerçekleştirilmiştir. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ve TDT Sekretaryasının ev sahipliğinde düzenlenen Forum'da TDT Genel Sekreteri Baghdad Amreyev, ortak diasporanın Türk devletleri için siyasi, ekonomik ve sosyal açıdan büyük faydalar sağlayabilecek potansiyeline değinerek TDT'nin yürüttüğü diaspora faaliyetlerinin amacının, dünya çapında eğitimi ve organize, ortak bir Türk diasporası oluşturmak olduğunu belirtmiştir.

Aksakallar Konseyi Başkanı Binali Yıldırım, kardeş Türk devletlerinin 20 milyonu aşkın güçlü diasporası arasında verimli iş birliği ve koordinasyonun sağlanmasının önemini dile getirmiş, diasporanın ana vatanı, kültürü ve dili ile temasının korunması ve sürdürülmesinin gerekliliğinin altını çizmiştir.

Açılışın ardından Forum; TDT Genel Sekreter Yardımcısı Gismat Gozalov'un moderatörlüğünü yaptığı "TDT Üye Devletleri Diasporalarının Güncel Durumu ve Gelecek Perspektifleri" başlıklı Diaspora Kurum Başkanları Oturumu; "TDT Üye Devletleri Diasporalarının Tarihsel Süreci" başlıklı Akademik Oturum ve "Diaspora STK'lerinin Kapasitesinin Geliştirilmesi-Zorluklar" başlıklı Sivil Toplum Oturumundan oluşan üç ana bölümle devam etmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı 2. Diaspora Forumu

Türk Devletleri Teşkilatı 2. Diaspora Forumu

Türk Devletleri Teşkilatı Diasporadan Sorumlu Bakanlar ve Kurum Başkanları Uluslararası Bakü Forumu

20-21 Aralık 2022, Bakü ve Şuşa/Azərbaycan

TDT diasporadan sorumlu devlet kurumları başkanları, Azerbaycan Cumhuriyeti Diaspora İşlerinden Sorumlu Devlet Komitesinin ev sahipliğinde, 20-21 Aralık 2022 tarihlerinde Bakü ve Şuşa'da, Uluslararası Bakü/Şuşa Diaspora Forumu vesilesiyle bir araya gelmiştir.

Forum'da, üye ve gözlemci devletlerin diasporalarının mevcut durumu, diaspora kurumlarının kendi diasporalarıyla iş birliği ve koordinasyonu geliştirme çabaları, diaspora kurumları ve Türk diasporaları arasında koordinasyon ve iş birliğini artırmanın yolları, diaspora eğitim programlarının etkinliğini artırmaya yönelik görüş ve öneriler, TDT 1. Diaspora Gençlik Forumunun organizasyonu ve Türk diaspora temsilcilerinin TDT'nin gençlik, ekonomi ve akademik girişimlerine (gençlik kampları, festivaller, girişimci forumları, iş forumları, Türk Üniversiteler Birliğinin etkinlikleri gibi) katılımını artırma yollarının da yer aldığı önemli gündem maddeleri ele alınmıştır.

Üye devletler, diaspora alanındaki ikili iş birliklerini geliştirmek üzere ikili mutabakat zabıtları imzalamış, programın ikinci gününde ise üst düzey diaspora temsilcileri ve TDT Sekretaryası heyeti Şuşa'yı ziyaret ederek "TDT 2023 yılı Diaspora Ortak Eylem Planı" hakkında detaylı görüşmelerde bulunmuştur.

Heyetler ayrıca, "2023 Türk Dünyası Kültür Başkenti" sıfatıyla Şuşa'da yapılması planlanan faaliyetleri, TDT ülkelerinde diaspora faaliyetlerinin karşılıklı düzenlenmesi ve koordinasyonu konularını ele almış, şehirde devam eden restorasyon çalışmalarını yerinde incelemiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı Diasporadan Sorumlu Bakanlar ve Kurum Başkanları Uluslararası Bakü Forumu

Türk Devletleri Teşkilatı 1. Diaspora Gençlik Forumu

26-27 Eylül 2023, Bakü/Azərbaycan

Türk Devletleri Teşkilatı 1. Diaspora Gençlik Forumu, "Haydar Aliyev ve Türk Dünyası" temasıyla 26-27 Eylül 2023 tarihlerinde Azerbaycan Cumhuriyeti Diaspora İşlerinden Sorumlu Devlet Komitesinin ev sahipliğinde Bakü'de düzenlenmiştir. Forumu üye ve gözlemci devletlerin diaspora gençlerinin katılmıştır.

Azərbaycan Aksakalı, Azərbaycan Parlamentosu Başkan Yardımcısı, Azərbaycan Gençlik ve Spor Bakanı, TÜRKPA ve Türk Kültür ve Miras Vakfı başkanları, TDT ülkelerinin dışişleri bakan yardımcısı, kültür bakan yardımcısı ve büyükelçilerinin katıldığı forum çerçevesinde gerçekleştirilen üç panel oturumunda katılımcılar, Haydar Aliyev'in Türk ülkelerinin yakınlaşmasında oynadığı rolü ve Türk dünyasının genç nesillerine verdiği değerli mesajları ele almış, gelecek dönemde Türk diaspora gençleri arasında iş birliği ve koordinasyonu artırmanın yolları üzerinde durmuştur. Forumun sonunda, katılımcı diaspora gençleri, gelecekte daha fazla iş birliği ve koordinasyon kurma kararlılıklarını özetleyen ortak bildiri kabul etmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı 1. Diaspora Gençlik Forumu

Paneller

Türkdildeş Diasporalar Arasında İşbirliğinin Derinleştirilmesinde Türk Keneşinin Rolü Paneli

5 Ekim 2016, Kiev/Ukrayna

“Türkdildeş Diasporalar Arasında İşbirliğinin Derinleştirilmesinde Türk Keneşi`nin Rolü” konulu panel, 5 Ekim 2016 tarihinde Türk Keneşi Genel Sekreteri Büyükelçi Ramil Hasanov’un başkanlığında Türk Keneşi Kiev Diaspora Bölgesel Merkezi’nde gerçekleştirilmiştir.

Azerbaycan, Kazakistan ve Türkiye’nin Kiev büyükelçileri, Ukrayna milletvekilleri, Ukrayna’da yaşayan Türkdildeş diasporaların temsilcileri ve Türk Keneşi Diaspora Temas Grubu temsilcilerinin katıldığı panelde, Türk Keneşi ve faaliyetleri hakkında bilgi verilmiş, diaspora sahasında bugüne kadar Türk Keneşi bünyesinde gerçekleştirilen çalışmalar anlatılmıştır.

60’a yakın katılımcının iştiraki ile gerçekleştirilen panelin ardından Türk Keneşi Kiev Bölgesel Diaspora Merkezi’nde kokteyl düzenlenmiştir.

“Türkdildeş Diasporalar Arasında İşbirliğinin Derinleştirilmesinde Türk Keneşinin Rolü” Paneli

Türk Devletleri Teşkilatı: 5 Devlet Tek Diaspora Paneli

15-16 Eylül 2023, İstanbul/Türkiye

15-16 Eylül 2023 tarihleri arasında Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) tarafından İstanbul’da Düzenlenen Dünya Türk İş Konseyi 10. Kurultayı kapsamında, “Türk Devletleri Teşkilatı: 5 Devlet Tek Diaspora” başlıklı panel, TDT Genel Sekreteri Büyükelçi Kubanıçbek Ömüraliyev’in moderatörlüğünde gerçekleştirilmiştir.

Panelde, Türk Devletleri Teşkilatının ortak vizyonu doğrultusunda diasporalar arası iletişimin ve buna mukabil ticari faaliyetlerin geliştirilmesine yönelik öneriler ve ileriye dönük perspektifler ele alınmıştır. Panelin ardından Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın tezrifleriyle gerçekleştirilen resmî açılışın sonrasında TDT ile DEİK arasında bir iş birliği mutabakat zaptı imzalanmıştır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, iletişim imkânlarının geliştiği günümüzde, ana vatan ile diaspora arasındaki bağları güçlendirmenin eskisine göre daha kolay olduğunu, bunun için çok daha etkin mekanizmalar kurulması gerektiğini vurgulamıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan ayrıca, üstün başarı sağlamış Türk kökenli ve Türkiye dostu yöneticiler, sporcular, sanatçılar ve üst düzey siyasi temsilcilerine ödülleri takdim etmiştir.

“Türk Devletleri Teşkilatı: 5 Devlet Tek Diaspora” Paneli

Diaspora Ödül Töreni

Eğitim ve Tecrübe Paylaşımı Programları

Türk Konseyi Üye Devletlerinin Diaspora Kurumları Arasında Tecrübe Değişimi Programı

8-9 Şubat 2019, **Bakü/Azerbaycan**

Türk Konseyi Üye Devletlerinin Diaspora Kurumları Arasında Tecrübe Değişimi Programı, 8-9 Şubat 2019 tarihlerinde Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de gerçekleştirilmiştir.

Programın başkanı Fuat Muradov, Türkiye Cumhuriyeti Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkan Yardımcısı Abdulhadi Turus, Türkiye'nin Bakü Büyükelçisi Erkan Özoral, Türk Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı Ömer Kocaman ile Kazakistan ve Kırgızistanlı yetkililer katılmıştır.

Türk Konseyi Üye Devletlerinin Diaspora Kurumları Arasında Tecrübe Değişimi Programı

Türk Dili Konuşan Diasporalar İçin Birinci Kapasite Geliştirme Eğitim Programı

26 Mart 2019, **Berlin/Almanya**

Türk Dili Konuşan Diasporalar İçin Birinci Kapasite Geliştirme Eğitim Programı 26 Mart 2019 tarihinde Berlin'de düzenlenmiştir.

Kapasite Geliştirme Eğitim Programı, Almanya'daki Türk dili konuşan diaspora STK'lerinin bir araya geldikleri, etkinlik alanları hakkında sunumlar yaptıkları ve kendi aralarında sürdürülebilir iş birliği ve koordinasyonu arttırmanın yollarını tartıştıkları ilk etkinlik olmuştur. Program sırasında katılımcılar, Almanya'daki Türk dili konuşan diaspora STK'leri arasında gelecekteki eylem süreci hakkında görüş alışverişinde bulunmuş ve bağlarını derinleştirmek için ortak eğitim, kültür ve spor faaliyetleri düzenleme hususunda mutabık kalmıştır.

Üye devletlerin merkezi diaspora kurumlarından katılan yetkililerin, Almanya'da yaşayan ilgili diaspora gruplarına yönelik geliştirdikleri politika ve programlar hakkında sunum yaptıkları toplantıda taraflar, diaspora düzeyinde daha koordine, entegre ve sürdürülebilir bir eylem sağlamak için merkezî diaspora kurumları arasındaki iş birliğini derinleştirmeyi kararlaştırmışlardır. Üye devletleri merkezi diaspora kurumları, Türk dili konuşan diasporanın gençleri arasında ortak değerleri ve ortak kimlikleri hakkında farkındalık yaratmak üzere ortak eğitim, kültür ve spor faaliyetleri düzenlenmesini de karara bağlamıştır.

Türk Dili Konuşan Diasporalar İçin Birinci Kapasite Geliştirme Eğitim Programı

Türk Dili Konuşan Diasporalar İçin İkinci Kapasite Geliştirme Eğitim Programı

28 Eylül 2019, New York/ABD

Türk Dili Konuşan Diasporalar için Kapasite Geliştirme Eğitim Programı'nın ikincisi, 28 Eylül 2019 tarihinde New York'ta, Azerbaycan Cumhuriyeti Diasporadan Sorumlu Devlet Komitesi tarafından düzenlenmiştir.

Türk Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı Gismat Gozalov'un başkanlık ettiği toplantıda, Genel Sekreter Yardımcısı Gismat Gozalov katılımcılara, Türk Konseyi üye ülkeleri arasında diaspora alanında iş birliğinin tarihsel gelişimi ve 2019/2020 faaliyet döneminde gerçekleştirilecek olan diaspora çalışmaları hakkında bilgi vermiştir.

Toplantıda, üye ülkelerin merkezî diaspora kurumlarından katılan yetkililer, yurt dışında yaşayan kendi diaspora gruplarına yönelik geliştirdikleri politika ve programlar hakkında sunum yapmıştır. Programın ikinci bölümünde ise ABD'deki Türk dili konuşan diaspora STK'leri de kendi faaliyet alanları hakkında sunumlar yapmış ve sürdürülebilir iş birliği ve koordinasyonu artırmanın yollarını ele almışlardır.

Türk Dili Konuşan Diasporalar İçin İkinci Kapasite Geliştirme Eğitim Programı

Türk Konseyi Diaspora Kurumları Arasında 2. Tecrübe Paylaşımı Programı

29 Mart 2022, Bursa/Türkiye

TDT 2. Diaspora Forumu programı çerçevesinde 29 Mart 2022'de, TDT üye devletleri diaspora kurumlarının bilgi ve tecrübe paylaşımında buldukları, diaspora konusunu hukuki, sosyal, ekonomik, kültürel boyutuyla ele aldıkları TDT Diaspora Kurumları Arasında 2. Tecrübe Paylaşımı Programı düzenlenmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı
2. Diaspora Forumu
2. Kurumlararası Tecrübe Paylaşımı Programı ve Nevruz Etkinlikleri
28-29-30 Mart 2022

"Türk Konseyi/Keneşi Üye Ülkelerine Yönelik YTB Faaliyetleri"

Türkiye
Azerbaycan
Kazakistan
Kırgızistan
Özbekistan

Diaspora İşbirlikleri
İkili Faaliyetler ve İmzalanan Mutabakatlar
105 Proje ve Faaliyet
18.656 Günümüze Kadar Burslandırılan Öğrenci
1.429 Eğitimine Devam Eden Burslu Öğrenci
14.000+ Türkiye Mezunlu
6 Türkiye Mezunları Buluşması
2 Mezun Derneği

YTB T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI
www.ytb.gov.tr / yurtdisiturkler

Türk Konseyi Diaspora Kurumları Arasında 2. Tecrübe Paylaşımı Programı

Diaspora Dayanışması

Birinci Türk Keneşi Diaspora Bölgesel Merkezinin Açılışı

24 Aralık 2014, Kiev/Ukrayna

Birinci Türk Keneşi Diaspora Bölgesel Merkezi, 24 Aralık 2014 tarihinde Kiev'de, Ukrayna'daki Ortak Azerbaycan Diasporası tesislerinde açılmıştır. Açılışı Türk Keneşi Genel Sekreteri Büyükelçi Ramil Hasanov, Türk Keneşi Dönem Başkanı Türkiye Cumhuriyeti'nin Kiev Büyükelçisi Yönet Can Tezel ve Kiev Belediye Başkanı Danışmanı Bogdan Balasinoviç yapmıştır.

Açılışa Ukrayna Belediye Başkanı Danışmanı, Kırgızistan ve Türkiye'nin Kiev büyükelçileri, Azerbaycan ve Kazakistan büyükelçilik müsteşarları, Ukrayna Dışişleri Bakanlığı temsilcisi, Ukrayna'da yaşayan Türkdildeş diasporaların temsilcileri ile Türk Keneşi Diaspora Temas Grubu temsilcileri katılmıştır.

Birinci Türk Keneşi Diaspora Bölgesel Merkezinin Açılışı

TDT Genel Sekreteri'nin ABD'de Düzenlenen Geleneksel Türk Günü Yürüyüşü'ne Katılımı

16 Mayıs 2015, New York/ABD

Türk Keneşi Genel Sekreteri Büyükelçi Ramil Hasanov, New York resmî ziyareti sırasında 16 Mayıs 2015 tarihinde "Geleneksel Türk Günü Yürüyüşü"ne katılmıştır. Yürüyüşe Azerbaycanlı, Kazak, Kırgız, Özbek ve Türkmen delegasyonları iştirak etmiştir.

Geleneksel Türk Günü Yürüyüşü, ABD

"Teröre Hayır" Yürüyüşü

20 Eylül 2015, Kiev/Ukrayna

Türkiye'nin terörle mücadelesine destek vermek amacıyla, Ukrayna Azerbaycanlıları Birleşik Diasporasının ve Türk Keneşi Kiev Bölgesel Diaspora Merkezi'nin girişimiyle 20 Eylül 2015 tarihinde Kiev'de "Teröre Hayır" yürüyüşü düzenlenmiştir. Yürüyüşe, Kiev'deki Azerbaycan ve Türkiye diasporasından 200'ün üzerinde temsilci katılmıştır.

"Teröre Hayır" Yürüyüşü, Ukrayna

Türk Devletleri Tarafından Ortak Nevruz Kutlama Programı

18 Mayıs 2022, Vilnius/Litvanya

Pandemi nedeniyle iki yıl ertelenen Nevruz Kutlama Programı, 18 Mayıs 2022 tarihinde Azerbaycan, Kazakistan, Türkiye, Özbekistan ve Macaristan büyükelçilikleri tarafından ortaklaşa Vilnius-Litvanya'da düzenlenmiştir.

Program kapsamında, TDT üye ve gözlemci devletlerinin Vilnius'taki büyükelçiliklerinden yetkililer, diaspora temsilcileri ve yerel konukların katılımıyla konserler, halk oyunları gösterileri ve bir resepsiyon düzenlenmiştir.

Türk Devletleri Tarafından Ortak Nevruz Kutlama Programı

2.13. İnsani Konular ve Kalkınma Alanında İş Birliği

“Türk Tipi Kalkınma İş Birliği Modeli” mimarlarından olan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) günümüzde 61 ülkede 63 Program Koordinasyon Ofisi ile 150’den fazla ülkede proje ve faaliyetlerini yürütmektedir. Ancak bu kadar geniş bir coğrafyaya yayılmadan önce TİKA, 1993 yılında Sovyetler’den ayrılan Türk Cumhuriyetleriyle ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla kurulmuştur. Bu bağlamda Kırgızistan’da 1993, Azerbaycan ile Özbekistan’da 1994 ve Kazakistan’da 1995 yıllarında TİKA’nın Program Koordinasyon Ofisleri faaliyetlerine başlamıştır. Son-

raki yıllarda ise Türk dünyası ile Türkiye'nin ilişkilerin derinleşmesi, iş birliği alanlarının çeşitlenmesi ve güncel gelişmelerin ışığında yeni protokol ve anlaşmalar imzalanmıştır.

Türk Devleti Teşkilatları Üye Ülkelerinde Mukim TİKA Program Koordinasyon Ofislerinin Etkin Faaliyet Yürütmesine Olanak Sağlayan Anlaşmalar

Ülke	İmza Metni	İmza Tarihi
Azerbaycan	Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Teknik İşbirliği Protokolü	15.03.2016
Kazakistan	Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti TİKA PKO Faaliyetine İlişkin Anlaşma	19.03.2002
Kırgızistan	Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Kırgız Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Kırgız Cumhuriyeti'ndeki TİKA PKO'nun Faaliyetine İlişkin Anlaşma	5.09.2006
Özbekistan	Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansının Özbekistan Cumhuriyeti'ndeki Faaliyeti Hakkında Anlaşma	25.10.2017

İlişkilerin genişlemesi ve derinleşmesinin doğal bir sonucu olarak Türkiye Cumhuriyeti 2005-2021 yılları arasında kamu kurum ve kuruluşları aracılığı ile Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'da toplam değeri 2,4 milyar ABD doları olan uluslararası kalkınma iş birliği projeleri ve faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Sahadaki etkinliğinin bir göstergesi olarak sadece TİKA'nın Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ve gözlemci ülkelerde gerçekleştirdiği proje ve faaliyet sayısı 4 bini geçerken Türk dünyasına yönelik gerçekleştirdiği proje ve faaliyetlerin sayısı ise yaklaşık 6 bin olmuştur.

Türk devletleri bağımsızlıklarını ilan ettikleri zamandan günümüze geçen 30 yıllık süre içerisinde pek çok idari ve altyapı problemini çözmüş ve uluslararası kalkınma yardımı sağlayabilecek pozisyona gelmiştir. Bunun bir nişanesi olarak Kazakistan ve Azerbaycan'ın resmî kalkınma iş birliği ajansları olan, sırasıyla KazAID ve AIDA ile TİKA iş birliği ve tecrübe paylaşımına yönelik faaliyetler yürütmekte olup bu kapsamda TİKA ve KazAID arasında kalkınma alanında iş birliğinin geliştirilmesi amacıyla 6 Ağustos 2021 tarihinde Mutabakat Zaptı (MOU) imzalanmıştır. Öncesinde ise 15 Ekim 2019 tarihinde Bakü'de imzalanan Türk Konseyi 7. Bildirgesi'nde, üye ülkelerin devlet başkanlarının, üye ülkelerin üçüncü ülkelere kalkınma ve insani yardım konularındaki rolünden duydukları memnuniyeti ifade etmişler, ilgili yardımların artarak devam etmesinin önemini vurgulamışlar ve bu sürecin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ilişkin 2030 Gündeminin amaçlarına ulaşılmasına katkı sağladığının altını çizmişlerdir.

Türk Devletleri Teşkilatı üyelerinin hem üyesi olduğu hem de eş güdüm içerisinde çalıştığı yapılar olan Türk Parlamenterler Asamblesi (TÜRK-PA) ve Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY) ile de çeşitli proje ve faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Son yıllarda gerçekleştirilen proje ve faaliyetlerin özeti aşağıda gösterilmiştir:

- 2023 yılında Türk Devletleri Teşkilatı ve KOSGEB İşbirliğinde KO-Bİ'ler İçin AR-GE ve İnovasyon Desteği Eğitim Programı, 2023 Ressamlar Buluşması, Türk Dünyası Kültür Başkenti Şuşa'da düzenlenen "Uluslararası Harı Bülbül Müzik ve Dans Festivali", Özbekistan ve Kazakistan'da "6. Türk Dünyası Kadın ve Moda Haftası", Türkiye'de XX.Yüzyıla Damgasını Vuran Baba-Oğul: Törökül Aytmatov ve Cengiz Aytmatov Sempozyumu, Kırgızistan'da "Türk Dil Forumu" gerçekleştirilmiş olup TİKA her bir faaliyete ayrı ayrı destekte bulunmuştur.
- 2022 yılında TÜRKSOY Ressamlar Buluşması, Türk Dünyası Kadın ve Moda Haftası ile Türk Dünyası Geleneksel Müzik Mirası Uluslararası Bilimsel Konferansı faaliyetlerine TİKA destek sağlamıştır.
- 2021 yılında Yunus Emre'nin vefatının 700. yılı için Özbekistan/Hiva'da düzenlenmiş olan programa Türk halklarını temsil eden tanınmış şairlerin katılımına TİKA destek olmuştur.

- 2019 yılında 2019 Türk Dünyası Kültür Başkenti Oş şehrinde gerçekleştirilmiş pek çok faaliyete TİKA katkıda bulunmuştur.
- Cengiz Aytmatov'un doğumunun 90. yılı olması münasebeti ile ünlü yazarın tanıtılması, eserlerinin ve bırakmış olduğu kültürel mirasın yaşatılması için ülke genelinde anma programları gerçekleştirilmesi amacıyla 2018 yılı, Cengiz Aytmatov Anma Yılı ilan edilmiş; Türkiye'nin çeşitli illerinde programlar düzenlemiştir. Türk Cumhuriyetlerinden gelen misafirlerin ulaşım, konaklama ve lojistik ihtiyaçları TİKA tarafından karşılanmıştır.
- 2017 Uluslararası Türk Akademisinden gelen talep üzerine 26 Mayıs 2017 tarihinde Kazakistan'ın başkenti Astana'da gerçekleştirilen TİKA desteği ile "Sosyal Bilimler Forumu" gerçekleştirilmiştir.
- 2016 yılında Türk dili konuşan ülkelerden dört yüze yakın genç liderlerin bir araya gelerek şiddete varan aşırıçılığın nedenleri, sonuçları ve çözüm önerileri değerlendirmelerinin yapıldığı "Şiddete Varan Aşırıçılıkla Mücadelede Gençliğin Rolü" kongresine TİKA destek sağlamıştır.

Türk Tipi Kalkınma İş Birliği Modeli'nin ana odağı insan olup gerçekleştirilen proje ve faaliyetler uygulanırken bir imtiyaz aracı olmaktan ziyade samimi ve eşit ortaklık anlayışı ile hareket edilmektedir. Bu sebeple, ihtiyaç sahiplerine yakın olmak, insani, ekonomik ve sosyal alanlarda somut projelerle iş birliği yapılan ülkelerin kalkınma stratejilerine öncelik vermek Türk kamu kurum ve kuruluşları için ana amaç olmuştur. Ortak dil, tarih ve kültür bağlarına sahip olduğumuz Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan ile ilişkiler Türk dış politikasının öncelikli konularından biri olagelmıştır. Günümüzde Türk dünyası ülkelerinin sosyal ve ekonomik kalkınmalarını sağlamak, kendi aralarında ve komşularıyla iş birliği imkânlarını artırmak, idari altyapılarını güçlendirerek uluslararası toplumla bütünleşmelerini desteklemek Türkiye'nin temel hedeflerinden olmuştur. Ek olarak, ortak tarihî ve kültürel değerleri yaşatmak proje ve faaliyetinin önceliği olarak ön plana çıkmaktadır. Bunun bir göstergesi olarak Moğolistan Nalayh bölgesinde bulunan ve açık havada yerinde sergilenen Bilge Tonyukuk yazıtları ve çevresindeki Göktürk eserlerinin doğa şartlarına karşı koruma altına alınması, eserlerin çağdaş müzecilik anlayışına sergilenbilmesini sağlamak amacıyla TİKA tarafından kapsamlı bir müze inşası ve çevre düzenlemesi faaliyeti yürütülmektedir.

TİKA, sektörel olarak ise idari birimlerin geliştirilmesi, nitelikli eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimin güvence altına alınması, imalatın desteklenmesi, tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi, sosyal altyapıları destekleme başta olmak üzere çeşitli sektörlerde teknik ve mali gücünü iş birliği yapılan ülkelerle birleştirerek; sadece başkent ve büyük şehirlere değil kırsala ve ulaşım imkânlarının kısıtlı olduğu bölgelerde de ciddi seviyelerde proje ve faaliyetlerde bulunmaktadır. Ayrıca, TİKA'nın Türk devletleri ile olan iş birliği ortak kültürel mirasın korunması hem emsalsiz kültür varlığının gelecek nesillere aktarılmasını sağlama hem de toplumlar arasında sosyo-kültürel etkileşim zeminini güçlendirme bakımından önem arz etmekte; aynı zamanda turizm sektörünü geliştirmek suretiyle ekonomiye doğrudan katkıda bulunmaktadır. Son olarak, ilgili ülkelerdeki somut ve soyut kültür varlıklarının korunmasına yönelik çalışmalarına devam edildiği belirtilmelidir.

TİKA'nın Türk Devletleri Teşkilatı üye ülkelerinde çeşitli alanlarda gerçekleştirdiği önemli projelerden başlıcaları şunlardır:

Eğitim

Azerbaycan

T.C. MEB Bakü Türk Anadolu Lisesi Onarım ve Donanımı

Proje Yeri/Yılı: Bakü/2015

Sektörü : Eğitim

T.C. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak Bakü'de faaliyet gösteren Bakü Türk Anadolu Lisesi ve lise bünyesinde faaliyet gösteren ilkokul ve ortaokula uzun yıllardan beri farklı alanlarda destek sağlanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti millî eğitim müfredatına göre eğitim veren okulun daha iyi fiziki koşullar ile eğitim hizmeti sunabilmesini sağlamak amacıyla TİKA tarafından 2014-2015 yıllarında yürütülen proje kapsamında okul binalarının tadilatı yapılmış ve gerekli okul malzemesi ve ekipmanı ile donatılmıştır. Yürütülen çalışma ile 1.700'den fazla öğrencinin bulunduğu okullarda daha iyi koşullarda eğitim-öğretim faaliyeti yürütülmesi, okulun eğitim kalitesinin yükseltilmesi hedeflenmiştir.

Bakü Türk Anadolu Lisesi, Azerbaycan

Kırgızistan

Oş Şehri Ak-Tilek Tam Donanımlı Devlet Okulu Yapımı ve Tefrişatı

Proje Yeri/Yılı: Oş/2011-2012

Sektörü : Eğitim

Kırgızistan'ın en büyük ikinci şehri olan Oş'a TİKA tarafından inşa edilen, tefrişat-donanım işleri gerçekleştirilen ve yaklaşık 1.000 öğrenci ile eğitimine devam eden Kırgız-Türk Dostluk Lisesi 26 Kasım 2012'de faaliyete geçmiştir. 25.000 metrekare arsa üzerinde 12 bin metrekare kapalı alana sahip olan 3 katlı okul binasında, kapalı spor salonu, konferans salonu, voleybol ve basketbol sahaları mevcuttur. Binanın işletme maliyetlerini düşük tutmak ve çevresel sürdürülebilirliğini sağlayabilmek amacı ile yüksek enerji verimliliği kriterleri uygulanmıştır. İnşaata tamamlanmasının ardından Kırgızistan Millî Eğitim Bakanlığına devredilen okulda Kırgız müfredatı okutulmakta olup öğrencilerin ve velilerinin taleplerine bağlı olmakla birlikte bazı dönemlerde seçmeli olarak Türkçe dersi verilmektedir.

Ak-Tilek Tam Donanımlı Devlet Okulu, Kırgızistan

Ak-Tilek Tam Donanımlı Devlet Okulu, Kirgizistan

Kazakistan

Lev Gumilev Avrasya Millî Üniversitesine Türkçe Sınıfı Kurulması

Proje Yeri/Yılı: Astana/2023

Sektörü : Eğitim

TİKA'nın desteği ile Kazakistan'ın en büyük üniversitelerinden biri olan Astana'daki Lev Gumilev Avrasya Millî Üniversitesinde Türkçe sınıfı kurulmuştur. Geleneksel Türk motifleriyle tasarlanan ve ders için gerekli ekipmanlar ile donatılan sınıfta, üniversitenin Türkoloji bölümünde eğitim gören veya Türkçeye ilgi duyan diğer bölümlerin öğrencilerine Türkçe dersleri verilmektedir.

Lev Gumilev Avrasya Millî Üniversitesi Türkçe Sınıfı

Sağlık

Kırgızistan

Kırgız-Türk Dostluk Devlet Hastanesi İnşası ve Donanımı

Proje Yeri/Yılı: Bişkek/2017-2020

Sektörü : Sağlık

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın başbakanlığı döneminde, 2013 yılı Nisan ayında Kırgızistan'a gerçekleştirdiği resmî ziyaret esnasında, Kırgızistan Cumhurbaşkanı ile yaptığı görüşmede, Bişkek'te bir hastane kurulması hususunda Kırgız tarafı Türkiye'den yardım talep etmiş, konunun TİKA tarafından takip edilmesi talimatı verilmiştir. Akabinde inşası, tefrişat ve donanımı gerçekleştirilen ve yaklaşık 12.000 metrekare kapalı alanda hizmet veren hastanede kardiyoloji, kardiyovasküler cerrahi, genel cerrahi, göğüs hastalıkları, anestezi ve reanimasyon, girişimsel radyoloji, gastroenteroloji branşlarında ileri teşhis ve tedavi hizmetleri verilmektedir. 72 yatak kapasiteli hastanede ayrıca laboratuvarlar, 2 ameliyathane, 3 yoğun bakım, anjiyo ve görüntüleme bölümleri bulunmaktadır. Hastane Kovid-19 salgınında ülkede vakaların artması dolayısıyla bir süreliğine Kırgızistan Sağlık Bakanlığınca kullanılmıştır. 2021 yılı ortası itibarıyla bahse konu hastane TİKA tarafından ilgili taraflara teslim edilmiştir.

Kırğız-Türk Dostluk Devlet Hastanesi, Kırgızistan

Özbekistan

Özbekistan Sağlık Bakanlığına 50 Tam Donanımlı Ambulans Temini

Proje Yeri/Yılı: Taşkent/2018

Sektörü : Sağlık

Özbekistan Sağlık Bakanlığı tarafından 2018 yılı başında Özbekistan vatandaşlarının sağlık alanında daha kaliteli hizmet alabilmelerinin sağlanabilmesi amacıyla Türkiye'den acil sağlık hizmet aracı talep edilmiştir. Her alanda gelişen iki ülke ilişkileri hasebiyle 2018 yılı içerisinde TİKA tarafından Özbekistan'a 50 tam teşekküllü ambulans temini TİKA tarafından gerçekleştirilmiştir.

50 Tam Teşekküllü Ambulans Temini, Özbekistan

Kazakistan

“Travmatoloji ve Ortopedide Yenilikler” Konferansının Desteklenmesi

Proje Yeri/Yılı: Astana/2023

Sektörü : Sağlık

TİKA'nın katkılarıyla Kazakistan Sağlık Bakanlığının ev sahipliğinde Astana Tıp Üniversitesinde “Travmatoloji ve Ortopedide Yenilikler” konulu uluslararası konferans düzenlenmiştir. Ayrıca, Türkiye’den gelen uzman doktorların marifetiyle Kazakistan’da daha önce yapılmayan kapalı yöntemle kas nakli ameliyatı gerçekleştirilmiştir. Türkiye’nin sağlık alanındaki altyapısı teknik iş birliğine konu olmuştur.

Travmatoloji ve Ortopedide Yenilikler Konferansı, Kazakistan

Su ve Hıfzıssıhha

Azerbaycan

5 Bölgede Su Kuyuları Açılması

Proje Yeri/Yılı: Ağcabedi, Haçmaz, Ağstafa, Şemkir, Gence, Şeki /2013-2016

Sektörü : Su ve Hıfzıssıhha

Azerbaycan'ın farklı bölgelerinde yaşanan su sıkıntısının giderilmesi amacıyla TİKA tarafından su kuyuları açılmasına yönelik hayata geçirilen projeler kapsamında 2013 yılında Ağcabedi bölgesinde 2 köyde 3 adet, 2016 yılında Haçmaz, Ağstafa, Şemkir, Gence ve Şeki bölgelerinde 7 artezyen su kuyusu açılmıştır. Proje kapsamında açılan su kuyularının bulunduğu köylerde inşa edilen su depoları, su irsaliye hatları ve çeşmelerle temiz içme suyuna erişimleri sağlanmıştır. Açılan artezyen su kuyuları ağırlıklı olarak Ermenistan çatışma hattına yakın köylerde yaşayanlar, Karabağ göçmenleri ve Ahıskalılar olmak üzere binlerce Azerbaycanlıya hizmet vermektedir.

Azerbaycan Su Kuyuları

İdari Altyapıların Güçlendirilmesi

Özbekistan

Özbekistan Adalet Bakanlığına 20 Adet Mobil Ofis Aracı Temini

Proje Yeri/Yılı: Taşkent/2018

Sektörü : İdari Altyapıların Güçlendirilmesi

Özbekistan Adalet Bakanlığı Kamu Hizmetleri Genel Müdürlüğünün talebi üzerine noter, miras, tapu gibi başlıca kamu hizmetine erişimi kolaylaştırmak amacıyla 20 adet mobil ofis temin edilmiştir.

Kültürel İş Birliği

Azerbaycan

2019 Yılı Millî Yayla Festivalinin Desteklenmesi

Proje Yeri/Yılı: Gedebey/2019

Sektörü : Kültürel İş Birliği

Azerbaycan'da geleneksel yayla kültürü ve oba geleneklerinin tarihsel ve kültürel öğeleri ile yaşatılması ve tanıtılması amacıyla TİKA desteği ile 26-28 Temmuz 2019 tarihleri arasında Gedebey'in Miskinli-Düzyurt yaylasında Azerbaycan'da ilk Millî Yayla Festivali gerçekleştirilmiştir. Geleneksel Türk (Orta Asya, Anadolu Yörük, Azerbaycan) motifli yurtlardan müteşekkil bir Etno-Kasabada düzenlenen festivalin açılışına Dünya Etnospor Konfederasyonu Başkanı Bilal Erdoğan, Azerbaycan Cumhuriyeti Tarım Bakanı İnam Kerimov, 14 ülkeden davetliler ve 40 binden fazla Azerbaycanlı katılmıştır. 3 gün devam eden Millî Yayla Festivali boyunca at üstü oyunlar, geleneksel güreş, okçuluk, geleneksel halk dansları, uygulamalı el sanatları, âşık ve ozan sanatçılarının gösterileri sergilenmiştir.

Millî Yayla Festivali, Azerbaycan

Milli Yayla Festivali, Azerbaycan

Azerbaycan

ABAD El Sanatları Tanıtım ve Satış Merkezi Kurulması

Proje Yeri/Yılı: Bakü/2019

Sektörü : Kültürel İş Birliği

TİKA tarafından Azerbaycan'da turizmin geliştirilmesi, el sanatlarının korunması ve az gelirli sanatkârlara gelir sağlanmasını teminen başlatılan proje çerçevesinde, Azerbaycan Cumhuriyeti Vatandaşlara Hizmet ve Sosyal Yenilikler Ajansı (ASAN Hizmet) bünyesinde bulunan Abad (Aile Ekonomisine Kolay Destek) markası altında Bakü'nün tarihî ve turistik mekânlarından İçeri Şehir'de 15. yüzyılda inşa edilmiş olan Hacı Bani Hamamı adlı yapıda ABAD Sanatkârlık Merkezi kurulmuştur.

ABAD Sanatkârlık Merkezi'nde satışa sunulan ürünlerden elde edilen gelirin yaklaşık % 85'lik kısmı sanatkârlara verilirken, % 15'lik kısmı ise işletmenin devam etmesi ve malzeme alımı gibi giderler için oluşturulan fonda toplanmaktadır. Bakü'nün turistik merkezi İçeri Şehir'de kurulan ABAD Sanatkârlık Merkezinin başarıya ulaşmasının ardından Uluslara-

rası Haydar Aliyev Havalimanı ve Bakü Tren İstasyonu olmak üzere 2 farklı noktada daha satış merkezi faaliyetine başlamıştır.

Azerbaycanlı 100 sanatkârın el işi ürünlerinin satışı ile başlanan projede günümüz itibarıyla Bakü, Şeki, İsmayllı, Zagatala, Gebele, Lenkeran, Balaken, Masallı, Gence, Sumgayıt, ve Abşeron şehir ve köylerinde ikamet eden 250'den fazla sanatkârın 2.000'ni aşkın eseri Bakü'nün üç farklı noktasında turistler ve ilgililerin beğenisine sunulmakta, projeye her geçen gün yeni sanatkârların katılması ile birlikte faydalanıcı sayısı da artmaktadır. Azerbaycan'ın geleneksel sanatları içerisinde yer alan halıcılık, dokumacılık, bakırcılık, seramik ve oymacılık gibi birçok geleneksel el sanatlarının yaşatılmasına da imkân sağlanmaktadır. Aynı zamanda, TİKA tarafından Azerbaycan'da kırsal kalkınma amaçlı yürütülen Arıcılığın Geliştirilmesi Projesi'nden faydalanan çiftçilerin de ürünleri burada satışa sunulmaktadır. ABAD Sanatkârlık Merkezi Projesi ile birlikte Azerbaycan'da ABAD markası adı altında yeni bir değer yaratılmasına katkı sağlanmış, tamamen sosyal amaca odaklanmış turizm alanında sürdürülebilir işletme kazandırılmış ve sanatkârların eserlerinin satışını yapıldığı yeni bir mecra ortaya çıkartılmıştır.

ABAD El Sanatları Tanıtım ve Satış Merkezi, Azerbaycan

ABAD El Sanatları Tanıtım ve Satış Merkezi, Azerbaycan

Barınma ve Konut

Kırgızistan

Heyelan Mağdurlarına Konut İnşası

Proje Yeri/Yılı: Oş/2017

Sektörü : Barınma ve Konut

2017 yılının Nisan ayında Oş eyaletinin Özgen şehrine bağlı Ayu köyünde meydana gelen heyelanda 24 kişi hayatını kaybetmiştir. Kırgız Cumhurbaşkanlığının, köyün 15 km uzaklıktaki bir bölgeye taşınması sürecinde heyelanda yakınlarını kaybeden aileler için yeni konutların inşa edilmesi hususunda Türkiye'den destek talep etmesi üzerine TİKA tarafından 9 konut inşa edilerek heyelan mağdurlarına teslim edilmiştir.

Kırgızistan Heyelan Mağdurlarına Konut İnşası

Kırgızistan Heyelan Mağdurlarına Konut İnşası

Tarım, Hayvancılık ve Ormancılık

Azerbaycan

Kırsal Kalkınma Programları Kapsamında Azerbaycan'da Arıcılığın Geliştirilmesi

Proje Yeri/Yılı: Ülke geneli/2012-2016

Sektörü : Arıcılık

Azerbaycan'da arıcılığın geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına yönelik olarak TİKA tarafından 2012 yılından itibaren "Azerbaycan'da Arıcılığın Geliştirilmesi Projesi" hayata geçirilmektedir. 2012 yılından itibaren 5 aşamalı olarak yürütülen proje çerçevesinde her yıl 100 aileye 1000 adet arı ailesinden müteşekkil arıcılık işletmeleri kurulmuş ve kurulan işletmelere ihtiyaç duyulan malzeme, donanım ve ilaç desteği sağlanmıştır. Proje çerçevesinde, toplam 600'den fazla kişiye arıcılıkla ilgili 3'er günlük teorik ve pratik eğitimler verilmiştir. Projenin 2016 yılında gerçekleştirilen 5. aşamasında, Gürcistan'da yaşayan Ahıska Türkü, Azerbaycan Türkü, Acara ve Gürcü topluluklardan 40 aile projeye dâhil edilmiş ve 400 adet arı ailesi ve gerekli malzemeler Azerbaycan'dan temin edilerek Gürcistan'da 40 aile işletmesi kurulmuştur.

Azerbaycan Arıcılığın Geliştirilmesi Projesi

Azerbaycan

Azerbaycan'da Süt Sığırcılığının Geliştirilmesi ve Islahı

Proje Yeri/Yılı: Saatlı ve Sabirabad/2014

Sektörü : Hayvancılık

Azerbaycan'da süt sığırcılığının geliştirilmesinin desteklenmesi amacıyla TİKA tarafından hayata geçirilen proje kapsamında, Saatlı ve Sabirabad bölgesindeki 40 çiftçiye 80 baş damızlık düve hibe edilmiştir. Hayvan hibe edilen çiftçilerin gerekli yem kaynaklarını sağlamalarını teminen traktör, silaj makinesi, pulluk, çapa makinesi vb. tarım makine ve teçhizatı TİKA tarafından temin edilmiştir. Hibe edilen hayvanların 2 ay boyunca yiyecekleri 80 ton kesif yemi de TİKA tarafından temin edilerek çiftçilere dağıtılmıştır.

Söz konusu proje kapsamında, "Sığır Yetiştirme", "Hayvan Hastalıkları", "Sığır Barınakları ve Barındırma", "Sığırlarda Besleme", "Sığırların Bakımı" ve "Yem Bitkileri Üretimi ve Silaj Yapımı" konularında teorik; "Yem Bitkileri Tarımı", "Mısır Silaj Yapımı", "Yetiştirme ve Besleme", "Sığır Barınaklarının Planlanması" ve "Hayvan Hastalıkları ve Bakım İşleri" konularında tarla ve çiftliklerde uygulamalı eğitimler gerçekleştirilmiştir. Proje kapsamında, soy kütüğü ve ıslahı çalışmalarına yönelik hayvan ve ahır takip sisteminin oluşturulması, hayvanların yem ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla çiftçilere silaj yapımının öğretilmesi ve silaj yapımı işlerinin takip edilmesi, suni tohumlama uygulayıcısının işlemlerini takip etmek, dağıtılan gebe düvelerin yetiştikleri ortamlarında kontrollerini yapmak ve eksikliklerin giderilmesini sağlamak amacıyla TİKA personeli tarım uzmanları ve Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği uzmanları çeşitli tarihlerde Azerbaycan'da görevlendirilmişlerdir. Proje kapsamında yürütülen çalışmalar neticesinde hayvan sayısı 160'a olmuştur.

Azerbaycan Süt Sığırcılığının Geliştirilmesi Projesi

2.14. Müslüman Dinî Kurumlar Arasında İş Birliği

Türk Devletler Teşkilatı üye ülkeleri Müslüman dinî kurumları ile daima dayanışma içerisinde olmuşlardır. Üye ülkeler, görüşmelerde ve zirve toplantılarında İslamofobi ile mücadele, genç neslin aşırıcılık tehlikesinden korunması, din eğitimi, din hizmetlerinin sağlıklı yürütülmesi ve Türk-İslam manevi geleneklerinin sürdürülmesi gibi konularda istişarelerde bulunmuşlar, tecrübe paylaşımı ve iş birliği çalışmaları yürütmüşlerdir.

Bu kapsamda TDT ile İslam İşbirliği Teşkilatı arasında karşılıklı görüşmeler gerçekleştirilmiş ve çeşitli konularda mutabakatlara imza atılmıştır. Ayrıca Türk Devletleri Teşkilatı Diyanet İşlerinden Sorumlu İdare Başkanları Toplantıları, Dünya Dinî Liderleri Zirveleri ile Semavi ve Geleneksel Dinlerin Liderleri Kongresi gibi birtakım zirve ve toplantılar gerçekleştirilmiştir. Türkiye de tüm bu toplantılara en üst düzeyde katılım göstererek Türk devletlerinin dinî kurumları ile iş birliği içinde, ortak çalışmalarda aktif rol almaktadır.

İslam İşbirliği Teşkilatı ile İş Birliği

İslam İşbirliği Teşkilatı ile hukuki ilişki kurulması, TDT'nin uluslararası iş birliği alanında üstlendiği çabaların ana odak noktalarından biri olmuştur.

TDT, 18 Nisan 2016'da İİT'nin İstanbul'daki bağlı kuruluşu olan İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SES-RIC) ile bir Mutabakat Zaptı (MoU) imzalamıştır. Ayrıca, 18-19 Ekim 2016 tarihlerinde Taşkent'te gerçekleştirilen 43. Dışişleri Bakanları Konseyi Toplantısı'nın nihai kararında, İİT Üye Devletlerinin Dışişleri Bakanlarının "İİT ve Türk Dili Konuşan Ülkeler Konseyi arasında bir Mutabakat Zaptı imzalanmasını memnuniyetle karşıladıkları" ifade edilmiştir. 22 Kasım 2016 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen İSEDAK 32. Bakanlar Toplantısı sırasında "Türk Keneşi ile İslam İşbirliği Teşkilatı arasında İşbirliği Mutabakat Zaptı" imzalanmıştır. Mutabakat Zabıtları ile iki teşkilat arasındaki mevcut işbirliğini somut projelere dayanarak daha güçlü hâle gelmesi ve TDT'nin İslam İşbirliği Teşkilatında gözlemcilik statüsü elde etme sürecine katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Söz konusu İİT kararlarının ardından, Mutabakat Zaptı, 10 Eylül 2017 tarihinde Astana'da düzenlenen 1. İİT Bilim ve Teknoloji Zirvesi marjın-

da her iki kurumun Genel Sekreteri tarafından imzalanmıştır. Belirtilen Mutabakat Zaptı, iki kuruluş arasındaki mevcut iş birliğini somut projelerle güçlendirmenin önünü açan bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın daveti üzerine 13 Aralık 2017 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen 13. İslam Zirvesi Konferansı Nihai Bildirisi'nin 201. maddesinde, Konferansın "gelecekte hukuki bir ilişki yaratmak amacıyla TDT ile İİT arasında iş birliği tesisini memnuniyetle karşıladığı" ifade edilmiştir.

TDT'nin, aynı zamanda İİT üyesi olan üye devletlerinin desteği ile önümüzdeki dönemde gözlemci statüsünü alması beklenmektedir. Bunlara ilave olarak Teşkilat, hâlihazırda İslam Kalkınma Bankası ile belirli bölgesel projeler üzerinde ortaklık tesisi üzerinde çalışmaktadır.

Tüm üyeleri aynı zamanda İİT üyesi olan TDT ve İİT kurumları geniş kapsamlı bir iş birliği içinde olmuşlardır. Bu kapsamda İslam dünyasında barış, istikrar ve kalkınmayı güçlendirmek, hem Avrasya kıtasında hem de İslam dünyasında, özellikle Avrupa, Orta Asya ve Kafkaslar'da uluslararası iş birliğinin geliştirilmesi için gelişmiş bir ortaklık kurulmasına yönelik faaliyetler yürütülmeye devam etmektedir.

TDT Genel Sekreteri Büyükelçi Kubançbek Ömüraliyev ve İİT Genel Sekreteri Hissein Brahim Taha

TDT ve İİT Heyetler Arası Görüşme

Dünya Dinî Liderler 1. Bakü Zirvesi

26-27 Nisan 2010, Bakü/Azerbaycan

Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de 26-27 Nisan 2010 tarihlerinde düzenlenen Dünya Dinî Liderler 1. Bakü Zirvesi, dünya çapında barış ve huzurun sağlanması amacıyla gerçekleştirilmiştir. İki gün süren uluslararası zirvenin amacı, farklı dinler arasındaki dayanışmaya ve iş birliğine katkı sağlamak ve farklı mezhepler arasında karşılıklı güven ve anlayış için koşullar oluşturmaktır.

Müslüman, Yahudi, Hristiyan ve Budist din adamlarının bir araya geldiği zirveye, dünyanın 33 ülkesinden 200'den fazla din adamı iştirak etmiştir.

Zirvede sonuç bildirisi imzalanarak dinin teröre alet edilmesi kınanmış ve terörizmin dinî değerlere dayandırılması keskin bir dille eleştirilmiştir. Dinî liderlerin imzaladığı ortak bildiride, "İnsan ölümüne sebep olan insanlar kendi amaçlarını haklı kılmak için dinî yollar ortaya atıyor. Terörizmi destekleyenler artık dini daha fazla kirli oyunlarına alet ediyorlar. Dinin terörizme alet edilmemesi için önlemler alınmalıdır." denilmiştir.

Dünya Dinî Liderler Zirvesi

Dünya Dinî Liderleri 2. Bakü Zirvesi

14-15 Kasım 2019, Bakü/Azerbaycan

Azerbaycan'ın ev sahipliğinde 14-15 Kasım 2019 tarihlerinde Dünya Dinî Liderleri 2. Bakü Zirvesi düzenlenmiştir.

Bakü Kongre Merkezinde Azerbaycan Kafkas Müslümanları İdaresi (KMİ) öncülüğünde düzenlenen toplantının açılışına Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Kafkas Müslümanları İdaresi (KMİ) Başkanı Allahşükür Paşazade, Türkiye Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş, Rus Ortodoks Kilisesi Patriği Kirill, İran Kültür ve İslami İlişkiler Teşkila-

tı Başkanı Abuzer İbrahimi Türkmen, Rusya Müftüler Konseyi Başkanı Ravil Gaynutdin ve farklı ülkelerden dinî liderler katılmıştır.

70'ten fazla ülkeden yaklaşık 500 din ve devlet adamının katıldığı zirvede, terörizm, saldırganlık, yabancı düşmanlığı, İslam düşmanlığı, antisemitizm ve Hristiyan fobisine karşı dinî liderlerin, hükûmet yetkililerinin, bilim insanlarının ve kanaat önderlerinin ortak faaliyetinin önemi üzerine fikir teatisinde bulunulmuştur.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Kafkas Müslümanları İdaresi Başkanı Allahşükür Paşazade'ye 70. doğum yılı ve görevde bulunmasının 40. yılı dolayısıyla kutlama mesajı göndermiştir. Mesajda şu ifadeler yer almıştır: “Değerli dostum, kardeşim Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in yüksek takdirleriyle doğumunuzun 70. yılı ve şeyhülislamlık görevinizin 40. yılı münasebetiyle düzenlenen programın başarılı geçmesini diliyorum.”

Zirvenin açılışında konuşma yapan Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev de dünyanın çeşitli yerlerinde geleneksel değerlere karşı kampanya yürütüldüğünü belirterek, geleneksel ve ailevi değerlerin korunması gerektiğini söylemiştir. Azerbaycan'da tüm din ve etnik grup temsilcilerinin bir aile gibi barış ve huzur içerisinde yaşadığını dile getiren Aliyev, dinî ve etnik çeşitliliğin Azerbaycan'ın serveti olduğunu ifade etmiştir.

Türkiye Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş da yaptığı konuşmada, din adamlarının insanlığın meselelerini hep beraber sahiplenmek ve daha iyi bir hayat ve gelecek için birlikte çözüm aramak zorunda olduğunu vurgulamış ve bunun için dinlerin itikadi ilkeleri üzerinden değil, herkesi etkileyen sosyal, ekonomik ve çevresel sorunlar üzerinden hareket edilmesinin daha faydalı olacağını belirtmiştir. Bütün peygamberlerin tevhidin, adaletin, güzel ahlakın yaşanması için mücadele ettiğini hatırlatan Erbaş, Müslümanların ırkı, inancı, rengi, dili, coğrafyası, kültürü ne olursa olsun herkesin temel hak ve özgürlüklerini savunmayı inançlarının gereği kabul ettiklerini belirtmiştir.

Zirve sonrasında Bakü Deklarasyonu kabul edilmiştir. Zirvede, iki gün boyunca terör, saldırganlık, yabancı düşmanlığı, İslamofobi, antisemitizm ve Hristiyan fobisine karşı dinî liderlerin, hükûmet yetkililerinin, bilim insanlarının ve kanaat önderlerinin ortak faaliyetleri, kadın ve çocuk haklarının korunması ile gençlerin eğitimi konuları masaya ya-

tırılmıştır. Deklarasyonda, Ermenistan'ın işgali altındaki Azerbaycan bölgelerinde tarihî ve kültürel anıtların yıkılması kınanmış, terörizm ve aşırılıkçılıkla etkili mücadelenin yanı sıra silahlı çatışmaların yol açtığı göçmen sorununun çözümünün önemine vurgu yapılmıştır.

Dünya Dinî Liderlerinin 2. Bakü Zirvesi

Dünya Dinî Liderlerinin 2. Bakü Zirvesi

Türk Devletleri Teşkilatı Diyanet İşleri ve Dinî İdare Başkanları Toplantısı

15 Nisan 2022, İstanbul / Türkiye

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeleri Diyanet İşleri ve Dinî İdare Başkanları Toplantısı 15 Nisan 2022 tarihinde İstanbul'da yapılmıştır.

Türkiye Diyanet İşleri Başkanı Prof.Dr. Ali Erbaş ve TDT Genel Sekreteri Baghdad Amreyev ev sahipliğinde düzenlenen toplantıya, TDT Aksakallar Konseyi Başkanı Binali Yıldırım, Kafkas Müslümanları Dinî İdare Başkanlığı Başkanı Allahşükür Paşazade, Kazakistan Müslümanları Dinî İdare Başkanlığı Başkanı Nauryzbay Otpenov, Özbekistan Müslümanları Dinî İdare Başkanlığı Başkanı Nuriddin Haliknazarov ve Kırgızistan Devlet Din Komisyonu Müdür Yardımcısı Zamir Kozhombardiev katılmıştır.

Türk Devletleri Teşkilatı Aksakallar Heyeti Başkanı Binali Yıldırım, toplantıda yaptığı konuşmada, her alanda olduğu gibi dinî konuda da ortak bir akla ihtiyaç olduğunu belirterek, “Özellikle son yıllarda İslam dinine karşı Batı dünyasında, Hristiyan dünyasında gelişen İslamofobi veya İslam karşıtlığı, İslam düşmanlığının izale edilmesi, ortadan kaldırılması bir de İslami kisve altında emperyal hedefler uğrunda terör faaliyetine azmettirilen, yönlendirilen grupların DEAŞ, El Kaide, FETÖ gibi grupların İslam’a ve İslam ülkelerine verdikleri, verebilecekleri zararların önüne geçilmesi için de böyle bir toplantıya ihtiyaç var, tam da zamanı.” ifadelerini kullanmıştır.

Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş ise yaptığı konuşmada, Türk Devletlerinin diyanet işleri başkanlıklarının önemli tecrübelere sahip olduğunu dile getirmiştir. Başkan Erbaş, “Söz konusu tecrübelerden karşılıklı olarak istifade edeceğiz inşallah. Kurumlarımız arasında sürdürülebilir iş birliği tesis etmenin ülkelerimiz ve halklarımız da önemli faydalar sağlayacağı açıktır. İnşallah öncelikle iş birliği başlıkları belirleyeceğiz. Bu alanlarda gerekli alt yapı çalışmaları yapmak üzere çalışma grupları oluşturacağız. İnanıyorum ki hızlı ve güçlü adımlarla ortak hizmetler gerçekleştirmiş oluruz.” diye konuşmuştur.

TDT Genel Sekreteri B. Amreyev ve toplantıya katılan diyanet işlerinden sorumlu kurum başkanları, TDT kardeş devletleri arasındaki bağın güçlendirilmesinde dinî kurumların oynadığı önemli rolün altını çizmişlerdir. B. Amreyev yaptığı konuşmada, üye devletlerin dinî kurumlarının faaliyetleri, Türk devletlerinde çeşitli düzeylerde okullarda verilen din eğitimi, İslamofobi ve nefret söylemi ile mücadele, gençlerimizi hedef alan aşırı dinciliğe karşı ortak adımlar gibi konulara ve bu konularda görüş alışverişinde bulunulmasının önemine değinmiştir.

Katılımcılar konuşmalarında İslamofobi ve radikalizme karşı birlikte hareket edilerek, Türk-İslam değerlerinin korunması ve dinî kurumlar arasında sağlam bir iş birliğine dönüştürülmesinin önemini vurgulamışlardır.

Türk Devletleri Teşkilatı Diyanet İşleri ve Dinî İdare Başkanları Toplantısı

Türk Devletleri Teşkilatı Diyanet İşleri ve Dinî İdare Başkanları Toplantısı

Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş

Türk Devletleri Teşkilatı Aksakallar Heyeti Başkanı Binali Yıldırım

Türk Devletleri Teşkilatı Diyanet İşleri ve Dini İdare Başkanları Toplantısı

Türk Devletleri Teşkilatı Diyanet İşleri ve Dinî İdare Başkanları II. Toplantısı

6 Mayıs 2022, **Türkistan**

Kazakistan Müslümanları Dinî İdaresi Başkanı Nauryzbay Taganuly Otpenov başkanlığında Türk Devletleri Teşkilatı Diyanet İşleri ve Dinî İdare Başkanları II. Toplantısı ile “Türk Halklarının İslam Medeniyetinin Gelişmesine Katkıları” konulu uluslararası bilimsel konferans 6 Mayıs 2022 tarihinde Türk devletlerinin en yüksek dinî otoritelerinin katılımıyla Türkistan'da gerçekleştirilmiştir.

Toplantıya, Türkiye Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş, Kafkas Müslümanları Kurulu Başkanı Allahşükür Paşazade, Kırgızistan Müslümanları Ruhani Lideri Zamir Rakiev, Özbekistan Müslümanları Dinî İdaresi Birinci Başkan Yardımcısı Hamitzhan Ishmatbekov'un yanı sıra, Ulema Konseyi üyeleri, âlimler, imamlar ve medya mensupları katılmıştır. Toplantıya ayrıca, Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Baghdad Amreyev, Kazakistan Enformasyon ve Sosyal Kalkınma Bakanı Askar Omarov, Türkistan Bölge Valisi Umirzak Shukeyev, Uluslararası Türk Akademisi Başkanı Darkhan Kydyrali, TDT Aksakallar Konseyi Kazak Üyesi Ikram Adyrbek de iştirak etmiştir.

TDT Genel Sekreteri Baghdad Amreyev yaptığı konuşmada Türk dünyasının tarih boyunca İslam dünyasında önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Türk halklarının İslam medeniyetinin gelişmesinde büyük katkıları olduğunu ifade eden Genel Sekreter, Türk dünyasının İslam dünyasındaki önemli rolünü modern zamanlarda da etkin bir şekilde sürdürdüğüne dikkat çekmiş, İslam'ın, Avrasya bölgesinde, yani Orta

Asya, Kafkaslar ve Avrupa'da esas olarak Türk devletleri tarafından temsil edildiğini bildirmiştir.

Toplantıda konuşma yapan Türkiye Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş, "Bizler aynı mazinin mensupları ve aynı istikbalin yolcularıyız. Aynı geçmişe ve kültürel mirasa sahibiz." demiş ve eğitim alanlarında yoğun iş birliği ve güçlü çalışmaların yanı sıra dini kullanan ve din istismarı yapan terör örgütleriyle mücadelenin gerekliliğine vurgu yapmıştır. Konferansta manevi eğitim alanındaki projelerin uygulanması ve dinî bayramların kutlanması için tek bir tarihin kabul edilmesi konuları da ele alınmıştır.

Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş

Türk Devletleri Teşkilatı Diyanet İşleri ve Dini İdare Başkanları II. Toplantısı

Türk Devletleri Teşkilatı Diyanet İşleri ve Dinî İdare Başkanları III. Toplantısı

19-20 Ekim 2022, Bakü ve Şuşa /Azerbaycan

Türk Devletleri Teşkilatı Diyanet İşleri ve Dinî İdare Başkanları Üçüncü Toplantısı 19-20 Ekim 2022 tarihlerinde Azerbaycan'ın Bakü ve Şuşa şehirlerinde gerçekleştirilmiştir.

Kafkas Müslümanları Kurulu Başkanı Allahşükür Paşazade ve TDT Genel Sekreteri Baghdad Amreyev'in ev sahipliğinde düzenlenen toplantıya, Türk devletlerinin en yüksek dinî otoritelerinin başkanları ; Kazakistan Müslümanları Dinî İdaresi Başkanı Nauryzbay Otpenov, Türkiye Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş, Özbekistan Müslümanları Dinî İdaresi Başkanı Nuriddin Haliknazarov, Türkmenistan Başmüftüsü Yalçap Hojaguliyev katılmıştır.

Programın ertesi gün devam eden bölümünde, TDT Müslüman dinî kurul başkanları, Azerbaycan ve Türk dünyasının 2023 Kültür Başkenti Şuşa'da azat edilen toprakları ziyaret etmişlerdir.

TDT Müslüman liderleri, Şuşa'da, Türk devletleri arasında din işleri alanında iş birliğini ilerletmeye yönelik önemli bir çaba olarak, "TDT Müslüman Dini İdareler Başkanları Konseyinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik"i imzalamışlardır. Dinî liderler ayrıca, ortak bilimsel çalışmalar yapılarak Türk devletleri arasında din alanındaki ilişkilerin ilerletilmesi, somut projeler geliştirilmesi ve ilgili devlet kurumları arasındaki bağların güçlendirilmesi hedefiyle "TDT Müslüman Dini Kurul Başkanları Konseyi Ortak Bildirisi"ni de kabul etmişlerdir. Toplantıda ayrıca Türk Devletleri Teşkilatı üye ülkeleri arasında, dinî alanlarda iş birliği yapmak üzere "Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeleri Diyanet İşleri/Dinî İdare Başkanları Arasında Dini Alanda İşbirliği Protokolü" imzalanmıştır.

*TDT Üye Ülkeleri Diyanet İşleri ve Dinî İdare Başkanları Arasında İşbirliği Protokolü
Toplantısı*

TDT Üye Ülkeleri Diyanet İşleri ve Dini İdare Başkanları Arasında İşbirliği Protokolü Toplantısı

TDT Üye Ülkeleri Diyanet İşleri ve Dini İdare Başkanları Arasında İşbirliği Protokolü

TDT Üye Ülkeleri Diyanet İşleri ve Dini İdare Başkanları Arasında İşbirliği Protokolü Toplantısı

Semavi ve Geleneksel Dinler Liderleri Kongresi

2003-2022, **Nur Sultan / Kazakistan**

Kazakistan'ın başkenti Nur Sultan'da "Semavi ve Geleneksel Dinler Liderleri Kongresi" düzenlenmiştir. Kongre, Kazakistan eski Cumhurbaşkanı ve Türk Devletleri Teşkilatı Ömür Boyu Onursal Başkanı Nursultan Nazarbayev'in 2003 yılından bu yana yürüttüğü önemli girişimlerden biridir. İslam, Yahudilik, Hristiyanlık, Hinduizm ve diğer dünya dinlerinin de temsil edildiği kongrede 50'den fazla ülkeden delegeler, dünyada barış ve bütünleşme çağrısında bulunmuşlardır.

Her üç yılda bir düzenlenen kongrenin amacı çatışma ve trajedilerle parparça olan dünyaya uzlaşma ve barış dilini yeniden göstermek ve düşmanlıkları yok etmeye yardımcı olmak için dini ön plana çıkarmak olarak ifade edilmiştir.

Semavi ve Geleneksel Dinler Liderleri Kongresi'nin yedincisi Kazakistan'ın başkenti Nur Sultan'da 14-15 Eylül 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bağımsızlık Sarayı'nda Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev'in başkanlığında toplanan kongreye, Katoliklerin ruhani lideri ve Vatikan Devlet Başkanı Papa Franciscus, El-Ezher Kurumu Şeyhi Ahmed et Tayyib, İsrail Aşkenaz Baş Hahamı Rav David Lau'un yanı sıra 50 ülkeden 100'den fazla kişi katılmıştır.

"Pandemi sonrası dönemde insanlığın ruhsal ve sosyal gelişiminde dünya liderlerinin ve geleneksel dinlerin rolü" konusunun tartışıldığı kongrede Türkiye'yi Diyanet İşleri Başkanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürü Mahmut Özdemir başkanlığındaki heyet temsil etmiştir.

Kazakistan Cumhurbaşkanı Kassym-Jomart Tokayev iki gün süren büyük çaplı dünya etkinliğinde yaptığı konuşmada dünyanın dört bir yandan din adamlarının, en etkili liderlerinin tek bir çatı altında toplandığını belirterek, Kazak topraklarının Kongre boyunca farklı kültürler arasında yapıcı bir diyalogun odağında olduğunu ifade etmiştir.

Katoliklerin ruhani lideri ve Vatikan Devlet Başkanı Papa Franciscus konuşmasında Kazakların ünlü şairi Abay Kunanbayev'in "İnsanlığın başlangıcı sevgi ve adalet" sözlerine yer vererek "Şiddet, hiçbir koşulda haklı görülmemelidir" demiştir.

El-Ezher Kurumu Şeyhi Ahmed et Tayyib de "Burada bütün dinlerin tek bir dinde birleştirilmesinden bahsetmiyoruz. Bu bir fantezidir. Biz burada dinler arası sosyal bağları güçlendirmekten, insanlar arası saygıdan söz ediyoruz" diye konuşmuştur.

Toplantıda, dünyanın dinler arası iletişim gündeminin temel konularını kapsayan ve tüm dünyadaki hükümetler, siyasi liderler ve uluslararası kuruluşlar için bir rehber olarak kabul edilebilecek 7. Semavi ve Geleneksel Dinler Kongresi Bildirgesi kabul edilmiştir.

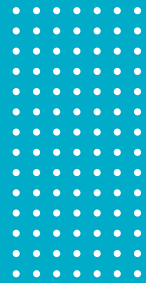
6. Semavi ve Geleneksel Dinler Liderleri Kongresi

7. Semavi ve Geleneksel Dinler Liderleri Kongresi

03

**Zor Günlerde
Hep Birlikte**

3.

Zor Günlerde Hep Birlikte

3.1. Ümitsizliğin Ardında Ne Ümitler Vardır: Kovid-19 Salgınında Türkiye'nin İnsani Yardımları

Uluslararası Yardımlar

Azerbaycan

Türkiye ile Azerbaycan arasında imzalanan Hibe Anlaşması uyarınca 5 Temmuz 2020 tarihinde 30 adet ventilatör, 35 bin adet tulum, 50 bin adet N95 maske, 100 bin adet cerrahi maske, 5 bin adet koruyucu gözlük, 200 bin adet eldiven, 2 adet PCR cihazı, 20 bin adet Hidrosiklorin ve 20 bin adet Tamiflu hibe edilmiştir. 2020 yılı Ramazan ayı boyunca ise 30'dan fazla yerleşim yerinde yaklaşık 2.500 aileye 44 ton gıda yardımında bulunulmuştur.

Kızılay'ın, Azerbaycan'a hibe ettiği gıda ve barınma malzemesi, ev eşyası, kişisel koruyucu ekipman, kışlık kıyafet, hijyen malzemeleri, ilaç, tekerlekli sandalye, oyuncak ile muhtelif tıbbi sarf malzemelerini taşıyan yedi tır 17 Aralık 2020 tarihinde yola çıkmıştır.

Ayrıca Türkiye'deki özel sektör kuruluşlarınca 10 ton konsantre dezenfektan hibe edilmiştir. Azerbaycan'da belirlenen pilot hastanelerdeki sağlık çalışanlarının, Kovid-19'la mücadele kapasitelerinin geliştirilmesi amacıyla, DSÖ'nün girişimi ve Azerbaycan makamlarının iş birliğinde başlatılan "REACT-C19 Projesi"ne (Rapid Scale-up of Essential Capacities in Hospitals for COVID-19) Türkiye, Azerbaycan tıbbi personeline eğitim vererek destek olmuştur. Bu kapsamda, Azerbaycanlı Doktorlar Derneğinin duyurusuyla, 19 doktor seçilerek Ege Üniversitesinde eğitime

alınmış, 14 Nisan 2020'de eğitimleri tamamlanarak Azerbaycan'da hizmet vermeye başlamışlardır. Azerbaycan tarafından davet edilen Covid-19 enfeksiyonu alanında ihtisaslaşmış uzmanlardan oluşan Bilim Kurulumuzun dört üyesi 8 Temmuz 2020 tarihinde Azerbaycan'da kriz masasının sağlık heyetiyle görüşmeler ve incelemelerde bulunmuştur.

Gürbulak Gümrük Kapısı'nın söz konusu pandemi etkisi ile kapatılmasının ardından sevkiyatlar alternatif güzergâhlara yönlendirilmiştir. Söz konusu geçişlerin Gürcistan-Azerbaycan ve Hazar üzerinden gerçekleştirilmesi için Gürcistan ile kara sınır kapıları olan Sarp, Aktaş ve Türkgözü'nün işlem kapasiteleri artırılmıştır. BTK hattında çıkış yönünde 2020 yılının ocak ayında toplam 4.219 ton olan eşya taşıma değeri, haziran ayında yaklaşık 28 bin ton seviyesine çıkmıştır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)

Türk Kızılayı, Eylül 2020'de KKTC'ye 30 bin adet üç katlı cerrahi maske, 30 bin adet pudrasız vinil eldiven, 3 bin adet N149 maske, 300 adet koruyucu tulum, 300 adet koruyucu gözlük, 500 adet gıda kolisi, 5 adet çadır, 30.740 hijyen seti ve temizlik malzemesi göndermiştir. 11 Mart 2020 tarihinde imzalanan Hibe Anlaşması kapsamında, 20 bin adet tıbbi maske, 100 adet kişisel koruyucu elbise, 3 bin adet N95 veya benzeri maske, 100 adet koruyucu gözlük ile çeşitli aşı ve ilaçlar hibe edilmiştir. Yine, 13 Mart 2020 tarihli Hibe Anlaşması çerçevesinde, 5 ambulans, 10 adet ventilatör, 20 bin adet SARS-CoV-2 (2019-nCov) RT-qPCR tespit kiti, 20 bin adet viral nükleik asit izolasyon kiti, 100 bin adet cerrahi maske, 50 bin adet N95 maske, 20 bin adet tulum, 2 adet PCR cihazı (kabinli), 2 bin adet steril distile su cam-1000 ml, 6500 adet Metronidazol 5 mg/ml 100 ml infüzyonluk solüsyon (setli), 2 bin adet Dekstroz 3.33 % + sodyum klorür 0.3 % 500 ml solüsyon PE/PP/PVC infüzyonluk şişe/infüzyonluk torba (setli), 6 bin sodyum klorür 0.9 % 1000 ml solüsyon PE/PP/PVC infüzyonluk şişe/infüzyonluk torba (setli), 4500 adet sodyum klorür 0.9 % 100 ml solüsyon PE/PP/PVC/infüzyonluk şişe/infüzyonluk torba (setli), 400 adet sodyum klorür 0.9 % 150 ml solüsyon PE/PP/PVC infüzyonluk şişe/infüzyonluk torba (setli), 400 adet sodyum klorür 0.9 % 250 ml solüsyon PE/PP/PVC infüzyonluk şişe/infüzyonluk torba (setli), 600 adet laktatlı ringer solüsyonu 1000 ml PE/PP/PVC infüzyonluk şişe/infüzyonluk torba (setli), 600 adet laktatlı ringer solüsyonu 500 ml PE/PP/PVC infüzyonluk şişe/infüzyonluk torba (setli) 20 Temmuz 2020 tarihinde KKTC'ye teslim edilmiştir.

Türkiye ayrıca, yeni tip koronavirüs salgınıyla mücadele ve ramazan ayı faaliyetleri kapsamında, KKTC'deki ihtiyaç sahibi ailelere gıda desteğinde bulunmuştur. Bununla birlikte, Lefkoşa, Girne, Gazimağusa, Güzel-yurt ve Lefke bölgelerinde, temel gıda malzemeleri ile süt, hurma, çay, kahve gibi ürünlerin yanı sıra Kıbrıs'a ait yerli ürünlerin de yer aldığı yaklaşık 25 ton gıda malzemesi ihtiyaç sahibi bin aileye 20 Mayıs 2020 tarihinde ulaştırılmıştır. Türkiye aynı zamanda, Mayıs 2020'de Engelliler Dayanışma Derneğine hijyen malzemesi yardımıyla da bulunmuştur.

Türkiye tarafından Lefkoşa'da yaptırılmakta olan Acil Durum Hastanesi'nin iç donanım malzemeleri 7 Ekim 2020 tarihinde KKTC'ye ulaştırılmıştır. Söz konusu hastane, KKTC'nin 37. kuruluş yıl dönümü münasebetiyle 15 Kasım 2020 tarihinde KKTC'yi ziyaret eden Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar tarafından törenle hizmete açılmıştır.

Türkmenistan

Türkmenistan ile yapılan Hibe Sözleşmesi kapsamında, 20 adet ventilatör ekran ve ünitesi, 20 adet ventilatör ayak seti, 20 adet ventilatör aksesuar seti, 50 bin adet N95 maske, 100 bin adet cerrahi maske, 10 bin adet tulum ve 10 bin adet tablet hidrosiklorokin 30 Temmuz 2020 tarihinde Türkiye tarafından teslim edilmiştir.

Kırgızistan

Avropa.info'nun 17 Nisan 2020 tarihli "TİKA, Kovid-19 İle Küresel Çapta Mücadele Faaliyetlerini Sürdürüyor" başlıklı haberinde, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığının (TİKA), dünyanın dört bir yanında yürüttüğü yardım ve destek faaliyetleriyle, Türkiye'nin yeni tip koronavirüsle küresel çapta verdiği mücadelede önemli rol oynadığı aktarılmıştır. Habere göre; Kırgız Cumhuriyeti'nde de tamamlanan Bişkek Kırgız-Türk Dostluk Devlet Hastanesi, Kovid-19 salgınıyla mücadele kapsamında önemli rol oynamıştır. TİKA, Özbekistan ve Kırgızistan'da siperli koruyucu maske üretilmesine destek sağlamıştır. TİKA, Azerbaycan ve Kırgızistan'ın Çüy kentinde salgından olumsuz etkilenen 65 yaş üstü, dar gelirli ve ihtiyaç sahipleri ile ailelere gıda ve temizlik malzemesi yardımında bulunmuştur.

Kovid-19 Salgını ile Mücadelede Dayanışma ve İş Birliği

Türk Konseyi Devlet Başkanlarının katıldığı ve 10 Nisan 2020 tarihinde video konferans yöntemiyle düzenlenen “Kovid-19 Salgını ile Mücadelede Dayanışma ve İş Birliği” başlığı altında birçok ortak eylem planının oluşturulması ve yaygınlaştırılması kararlaştırılmıştır. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın da aralarında bulunduğu devlet başkanları tarafından koronavirüs salgını ile ortak mücadelede;

- Üye ülkelerin sağlık bakanlarının, ulusal pandemi eylem planları hakkında bilgi ve tecrübe alışverişinde bulunabileceklerinin, sağlık profesyonellerinin klinik vakaları, uzmanlık ve tedavi yöntemlerini tartışmasını ve paylaşmasını sağlayacak, temel laboratuvar ekipmanları ve yaşamı destekleyen tıbbi ekipman tedarikinin artırılması ihtiyacına yönelik değerlendirmelerde bulunup en iyi uygulamaları görüşerek, pandemi ile ilgili diğer önemli konularda birbirlerine yardımcı olmalarına imkan tanıyacak, çok taraflı bir iş birliği mekanizması başlatması,
- Pandemi esnasında üye devletler arasında ticari, ekonomik ilişkiler ve ulaştırmanın sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla, nakliye araçlarının sınır geçişlerinin kolaylaştırılması ve bu alanda ortaya çıkan sorunlara yönelik bilgi paylaşımı gibi gerekli tedbirlerin alınması,
- Trans-Hazar Koridoru üzerindeki Türk Konseyi ülkeleri arasında malların serbest dolaşımını sağlayacak somut çözümlerin ele alınması,
- Üye devletler arasında gıda güvenliğinin sağlanması ve temel malların engelsiz bir şekilde geçişinin, küresel salgına karşı mücadelede ve pandemi sonrası dönemde ele alınması gereken en acil konulardan biri olması,
- Seyahat kısıtlamaları nedeniyle sınırı geçemeyen vatandaşlara herhangi bir yaptırım uygulanmaksızın, vize kolaylığı da dâhil olmak üzere, destek ve yardım sağlanması, gibi çeşitli hususların önemi vurgulanarak hayata geçirilmesi yönünde çalışmaların başlatılması öngörülmüştür.

3.2. İki Devlet Tek Millet: İkinci Karabağ Savaşı’nda Türkiye’nin Rolü

Siyasi Destek

Türkiye Cumhuriyeti, gerek uluslararası platformlarda gerekse üst düzey ikili temaslar sırasında Azerbaycan’a olan güçlü desteğini her vesi-

leyle vurgulamaktadır. Türkiye ve Azerbaycan arasındaki güçlü siyasi ilişkiler, dünyada eşi bulunmayan bir stratejik ortaklığın ve kardeşlik hukukunun bir yansımasıdır. Türkiye'nin Azerbaycan'a desteği yalnızca kardeşlik bağları veya bölgesel düzeyde sağlanan müşterek çıkar perspektifiyle değil, aynı zamanda Azerbaycan'ın şüphe götürmez haklılığıyla da ilgilidir. Türkiye'nin bu desteği, kardeşlik hukukunun ve bölgesel barışa katkı sağlama gereğinin yanı sıra uluslararası hukukun uygulanması için önemli bir sorumluluk örneğidir.

Bu bağlamda, İkinci Karabağ Savaşı süresince de bir yandan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan başta olmak üzere ilgili tüm üst düzey yetkililer Azerbaycan'a destek açıklamalarında bulunmuş diğer yandan Türkiye uluslararası örgütler nezdinde Azerbaycan'a siyasi desteğini sürdürmüştür. Ayrıca, Türkiye yurt dışı temsilcilikleri aracılığıyla, Azerbaycanlı diplomatlarla eş güdüm içerisinde, Azerbaycan'ın haklı tezlerini muhataplarına anlatmış ve Azerbaycan temsilciliği bulunmayan ülkelerde Türkiye'nin temsilcilikleri gerekli görülen durumlarda girişimlerde bulunmuştur.

Uluslararası örgütler tarafından Yukarı Karabağ konusu hakkında BM-GK'nın 1993 tarihli 822, 853, 874 ve 884 sayılı kararlarına atıf içermeyen açıklama ve karar gibi girişimlere karşı Türkiye diplomatik zeminde mücadelelerini yürütmekte ve Azerbaycan'ı yalnız bırakmamaktadır.

Nitekim 44 günlük bu süreçte de Türkiye, NATO başta olmak üzere üyesi olduğu tüm uluslararası platformlarda Azerbaycan'ın haklılığını ortaya koyan gelişmeleri her fırsatta paylaşmış, Azerbaycan aleyhinde alınabilecek olası kararları engellemiş ve Ermenistan'ın hukuksuz iddiaları üzerinden diğer ülkelerin manipüle edilmesine engel olmuştur.

Tovuz'a saldırıların başladığı 12 Temmuz 2020 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığınca yapılan açıklamada, saldırı şiddetle kınanmış, Ermenistan'ın kendi kapasitesini aşan emeller uğruna maceraperestliğe soyunduğu belirtilmiş ve Türkiye'nin tüm imkânlarıyla Azerbaycan'ın yanında yer almaya devam edeceği vurgulanmıştır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 14 Temmuz 2020 tarihinde Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ile telefonla görüşmüş, 14 ve 17 Temmuz 2020 tarihlerinde yaptığı açıklamalarda Ermenistan'ın saldırılarını kınamış, Türkiye'nin tüm imkânlarıyla Azerbaycan'ın yanında olacağını vurgulamış, söz konusu saldırıların Yukarı Karabağ sorununa ilişkin çözüm sürecini tıkamak ve yeni çatışma alanları ortaya çıkarmak amacıyla yapıldığını ifade etmiştir.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay ve Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar da benzer açıklamalarla Türkiye'nin Azerbaycan'ın yanında olduğunu duyurmuştur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) grubu bulunan dört siyasi parti (AK Parti, MHP, CHP ve İYİ Parti) tarafından 16 Temmuz 2020 ve 28 Eylül 2020 tarihlerinde ortak açıklama yayımlanarak Ermenistan'ın saldırıları şiddetle kınanmış, Ermenistan'ın bölgedeki barış ve istikrarın

önündeki en önemli engel olduğu vurgulanmış ve Türkiye'nin Azerbaycan'a olan desteği parlamenter düzeyde de ifade edilmiştir. Ayrıca, 22 Temmuz 2020 tarihinde gerçekleştirilen Millî Güvenlik Kurulu Toplantısının ardından yayımlanan bildiriye, Azerbaycan topraklarındaki gayrimişru işgali yıllardır sürdüren Ermenistan'ın barışı bozan ve uluslararası hukuku hiçe sayan saldırganlığının şiddetle kınandığı belirtilmiştir.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, bu süreçte Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ile yakın irtibatını sürdürmüştür. Cumhurbaşkanı Erdoğan İlham Aliyev'in yanı sıra Almanya Başbakanı Merkel, Avrupa Birliği Konseyi Başkanı Charles Michel, Rusya Devlet Başkanı Putin ve İran Cumhurbaşkanı Ruhani başta olmak üzere çeşitli devlet başkanları ile Yukarı Karabağ meselesine ilişkin telefon görüşmesi gerçekleştirmiştir.

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, 6 Ekim ve 1, 8 ve 10 Kasım 2020 tarihlerinde Bakü'yü ziyaret ederek görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bakan Çavuşoğlu, İkinci Karabağ Savaşı'nın başladığı 27 Eylül 2020 tarihinde Ermenistan'ın çözümsüzlükten fayda sağlayacağını umduğunu ve saldırılarla haddini aştığını, bu defa yanıtını sahada aldığını ifade etmiştir.

TBMM Başkanı Mustafa Şentop 18-20 Ekim 2020 tarihleri arasında AK Parti, CHP, MHP ve İyi Parti'li milletvekillerinden oluşan bir heyetle Azerbaycan'a resmî ziyarette bulunmuştur. TBMM Başkanı Şentop, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev tarafından kabul edilmiş ve başta mevkidaşı olmak üzere çok sayıda kişiyle resmî görüşmeler gerçekleştirmiştir. Mustafa Şentop, 20 Ekim 2020 tarihinde Azerbaycan Millî Meclisine hitap etmiştir.

İzmir Milletvekili, TBMM eski Başkanı ve eski Başbakan Binali Yıldırım da 1-3 Kasım 2020 tarihlerinde Azerbaycan'a gerçekleştirdiği ziyaretler kapsamında temaslarda bulunmuştur.

Ayrıca, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyeleri, 15 Kasım 2020 tarihinde Ermenistan'ın Azerbaycan sivil yerleşim birimlerine gerçekleştirdiği saldırılarda yaşanan hak ihlallerini araştırmak üzere Berde ve Terter'de incelemelerde bulunmuştur. Komisyon Başkanı Hakan Çavuşoğlu, Ermenistan'ın işlediği savaş suçlarına ve insanlığa karşı suçlara dikkat çekerek, "Burası bir site. Ve bu sitede çocuklar, gençler, yaşlılar, kadınlar güven içerisinde, savaştan uzakta, savaşın bir tarafı olmaksızın hiçbir askerî gereklilik taşımadığı için güven içerisinde yaşamlarını sürdürdükleri bir alan. Ama atılan füzeler, msket bombası başlığını taşıyan füzeler. Düştükten sonra çok sayıda cana mal olsun diye hedeflenmiş, taammüden savaş suçunun işlendiğini görüyoruz. Savaş da olsa, çatışma ortamı da olsa taraflar hiçbir şekilde sınırsız olarak silah ve yöntemlerini kullanamazlar." açıklamasında bulunmuştur.

Türkiye'nin bu açık, koşulsuz ve tereddütsüz desteği Azerbaycan'ı uluslararası kamuoyu nezdinde güçlendirmiş ve Azerbaycan aleyhinde atılabilecek adımlar karşısında caydırıcılık unsuru olmuştur. Ermenistan'ın tüm irrasyonel adımlarına rağmen Azerbaycan'ın eksklav parçası Nahçıvan'a saldırmaktan imtina etmesi de bu caydırıcılığın açık bir sonucudur.

Askerî Destek

Türkiye ve Azerbaycan arasında askerî iş birliğinin geçmişi Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazanmasının ardından başlamakla birlikte, son dönem askerî iş birliğinin hukuki temelini 2010 yılında imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması" teşkil etmektedir. Askerî-teknik iş birliği, mali iş birliği ve insani konular gibi pek çok boyutu bulunan bu geniş kapsamlı anlaşmanın en önemli özelliği, üçüncü tarafların saldırısı karşısında tüm imkânlarla saldırıya uğrayan tarafın desteklenmesini öngörmesidir. Anlaşmanın imzalanmasından sonra da mütemediyen devam eden görüşmeler ve teknik çalışmalarla müşterek savunma kapasitesi sürekli geliştirilmiştir. Ortak askerî tatbikatlarla devam eden temaslar, Türkiye-Azerbaycan ilişkilerini çok ileri bir aşamaya ulaştırmıştır. Öte yandan, söz konusu tatbikatlar, Azerbaycan ile Ermenistan arasında kurulan dengenin bozulmasını istemeyen ve iki ülke arasındaki yakınlıktan memnun olmayan birtakım odaklarda rahatsızlık yaratmaktadır. Son dönemde özellikle Ermenistan'ın provokatif Tovuz saldırısından sonra iki ülke arasında çok önemli askerî tatbikatlar gerçekleştirilmiştir.

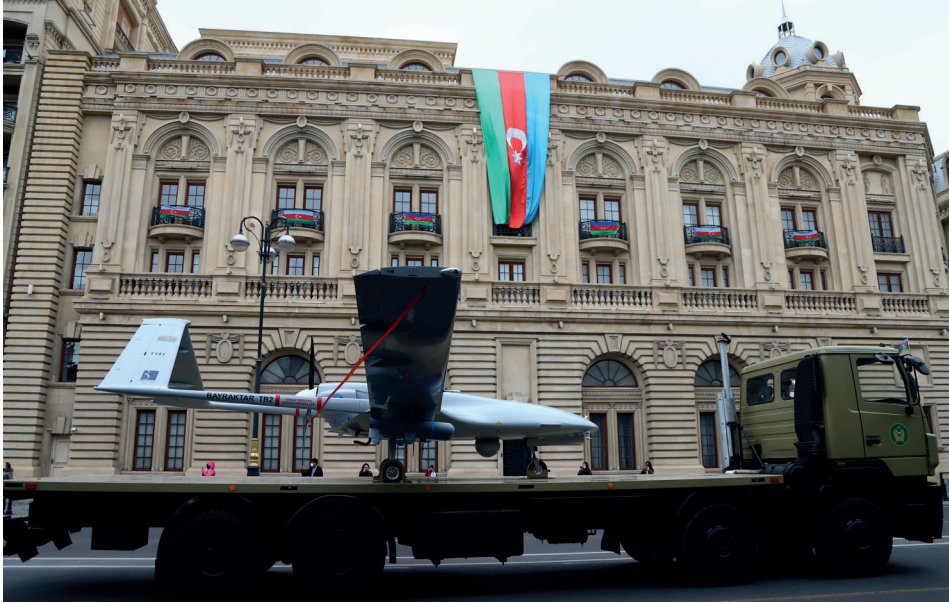
Türkiye-Azerbaycan Fiili Atışlı Ortak/Müşterek Tabur Görev Kuvveti Tatbikatı (Ağustos 2020) Azerbaycan-Türkiye Fiili Atışlı Ortak/Müşterek Tabur Görev Kuvveti Tatbikatı, 26 Temmuz 2020'de Bakü'de ve Nahçıvan'da eş zamanlı olarak başlamış, 14 Ağustos 2020 tarihinde sona ermiştir. 13 Ağustos 2020 tarihinde yapılan tatbikatın Seçkin Gözlemci Günü'ne Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar, Genelkurmay Başkanı ve tüm kuvvet komutanları katılmıştır.

TurAz Kartalı (Eylül 2020) TurAz Kartalı Tatbikatı, 29 Temmuz 2020 tarihindeki hava unsurlarının intikalini müteakiben, Bakü, Nahçıvan, Gence, Kürdemir ve Yevlah şehirlerinde 30 Temmuz 2020 tarihinde icra edilmeye başlanmıştır.

Türkiye lüzum görüldüğü süre boyunca tatbikatlara devam edilmesi konusunda kararlıdır. Hâlihazırda Türk Silahlı Kuvvetlerinin ihtiyaç duyulan miktarda ve düzeyde personeli Azerbaycan'da görev ifade etmektedir.

Türkiye'nin Azerbaycan'a verdiği askerî destek İkinci Karabağ Savaşı'nda belirleyici faktörlerden biri olmuştur. Şüphesiz verilen askerî desteğin birçok boyutu olmakla birlikte, savaş sırasında öne çıkan unsurlardan biri, Türk savunma sanayii üretimi İHA/SİHA'lar olmuştur. Ülkemizin terörle mücadelesinin yanı sıra Suriye'de Zeytin Dalı Harekâtı ve Barış Pınarı Harekâtı kapsamında başarılı bir şekilde uyguladığı savaş konseptinin izleri, Libya'da meşru Ulusal Mutabakat Hükûmeti'nin mücadelesinde olduğu gibi Azerbaycan'ın Ermenistan işgaline karşı verdiği haklı mücadelesinde de görülmektedir. Bu bağlamda, Türkiye tarafından üretilen İHA/SİHA'ların Azerbaycan ordusu tarafından cephede etkili bir şekilde kullanılması, 44 günlük savaşta Azerbaycan'ın elde ettiği kazanımlarda önemli rol oynamıştır.

Türk savunma sanayii ürünü olan İHA/SİHA'ların Ermenistan askerî kapasitesi üzerinde oluşturduğu tahribat ve çatışma bölgelerinde kaydediği görüntüler bir yandan Azerbaycan'ın askerî kapasitesinin gücünü ve Türkiye'nin desteğini gösterirken diğer yandan savaşın gidişatında psikolojik etki oluşturmuştur. Bu psikolojik etki, Azerbaycan ve Türkiye halkları üzerinde olumlu gerçekleşirken; Ermenistan ve destekçileri açısından moral bozucu olmuş ve Ermeni askerlerinin dirençlerinin kırılmasında önemli rol oynamıştır.

Savaşın gidişatında ön plana çıkan Türk SİHA'larının cephede etkili bir şekilde kullanımı, birçok gözlemcinin ve dış basının da dikkatini çekmiştir. Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev ile yapılan bir röportajda kendisine Azerbaycan envanterinde kaç Türk SİHA'sı bulunduğu sorulmuş, Aliyev cevaben “yeterince var” dedikten sonra modern ve gelişmiş olan Türk SİHA'larının çatışmalarda fark oluşturduğunu, sadece Türkiye'den aldıkları SİHA'larla Ermenistan'ın bir milyar dolar değerinde askerî malzemesinin ortadan kaldırıldığını ifade etmiştir.

Ayrıca, asker desteği bağlamında, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından TBMM'ye sunulan ve Azerbaycan'a asker gönderilmesine ilişkin tezkere 17 Kasım 2020 tarihinde TBMM'de kabul edilmiştir. Buna göre, 16 Ağustos 2010 tarihinde imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı

Yardım Anlaşması” hükümlerinden kaynaklanan taahhütlerin yerine getirilmesi, ateşkesin tesisi, ihlallerin önlenmesi, bölgede barış ve istikrarın sağlanması amacıyla Türkiye’nin yüksek menfaatlerini etkili şekilde korumak ve kollamak üzere, Türk Silahlı Kuvvetlerinin ortak merkezin görevlerinin ifası yönünde hareket etmek üzere yabancı ülkelere gönderilmesi, TBMM’de kabul edilmiş ve TBMM kararı 18 Kasım 2020 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

İletişim ve Medya Desteği

Azerbaycan’ın Ermenistan’ın işgali altındaki Yukarı Karabağ’ı kurtarma mücadelesinde hem Türkiye’ye hem de Azerbaycan’a yönelik itibar suikastlarının ve algı operasyonlarının hız kazandığı görülmüştür. Bu süreçte, Türk medyası Azerbaycan’ın haklı davasını dünyaya duyurmakta önemli ve destekleyici bir rol üstlenmiştir. Türk makamları da kamuoyuna verdikleri mesajlarda hem Türkiye’nin Azerbaycan’a olan desteğini hem de Azerbaycan’ın harekâtının meşruluğunu vurgulamıştır. Bugün küresel medya çevresinin en önemli aktörleri arasında kabul edilen TRT ve AA gibi Türk medya kuruluşları, sahadaki gerçeklerin dünya kamuoyuna ulaştırılmasında en önemli ve etkin araçlar olmuştur. Ermeni tarafının dezenformasyon kampanyaları ortaya koyulan gerçeklerle çürütülmüştür. Nitekim, Ermenistan tarafı hem kayıplarını örtmek hem de Türkiye’nin stratejik iletişim gücünü zayıflatmak amacıyla gündemi değiştirmeye yönelik temelsiz iddialarla sıklıkla Türkiye’yi hedef almıştır. Ermeni diasporasının gönderdiği radikal milisler ve paralı askerlerin yanı sıra PKK-YPG gibi terör örgütü mensuplarını da kendi saflarında savaştırdığı tespit edilen Ermenistan, bunu örtmek için Azerbaycan’ın dışarıdan savaşçı getirdiği dezenformasyonu gündem değiştirme gayreti içerisine girmiştir.

Toplumsal Destek

Azerbaycan’ın Yukarı Karabağ topraklarını özgürleştirmek üzere başlattığı harekât Türk toplumu tarafından heyecanla karşılanmıştır. Türk halkı, dün Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Harekâtını hangi duygular içerisinde takip ettiyse, Yukarı Karabağ’ın özgürleştirilmesini de aynı beklenti ve hassasiyetle izlemiştir. Gerek geçmişte gerekse günümüzde yardımseverliğini her fırsatta gösteren Türk milleti, harekâtın gerektirdiği koşullardan etkilenen Azerbaycanlı kardeşlerinin yanında durmuştur.

Toplumsal desteğin nişanesi olarak, Türkiye’de sokaklara ve kamu kurumlarına Türkiye ve Azerbaycan bayrakları asılmıştır. Ermenistan’ın işlediği savaş suçlarına dikkat çekmek, Yukarı Karabağ meselesine dair farkındalığı artırmak ve Azerbaycan’a olan desteği ortaya koymak için vatandaşların katılımıyla “destek yürüyüşü ve mitingi” veya “Ermenistan’ı kınama programı” gibi çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Türkiye Kızılay Derneği tarafından dört tırdan oluşan insani yardım malzemesi, 14 Ekim 2020 tarihinde Bakü’de teslim edilmiştir. İlk sevkiyat 250 adet çadır, 500 adet yatak, 3 bin adet battaniye ve 288 adet mutfak setinden oluşmuştur. Ayrıca, Türkiye Kızılay Derneği 100 adet battaniye, 690 adet yatak, 690 adet mutfak seti, 192 adet hijyen seti, 13 bin adet dezenfektan, 6940 adet siperlik ve 17.466 parça giyim malzemesinden oluşan ikinci sevkiyatı 22 Ekim 2020 tarihinde Bakü’ye ulaştırmıştır. 11 tırdan müteşekkil ve 870 adet yatak, 520 adet mutfak seti, muhtelif gıda, gıda dışı ve sağlık malzemesinden oluşan üçüncü sevkiyat ise, 3 Kasım 2020 tarihinde Azerbaycan’a ulaşmıştır. Kızılay, “Azerbaycan’a İnsani Yardım” başlıklı bir bağış kampanyası başlatmıştır. Bunun yanı sıra, ülkemizden

sağlık uzmanları ve doktorlar cephe bölgesinde Azerbaycanlı meslektaşlarına yardımcı olmaları için Azerbaycan'a gönderilmiştir.

Bu süreçte Türk ve Azerbaycan toplumları arasındaki kardeşliğin daha da pekiştiği gözlemlenmiştir. Bu süreçte gönüldaşlığın bir göstergesi olan “iki devlet, tek millet” şiarının tam anlamıyla ifadesini bulduğunu ve Türkiye ve Azerbaycan'ın devletler ve toplumlar düzeyinde derin bir iş birliği içine girdiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun ev sahipliğinde, 193 üye devletin liderlerinin katılımıyla 78'incisi düzenlenen Genel Kurul görüşmelerinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan “Karabağ Azerbaycan toprağıdır” diye vurguladığı önemli konuşmasında katılımcılara şöyle hitap etmiştir:

“Bu fırsatı değerlendirmek için Ermenistan ile iyi komşuluk ilişkilerini ve tam normalleşmeyi hedefleyen bir süreç başlattık. Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki görüşme sürecini başından beri destekledik. Ancak Ermenistan'ın, bu tarihî fırsatı yeterince değerlendiremediğini görüyoruz. Ermenistan'ın başta Zengezur Koridoru'nun açılması olmak üzere verdiği sözleri yerine getirmesini bekliyoruz. Artık herkesin kabul ettiği gibi Karabağ, Azerbaycan toprağıdır. Bunun dışında bir statünün dayatılması asla kabul edilmeyecektir. Ermeniler dâhil herkesin Azerbaycan topraklarında barış içinde yan yana yaşaması öncelikli hedefimiz olmalıdır. “Tek millet, iki devlet” şiarıyla hareket ettiğimiz Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü korunma yönünde attığı adımları destekliyoruz. Ermenistan-Azerbaycan arasındaki son olumsuz gelişmeyi kesinlikle kınıyorum ve bölgedeki gelişmelerin süratle sona ermesini temenni ediyorum”

3.3. Asrın Felaketi 6 Şubat Depremleri ve Uzanan Kardeş Eli

6 Şubat Depremlerinde “Yardıma Gelen Uçaklara Sağlanan Ücretsiz Bakım Desteği” aralarında Azerbaycan'nın da yer aldığı 20 ülkeden; yedisi hava yolu şirketi olmak üzere hava kuvvetleri uçakları ile birlikte toplam 52 uçağa hizmet sunulmuştur.

Azerbaycan

Asrın Felaketi'nin yaşandığı ilk saatlerde, her ihtiyaç anında olduğu gibi Türkiye'nin yardımına ilk koşan ülke Azerbaycan olmuştur. Azerbaycan'dan gelen sağlık ve arama-kurtarma ekibi 21 Şubat itibarıyla Türki-

ye'deki depremle ilgili çalışmalara katılmıştır. Depremden saatler sonra 360 kişilik Azerbaycanlı arama kurtarma ekibi Türkiye'ye ulaşarak çalışmalara destek sağlamıştır. İlerleyen günlerde sayıları artan ve toplamda 899 kişiye ulaşan Azerbaycanlı ekip 53 kişiyi enkazdan sağ çıkarmıştır.

Azerbaycan devleti ve halkı depremzedelere önemli ayni ve nakdî yardımlarda bulunmuştur. Söz konusu yardımların yanı sıra Bakü'de Türkiye'deki depremzedeler için kermes de düzenlenmiştir.

Azerbaycan vatandaşı Server Beşirli, Türkiye’de meydana gelen depremden sonra yatak, yastık ve gıda malzemesi gibi acil ihtiyaçları toplayarak Azerbaycan’da bulunan yardım merkezine bırakmıştır.

Kazakistan

Kazakistan’da 3 Mart itibarıyla, yardım amaçlı 15 milyon 54 bin 382 dolar toplanmıştır. Kazakistan’dan Türkiye’ye 450 ton yardım malzemesi ve 100’den fazla çadır evi gönderilmiştir. Kazakistan’ın başkenti Astana’nın sembol yapılarından olan Nur Alem Expo Fuar Merkezi’nin dış cephesine dayanışma göstergesi olarak Türk bayrağı yansıtılmış, Kazakistan halkı, taziyelerini bildirmek ve dayanışmalarını göstermek için Türkiye Büyükelçiliğine çiçek, mektup ve oyuncaklar bırakmıştır.

Özbekistan

Depremzedelere destek olmak için Özbekistan'da yardım kampanyaları düzenlenmiştir. Özbekistan'dan gelen gönüllü şefler de Hatay'da depremzedeler için Özbek pilavı pişirerek Özbek halkının, bu zor gününde depremzedelerin yanında olduğu mesajını vermişlerdir.

Kırgız Cumhuriyeti

Kırgız Cumhuriyeti tarafından gönderilen 108 adet kıl çadır, Kahramanmaraş'ta Millet Bahçesi içerisindeki futbol sahasına kurulmuştur. Bozui adı verilen geleneksel kıl çadırlar yağmur, kar ve güneşten etkilenmediği için zorlu hava şartlarında depremzedelere iyi bir barınak olmuştur.

Macaristan

Macaristan arama kurtarma ekibinin lideri Laszlo Pavelcze, enkazdan birçok kişiyi kurtarmıştır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde görevli Doğal Afet Yardım Takımı Gaziantep'teki arama-kurtarma çalışmalarına destek olmak için çalışmalarına katılmıştır.

21. Yüzyılın Parlayan Yıldızı: **TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI**

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı olarak hazırladığımız “21. Yüzyılın Parlayan Yıldızı: Türk Devletleri Teşkilatı” kitabı, Türkiye’nin Türk Devletleri Teşkilatı üye ülkeleriyle geçmişten bugüne dostluk ve kardeşlik bağları ile perçinlenen ilişkilerini; ekonomiden kültüre, ulaşımdan enerjiye, sağlıktan eğitime, medyadan bilim ve teknolojiye kadar birçok alanda detaylı bir şekilde ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Genel hatlarıyla Türk Devletleri Teşkilatının tarihçesi ve organizasyon yapısı ile Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Macaristan, Türkmenistan ve KKTC arasında gelişen iş birliklerinin anlatıldığı bu çalışmada; devletlerin Kovid-19 salgını, İkinci Karabağ Savaşı ve Asrın Felaketi 6 Şubat Depremleri dönemlerinde gösterdikleri dayanışmaya da yer verilmiştir.

Türk devletleri ve halkları arasındaki birlik duygusunun siyasi ve ekonomik birliğin ötesinde, insani ve tarihsel bir olgu olarak her dönemde karşımıza çıkması, bu kitapla tarihe not olarak düşülmüştür.

CUMHURBAŞKANLIĞI
İLETİŞİM BAŞKANLIĞI YAYINLARI

ISBN 978-625-7377-76-8

9 786257 377768